Dostoyevski

AMCANIN RÜYASI

www.iphonepub.com

www.iphonepub.com En geniş iPhone ePub arşivi.

AMCANİN RÜYASI

BİRİNCİ BOLUM

Marya Aleksandrovna Moskaleva, hiç kuşkusuz Mordasov'un bir numaralı kadınıdır bu hiç

tartışılmaz. Kadın, sanki hiç kimseye ihtiyacı yokmuş, hatta tam tersine herkesin ona ihtiyacı

varmış gibi davranır. Hiç kimse onu sevmez, üstelik pek çok kişinin ona karşı içten bir nefret beslediğini söylemek de abartı olmaz. Ama öte yandan herkes ondan çok korkar. Onun da istediği budur zaten. Böyle bir istek politika gereğidir. Marya Aleksandrovna asılsız dedikodulara çok meraklıdır ve eğer o gün küçük de olsa herhangi bir önemli haberi yakalayamadıysa gece gözüne uyku girmez. Bütün bunlara rağmen öyle bir tavır sergiler ki bu heybetli kadının dünyanın ya da en azından Mordasov'un dedikodu kaynağı olduğu kimsenin aklına bile gelmez. Tam tersine insan onun yanındayken dedikodunun kesilmesi gerektiğini2 dedikoducuların öğretmenlerinin huzurundaki öğrenciler gibi kizarıp bozaracağını ve tir tir titreyeceğini, yanında ancak çok seçkin konuların konuşulması gerektiğini sanır. Mordasov'un bazı sakinleri hakkında öyle ciddi ve nazik şeyler bilir ki uygun bir ortamda bunlardan bahsedecek olsa ve hepsini yalnızca kendisinin bildiği bir yol a kanıtlasa, Mordasov Lizbon depremine3 eşdeğer bir sarsıntı geçirirdi. Bildiği bu sırlar konusunda daima sessizliğini korur ve özel koşul arda, en yakın hanım arkadaşlarından başka kimseye anlatmaz. Bildiklerini, konuyla ilgili kişiye son yumruğu atmaktansa, onu sürekli bir korku içinde yaşatmak için tehdit unsuru olarak kul anır. Bu bir zekâ ve strateji meselesidir! Marya Aleksandrovna her zaman aramızda herkesin örnek aldığı o kusursuz comme il faut*'uyla dikkatleri çekmiştir.Comme ilfaut söz konusu olunca Mordasov'un kadınları içinde rakibi yoktur.

Rakibini tek bir kelimeyle nasıl öldüreceğini, param parça edeceğini ve yok edeceğini iyi bilir, buna biz de tanık olmuştuk. Bu kelimeyi söylerken de ne yaptığının farkında bile değilmiş gibi görünmeyi becerir. Herkes de bilir ki bu ancak soylulara yakışır bir özel iktir. Bu tür numaralarda Pinetti4'yı hiç aratmayacağı söylenebilir. Sosyal ilişkilerinin alanı son derece geniştir. Mordasov'a gelen pek çok ziyaretçi, onun konukseverliğinden gayet memnun bir şekilde gider ve sonradan haberleşmeyi de sürdürür. Bir beyefendi onun için bir şiir bile yazmıştı ve Marya Aleksandrovna bunu herkese gururla gösterip durur. Ziyarete gelen bir yazar kısa romanını ona ithaf etmiş ve bir akşam toplantısında yüksek sesle okuduğu zaman çok hoş bir etki yaratmıştı. Yalnızca bizim bölgede bilinen boynuzlu bir böcek türünü incelemek için özel bir amaçla ta Karlsruhe'den kalkıp gelen ve bu konuda dört ciltlik bir kitap yazan bir Alman bilim adamı Marya Aleksandrovna'nın zarifliği ve konukseverliği karşısında öylesine hayrete düştü ki bu

* Gerektiği gibi, yakışık alacak biçimde, seçkin, nitelikli.

güne kadar halen Karlsruhe'den saygılı ve kusursuz bir mektup arkadaşlığını sürdürüyor. Marya Aleksandrovna bazı yönlerden Napolyon'a benzetilmektedir. Tabi bunun düşmanları tarafından yapılan ve gerçek olmaktan çok ,alay niyeti taşıyan bir şey olduğunu söylemeğe gerek yok sanırım. Bununla beraber, bir yandan bu benzetmedeki inkâr edilemez garipliği kabul ederken şu masum soruyu sormaya cüret edemeden de duramıyorum: Çok rica ederim, neden Napolyon boyundan büyük işlere kalkışıp beceremediğinde bile ne oldum delisi oldu acaba? Eski evin koruyucuları5 bunu, Napolyon'un sadece kraliyetten gelmemekle kalmayıp, iyi bir aileden gelen bir beyefendi bile olamaması gerçeğine dayandırmaktadırlar. Bu yüzden de doğal olarak toplumdaki yerini hatırladıkça kendi durumunun

yüceliğinden dehşete düşmüştü. Eski Fransız sarayını akıl ara getiren böyle nükteli bir benzetmeye rağmen şöyle bir soru sormağa yine cüret ediyorum: Nasıl oluyor da Mordasov'un baş kadını olma özel iğini hep elinde tutan Marya Aleksandrovna hiçbir koşulda ne oldum delisi olmamıştı? Kuşkusuz herkesin: "Bakalım Marya Aleksandrovna bu güç durumun üstesinden nasıl gelecek?" diye sorduğu durumlar olmuştu. Ama o güç durum ortaya çıktığı gibi çekip giderdi. Hem de çabucak! Her şey yine eskisi gibi hatta bazen eskisinden de daha iyi bir hale gelirdi. Örneğin, kocası Afanasy Matveich'in, yeteneksizliğinden ve aptal ığından dolayı hükümet müfettişinin gazabına uğrayarak memuriyetteki görevini nasıl kaybettiğini herkes hatırlar. Herkes Marya Aleksandrovna'nın karamsarlığa düşüp, boyun eğeceğini, yalvarıp yakaracağını yani kolunun kanadının kırılacağını

sanmıştı. Hiç de öyle olmadı. Marya Aleksandrovna yalvarmakla bir yere varılamayacağını anladı

ve her şeyi öyle bir ayarladı ki toplumdaki etkisine zarar getirmediği gibi evi Mordasov'un kalburüstü evi olarak anılmaya devam etti. Maliye memurunun eşi ve Marya Aleksandrovna'nın dışardan dostu gibi görünse de aslında müzmin düşmanı olan Anna Nikolayevna Antipova zaferini ilan etmişti bile. Ama herkes Marya Aleksandrovna'nın cesaretinin öyle kolay kolay kırılmadığını

görünce, onun!Kendisinden biraz önce söz ettiğimize göre, artık Marya Aleksandrovna'nın kocası

Afanasy Matveich hakkında birkaç kelime söylemenin sırası geldi. Onun hakkında ilk söylenecek şey gayet heybetli ve son derece prensipli bir adam olduğuydu. Bununla birlikte bir sıkıntı anında hemen paniğe kapılır ve hiç görmediği bir çitle karşılaşan keçiye benzerdi. Özel ikle isim günü

yemeklerinde beyaz kravatlarından birini taktığı zaman olağanüstü heybetli oluyordu.

Ama bütün o heybetli tavrı ve haşmeti konuşmaya başladığı ana kadar sürerdi. Böyle bir anda, ifademi bağışlayın, kulaklara pamuk tıkamaktan başka bir çare yoktu. Hiç kuşkusuz Marya Aleksandrovna'ya layık biri değildi. Bu herkesin de kabul ettiği bir görüştü. Bulunduğu mevkii elinde tutması da karısının becerisiydi. Benim fikrimce şimdiye kadar çoktan bir bostana korkuluk olarak konmuş olmalıydı. Ancak ve yalnızca orada vatandaşları için gerçekten büyük bir yarar sağlardı. Marya Aleksandrovna, Afanasy Matveich'iMordasov'un üç verst* dışındaki, yüz yirmi nüfuslu tek servetlerine sürgüne gönderdiğinde övgüye değer bir davranış sergilemişti. Şunu da söyleyeyim, bu servetle kadın evinin onurunu layığıyla korumayı başarmaktadır. Herkes bilir ki kadın Afanasy Matveich'i yanında tutuyorsa bu, devlet dairesinde bir işi ve maaşıyla ...başka tür geliri olduğu içindi. Maaşı ve diğer geliri kesilir kesilmez yeteneksizlik ve yararsızlık yüzünden hemen gözden düştü. O zaman herkes yargılarındaki dürüstlük ve kararlı karakteri konusunda kadına övgüler yağdırmıştı.

Afanasy Matveich şehir dışında varlık içinde yaşamaktadır. Bir kere onu görmeye gitmiş ve bir saat kadar onunla çok hoşça zaman geçirmiştim. Kravatlarını takıp çıkarıyor, kendi el eriyle ayakkabılarını boyayarak oyalanıyor. Yapacak kimsesi olmadığından değil, ayakkabılarının ışıl ışıl olmasından çok hoşlandığı

1.07 km. Rus uzunluk ölçüsü.

için yapıyor bunu. Günde üç kez çay içiyor ve buhar banyosuna çok meraklı, halinden de gayet memnun.

Bir buçuk yıl kadar önce, Afanasy Matveich ile Marya Aleksandrovna'nın biricik kızları Zinaida Afanasyevna ile ilgili hepimizi hareketlendiren olayı hatırlıyor musunuz? Zinaida hiç kuşkusuz güzel bir kadındır, iyi bir eğitim almıştır ama yirmi üç yaşında olmasına rağmen evlenmemiştir.

Neden hâlâ koca bulamadığının açıklaması olarak ortaya sürülecek en önemli sebep, bir buçuk yıl önce zaval ı bir öğretmenle yaşadığı söylenen garip aşk hikâyesinin daha unutulmamış

dedikodularıdır. Bugün bile insanlar, Zina'nın yazdığı ve Mordasov'da elden ele dolaştığı söylenen aşk mektubunu konuşuyorlar. Ama söylesenize bu mektubu gören olmuş mu? Eğer elden ele gezmişse, şimdi nerede? Herkes duymuş ama hiç gören olmamış. En azından ben onu kendi gözleriyle gören hiç kimseye rastlamadım. Eğer Marya Aleksandrovna'nın yanında bu konuda imada bulunacak olsanız, ne demek istediğinizi anlamayacaktır. Diyelim ki bu oldu ve Zina gerçekten bu mektubu yazdı (ben büyük olasılıkla durumun böyle olduğunu düşünüyorum): Bu Marya Aleksandrovna açısından büyük bir yeteneği sergilemektedir! Bu utanç verici, rezil olay nasıl da örtbas edilip, başarıyla gizlenmişti! Ne bir iz kaldı ne de ipucu! Şu anda Marya Aleksandrovna bu adi iftirayla ilgilenmiyor bile, oysaki Tanrı biliyor ya kadıncağız biricik kızının zedelenemez onurunu korumak için nasıl da çaba göstermişti. Zina'nın hâlâ bekâr olmasına gelince, bu gayet normal. Bu bölgede uygun damat ne gezer? Zina'nın bir prensten başkasıyla evlenmesi hayal bile edilemez. Siz hiç bütün güzel ikleri gölgede bırakacak böyle bir güzel ik gördünüz mü? Gururlu olduğu doğru, çok gururlu. Herkes Mozglyakov'un ona kur yaptığını

söylüyor, ama evlilik söz konusu bile olamaz. Hem Mozglyakov da kim? Doğru, genç, yakışıklı, şık, yüz el i nüfuslu, ipoteksiz bir köyü var ve St Petersburglu. Ama biliyorsunuz havai. Kafası yeni fikirlerle dolu, gevezenin ve ahmağın biri. Yeni fikirlere kapılmış biri için yüz el i kişi ne işe yarar?

Yo, bu evlilik olmaz.

11Değerbilir okuyucu tarafından okunan bu notları, beş ay önce tam bir duygu yoğunluğu içinde yazmıştım. Marya Aleksandrovna1 ya karşı biraz zayıf olduğumu da peşinen itiraf etmeliyim. Bu mükemmel kadına övgü niteliğinde bir şeyler yazmağa niyetlenmiştim, hem de Kuzey Arısı ve benzer dergilerin zamanında (çok şükür bir daha asla geri gelmeyecek olan), o eski sakin ve huzurlu günlerde bir dosta yazılan muzip mektuplar gibi yazacaktım. Ama benim böyle bir arkadaşım olmadığından ve üstelik doğuştan gelen edebi bir utangaçlık çektiğim için yazdıklarım kalemimin edebi gücünün denenmesi ve boş saatlerin tatlı bir hatırası niteliğinde masamın çekmecesinde durdular. Beş ay geride kaldı ve Mordasov'da hayret verici bir olay oluverdi birden.

Bir sabah erken saatte Prens K. kasabaya geldi ve Marya Aleksandrovna'nın evinde konakladı.

Bu gelişin sayısız sonucu vardı. Prens, Mordasov'da yalnızca üç gün kaldığı halde bu üç gün, arkasında kaçınılmaz ve silinemez hatıralar bıraktı. Daha da ileri gitmeğe cüret edip, Prens'in kasabamızda devrime benzer bir etki yarattığını söyleyeceğim. Bu devrimin öyküsünün, Mordasov'un kayıtlarındaki en önemli sayfayı oluşturduğunu söylemek sanırım doğru olur. Kısa bir kararsızlıktan sonra incelemeye ve saygıdeğer halkın düşüncesine sunmaya karar verdiğim sayfa işte bu sayfa. Hikâyem, Marya Aleksandrovna'nın ve yuvasının yükselişi, zaferi ve görkemli bir şekilde çöküşünün tam ve nefis tarihçesidir. Bu bir yazar için çok çekici ve değerli bir konudur.

Herhangi bir şey yapmadan önce ilk iş olarak, Prens K.'nin kasabamıza gelip Marya Aleksandrovna'nın evinde kalmasında şaşılacak ne olduğunu açıklamalıyım. Tabi bunu yapmak için de Prens K. hakkında birkaç kelime etmek gerekir. Ben de öyle yapacağım. Dahası, hikâyemizin iyice anlaşılabilmesi için bu

adamın yaşamöyküsünü anlatmak zorunludur. İşte başlıyorum.

12

İKİNCİ BOLUM

Prens K.'nin, Tanrı biliyor ya, hiç de o kadar yaşlı bir adam olmadığın) söylemekle başlayacağım söze. Ama ona bir baksanız her an dağılıvereceğini sanırdınız. Hatta bitip tükenmiş olduğunu, tohuma kaçtığını düşünürdünüz. Mordasovlular bu Prens hakkında ne garip, ne inanılmaz hikâyeler anlatıp dururlardı. Yaşlı adamın aklının başında olmadığı bile söyleniyordu. Tanınmış bir aileden gelen ve istese kasabada büyük bir etki yaratabilecek olan bir arazi sahibinin, muhteşem evinde keşiş hayatı sürmesini çok garip buluyordu herkes. Pek çok kişi onu, altı yedi yıl önce Mordasov'da yaşadığı zamanlardan tanırdı. O zamanlar yalnızlığa dayanamadığını, b r keşişe uzaktan yakından benzemediğini söylerlerdi.

İşte onun hakkında öğrendiğim bütün gerçekler:

Çok eskilere kadar uzanan gençlik yıl arında Prens, sosyeteye girip çok hareketli bir yaşam sürmüş, para saçıp savurmuş, kadın peşinde koşmuş, birkaç kez yurtdışına çıkıp aşk serüvenleri ya

13şamış. Pek dikkat çekecek bir zekâsı olduğu söylenemezmiş. Tabi bütün servetini yiyip bitirdiğini ve ihtiyarlığında tek köpeğe bile muhtaç kaldığım belirtmeye gerek yoktur sanırım.

Derken birisi ona, açık arttırmaya çıkarılan topraklarına gitmesini önermiş. O da öyle yapmış ve Mordasov'a gelip altı ay kalmış. Kasaba hayatını pek sevmiş ve bu altı ay içinde kasabanın hanımlarıyla yakınlaşarak, Mordasov sosyetesinde sine qua non* olarak değerlendirilen, dolayısıyla da sıkıntı değil hareket yaratan, prenslere yakışır kişilik özel ikleri vardı ve temiz kalpli bir adamdı. Özel ikle hanımlar çekici konuklarına hayrandı. Prens günün yarısını süsüyle uğraşarak geçirirdi. Sanki birçok parçanın biraraya getirilmesinden oluşuyor gibiydi. Nerede ve ne zaman bu kadar yıprandığını kimse bilmiyordu. Tek bir kılına kadar takma olan saçı, bıyığı, küçük sakalı ve favorileri simsiyahtı. Her gün al ık ve pudra sürerdi. Yüzündeki kırışıkları germek için özel tel er kul andığını ve bu tel eri kendine özgü bir yöntemle saçının altına sakladığını

söylerlerdi. İtalya'da bir yerlerde, bir aşk kaçamağı sırasında pencereden atlayıp kaçmak zorunda kalınca, kaburgasını kırdığı ve bu yüzden korse taktığı iddia edilirdi. Sol bacağı hafif aksardı, herkes Paris'te bir başka macerada bacağını kaybettiğini ve yerine mantardan takma bir bacak taktırdığını anlatırdı. İnsanın ağzı torba değil ki büzesin, konuşup dururlar! Bununla birlikte sağ

gözünün, tıpkı aslı gibi, mükemmel bir şekilde yapılmış camdan bir göz olduğu doğruydu. Dişleri de takmaydı. Gün boyu yüzünü özel sularla yıkar, kremler ve parfümler sürerdi. O zamanlar bile Prens'in gözle görülür bir biçimde ihtiyarladığını ve dayanılmaz şekilde gevezeleştiğini herkes çok iyi hatırlar. Havası yavaş yavaş sona eriyormuş. Tek köpeği bile kalmadığını bilmeyen yokmuş.

Sonra birden, hiç beklenmedik bir anda, Paris'te yaşayan ve mirasından pay almayı aklının ucundan bile geçirmediği çok ihtiyar bir akrabası ölmüş. Kadının en son yasal mirasçısı da bir ay önce öldüğü için Prens hiç beklenmedik bir anda yasal olarak mirasçısı oluvermiş. Mordasov'un altmış verst uza

* Vazgeçilmez, olmazsa olmaz.

ğında, dört bin nüfuslu, muhteşem bir mülk hiç kimseyle paylaşılmaksızın ona kalmış. İşlemleri yürütmek için hiç zaman kaybetmeden St Petersburg'un yolunu tutmuş. Bizim hanımlar ona muhteşem bir veda yemeği düzenlemişler. Prens yemekte son derece neşeliymiş. Ne şakalar yapmış, ne fıkralar anlatıp herkesi gülüp geçirmiş! İlk fırsatta Dukhanovo'ya (yeni mülkünün adı) taşınacağına ve Petersburg'dan dönünce balolar, piknikler, havai fişek gösterileri düzenleyeceğine söz vermiş. Gidişinden sonra bir yıl boyunca hanımlar, sevgili dostlarını

sabırsızlıkla beklerken hep bu şenlikleri konuşmuşlar. Hatta o dönene kadar Dukhanovo'ya turlar bile ayarlanmış. Malikâne, içinde aslan şeklinde kesilmiş akasya ağaçları, yapma tepecikler, üzerinde tahtadan yapılmış Türk heykel erinin kaval çaldığı botların yüzdüğü göl er, yaz evleri, çadırlar ve daha pek çok eğlence merkezinin olduğu bir parkın içindeymiş. Sonunda Prens geri dönmüş. Ama beklenenin tersine, Mordasov'da hiç duraklamadan doğruca Dukhanovo'ya gidip keşiş gibi kendini eve kapatması herkesi hayrete düşürmüş. Garip dedikodular yayılmış. O

zamandan bugüne dek Prens'in hikâyesi hâlâ tuhaflığını ve inanılmazlığını korumaktadır. St Petersburg'da işlerinin pek yolunda gitmediği söyleniyordu. İleride mirasçısı olacak bazı

akrabaları, hiç kuşkusuz yine paralan saçıp savuracağı korkusuyla akli dengesinin yerinde olmadığını ileri sürerek onu vesayet altına almaya kalkışmışlardı. Bu kadarla kalsa gene iyi.

Bazılarına göre, onu tımarhaneye kapatmaya bile uğraşmışlardı. Neyseki, sözü geçen bir beyefendi ondan yana çıkmış ve zaten her yanı takma olan zaval ı Prens'in bir ayağının çukurda olduğunu, yakında nasıl olsa öleceğini ve tımarhaneye hiç gerek kalmadan mirasına konacaklarını ileri sürmüştü. Yine söylüyorum, insanların ağzı torba mı ki büzesin, hele de Mordasov'dakilerin? Dediklerine göre, bütün bu olanlar Prens'i çok korkutmuş ve tamamen değişip keşiş hayatı sürmesine neden olmuştu. Bazı Mordasovlular onu kutlamak için yanına gitmişler ama ya hiç kabul edilmemişler ya da çok garip bir şekilde karşılanmışlardı. Prens eski dostlarını hatırlamamıştı bile. Söylediklerine göre hatırlamak istememişti.

14

15Vali bile onu ziyarete gitmişti. Döndüğü zaman Prens'in aklının pek yerinde olmadığını

söylemişti. Herkes, Dukhanovo'ya yaptığı ziyaretten söz ederken yüzünü eksilirdi. Hanımlar da öfkeliydiler. Sonunda çok önemli bir gerçeği ortaya çıkarmayı başardılar. Daha önce hiç kimsenin adını sanını duymadığı, Stepanida Matveyevna diye biri Prens'in idaresini eline almıştı. St Petersburg'dan onunla beraber gelen, ne olduğu belirsiz, bu iri yan kadın patiska elbiseler giyiyor ve elinde bir yığın anahtarla dolaşıyordu. Prens, bir çocuk gibi, her konuda onu dinliyor, izni olmadan adım bile atmıyordu. Kadın Prens'i kendi el eriyle yıkıyor, bir bebek gibi onu her yere taşıyor ve şımartıyordu. Dahası, bütün ziyaretçileri ondan uzak tutuyordu, özel ikle de artık yavaş

yavaş Dukhanovo'ya keşfe gelen akrabalarım. Mordasov'da çoğu kadınlar olmak üzere hemen herkes bu akıl almaz, gizli ilişkiyi konuşuyordu. Stepanida Matveyevna' nın Prens'in mülkü

üzerinde tam, sınırsız ve kesin bir yetkisi olduğunu da söylüyorlardı. Çiftlikteki kâhyaları, hizmetçileri, uşakları işe alıp işten çıkaran ve para işlerine bakan da oydu. Her şeyi öyle iyi idare ediyordu ki köylüler hal erinden çok memnunlardı. Prens'e gelince, dediklerine göre bütün gün işi gücü, süsüyle ilgilenmek, peruklarını denemek, ceketlerini giyip çıkarmaktı. Geri kalan zamanını

Stepanida Matveyevna ile beraber geçiriyor, kâğıt oynuyorlar, fal bakıyorlardı. Prens, sırf gösteriş

olsun diye arada sırada İngiliz kısrağına biniyor ve eyer üzerinde güç durduğu için Stepanida Matveyevna droşki* ile ona eşlik ediyordu. Bazen de üzerinde paltosu, başında geniş kenarlı bir şapka, boynunda pembe bir hanım eşarbı ve tek gözünde gözlükle, sol eline bir sepet alıp mantar, kır çiçeği ve peygamberçiçeği toplamağa çıkıyordu. Böyle zamanlarda Stepanida Matveyevna hemen yanı başında oluyor, iki irikıyım uşak ile her ihtimale karşı bir de fayton arkalarından geliyordu. Yolda karşılaştıkları bir mujik** hemen kenara çekilerek şapkasını

çıkarıyor ve selam verip: "İyi günler Prens Hazretleri,

* Dört tekerlekli bir Rus arabası. ** Çarlık zamanındaki Rus köylüsü.

gözümüzün nuru!" diyordu. Prens de hemen gözlüğünü düzeltip ona bakıyor, dostça başını

sal ayıp, samimi bir şekilde: "Bonjour, mon ami, bonjour* diye karşılık veriyordu. Buna benzer pek çok dedikodu Mordasov'da yayıldı. Prens'i unutmaları olanaksızdı. Böylesine iç içe yaşıyorlardı

işte!

Güzel bir sabah, bu keşiş kılıklı, antika adamın yalnız başına Mordasov'a gelip Marya Aleksandrovna'mn evinde kaldığı dedikodusu yayılınca, herkes hayretler içinde kaldı! Bir telaş, bir heyecan yaşandı. Herkes bir açıklama bekliyor, herkes birbirine: "Neler oluyor?" diye soruyordu.

İçlerinden bazıları Marya Aleksandrovna'ya gitmeğe bile kalkıştı. Prens'in gelişi herkesi hayrete düşürmüştü. Hanımlar birbirlerine notlar yazdılar, buluşmalar ayarlandı, hizmetçilerini ve kocalarını keşif turlarına gönderdiler. Prens'in başka bir yerde değil de Marya Aleksandrovna'da kalması özel ikle herkesi şaşırttı. Hele de Prens'in uzaktan akrabası olan Anna Nikolayevna Antipova bu duruma çok içerledi. Bütün sorularına yanıt alabilmek için Marya Aleksandrovna'nın evine bizzat gitmekten başka bir çaresi yoktu. Değerbilir okuyucu bu ziyarete konuk olacaktır. Şu anda sabahın onu, ama Marya Aleksandrovna' nın bu tanıdıkları geri çevirmeyeceğine eminim.

Bizi de kesinlikle kabul edecektir.

Günaydın dostum, günaydın.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Saat sabahın onu. Marya Aleksandrovna'nın Main Caddesi' ndeki evinde, evin hanımının özel günlerde 'salon' olarak adlandırdığı odadayız. Marya Aleksandrovna'nın bir de özel oturma odası

var. Odanın zemini gayet güzel cilalanmış, duvarları özel olarak ısmarlanmış, ince bir kâğıtla kaplı. Hantal mobilyalarda kırmızı hâkim. Üzerinde ayna asılı bir şömine var. Aynanın önünde, heykelden motiflerle süslü, oldukça zevksiz, bronz bir saat duruyor. Pencerelerin arasındaki duvarlarda, örtüleri kaldırılmış, iki büyük ayna ve onların önlerinde de küçük sehpaların üzerinde iki saat daha var. Arkadaki

duvarın dibinde, Zina için getirilmiş, koskoca bir piyano duruyor. Ne de olsa Zina bir müzisyen. Koltuklar yapay bir düzensizlik yaratmak amacıyla, yanmakta olan şöminenin etrafına gelişigüzel konmuş. Ortalarında da küçük bir sehpa var. Odanın öbür ucunda, üzerine göz kamaştıracak kadar beyaz bir örtü serilmiş masada gümüş bir semaver fokurduyor ve güzel bir çay tepsisi hazır bekliyor. Semaver ve çay, Marya Aleksandrovna'nın evinde kalan, uzak akrabası Nastasya Petrovna Zyablova'nın kontrolü altında. Bu 18

hanım hakkında da birkaç söz söyleyelim: otuzunu aşmış, siyah saçlı, cildi dipdiri, canlı gözleri koyu kahverengi bir dul. Oldukça hoş bir kadın, akıl ı, kuşkusuz dedikoduya düşkün ve her şeyi istediği gibi ayarlamayı bilen biri. Bir yerlerde okula giden iki çocuğu var, yeniden evlenmeyi çok istiyor ve başına buyruk hareket ediyor. Kocası bir subaymış.

Marya Aleksandrovna, üzerinde kendisine çok yakışan, açık yeşil bir elbise, muhteşem bir edayla, şöminenin yanında oturuyor. Şu anda, yukarıda bir yerlerde süsüyle ilgilenen Prens'in gelişinden son derece memnun. Öyle memnun ki sevincini gizlemeye gerek duymuyor. Önünde duran delikanlı, birtakım hareketlerle ona bir şeyler söylüyor. Dinleyicisini memnun etmek istediği gözlerinden bel i. Yirmi beş yaşlarındaki bu delikanlı, zeki ve hareketli görünmek için çaba harcamasa hiç de fena bir çocuk değil. Çok zevkli giyinmiş, oldukça yakışıklı, sarışın biri. Ondan daha önce de söz etmiştik, hani şu gelecekte büyük umutlar vaadeden Bay Mozglyakov. Marya Aleksandrovna'ya göre bir züppe olmasına rağmen, yine de ona iyi davranıyor. Kızı Zina'nın peşinde, kendi deyimiyle ona deli oluyor. İkide bir Zina'ya dönüyor, aklıyla ve neşesiyle onu güldürmeye uğraşıyor. Ama kız ona karşı oldukça soğuk ve ilgisiz. Piyanonun yanında durmuş

nota defterini karıştırıyor. Girdiği ortamda hayranlık uyandıracak tipteki kadınlardan. Akıl ara durgunluk verecek kadar güzel. Uzun boylu, siyah saçlı, kapkara iri gözlü, enfes vücudu olan bir kadın. Omuzları ve kol arı ideal ölçülerde, başkan çıkarıcı bacaklarıyla bir kraliçe gibi yürüyor.

Bugün nedense biraz solgun. Yine de bir kere bakmakla bile üç gece rüyalarınızı süsleyecek kadar güzel, dolgun, kırmızı dudakları ve inci gibi ışıldayan küçük dişleri yeter. Yüz ifadesi ciddi ve sert. Mösyö Mozglyakov sanki onun bakışlarından korkuyor, en azından ona bakmaya cesaret ettiği her sefer titriyor. Kibirli tavırları, karşısındakini aşağılar nitelikte. Beyaz, pamuklu, sade bir elbise giymiş. Beyaz ona çok yakışıyor. Zaten yakışmayan bir şey yok ki! Parmağında saç

telinden yapılmış bir yüzük var. Rengine bakılırsa

19annesinin saçı değil. Kimin saçı olduğunu sormaya cesaret etmek Mozglyakov'un harcı değil.

Zina bu sabah pek konuşkan sayılmaz, hatta sanki bir şey için endişeliymiş gibi hüzünlü. Öte yandan, Marya Aleksandrovna da hiç durmadan konuşuyor. Ara sıra da kızına, sanki korkuyormuş gibi gizlice, kuşkulu ve garip bir bakış atıyor.

"Sizi gördüğüme çok sevindim, çok sevindim, Pavel Aleksandrovich" diye seslendi, "şimdi içimden pencereye çıkıp bağırarak herkese duyurmak geliyor. Söylediğiniz tarihten iki hafta önce gelmeniz Zina ve benim için bir sürpriz oldu, bunu söylemeye bile gerek yok! Hele sevgili Prens'i getirmenize ne kadar sevindiğimi anlatamam. Şu çekici ihtiyarı ne kadar sevdiğimi biliyor musunuz? Ama yo, yo! Siz anlayamazsınız! Ne kadar anlatsam da sizin gibi genç kuşak benim coşkumu anlayamaz! Altı yıl önce, ne güzel günler yaşadık, hatırlıyor musun Zina? Ah, az kalsın unutuyordum, sen o zaman teyzenle kalıyordun... inanmazsınız Pavel Aleksandrovich, ben onun akıl hocası, kardeşi, annesiydim! Çocuk gibi

dinlerdi beni! İlişkimizde saf, yüce ve yumuşak bir şeyler vardı, hatta biraz da pastoraldi... Nasıl anlatacağımı bilemiyorum! Bu yüzden şimdi bile evimi minnetle anar, cepauvreprince*. Farkında mısınız Pavel Aleksandrovich, belki de bana getirmekle, onu kurtarmış oldunuz. Şu geçen altı yıl içinde onu düşünüp durdum.

İnanmayacaksınız ama geceleri rüyama bile girdi. Bir canavarın onu büyülediğini, mahvettiğini söylüyorlar. Demek sonunda onu o kadının pençesinden kurtardınız! Şimdi bu fırsattan yararlanıp onu tamamen kurtarmalıyız. Söylesenize nasıl başardınız bunu? Karşılaşmanızı en ince ayrıntısına kadar anlatın. Heyecandan demin sizi tam olarak dinleyemedim, ayrıntılar çok önemli, işin özü o aptal ayrıntılardadır hep, demek istediğimi anlıyor musunuz? Ayrıntılara çok önem veririm, en önemsiz olaylarda bile ayrıntılara dikkat ederim... Hazır Prens de tuvaletiyle ilgilenirken..."

"Her şey size söylediğim gibi oldu, Marya Aleksandrovna!" diye * Zaval ı Prens!

20

söze karıştı Mozglyakov, belki yüzüncü kez hikâyesini anlatmaya hevesli bir şekilde. Bu onun için bir zevkti. "Gece yolculuğu yaptım ve hiç uyumadım tabi . Ne kadar acele ettiğimi tahmin edersiniz" diye ekledi Zina'ya dönerek. "Bağırıp çağırıp at istedim, hatta kavga bile ettim. Bunları

yayınlatmaya kalksam, son moda, nefis bir şiir. olurdu! Neysebunların konumuzla bir ilgisi yok.

Saat sabahın altısında, İgishevo İstasyonu'na vardım. İliklerime kadar donmuştum, ama ısınmakla uğraşmadım. 'Atlar!' diye öyle bir bağırmışım ki, kucağında çocuğu olan istasyon müdürünün eşini bile korkutmuşum. Herhalde sütü çekilmiştir kadının... Güneşin doğuşu nefisti.

Havadaki donmuş zerreciklerin nasıl da kırmızı kırmızı ışıldadıklarını bilirsiniz. Ama buna bile ilgi göstermedim. Yo, çok acelem vardı! Atları zorla aldım, başka biri için hazırlamışlardı, adamı

neredeyse düel oya davet ediyordum. İstasyonda söylediklerine göre, prensin biri geceyi orada geçirmiş ve on beş dakika kadar önce de kendi atlarına binip gitmişti. Konuştuklarını duymadım bile, kapalı kızağıma atladığım gibi, zincirden kurtulmuşçasma fırladım. Fet'in bir ağıtında buna benzer bir şey vardı. Kasabaya dokuz verst kalmıştı ki, tam Svetozersky Manastırı kavşağında ilginç bir şeyle karşılaştım. Kocaman bir yolcu kızağı devrilmişti. Sürücüsüyle iki uşak, başında şaşkın şaşkın dikiliyorlardı. İçerden yürekler acısı feryatlar ve çığlıklar geliyordu. İlk önce geçip gitmeye niyetlendim. 'Aman canım boş ver' diye düşündüm, 'ben buralı değilim ki'. Sonra, Heine'nin dediği gibi 'o her şeye burnunu sokan' hayırseverliğim tuttu. Durdum. Bizim Semyon ve tam bir Rus olan arabacımızla beraber yardıma koştum. Altı kişi kızağı ancak doğrultup düzelttik.

Kasabaya odun götüren mujikler de yardıma koştu, karşılığında da el erine votka parası verdim.

'Bu, o prens olabilir' diye düşündüm. Bir de baktım ki gerçekten de oydu: Prens Gavrila! Ne beklenmedik bir karşılaşmaydı! 'Prens! Amca!' diye bağırdım. Tabi ilk önce beni tanıyamadı, ama sonra... ikinci kez bakınca hatırlar gibi oldu. Size bir şey itiraf edeyim mi, aslına bakarsanız şimdi bile, kim olduğuma dair hiç fikri yok. Beni akrabası değil de başka biri sanıyordu. Onu yedi yıl kadar önce St

21Petersburg'da görmüştüm, tabi o zamanlar küçük bir çocuktum. Beni öyle etkilemişti ki onu hemen tanımıştım. O beni nereden tanıyacaktı? Kendimi tanıttım, çok sevindi ve bana sarıldı.

Ama bu arada hâlâ korkudan tir tir titriyor ve ağlıyordu, gerçekten ağlıyordu. Kendi gözlerimle gördüm! Sonra, onu benim kızağıma binip, Mordasov'a gelmesi ve hiç olmazsa en az bir gün kalıp dinlenmesi için ikna ettim. İtirazsız kabul etti... S vetozersky Manastırı'na, çok saygı

duyduğu Peder Misail'i görmeğe gittiğini anlattı. Hani şu, hepimizin çok iyi bildiği, geçen yıl beni süpürgesiyle kovalayan Stepanida Matveyevna var ya, işte o, bir mektup almış. Moskova'daki ailesinden biri ölmek üzereymiş. Babası mı, yoksa kızı mı bilmem, zaten bana ne, belki de hem kızı hem de babasıdır, hatta bir de meyhanede çalışan yeğeni de ölüyormuş... Neyse canım, uzun lafın kısası, kadın o kadar kötü olmuş ki on günlüğüne Prens'ten ayrılıp başkenti şereflendirmeye gitmiş. Sonra Prens bir gün oturmuş, iki gün oturmuş, peruklarını takıp çıkarmış, her yerini kremlemiş, bıyığını boyamış, kâğıt (hatta belki de bakla) fal arı bakmış, ama olmamış, Stepanida Matveyevna'sız hayata dayanamamış; atlarını hazırlatıp, Svetozersky Manastırı'na gitmeye karar vermiş. Stepanida Matveyevna'nın gölgesinden bile ödü patlayan bir uşak karşı

çıkma cesaretinde bulunmuş, ama Prens dinlememiş. Dün akşam yemeğinden sonra yola koyulmuş, geceyi İgishevo'da geçirmiş, şafakta, istasyondan ayrılmış ve tam Peder Misail'e dönen kavşakta kızağı neredeyse hendeğe yuvarlanıyormuş. Onun yardımına koştuktan sonra, ortak dostumuz, sevgili Marya Aleksandrovna'ya şöyle bir uğramaya ikna ettim. Sizin, tanıdığı en çekici hanım olduğunuzu söyledi ve işte buradayız. Şimdi Prens yanından hiç ayırmadığı ve asla da ayırmayacağı uşağının yardımıyla makyajını yapıyor yukarda, çünkü hanımların huzuruna makyajsız çıkmaktansa ölmeyi tercih eder... Bütün hikâye bu! Eine al erliebste Geschichte. * "

"Ne kadar şakacı bir adam, Zina!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sonuna kadar dikkatle dinledikten sonra. "Ne kadar da

* Nefis bir hikâye!

güzel anlattı! Peki söylesenize Paul, sizin Prens'le yakınlığınız nedir? Sanki 'Amca' dediniz gibi geldi bana."

"Doğrusunu söylemek gerekirse Marya Aleksandrovna, onunla yakınlık derecemi bilmiyorum. Çok uzak bir akrabalık galiba. Zaten bütün bunlar Ağlaya Mikhailovna Hala'nın işleri. Bilirsiniz, parmaklarıyla, hiç durmadan akrabalarımızı saymaktan başka bir şey yapmaz. Geçen yaz, Dukhanovo'ya gidip onu görmemi isteyen halamdı. Keşke kendi gitseydi! Ben ona 'Amca' diyorum o da itiraz etmiyor. İşte akrabalığımız böyle, en azından şimdilik..."

"Ne olursa olsun, sizi buraya Tanrı gönderdi! Benimkinde değil de başka bir evde kalsaydı, zaval ıya olacakları düşünmek bile istemem! Buradaki insanlar onu kaptıkları gibi, çekiştire çekiştire, parçalara ayırırlardı! Sanki altın madeni ya da elmas tarlasıymış gibi üzerine saldırırlar, hatta onu soyup soğana çevirirlerdi. Bu kasabadakilerin ne rezil, ne açgözlü, ne sinsi insanlar olduklarını bilemezsiniz, Pavel Aleksandrovich!..."

"Yapmayın canım! Sizinkine değil de kimin evine götüreceklerdi yani? Siz ne diyorsunuz Marya Aleksandrovna?" diye lafa karıştı, dul Nastasya Petrovna, çay doldururken. "Herhalde Anna Nikolayevna'ya götürecek değil erdi!"

"Neden aşağı inmesi bu kadar uzun sürdü acaba? Çok garip" dedi Marya Aleksandrovna, sandalyesinden sabırsızlıkla kalkarak.

"Amcam mı?" dedi Mozglyakov. "Bence onun hazır olması beş saat daha sürer! Hafızası o kadar zayıf ki, belki de sizi ziyarete geldiğini unutmuştur. Biraz garip bir adamdır, bilirsiniz Marya Aleksandrovna!"

"O kadar da değil! Siz ne demek istiyorsunuz?" "Bir şey demek istemiyorum Marya Aleksandrovna. Gerçek bu! Zaten o tam bir adam sayılmaz, yarısı takma. Siz onu altı yıl önce görmüştünüz, oysa ben bir saat önce gördüm. Yarı ölü sayılır! Yürüyen bir ölü, gömmeyi unutmuşlar o kadar! Gözleri takma, bacakları mantardan, her yanı tel erle tutturulmuş, hatta tel er sayesinde konuşabiliyor!"

23"Ah Tanrım! Ne saçma şeyler söylüyorsunuz!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sert bir ifade takınarak. "Saygıdeğer, yaşlı bir adam için böyle kelimeler kul anmak, sizin gibi genç bir adama hiç yakışıyor mu? Üstelik akrabasısınız, ne ayıp! Hem ne kadar da nazik bir adam..." O anda sesi duygusal bir tona büründü. "Şunu aklınızdan hiç çıkarmayın, o soyluluğun en son kalıntısı, babasının bir kopyası. Dostum,mon ami* l Dilinizden hiç düşürmediğiniz yeni fikirler yüzünden böyle saçma sapan konuşuyorsunuz, bunun farkındayım. Aslında ben de bu fikirlerden yanayımdır! Soylu ve onurlu düşünceleriniz olduğunu biliyorum. İçimden bir his bana, bu yeni fikirlerin altında coşkulu bir şeyler olduğunu söylüyor, ama bunlar benim dürüst olmamı, olayları

gerçekçi bir şekilde değerlendirmemi engel emez. Ben neler gördüm, sizden daha çok şey yaşadım, üstelik de bir anneyim, siz daha çok gençsiniz. Yaşlı bir adam olduğu için size komik geliyor. Hepsi bu kadarla da kalmıyor. Geçen gelişinizde, bütün köleleri serbest bırakacağınızı, artık bu devirde bir şeyler yapılması gerektiğini söylemiştiniz. Bunlar hep o, durmadan okuduğunuz Shakespeare'in etkisi! İnanın bana Pavel Aleksandrovich, artık Shakespeare'inizin zamanı çoktan geçti, şimdi dirilip, mezarından kalkacak olsa, o kadar akıl ı olmasına rağmen, yaşadığımız hayatın tek bir şeyine bile akıl erdiremezdi. Eğer çağdaş toplumumuzda hâlâ kibar ve görkemli bir şeyler kaldıysa, bu ancak üst tabakada bulunabilir. Çuval da giyse Prens Prens'tir.

Viranedeki bir Prens bile saraydaki Prens'e eştir. Natalya Dmitriyevna'nın kocasını düşünün, kendisine gerçek bir saray yaptırdı, ama yine de Natalya Dmitriyevna'nın kocası olmaktan öteye geçemedi. Natalya Dmitriyevna da kendisini el i tane tuvaletle donatsa bile, yine aynı Natalya Dmitriyevna'dır, kişiliğinde zerre kadar bir değişiklik olmaz. Siz de geldiğiniz üst tabakanın temsilcisi sayılırsınız. Ben de kendimi pek yabancı saymam. Kimse soyunu lekelemek istemez.

Neyse, nasıl olsa bir gün bunları hep anlayacaksınız, mon cher** Paul, Shakespeare'inizi unutacaksınız.

* Dostum. ** Sevgili

24

Size şimdiden söylüyorum. Zaten şu anda bile içten gelerek böyle konuşmadığınıza inanıyorum, modaya uyuyorsunuz o kadar. Neyse canım, ben de ne çok konuşuyorum. Siz burada durun da ben yukarı çıkıp Prens'e ne olduğuna bir bakayım, mon cher Paul. Belki uşaklarıma falan ihtiyacı

vardır..."

Uşaklarını hatırlayan Marya Aleksandrovna, aceleyle odadan çıktı.

"Marya Aleksandrovna, Prens'in şu moda delisi Anna Nikolayevna'nın eline düşmediğine sevindi sanırım. Biliyorsunuz Anna Nikolayevna, onun akrabası olduğunu söyleyip duruyor. Şu anda sinirinden kuduruyordur!" dedi Nastasya Petrovna. Zina ve Pavel Aleksandrovich'e bakıp, onlardan bir cevap alamayınca, sanki bir işi varmış gibi odadan çıktı ve ikisini yalnız bıraktı. Dışarı

çıkınca da kapıda durup içeriyi dinlemeğe başladı.

Pavel Aleksandrovich hemen Zina'ya döndü. Öyle heyecanlıydı ki sesi titriyordu.

"Zinaida Afanasyevna, bana kızgın değilsiniz ya?" dedi, korku dolu ve yalvaran bir sesle.

"Size mi? Ne için?" dedi Zina, hafifçe kızarıp, harika gözlerini kaldırıp ona bakarak.

"Bu kadar çabuk döndüğüm için Zinaida Afanasyevna! Duramadım, iki hafta daha bekleyemedim... Geceleri rüyama bile girdiniz. Kaderimi öğrenmek için koşarak geldim... Ama suratınızı asıyorsunuz, kızgınsınız! Şimdi de mi kesin bir cevap alamayacağım?"

Zinaida'nın gerçekten suratı asıktı.

"Böyle söyleyeceğinizi biliyordum" dedi, yine gözlerini kaçırarak. Sesi ciddi ve sertti, rahatsız bir ifade taşıyordu. "Beklemeyi ben de sevmem, her şey ne kadar çabuk hal edilirse o kadar iyi. Yine bir cevap bekliyorsunuz, hatta yalvarıyorsunuz. Yine aynı şeyi söylüyorum. Cevabım size daha önce söylediğimin aynısı: Bekleyin! Henüz kararımı vermedim ve size karınız olacağım ko 25,

nusunda söz veremem. Böyle şeyler zorla olmaz, Pavel Aleksandrovich! Sizi rahatlatacaksa, şu kadarını söyleyeyim, sizi kesin olarak reddetmiyorum. Bir şeyi daha belirteyim, sabırsızlığınızı ve kaygınızı gayet iyi anladığım için size olumlu bir kararın umudunu da vermek istiyorum. Tekrar söylüyorum, kararımda tamamen özgür olmak istiyorum ve eğer sonuçta, red cevabı verecek olursam ümit verdiğim için beni suçlamayın. Bunu aklınızdan çıkarmayın."

"Bu da ne demek oluyor şimdi?" diye bağırdı Mozglyakov, acıklı bir sesle. "Bu nasıl bir ümit?

Kelimelerinizden ümit ışığı çıkarabilir miyim Zinaida Afanasyevna?"

"Size söylediğim hiçbir şeyi unutmayın ve nasıl istiyorsanız oy le bir anlam çıkarın. Sizin bileceğiniz şey! Başka söyleyecek bir şeyim yok. Sizi reddetmedim, tek istediğim beklemeniz.

Ama bir kez daha söylüyorum, reddetme hakkına sahibim. Bir şey daha söyleyeyim, kararlaştırılan zamandan önce gelişinizle, dolambaçlı yol ardan, araya üçüncü bir kişiyi örneğin annemi koyarak kararımı etkilemeye çalışıyorsanız, ne yazık ki yanlış hesap yapmışsınız. Öyle bir durumda sizi kesinlikle reddederim, bunu bilmiş olun. Artık yeter, lütfen kararlaştırılan zamana kadar bana bu konuda tek kelime bile söylemeyin."

Bütün bu konuşma öylesine sert, heyecansız bir ses tonuyla ve duraksamadan yapılmıştı ki sanki önceden ezberlenmiş gibiydi. "Bay Paul", kendisine kapının yolunun gösterildiğini hissetti. O

anda, Marya Aleksandrovna arkasında Bayan Zyablova ile beraber odaya girdi.

"Sanırım birazdan aşağıda olacak Zina! Nastasya Petrovna lütfen taze bir çay demleyin!". Marya

Aleksandrovna biraz heyecanlıydı.

"Anna Nikolayevna birisini göndermiş. Anyutka aceleyle mutfağa gelip bir sürü soru sordu. Hanım biraz öfkeli galiba!" dedi Nastasya Petrovna semavere doğru giderken.

"Bana ne canım?" dedi Marya Aleksandrovna, omuzlarının üzerinden Bayan Zyablovna'ya bakarak. "Sanki senin Anna Ni

kolayevna'nın düşündükleri benim çok umurumda! Emin olun ben onun mutfağına kimseyi göndermem. O zaval ı Anna Nikolayevna' nın düşmanı olduğumu sanmanıza çok şaşırdım, gerçekten çok şaşırdım, yalnızca siz değil bütün kasaba öyle düşünüyor. Size sorarım Pavel Aleksandrovich, ikimizi de tanırsınız, ben ne diye ona düşman olayım? Kıdem yüzünden mi?

Kıdem benim umrumda bile değil. İstiyorsa kıdem onun olsun! Onu ilk kutlayan ben olurum. Ama bu haksızlık. Onu savunacağım, savunmak zorundayım. Herkes onun hakkında böyle şeyler söylüyor. Neden ona saldırıyosunuz? Genç olduğu ve güzel giysileri sevdiği için mi? Neden bu mu? Güzel giysilere düşkünlük başka şeylerden iyidir bence. Natalya Dmitriyevna'ya bir baksanıza, onun sevdiği şeyler bir toplulukta söylenemez bile! Anna Nikolayevna evde hiç

durmayıp bütün gün gezdiği için mi kötü? Tanrı aşkına! Kadının bir eğitimi yok, doğal olarak eline bir kitap alıp okuyamıyor ya da kendisini oyalayacak bir şeyler bulamıyor. Onun için de, flört edip, yoldan geçenlerle bakışmaktan başka ne yapsın? Bembeyaz bir surattan başka bir şeyi olmadığı

halde neden herkes güzel olduğunu söylüyor acaba? Dansa gittiğinde herkesi güldürüyor! Peki neden Polka'yı güzel yaptığını söylüyorlar? Çok acayip şapkalar ve eşarplar takıyor, ama Tanrı

onu zevkten yoksun bırakıp, saf yaratmışsa suç onun mu? Saçına şeker kağıdının çok yakışacağını söyleseniz hiç düşünmeden hemen takar. Dedikoducunun biri, ama burada âdettir, hangimiz değiliz ki? Şu koca favorili Sushilov sabah akşam, hatta gece bile ziyaretine gidiyor.

Tanrım! Bunun bir nedeni var kuşkusuz. Kocası sabahın beşine kadar dışarda kumar oynuyor!

Her neyse, öyle çok kötü örnek var ki! Bunların hepsi dedikodu olabilir. Yani, ben her zaman onu savunacağım!... Tanrım! Ve işte Prens! İşte o! Onu tanırım! Onu her yerde tanırım! Nihayet sizi görebildim monprince!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, içeri yeni giren Prens'i karşılamak için koşarken.

27DÖRDÜNCÜ BOLUM

İlk bakışta, Prens'in yaşlı bir adam olduğunu hiç anlamazsınız; ancak yakından, dikkatlice bakarsanız tel erle tutturulmuş bir cesede benzediğini görürsünüz. Bu mumyanın genç bir delikanlıya dönüştürülmesi için, her çeşit sanat yöntemi kul anılmıştır. Hepsi simsiyah olan şahane bir peruk, favoriler, bıyık, küçük sakal yüzünün yarısını kapatmaktadır. Yüzü pek alışılmadık bir yöntemle bembeyaz yapılmış ve al ıkla boyanmıştır ve tek bir kırışığı bile yoktur.

Nereye gider bu kırışıklar? Kimse bilmez. Sanki podyumlardan inmiş gibi modaya uygun giyinir.

Özel bir sabah ceketi ya da ona benzer bir şey giyer, tam olarak ne olduğunu gerçekten bilmiyorum,

yalnızca, son moda bir şey olduğunu ve sabah ziyaretleri için giyildiğini söyleyebilirim.

Eldivenleri, kravatı, yeleği, gömleği ve diğer giysileri hep göz kamaştıracak kadar temiz ve zevklidir. Prens hafifçe topal ar, ama bunu bile sanki modaymış havasında yapar. Tek gözüne hem de camdan yapılmış olan takma gözüne tek camlı gözlük takar. Parfüme daldırılmış gibidir.

Konuşurken, bazı kelimeleri değişik bir şekilde ağır ağır söyler, tabi 28

bu yaşlılığıyla bağdaştırılacak bir şey olabilir, ama belki de takma dişlerinden ya da değişik bir etki yaratma arzusundan kaynaklanıyor da olabilir. Bazı heceleri, 'e' harfine özel bir vurgu yaparak, alışılmamış bir yumuşaklıkla söyler. Tavırlarında senlibenli bir hor görme vardır, bu da hayatını bir züppe olarak geçirmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu züppe yaşam tarzından kalan izleri, ne yazık ki hiçbir parfüm, hiçbir korse, makyaj .malzemesi ya da kuaför kapatamaz. Şunu da en baştan kabul etmeliyiz ki, yaşlı adam henüz aklını kaçırmadıysa bile, hafızasını çoktan kaybetmişti ve aynı şeyleri durmadan söylüyor, saçmalayıp duruyordu. Onunla konuşabilmek için insanda özel bir yetenek olması gerekir. Marya Aleksandrovna kendi yeteneğine son derece güvenir, Prens'i görünce öylesine kendinden geçer ki bunu tanımlamak imkânsızdır.

"Hiç değişmemişsiniz, hiç!" diye bağırdı, konuğunu iki elinden tuttuğu gibi rahat bir koltuğa oturttu.

"Oturun, oturun Prens! Birbirimizi görmeyeli altı yıl oldu, tam altı yıl. Sizden tek bir mektup bile almadım, onca zamandır tek satır yazmadınız! Ah bana karşı nasıl da suçlusunuz, Prens! Size nasıl kızgınım mon cher Prens! Neyse önce bir çay içelim! Tann aşkına Nastasya Petrovna, hadi çay içelim!"

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Beni bağışlaym!" diye peltek peltek konuştu (peltek peltek konuştuğunu söylemeyi unuttuk, bunu bile modaymış gibi yapar). "Bağışlaym! Daha geçen yıl gelmeye ciddi ciddi niyetlendim, inanın" diye ekledi, odayı gözlüğüyle süzerek. "Kolera salgını var dediler, korktum doğrusu"

"Hayır Prens, kolera falan yok" dedi Marya Aleksandrovna.

"Sığır humması vardı, Amca!" dedi Mozglyakov, kendini göstermek Hevesiyle. Marya Aleksandrovna onu ciddi bir bakışla süzdü.

"Evet, sığır humması ya da ona benzer bir şey...Neyse, ben yerimden hpırdayamadım. Kocanız nasıl, sevgili Anna Nikolayevna? Hâlâ maliyede mi?"

29

"Yoo Prens" dedi Marya Aleksandrovna, hafifçe kekeleyerek. " Kocam maliyede değil ki..."

"Bahse girerim Amcam'ın kafası karıştı ve sizi Anna Nikolayevna Antipova ile karıştırdı!" dedi akıl ı

Mozglyakov, ama o. açıklamadan da Marya Aleksandrovna'nın her şeyi anladığını fark ederek, hemen toparlandı.

"Ah evet, evet... Anna Nikolayevna... Ne korkunç bir hafızam var! Evet, Antipovna, tabi ya Antipovna'ydı" dedi Prens kendinden emin bir havayla.

"Hayır Prens, çok kötü karıştırdınız" dedi Marya Aleksandrovna, acı acı gülerek. '"Ben Anna Nikolayevna değilim, doğrusunu söylemek gerekirse beni hatırlayamayacağınızı hiç

düşünmemiştim! Beni çok şaşırttınız, Prens! Ben sizin eski arkadaşınız Marya Aleksandrovna Moskaleva'yım. Hatırlamıyor musunuz Prens? Marya Aleksandrovna!..."

"Marya Aleksandrovna! Şaşılacak şey! Ben de sizin şey neydi adı? ah evet! Anna Vasilyevna olduğunuzu sanıyorum... C'est delicieux* Demek yanlış eve gelmişim. Beni Anna Matveyevna'nın evine götürüyorsun sanmıştım. C'est charmant**'Bu bana çok sık oluyor... Hep yanlış yere giderim. Ama yine de halimden memnunum, ne olursa olsun hep memnun olurum. Demek siz Nastasya Vasilyevna değilsiniz? Bu çok ilginç..."

"Marya Aleksandrovna'yım Prens, Marya Aleksandrovna! Siz nasıl da suçlusunuz! Demek en iyi arkadaşınızı unuttunuz!"

"Ah evet, en iyi arkadaşımı... pardon pardon" diye pelteleyerek konuştu, bir yandan da Zina'ya bakıyordu.

"Bu kızım Zina. Onunla tanışmadınız Prens. 18'de geldiğiniz zaman o burada değildi."

"Kızınız mı? Charmante, charmante!" dedi Prens, urun saplı

* Nefis! ** Bu ne hoş!

gözlüğüyle Zina'ya arzulu arzulu bakarken. "Mais quel e beaute!"* diye fısıldadı. ,

"Çayınız, Prens" dedi Marya Aîeksandrovna, elinde tepsiyle Prens'in önünde duran çocuğa dikkatini çekerek. Prens fincanı aldı ve tombul, pembe yanaklı çocuğa bakarken kendini kaybetti.

"Aah, bu sizin oğlunuz mu?" dedi. "Ne güzel bir çocuk!... Terbiyeli bir çocuğa benziyor."

"Prens" diye araya girdi Marya Aleksandrovna aceleyle. "Korkunç kazayı duydum! Çok korktum doğrusu... Bir yerinizi incitmediniz ya? İyice emin olmalısınız! Böyle bir şey şakaya gel mez...

"O yaptı, o yaptı, arabacı yaptı bunu!" dedi Prens, alışılmadık bir hareketlilikle. "Dünyanın sonu falan geldi sandım. İtiraf etmeliyim ki çok korktum. Tanrı beni bağışlasın! Neredeyse aklımı

kaçırıyordum! Hiç beklemiyordum, hiç beklemiyordum! Arabacım Feofil'in suçu bu! Sana güveniyorum dostum, gerekli işlemleri hal et, bir araştırma yaptırt. Benim canıma kastettiğinden eminim!"

"Tamam, tamam Amca!" dedi Pavel Aleksandrovich. "Aslını iyice araştırırım! Ama Amca, onu bu seferlik affedemez misiniz? Ne diyorsunuz?"

"Kesinlikle olmaz! Beni ortadan kaldırmak istediğinden eminim. O ve evdeki Lavrenty.

Düşünsenize kafasını şu yeni fikirlerle doldurmuş! Son zamanlarda çok olumsuz davranmağa başladı... Açık söylemek gerekirse, tam anlamıyla komünist olmuş! Onunla karşılaşmaya bile korkuyorum!"

"Çok doğru söylüyorsunuz Prens" diye bağırdı Marya Aleksandrovna. "Şu lanet olasıca, işe yaramaz adamlardan neler çektiğimi bilemezsiniz! Bir düşünsenize, iki tanesini değiştirdim, ama onların yerine

aldıklarım da öyle aptal şeyler ki, sabahtan akşama Bu ne güzel ik!

30

31

kadar onlarla beraber olmaktan korkuyor insan. Ne aptal olduklarım bilemezsiniz, Prens!"

"Öyle tabi , ama ben uşağın biraz kalın kafalı olmasını isterim doğrusu" dedi Prens, bütün yaşlılar gibi boş konuşmalarının dikkatle dinlenmesinden çok memnundu. "Bir uşağa bu yakışır, hatta bu onun en önemli erdemidir, dürüst ve salak olmalıdır. Tabi bazı zamanlarda. Bu onları daha heybetli yapar, yüzlerine bir ciddiyet gelir; yani daha terbiyeli görünürler, bir uşakta en çok aradığım şey terbiyedir. Örneğin, benim Terenty. Terenty'i hatırlıyorsunuz değil mi? Onu ilk gördüğüm anda ondan iyi bir kapıcı olacağını anlamıştım! Şaşılacak kadar aptaldı! Koyun gibi bakardı! Ama ne heybetli, ne ciddiydi! Gırtlağı açık pembeydi! Beyaz kravatı ve üniformasıyla çok etkileyiciydi. Onu gerçekten çok severdim. Bazen ona bakar hayran kalırdım, sanki bilimsel bir araştırma yapıyormuş gibi önemli bir edası vardı! Tam bir Alman filozofuna benziyordu, Kant gibi örneğin, yok yok daha çok besili bir hindi gibiydi. Bir uşak için fazlasıyla comme ilfaıt!..."

Marya Aleksandrovna kahkahayı patlatıverdi, hatta alkışladı bile. Pavel Aleksandrovich de bütün kalbiyle onun duygularına katıldı. Amcasını çok komik bulmuştu. Nastasya Petrovna da gülmeye başladı. Zina bile güldü.

"Ne kadar şakacı, ne kadar akıl ı ve esprilisiniz, Prens!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna. "En ince, en komik ayrıntıları gözlemleme yeteneğiniz var!... Böyle bir yeteneğe sahip olup da koskoca beş yıl kendini toplumdan soyutlamak ha! Yazabilirdiniz Prens! Belki bir Fonvizin, bir Griboyedov, bir Gogol olabilirdiniz!..."

"Ah evet" dedi Prens durumdan gayet memnun. "Yazabilirdim... Biliyorsunuz, eski günlerde çok daha espriliydim. Hatta sahne için bir komedi bile yazmıştım... İçinde birkaç tane nefis şarkı bile vardı! Ama hiç oynanmadı..."

"Okusak ne hoş olurdu! Sen de biliyorsun Zina, şimdi tam zamanı! Bizimkiler bir dizi tiyatro gecesi düzenliyorlar Prens, ga

32

zilerimiz için6 vatanseverlik adına... Sizin eseriniz çok uygun olurdu!"

"Evet, tekrar yazmak isterim... ama tamamen unutmuşum. İki, üç tane harika kelime oyunu olduğunu iyi hatırlıyorum (Prens, kendi elini öptü)... Ben yurtdışındayken büyük bir heyecan yaratmıştım. Lord Byron'u hatırlıyorum. Onunla aramız gayet iyiydi,7 Viyana Kongresi8'nde mükemmel dans etmişti."

"Lord Byron mu, Amca! Tanrı aşkına Amca, siz ne söylüyorsunuz?"

"Evet, Lord Byron. Belki de Lord Byron değildi, başka biriydi. Yo, Lord Byron değildi, bir Polonyalı'ydı! «Şimdi hatırladım. Çok ilginç bir adamdı. Kont olduğunu söyleyip duruyordu, ama sonra bir lokantacı olduğu ortaya çıkmıştı. Neyse, çok güzel dans ederdi, sonunda bacağını kırdı.

Bu duruma uygun bir şiir de yazmıştım:

Bizim Polonyalı Ne de güzel oynardı.

"Sonra devam ederdi... Nasıl devam ettiğini hatırlayamıyorum...

Kırınca bacağını Bıraktı oynamayı."

.

>

"Gerçekten böyle devam ediyordu, değil mi Amca?" dedi, iyice j kendinden geçen Mozglyakov.

"Evet, sanırım öyle oğlum" dedi Amca. "Ya da ona benzer bir şeydi. Belki de değildi, neyse canım, komik bir şeydi işte... Bakıyorum da her şeyi unutmuşum. Hep hal etmek zorunda olduğum bir sürü iş olduğu için."

33"Söylesenize Prens, bunca zamandır neler yaptınız?" diye sordu Marya Aleksandrovna ilgiyle.

"Sizi oyle çok düşündüm ki mon cher prince, neler olduğunu öğrenmek için sabırsızlıktan ölüyorum..."

"Ne mi yaptım? Bilirsiniz işte, bir sürü iş vardı. Bazen dinlenir insan, bazen de gezintiye çıkar ve bir sürü şeyin hayalini kurar..."

"Çok güçlü bir hayal gücünüz vardır herhalde Amca?"

"Hem de çok oğlum. Bazen öyle şeyler düşünürüm ki sonra kendim de şaşarım... Ben Kaduyevo'dayken... Sahi sen Kaduyevo vali yardımcısıydın, değil mi?"

"Ben mi Amca? Siz ne söylüyorsunuz?" diye bağırdı Pavel Aleksandrovich.

"Ben de seni vali yardımcısı sanıyordum, üstelik de ne kadar değiştiğini düşünüyordum... Vali yardımcisının yüzü çok kocaman ve zeki bir yüzdü. Olağanüstü zeki bir adamdı, her fırsatta şiir yazardı. Profilden karo papazına benzerdi..."

"Ah Prens" diye araya girdi Marya Aleksandrovna. Bu yaşam tarzınızla kendi kendinizi mahvedeceksiniz, hiç kuşkum yok! Beş yıl bir yere kapanıp, kimseyle görüşmemek ve konuşmamak! Siz mahvolmuş bir adamsınız Prens! Sizi düşünen her kime sorarsanız sorun, herkes aynı şeyi söyleyecektir, mahvolmuşsunuz siz!"

"Gerçekten mi?" dedi Prens.

"Yemin ederim! Size dostunuz ve kardeşiniz olarak söylüyorum! Sizi düşündüğüm ve geçmişimize saygı duyduğum için bunları söylüyorum. İkiyüzlülük yapsam elime ne geçer? Yaşam şeklinizi tamamen değiştirmelisiniz yoksa hastalanacaksınız, kendinizi tüketip öleceksiniz..."

"Olamaz! O kadar erken mi öleceğim?" diye bağırdı Prens, korkuyla. "Biliyor musunuz, doğru bildiniz. Basurdan çok çekiyorum, özel ikle de son zamanlarda. Krizim tuttuğu zaman çok kötü

oluyorum. Bakın size ayrıntısıyla anlatayım... İlk önce..."

"Başka bir zaman anlatırsınız Amca" diye araya girdi Pavel Aleksandrovich. "Şimdi artık gitme zamanımız gelmedi mi?"

34

"Peki, başka bir sefere o zaman. Zaten pek de ilginç gelmeyecekti size. Bunu şimdi fark ettim...

Yine de ilginç bir hastalık. Öyle anları var ki... Bana hatırlat da sana bu akşam bir olayı

ayrıntısıyla anlatayım oğlum..."

"Yurtdışında tedavi ettirmelisiniz Prens" dedi Marya Aleksandrovna, ikinci kez araya girerek.

"Yurdışında mı? Evet. Kesinlikle yurtdışına gideceğim. Hatırlıyorum da, 1820'lerde yurtdışındayken, her şey mükemmeldi oralarda. Fransız bir vikontesle neredeyse evleniyordum.

Ona fena halde âşıktım ve bütün hayatımı adamak istiyordum. Ama onunla evlenen bir başkası

oldu. Olaylar tersine döndü. Birkaç saat için ona arkamı dönmüştüm ki bir başkası gelip kaptı.

Alman bir barondu. Sonraları tımarhanede yattı."

"Cher prince, ben sağlığınıza dikkat etmeniz gerektiğini söylüyorum. Yurtdışında iyi doktorlar var...

her şey bir yana, yaşam tarzım değiştirmek mucizeler yaratır! Dukahanovo'nuzdan ayrılmalısınız, hiç olmazsa bir süre için."

"Kesinlikle doğru! Bunu çok önce düşünmüştüm zaten. Biliyor musunuz, su kürünü

deneyeceğim."

"Su kürü mü?"

"Evet, aynen öyle. Bir zamanlar denemiştim. İçmelere gittiğim j zamandı. Orada, Moskovalı bir hanım vardı, soyadını hatırlamıyorum. Yetmişinde, şair ruhlu bir kadındı. El i yaşlarında, akçıl gözlü, dul bir kızı vardı. O da şiir konusunda iyiydi. Sonraları başına bir talihsizlik geldi ve çok sinirlenerek hizmetçisini öldürüverdi. Mahkemelerde süründü. İşte onlar il e de içmelere gitmem için direttiler. Aslında bir sıkıntım yoktu, ama onlar ısrar ettiler. Kabalık etmemek için gittim.

Gerçekten yararlı bir şeydi. İçtikçe içtim, belki bir ırmak su içmişimdir. Su kürünün çok yararlı bir şey olduğunu ve bana güç verdiğini kabul etmeliyim. Eğer hasta düşmeseydim, inanın ki hiçbir sorunum olmazdı..."

"Bu çok doğru bir sonuç Amca!" dedi Mozglyakov. "Söylesenize I Amca siz mantık okudunuz mu?"

35"Tanrı aşkına! Neler soruyorsunuz öyle!" dedi Marya Aleksandrovna sert sert, çok şaşırmış bir halde.

"Okudum çocuğum, ama uzun yıl ar önceydi. Almanya'da felsefe de okudum. Kursun tamamını

aldım, ama sonra hepsini unuttum gitti. İtiraf etmeliyim... beni bu hastalık konusunda... öyle kor•

kuttunuz ki... çok kötü oldum. Şimdi geliyorum..."

"Nereye gidiyorsunuz Prens?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna şaşkınlıkla.

"Şimdi dönerim, şimdi... Aklıma bir şey geldi de onu bir yerlere not etmek istiyorum... au revoir*..."

"Bunu nasıl buldunuz?" diye bağırdı Pavel Aleksandrovich ve kahkahayı bastı.

Marya Aleksandrovna'nın sabrı tükeniyordu.

"Hiç anlamıyorum, neden güldüğünüzü gerçekten anlamıyorum!" diye söze başladı öfkeyle.

"Yaşlı, saygıdeğer bir adama gülüyorsunuz, üstelik de akrabanız, her kelimesiyle alay ediyor, iyi niyetinden yararlanıyorsunuz! Sizin adınıza ben utanç duyuyorum Pavel Aleksandrovich!

Söylesenize bu kadar gülünecek nesi var? B en hiç de komik bir şey görmüyorum."

"Bazen kimseyi tanımıyor ve saçma şeyler söylüyor."

"Bu, yaşadığı korkunç hayatın bir sonucu, kötü bir kadının yönetimi altında geçen, beş yıl ık bir mahkûmiyetin sonucu. Ona gülmek yerine acımanız gerekir. Beni bile tanıyamadı, bunu kendiniz gördünüz. Her şey ortada! Onu kurtarmak gerekiyor! Sırf o... adi kadından kendini kurtarsın diye yurtdışına çıkmasını önerdim!"

"Bir şey söyleyeyim mi, ona bir eş bulmalısınız, Marya Aleksandrovna!" dedi Pavel Aleksandrovich.

"Yine başladınız! Siz ıslah olmazsınız Mösyö Mozglyakov!"

* Hoşça kalın.

36

"Yo Marya Aleksandrovna! Bu kez gerçekten çok ciddiyim. Neden onu evlendirmiyoruz? Fena bir fikir sayılmaz! C'est üne idee comme üne antre! * Ne zaran olacak? Hatta tam tersine, şu anda öyle bir durumda ki, belki böyle bir adım onun kurtuluşu olur! Yasal olarak buna bir engeli yok.

Hem sonra, tabirimi bağışlayın, o yaşlı cadalozdan da kurtulmuş olur. En önemlisi de, genç bir kız ya da daha iyisi, tatlı, iyi, akıl ı, yumuşak, hepsinden öte ona kızıymış gibi bakabilecek, fakir bir dul seçecek olursa, o zaman onunla evlenmekle kadının hayatını kurtardığını düşünecek. Onun için, o köylü kadın yerine, sevecen, içten, iyi bir aileden gelen ve bütün ömrü boyunca yanından ayrılmayacak bir kadından daha iyi bir şey olur mu? Tabi güzel de olması gerekiyor, çünkü

Amca'm güzel iğe meraklıdır. Zinaida Afanasyevna'ya bakışını fark ettiniz mi?"

"Ama öyle birini nereden bulacaksınız?" diye sordu, o ana kadar her şeyi dikkatle dinleyen Nastasya

Petrovna.

"İşte kendiniz söylediniz: Siz varsınız ya! İsterseniz tabi . Bakın size şöyle söyleyeyim: Prens'in eşi olmamanız için bir nedeniniz var mı? Güzelsiniz, bu bir; hem dulsunuz, bu da iki; üçüncüsü, iyi bir aileden geliyorsunuz; dördüncüsü, zengin değilsiniz (çünkü, çok paganız yok); beşincisi, çok duygulu bir kadın olduğunuz için onu seversiniz, el üstünde tutarsınız, o kadını postalayıp, Prens'i yurtdışına götürürsünüz, onu bal a börekle beslersiniz. Ta ki, bu fani dünyadan göçüp gidene dek.

Bu da en geç bir yıl içinde olur zaten, hatta belki de bir iki ay bile sürmeyebilir. O zaman, dul bir Prenses olursunuz ve bir sürü paranız olur, fedakârlığınızın ödülü olarak da belki bir markiyle, belki de bir general e evlenirsiniz! C'est joli, n'estcepas?"**

"Aman Tanrım! Ne ayıp! O beni isteyecek olsa, sırf minnetten dolayı ona âşık olurdum" dedi Bayan Zyablov, kara, anlamlı gözleri ışıldadı. "Ama bütün bunlar çok saçma!"

"Saçma mı? Siz isterseniz neden saçma olsun? Siz hele bir is Herhangi bir fikirden farkı yok. Ne hoş, değil mi?

37teyin, eğer bugün nişanlanmazsanız benim parmağımı kesin! Amca'yı bunu yapmaya ikna etmekten daha kolay hiçbir şey olamaz! Her şeye 'Evet' diyor, bunu kendi kulağınızla duydunuz.

Daha farkına bile varmadan onu evlendiririz ya da önce gözünü boyarız, sonra evlendiririz. Bu onun iyiliği için. Siz her ihtimale karşı en güzel kıyafetinizi giy seniz iyi olacak, Nastasy a Petrovna!"

Mösyö Mozglyakov'un coşkusu gitgide artıyordu. Soğukkanlılığına rağmen, Bayan Zyablov'un da ağzı sulanıyordu.

"Bugün darmadağın bir halde olduğumun farkındayım" dedi kadın. "Hayal kurmayı bırakalı uzun yıl ar oldu, artık hiç umudum yoktu. Tam bir Madam Griboussier oldum artık... Söylesenize hizmetçiden farkım yok, değil mi?"

Bu zaman boyunca, Marya Aleksandrovna yüzünde bir hayret ifadesiyle oturuyordu. Pavel Aleksandrovich'in garip teklifini yıldırım çarpmış gibi dehşet içinde dinlediğini söylersem yalan olmaz... Sonunda soğukkanlılığını yeniden kazandı.

"Her şeyin çok iyi düşünüldüğünden eminim, ama bütün bunlar çok saçma, aptalca ve dahası

uygunsuz" dedi Mozglyakov'a sert sert.

"Ama neden sevgili Marya Aleksandrovna, neden saçma ve uygunsuz?"

"Pek çok nedenden dolayı. Bir kere, şu anda benim evimdesiniz, Prens de benim konuğum, kimsenin evime saygısızlık etmesine izin veremem. Sözlerinizi şaka olarak değerlendiriyorum Pavel Aleksandrovich. Tanrıya şükür ki Prens de geliyor!"

"İşte geldim" diye bağırdı Prens, odaya girerken. "Bugün ne kadarda çok, değişik fikirle doluyum, cherami. Buna inanması güç biliyorum, ama bazen aklıma hiçbir fikir gelmez. Bütün gün öylece oturup dururum."

"Geçirdiğiniz kaza yüzündendir Amca. Sinirlerinizi bozmuş olmalı, hem..."

"Evet oğlum, bana da öyle geliyor. Sanırım kâza biraz da hayırlı oldu. Bu yüzden Feofil'i bağışlamaya karar verdim. Biliyor musun, aslında benim canıma falan kastettiğini sanmıyorum.

Sen ne dersin? Neyse canım, zaten daha geçenlerde sakalını kestirerek onu cezalandırmıştık."

"Sakalını kestirmek mi? Ama Amca suratının yarısı kıl a kaplı!"

"Şey, evet, öyle. Bazen çok doğru gözlemlerde bulunuyorsun oğlum, ama o sakal takma. Bakın ne oldu: Biri bana dışardan bir katalog gönderdi. Efendiler ve arabacıları için, şahane sakal ar, favoriler, top sakal ar, bıyıklar falan, hepsi de kaliteli ve uygun fiyatlı. Nasıl bir şey olduğunu görmek için bir sakal ısmarlamaya karar verdim. Bir arabacı sakalı ısmarladım. Nefis bir şey geldi.

Sonra bir baktık ki Feofil'in sakalı onun iki katı daha gür. Biraz kararsızlık yaşadık: Acaba sakalını

mı kestirmeliydik yoksa o sakalı geri mi göndermeliydik. Bunu uzun uzun düşündüm, sonra takma sakalı takmasının daha uygun olacağına karar verdim."

"Hiç kuşkusuz öyledir, sanat daima doğadan üstündür Amca!"

"Kesinlikle. Sakalını kestirirken ne acılar çekti! Sanki sakalıyla beraber bütün benliği de gidiyor gibiydi... Artık gitsek iyi olacak oğlum, değil mi?"

"Ben hazırım Amca."

"Umarım Vali'ye gidiyorsunuzdur!" dedi Marya Aleksandrovna, heyecan içinde. "Siz artık benimsiniz Prens. Bütün gün benim evime aitsiniz. Buradaki sosyal çevremiz konusunda size bir şey söyleyecek değilim kuşkusuz. Belki Anna Nikolayevna ile birlikte olmak istersiniz, size akıl vermeye kalkışacak değilim, zamanla her şey açığa çıkacaktır nasıl olsa. Şunu unutmayın ki, bugün sizin ev sahibeniz, kardeşiniz, anneniz ve dadınız benim. İtiraf etmeliyim ki, sizin için endişeleniyorum Prens! Siz bu insanları bilmezsiniz, bilemezsiniz!..."

"Siz bana güvenin Marya Aleksandrovna. Her şey söz verdiğim gibi olacak" dedi Mozglyakov.

39"Ah sizi gidi havai delikanlı! Size güvenmek mi? Sizi yemeğe bekliyorum Prens. Biz akşam yemeğini erken yeriz. Kocamın çiftlikte olduğuna nasıl da üzgünüm! Sizi görmekten çok memnun olurdu! Size saygısı ve sevgisi vardır."

"Kocanız mı? Demek bir kocanız var?" diye sordu Prens.

"Ah Tanrım! Nasıl da unutkan olmuşsunuz Prens! Geçmişle ilgili her şeyi, ama her şeyi unutmuşsunuz! Gerçekten de kocam Afanasy Matveich'i hatırlamıyor musunuz? Şimdi çiftlikte, ama onu binlerce kez görmüştünüz. Hatırlıyor musunuz Prens? Afanasy Matveich?..."

"Afanasy Matveich! Çiftlikte ha, c'est delicieıal Demek bir kocanız var? Ne garip şey! B ildiğim bir komediye benziyor: Kocası oradadır da karısı... Ah affedersiniz, devamını unuttum. Galiba kadın bir

yerlere gitmişti, Tula'y a mı y oksa Yaroslavl'a mıydı, neyse canım çok komikti."

"Kocası oradadır da, kadın Tver9'dedir Amca" dedi Mozglyakov, ona hatırlatmak için.

"Ah evet, evet! Teşekkürler oğlum, Tver'di tabi ya! Charmant, charmantl Ben de Yaroslavl mı

yoksa Kostroma mı diye düşünüyordum. Kadının nereye gittiğini bir türlü hatırlayamadım.

Charmant, charmant! Neden bahsettiğimi unuttum... Evet! Hadi gidelim oğlum. An revoir, madame, adieu, ma charmante demoisel e* " dedi Prens, Zina'ya dönüp parmaklarından öperek.

"Yemeği unutmayın Prens! Çabuk dönün!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna arkasından.

* Hoşça kalın bayan, elveda güzel hanımefendi.

40

BEŞİNCİ BOLUM

"Siz mutfağa bir baksanız iyi olacak, Nastasya Petrovna" dedi Marya Aleksandrovna Prens'i yolcu ettikten sonra. "Canavar Nikita yemeği mahvedecekmiş gibi bir his var içimde! Şu saatte bile eminim sarhoştur..."

Nastasya Petrovna emre uyarak kalktı. Dışarı çıkarken, biraz endişeli olduğunu düşünerek Marya Aleksandrovna'ya kuşkulu bir bakış attı. Mutfağa gidip canavar Nikita'yı kontrol etmek yerine, konuk odasına, oradan koridoru geçip kendi odasına, sonra da evin kirli çamaşırlarının toplandığı, sandıklarla dolu küçük, karanlık odaya geçti. Nefesini tutarak, parmak uçlarına basa basa kapalı

kapıya doğru gitti, eğilip anahtar deliğinden bakarak dinlemeye başladı. Bu kapı, biraz önce Zina ile annesini yalnız bıraktığı odaya açılan üç kapıdan biriydi ve her zaman kapalı ve kilitli olurdu.

Marya Aleksandrovna, Nastasya Petrovna'yı her zaman dolap Çeviren ve havai biri olarak görürdü. Onun kapıları dinlediğini de bilirdi hiç kuşkusuz, ama o anda Bayan Moskalev öyle heyecanlı ve

41dalgındı ki bu konuda önlem almak aklına bile gelmedi. Koltuğa oturdu ve anlamlı anlamlı

Zina'ya baktı. Zina bu bakışı üzerinde hissetti ve bir kasvet duygusu kalbini kapladı.

"Zina!"

Zina solgun yüzünü ağır ağır ona doğru çevirdi ve kara, düşünceli gözlerini kaldırdı.

"Zina çok önemli bir konuda seninle konuşmak istiyorum."

Zina annesine tamamen yüzünü döndü, kol arını kavuşturup bekledi. Yüzündeki rahatsızlık ve alay ifadesini saklamaya çalışıyordu.

"Mozglyakov hakkında bugünkü izlenimlerinin ne olduğunu sormak istiyorum sana."

"Uzun zamandır onun hakkında düşündüklerimi biliyorsun" dedi Zina istemeye istemeye.

"Evet, mon enfant* ama kur yapma konusunda... gitgide daha ısrarlı gibi görünüyor."

"Beni sevdiğini söylüyor, onun için ısrarhlığı bağışlanabilir."

"Bu çok garip! Onun bu kadar ileri gitmesine oy le kolay kolay... izin vermezdin. Tam tersine, üzerine saldırmak için fırsat kol ardın."

"Senin de eskiden hep ondan yana olup, onunla evlenmem konusunda diretmene rağmen şimdi nedense ona saldırıda bulunman çok garip."

"Zina, Mozglyakov ile evlenmeni istediğimi inkâr edecek değilim. Seni hep sıkıntılı görmek, (sen ne düşünürsen düşün) nedenini gayet iyi anladığım ve geceleri uykumun kaçmasına yol açan acılarına seyirci kalmak çok zor. Sonunda, ancak hayatındaki gerçek bir değişikliğin seni kurtaracağına inandım. Bu değişiklik de evlilik. Zengin değiliz ki yurtdışına gidelim. Buradaki salaklar, senin yirmi

* Çocuğum.

üç yaşında ve hâlâ bekâr olduğuna bir anlam veremiyorlar. Bir sürü Ihikâye uyduruyorlar.

Herhalde seni müşavirle yada avukatımız İvan îvanovich'le evlendirecek değilim. Burada sana göre bir koca nereden bulayım? Mozglyakov havai bir adam kuşkusuz, ama yine de çok iyi bir kısmet. İyi bir aileden, nüfuzlu akrabaları var, yüz el i kişilik bir köye sahip, başka ne istiyorsun, söylesene. Rüşvetlerle ve dalaverelerle yaşamaktan daha iyidir. Bu yüzden ondan yanayım.

Dürüst olmak gerekirse, aslında ondan gerçekten hoşlandığım söylenemez. Tanrı'nın beni önceden uyardığına inanıyorum. Birde senin için daha uygun birini gönderecek olursa, senin Mozglyakov'a söz vermemiş olman çok iyi olacak! Yani ona ciddi bir söz vermedin, değil mi Zina?"

"Bütün sorunu iki kelimeyle özetlemek varken niye lafı do|landırıp duruyorsun anne?" dedi Zina kızarak.

"Lafı dolandırmak mı Zina? Lafı dolandırmak ha! Annenle ne biçim konuşuyorsun? Aman ne olacak canım! Zaten annene çok ızun zamandan beridir güvenmiyorsun ki! Uzun zamandır beni annen değil de düşmanın gibi görüyorsun."

"Güvenmemek mi anne! Kelime oyunlarını bir tarafa bırakalım artık! Birbirimizi anlıyoruz, değil mi? Bunun için çok zaman har:adık."

"Beni incitiyorsun çocuğum! Senin geleceğini kurtarmak için her şeyi yapmaya hazır olduğuma inanmıyorsun bir türlü."

Zina annesine rahatsız ve alaylı bir şekilde baktı.

"Geleceğimi kurtarmak için o Prens'le evlenmemi ister misin?" üye sordu, garip bir gülümsemeyle.

"Bu konuda tek kelime bile etmedim. Madem sen başlattın söyleyeyim, senin Prens'le evlenmen söz konusu olsa, bu hiç de ap|talca bir şey olmazdı, gayet iyi bir kısmet..."

"Bu çok,saçma!" diye bağırdı Zina öfkeyle. "Saçmalık! Saçmalık! Anne, bana sorarsan sen çok fazla şair ruhlusun. Kelimenin tam anlamıyla şair olmuşsun. Kasabadakiler de sana öyle diyorlar 43zaten. Sürekli planlar yapıp duruyorsun. Bunların imkânsızlığı ve saçmalığı bile seni engel emiyor. Prens buradayken, aklından bunun geçtiğine eminim. Mozglyakov, o yaşlı adama bir eş bulmamız konusunda saçmalarken, senin yüzünden ne düşündüğün anlaşılıyordu. Şimdi de aynı şeyi düşündüğüne bahse girerim, sözü oraya getirecektin. Benim hakkımda sürekli olarak yaptığın planlar artık canımı sıktığı ve başımı ağrıttığı için, bana tek kelime bile etmeni istemiyorum, duyuyor musun anne, tek kelime bile! Bunu aklından çıkarmasan iyi olacak!"

Öfkeden nefesi kesildi.

"Sen çocuksun Zina, hasta, öfkeli bir çocuk!" dedi Marya Aleksandrovna içli bir sesle ve gözünde yaşlarla. "Bana saygısızca laflar söylüyorsun ve beni aşağılıyorsun. Senden gece gündüz çektiklerime hiçbir anne katlanamazdı! Ama ne yapayım sinirlisin, hastasın, acıların var ve ben de senin annenim, üstelik de Hıristiyanım. Katlanmam ve bağışlayıcı olmam gerekir. Hem sonra böyle bir beraberliği istemenin nesi saçma? Bence Mozglyakov, hayatı boyunca, Prens'i evlendirmek konusunda söylediklerinden daha anlamlı bir laf etmemişti hiç. Tabi o şapşal Nastasya ile değil kuşkusuz. O konuda biraz saçmaladı doğrusu."

"Bak anne! Bana açık açık söyle, bütün bunları meraktan mı soruyorsun, yoksa kafanda bir şey mi var?"

"Yalnızca soruyorum o kadar. Neden saçma olduğunu düşünüyorsun ki?"

"Gerçekten sıkıldım artık! Katlanmak zorunda olduğum hay ata bir bakın!" diye bağırdı Zina, ayağını yere vurarak. "Eğer hâlâ anlayamadıysan söyleyeyim: Bütün anlamsızlıkları bir yana bıraksak bile; zaval ı, bunak bir ihtiyardan yararlanmak, para koparmak için evlenerek onun gibi sakat bir insanı kandırmak, sonra her gün, her saat ölmesini beklemek, bence yalnızca saçmalık değil, aynı zamanda da adilik, hem de öyle bir adilik ki, kusura bakma ama anne böyle şeyler düşündüğün için seni kutlayacak değilim!"

Bir an için sessizlik oldu.

44

"Zina! İki yıl önce olanları hatırlıyor musun?" diye sordu Marya Aleksandrovna birden.

Zina dehşete kapıldı.

"Anne!" dedi sert bir sesle. "O konuyu bir daha açmayacağına söz vermiştin."

"Şimdi de senden bir kere olsun sözümden dönmeme izin vermeni istiyorum çocuğum. Çünkü

bunu bugüne dek içimde sakladım. Zina! Artık birbirimize karşı dürüst olma zamanımız geldi. İki yıldır sustuğum yeter! Bu böyle devam edemez!... Diz çöküp sana yalvarıyorum, bırak da konuşayım. Duyuyor musun Zina? Öz annen sana diz çöküp yalvarıyor! Ayrıca kızına tapan, mutsuz bir anne olarak sana yemin ediyorum, bundan sonra hiçbir zaman, hangi şartlarda olursa olsun, hayatım bile söz konusu olsa bu konuyu bir daha açmayacağım. Bu son olacak, ama şu anda şart!"

Marya Aleksandrovna sözcüklerinin istediği etkiyi bırakacağına güveniyordu.

"Söyle" dedi Zina sapsarı kesilerek.

"Teşekkürler Zina. Artık hayatta olmayan, kardeşin Mitya'ya ders vermek için, iki yıl önce bir öğretmen gelmişti."

"Neden böyle uzun uzadıya anlatıyorsun? Bu abartılı konuşma ve bütün bu ayrıntılar tamamen gereksiz ve acı verici. Hem zaten ikimizin de bildiği şeyler" dedi Zina, nefret içinde sözünü

keserek.

"Çünkü çocuğum, ben senin önünde kendimi temize çıkarmak istiyorum. Çünkü bütün bu sorunu senin bakmaya alıştığın yanlış açıdan deha farklı bir boyutta gözler önüne sermek istiyorum.

Çünkü bundan çıkarmayı düşündüğüm sonucu çok iyi anlamam istiyorum. Senin duygularınla oynamak istediğimi sanma sakın! Hayır, Zina, içimde gîrçek bir anneyi bulacaksın ve belki de biraz önce adi dediğin bu icadının ayaklarına kapanıp, gözünde yaşlarla, bugüne dek hep şiddetle reddettiğin uzlaşma önerisinde bulunacaksın. Bu yüzdîn sana her şeyi anlatmak istiyorum Zina, hem de ta başından ıtibaren. Yoksa ağzımı bile açmam!"

45"Söyle" dedi Zina yine, annesinin abartılı sözcüklere düşkünlüğüne içten içe lanet okuyarak.

"Devam ediyorum Zina. Bu öğretmen daha bir çocuk olduğu halde, anlayamadığım bir şekilde seni etkiledi. Senin sağduyuna, soylu gururuna, daha da ötesi onun değersiz biri (açık konuşmak gerekir) olduğuna duyduğum güvenle aranızda bir şey olabileceğinden hiç kuşkulanmamıştım.

Ama sen bir gün gelip onunla evlenmek istediğini söyleme cesaretini gösterdin. Zina! Bu kalbime bıçak gibi saplandı! Çığlığı basıp, kendimi kaybetmişim. Bunları hatırlarsın. Senin gaddarlık dediğin otoritemi kul anmak zorunda kaldım. Düşünsene, bir zangoçun oğlu, acıdıkları için şiirlerini yayımlayan Readers' Library'den ayda on iki ruble alan ve o uğursuz Shakespeare'dan başka bir şey bilmeyen bir şair müsveddesi. Bu çocuk senin kocan olacaktı, Zinaida Moskaleva'nın kocası ha! Florian ve genç köylülerine^ l yaraşır bir hikâye! Bağışla beni Zina, ama hatırlamak bile beni çileden çıkarıyor! Tabi onu reddettim, ama dünyadaki hiçbir güç seni tutmaya yetmedi. Baban da yüzüme boş boş bakıyor, ne anlatmaya çalıştığımı anlayamıyordu bile.

Onunla ilişkine devam ettin, buluştun, en korkuncu da onunla mektuplaşmaya kararlıydın.

Dedikodular her yana yayıldı. İnsanlar yanımda imalı imalı konuşmaya başladılar. Bir tek davul arla herkese duyurmadıkları kalmıştı. Sonra tahmin ettiğim şey doğru çıktı. İkiniz kavga ettiniz ve sana layık olmadığı ortaya çıkmış oldu... Sefil çocuk (ona adam demeye dilim varmıyor) mektuplarını kasabada elden ele dolaştırmakla bile tehdit: etti. Sen bu tehdide çok öfkelendin ve suratına bir tokat yapıştırdın. Evet Zina, bundan da haberim var! Aynı gün sefil çocuk mektuplarından birini alçak Zaushin'e göstermiş ve bir saat içinde mektup benim ezeli düşmanım Natalya Dmitriyevna'nın eline geçmiş. Aynı akşam vicdan azabından kahrolan yarım akıl ı çocuk kendini zehirleme girişiminde bulundu. Kısacası korkunç bir skan lal çıktı! O şapşal Nastasya Petrovna dehşet içinde hemen bana koştu ve korkunç haberi verdi: Mektup bir saattir Natalya Dmitriyevna'nın

elindeymiş, iki saat içinde bütün kasaba utancını duyacakmış! Kendimle mücadele ettim, bayılmamaya çalıştım. Az kalsın yüreğime indiriyordun benim Zina.

O utanma î, canavar Nastasya, mektubu alıp gerçek sahibine vereceğine yeminler ederek, karşılığında iki yüz gümüş ruble istedi. O gün ayağımda incecik ayakkabılar, karda koşarak Yahudi Bumshtein'a gittim ve annemden bana hatıra olan gerdanlığı rehine verdim. İki saat sonra mektup elimdeydi. Nastasya onu kadının çekmecesinden çalmıştı. Böylece ortada kanıt kalmadı

ve senin onurun kurtuldu! O korkunç günde bana ne endişeler yaşattın! Ertesi sabah, hayatımda ilk kez saçımda kırlar gördüm. Zina! O çocuğun hareketiyle ilgili bir yargıya varmak için yeterli zamanın oldu. Geleceğini ona emanet etmenin ne büyük bir akılsızlık olduğunu şimdi, acı bir gülümsemeyle, sen de kabul edersin. Ama o günden beri kendine eziyet ediyorsun, acı

çektiriyorsun çocuğum; onu unutamıyorsun, daha doğrusu onu değil de geçmişte kalan mutluluğunu unutamıyorsun. O hiçbir zaman sana layık biri değildi. Şimdi ölüm döşeğinde yatıyor.

Verem olduğunu söylüyorlar, ama sen iyilik meleği! seni hâlâ deli gibi kıskandığı için, üzülmesin diye o hayattayken evlenmiyorsun. Bense onun seni gerçek bir aşkla sevdiğine hiç inanmıyorum!

Mozglyakov'un sana olan ilgisini duyduğu zaman seni izlettiğini, neler olduğunu öğrenmek için birilerini gönderdiğini, araştırmalar yaptığını biliyorum. Onu hâlâ düşünüyorsun, bunun farkındayım çocuğum. Tanrı şahidimdir, geceleri ne i gözyaşları döküyorum!..."

"Keser misin anne!" dedi Zina anlatılamaz bir acıyla. "Geceleri ne yaptığını bilmeden de yaşamayı

sürdürebiliriz" diye ekledi kesin bir tavırla. "Uzun uzadıya konuşup, ayrıntılara girmeden ağzını

açamazsın zaten!"

"Bana hiç güvenin yok Zina! Bu kadar acımasız davranma çocuğum! Son iki yıldır gözlerim hiç

kurumadı, ama gözyaşlarımı senden sakladım ve sana yemin ederim o zamandan beri pek çok yönden değiştim! Senin duygularını gayet iyi biliyorum ve peri 47sanlığının derecesini ancak şimdi anladım. Böyle bir düşkünlüğün, istenmediği her yere burnunu sokan o lanet olası Shakespeare'den kaynaklanan bir romantizmin etkisi olduğunu düşünmekte haksız mıyım? O zamanlar duyduğum korku, attığım adımlar ve kararlarımın ciddiyeti konusunda beni hangi anne suçlayabilir? Ama şimdi, iki yıldır çektiğin acıları görünce senin duygularını anlıyor ve hak veriyorum. Bana inan, belki de seni senden daha iyi anlıyorum.

Senin asıl sevdiğin o acayip çocuk değil, altın hayal erin, kaybettiğin mutluluğun, yüce ideal erin, buna eminim. Ben de sevdim, belki de senden daha çok, ben de acı çektim. Benim de yüce ideal erim vardı. Peki beni kim ayıplayabilir, her şeyden öte, Prensle evlenmenin senin şu anki durumunu kurtaracak, en zorunlu yol olduğunu düşündüğüm için sen beni suçlayabilir misin?"

Zina, annesinin boş yere böyle konuşmayacağını bildiği için, bu uzun konuşmayı şaşkınlıkla dinledi. Hele bu sonuç onu hayretten dondurdu.

"Demek sen ciddi ciddi o Prens'le evlenmemi öneriyorsun?" diye bağırdı dehşet içinde, annesine biraz da korkuyla bakarak. "Demek bu rüya ya da senin planlarından biri değil, ciddi ciddi niyetlendiğin bir şey, öyle mi? Tahminlerimde yanılmıyorum, değil mi? Peki... peki... bu evlilik beni nasıl kurtaracak, şu anki

durumum için nasıl bir zorunluluk? Peki... peki... bunun deminden beri anlattığın, uzun hikâyeyle ne ilgisi var?... Seni gerçekten anlayamıyorum anne!"

"Anlayamadığına çok şaşırdım mon ange*" dedi Marya Aleksandrovna gitgide heyecanlanarak.

"Birincisi, bambaşka bir topluma, değişik bir dünyaya gireceksin! Ne bir dost ne de bir iyilik gördüğün, kötü dedikodularına katlandığın, güzel iğini kıskanan kargalarla ve kötü anılarla dolu bu kasabayı sonsuza dek arkanda bırakacaksın. Bu bahar yurtdışına bile çıkabilirsin, İtalya'ya, İsviçre'ye, İspanya'ya gidersin, Zina, bizim lağımımız yerine Alhambra'yı, Guadalquivir'i göreceksin İspanya'da..."

* Meleğim.

"Ama anne, izin verirsen bir şey söyleyeyim, sanki Prens'le evlenmişim y a da bana evlenme teklif etmiş gibi konuşuyorsun!"

"Hiç endişelenme meleğim, ben ne söylediğimin farkındayım. Bırak da devam edeyim. Birinciyi söylemiştim. İkincisi, nasıl bir nefretle Mozglyakov'adöndüğünü iyi anlıyorum..."

"Onunla asla evlenmeyeceğimi senin söylemene hiç gerekyok!" dedi Zina öfkeyle gözleri parlayarak.

"Ah hayatım, nefretini nasıl da iyi anladığımı bir bilsen! Asla sevemeyeceğin birini sevmek için yemin etmek çok korkunç bir şeydir! Saygı duymadığın birinin karısı olmak çok korkunç bir şeydir!

Sonra senin aşkını isteyecek, zaten bunun için seninle evlenmek istiyor, sana bakışından anladım bunu. Sürekli olarak numara yapabilecek misin? Bunun ne dernek olduğunu iyi bilirim, çünkü

yirmi beş yıl aynı çileye katlandım. Baban beni mahvetti.Benim gençliğimi aldı, kaç kez ağladığımı

kendin de gördün!..."

"Babam burada değil, lütfen arkasından konuşma" dedi Zina.

"Bilirim, hep onun tarafını tutarsın zaten. Ah Zina! Prens'le evlenmeni isterken de içim sızlıyor, ama en azından numara yapman gerekmeyecek. Onu sevmeyeceğini söylemeğe hiç gerek yok, kuşkusuz... zaten o da böyle bir sevginin peşinde olmayacak..."

"Tanrı aşkına saçmalama! Şuna emin ol ki tahminlerinde yanılıyorsun! Kendimi hiçbir şey uğruna feda etmeğe kesinlikle niyetim yok! Kimseyle evlenmeye de kesinlikle niyetim yok, bunları bil!

Evlenmediğim için iki yıldır hayatımı zehir ettin. İstemiyorum, o kadar! Bu konuyu kapatalım!"

"Zinochka, sevgilim, Tanrı aşkına, söyleyeceklerimi duymadan hemen sinirlenme! Ne kadar çabuk öfkeleniyorsun! Olaya benim tarafımdan baksan sen de bana katılacaksın. Prens en fazla bir iki yıl daha yaşar; bana sorarsan genç bir dul olmak, evde kalmış bir kız kurusu olmaktan daha iyidir.

Öldüğü zaman senin özgür ve zengin bir Prenses olacağın da cabası! Belki onun ölümüyle ilgili hesaplar

49yapmam hiç hoşuna gitmiyor! Ben bir anneyim ve uzağı gördüğüm için beni hiçbir anne ayıplayamaz. Asıl söylemek istediğim şu: Sen o kadar melek kalplisin ki, o çocuk için çok üzülüyorsun ve o hayattayken evlenmek istemiyorsun. Bir düşünsene, Prens'le evlenmekle o genç adamı da iyileştirmiş olacaksın, haline şükredecek. Eğer biraz olsun aklı varsa, Prens'i kıskanmanın ne kadar gereksiz ve anlamsız bir şey olduğunu fark edecek, zorunluluktan ve birtakım hesaplardan dolayı evlendiğini anlayacak. Sonra anlayacak ki... neyse, demek istediğim Prens ölünce istediğinle evlenmekte özgür olacaksın..."

"Uzun lafın kısası, Prens'le evlen, varını yoğunu al, sonra da ölmesini bekle, ölünce de aşığınla evlen demek istiyorsun. Sözlerinin özeti bu, değil mi? Böyle şeylerle aklımı çelmeğe çalışıyorsun... Seni anlıyorum anne, çok iyi anlıyorum! Böyle çirkin bir olayda bile soylu duygularını sergilemeden edemiyorsun. 'Zina, çok alçakça ama çok kârlı bir iş, en iyisi kabul et!'

deseydin çok daha iyiydi. En azından daha dürüstçe."

"Ama çocuğum, neden olaya bu açıdan bakıyorsun, neden bir aldatmaca, hainlik ve çıkarcılık olarak görüyorsun? Demek düşündüklerim adilik ve hainlik, öyle mi? Tanrı aşkına, bunun nesi adilik ve hainlik? Aynada kendine bir baksana. Öyle güzelsin ki, insan senin uğruna bir kral ığı bile feda edebilir! Ve sen, hayatının en güzel yıl arını bir ihtiyara feda ediyorsun! Alacakaranlık günlerini bir yıldız gibi aydınlatacaksın, yaşlılığına yeşil bir sarmaşık gibi sarılacaksın, onu büyüleyen, açgözlülükle kanını emen o adi kadın değil de sen! Parasının ve namının senden daha değerli mi olduğunu sanıyorsun? Adilik ve hainlik bunun neresinde? Sen ne söylediğini bilmiyorsun Zina!"

"Bir sakatla evlenmek zorunda olduğuma göre daha değerli olmalı! Amacı ne olursa olsun aldatmaca aldatmacadır anne."

"Tam tersi hayat1 m, tam tersi! Bütün bunlar Hıristiyanlık açısından değerlendirilmeli çocuğum! Bir keresinde bir öfke nöbetin sırasında, hemşire olmak istediğini söylemiştin bana. Acı çekmiş, 50

hayata küsmüştün. Artık sevmenin imkânsız olduğunu söylemiştin, evet söyledin. Eğer aşka inanmıyorsan, o zaman kendini başka bir şeye, daha yüce bir şeye yönelt, bir çocuk gibi içtenlikle, inançla, Tanrı seni kutsayacaktır. Bu ihtiyar da acı çekti, o da mutsuz, oradan oraya mekik dokudu. Onu yıl ardır tanırım, sanki içime doğmuş gibi, garip bir sevgi beslemişimdir. Onun arkadaşı, kızı, hatta böyle konularda açık açık konuşmak gerekirse oyuncağı ol; kalbini ısıt, o zaman Tanrı'dan yana, erdemli bir hareket yapmış olursun. Komik olmasına aldırma. O yarım bir adam, ona acı. Sen bir Hıristiyansın! Kendini zorla, böyle şeyler zorlamayla basardır. Hastanede yatmak, karantinanın bulaşıcı havasını solumak pek hoş bir şey değildir. Ama bu işi severek yapan melekler var. İşte senin yaralı kalbin için bir kurtuluş yolu, bir uğraş, bir kahramanlık, hem kendi yaralarını da sarmış olursun. Böyle bir şeyde çıkarcılık ve adilik olur mu? Ama senin bana güvenin yok ki! Belki de böyle şeyleri uydurduğumu düşünüyorsun. Bu, kibirli, bilmiş kadının kalbi, duygulan, prensipleri olduğunu anlayamazsın. Ne çıkar? Annene güvenme, onu aşağılayıp dur, ama en azından mantıklı ve yararlı şeyler söylediğimi kabul et. Senin için daha iyi olacaksa konuşan ben değilmişim de başkasıymış gibi düşün; gözlerini kapat, yüzünü duvara dön, sahibi görünmeyen bir sesin konuştuğunu hayal et... Senin asıl canını sıkan, bunun sanki bir alışverişmiş gibi para için yapılıyor olması mı? Senin için o kadar iğrenç geliyorsa parayı bir kenara bırak o zaman! Gerekli olduğu kadarını al, gerisini bir fakire ver. Örneğin, ölüm döşeğindeki o talihsiz çocuğa yardım et."

"Yardımı kabul etmez" dedi Zina yavaşça, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi.

"O etmeyebilir, ama annesi eder" dedi Marya Aleksandrovna, zafer kazanmış gibi bir tavırla.

"Onun haberi olmadan alır. Hem altı ay önce kadına vermek için teyzenden hediye olan küpelerini satmadın mı? Görüyorsun ya haberim var. Talihsiz oğluna bakmak için yaşlı kadın çamaşıra gidiyormuş."

"Yakında yardıma ihtiyacı kalmayacak." '

51"Neyi ima ettiğini biliyorum" dedi Marya Aleksandrovna aceleyle, iyice ilhama kapılmıştı.

"Neden söz ettiğini anlıyorum. Onun verem olduğunu ve yakında öleceğini söylüyorlar. Peki kim söylüyor bunları? Geçen gün Kal ist Stanislavich'e onu özel ikle sordum. Bir kalp taşıdığıma göre bilmem gerekirdi Zina. Kal ist Stanislavich hastalığın ciddi olduğunu kabul ediyor, ama verem olmadığından emin. Yalnızca ciddi bir göğüs rahatsızlığı varmış. İstersen git kendin sor. Başka bir yerde olsa, özel ikle de hava değişimi yapsa daha da iyileşirmiş. İspanya'da zaten bunu daha önce de duymuştum, hatta bir yerde okumuştum12 MalagatMalaga mıydı, yoksa şarap adı gibi bir şey miydi neydi diye bir ada varmış, orada yalnızca göğüs hastaları değil gerçekten veremliler bile sırf ikliminden dolayı iyileşiyorlarmış. İnsanlar oraya özel ikle şifa için gidiyorlarmış. Tabi yalnızca kodamanlar, belki de tüccarlar, çok parası olanlar yani. Ah o büyülü Alhambra! O mersin ağaçları, limonlar, katırlarına binen İspanyol ar! Yalnızca bunlar bile bir şair üzerinde olağanüstü

bir etki bırakır. Böyle bir yolculuğa çıkmak için senin yardımını, paranı kabul etmez mi diyorsun?

O halde eğer onun için üzülüyorsan onu kandırabilirsin! Eğer insan hayatı söz konusuysa aldatmalar bağışlanabilir. Ona ümit ver, aşkını garanti et; dul kalınca onunla evleneceğini söyle.

Dünyada her şeyin kibarca söylenme yolu vardır. Annen sana utanılacak bir şey öğretmez Zina.

Bunu onun hayatını kurtarmak için yapacaksın, her şey normal! Umut verecek, onu yaşama döndüreceksin, o zaman sağlığına dikkat etmeğe başlayacak, tedavi görecek, doktorların dediklerini yapacak. Mutluluğunu yeniden kazanmak için kalkmaya gayret edecek. İyileştiği zaman, sen onunla evlenmesen bile onu kurtarmış, hayata döndürmüş olacaksın! Ona merhamet duyacaksın! Belki de kader onu daha olgun biri yapmış, değiştirmiştir. Sana layık biri olduysa, dul kalınca neden onunla evlenmeyesin ki! Zengin ve özgür olacaksın. Onu sağlığına kavuşturunca bir de işe girer. O zaman onunla evlenmen şimdikinden daha mantıklı olur. Şimdi böyle bir düşüncesizlik yapacak olsaydınız neler olurdu? Herkesin küçümsemesi, yoksul uk, işi gereği çoluk çocuk sesleri, karşılıklı

52

Shakepeare okumalar, hep Mordasov'da yaşamak, sonunda beklenen ve kaçınılmaz ölümü. Onu yeniden canlandırırken aynı zamanda da güzel ve erdemli bir yaşam sağlamış olacaksın, onu bağışlamakla kendisine saygı duymasını başaracaksın. Yaptığı kötü hareketler yüzünden kendisine işkence ediyor, onu bağışlayıp, yeni bir hayat sağlamakla, ümit verecek, kendi kendisiyle barıştıracaksın. Kim bilir belki hükümette iş bulup, yükselir. İyileşmese bile senin kol arında sen yanında olacaksın mersin ağaçlarının, limonların ve egzotik gökyüzünün altında mutlu, kendisiyle barışık ve senin aşkından emin bir şekilde ölecek! Ah Zina! Bütün bunlar senin elinde! Her şey senden yana ve bunlara Prens'le evlenerek sahip olabilirsin."

Marya Aleksandrovna sustu. Uzun bir sessizlik oldu. Zina anlatılamaz bir karışıklık içindeydi.

Zina'nın duygularını tanımlama sorumluluğunu üstlenecek değiliz, çünkü anlamamız zor. Ama görünüşe

bakılırsa Marya Aleksandrovna kızının kalbine giden yolu bulmuştu. O kalpte neler olduğunu bilmeden, her olasılığı denemiş ve sonunda doğru iz üzerinde olduğunu anlamıştı.

Hassas parmaklarını Zina'nın yarasına basmış ve eski bir alışkanlıkla Zina'yı hiç de etkilemeyen soyluluk duygularını göstermeden de edememişti.

"Güvenmezse güvenmesin" diye düşündü Marya Aleksandrovna. "Düşünmesini sağlamam bile yeter! Doğrudan söyleyemediğim konularda imalarda bulunurum!" Düşündüğünü yapıp amacına ulaştı. İstenilen etki yaratılmıştı. Zina dikkatle dinlemişti. Yanakları alevlendi, göğsü inip kalkmaya başladı.

"Dinle anne" dedi sonunda kararlılıkla, yüzünde bu kararlılığın ona nelere mal olduğunu gösteren bir solgunluk vardı. "Dinle anne..."

O anda holden gelen ve Marya Aleksandrovna'yı çağıran keskin, tiz bir ses Zina'nın daha fazla ileri gitmesini engel edi. Marya Aleksandrovna sandalyesinden sıçradı.

53"Yo olamaz!" diye bağırdı. "Albayın o karga karısını kapıma hangi şeytan getirdi! Tanrı aşkına, onu daha iki hafta önce kapı dışarı etmemiş miydim?" dedi üzüntüyle. "Ama... ama şimdi onu geri çeviremem! Yapamam! Mutlaka önemli bir haberi vardır, yoksa gelmeye cesaret edemezdi. Bu çok önemli Zina! Öğrenmem gerek... Altına bakılmadık bir tek taş kalmamalı!" Sonra içeri girmek üzere olan konuğuna doğru dönerek, "ziyarete gelmeniz ne hoş! Nereden aklınıza geldim sevgili Sofya Petrovna? Ne hoş bir sürpriz!" dedi.

Zina odadan çıktı.

54

ALTINCI BOLUM

Albayın karısı Sofya Petrovna Farpukhina yalnızca ruhsal açıdan kargaya, fiziksel olarak daha çok serçeye benziyordu. El i yaşlarında, küçük keskin gözlü, ufak tefek bir kadındı; yüzünde çil eri ve sarı lekeleri vardı. Kuru bedeni güçlü, ince, serçe bacakları üzerinde duruyordu. Her zaman koyu renk, ipek elbise giyen kadın bir dakika bile yerinde duramazdı. Pis ve kinci bir dedikoducuydu. Albayın karısı olduğu için havalara girerdi. Emekli olan kocasıyla sık sık kavga eder, böyle zamanlarda yüzünü tırmaladığı bile olurdu. Sabah ve akşam dörder bardak votka içerdi. Geçen hafta Anna Nikolayevna Antipova onu evinden kovduğu, Natalya Dmitriyevna Paskudina da ona yardım ettiği için ikisinden de nefret ediyordu.

"Birkaç dakikalığına uğradım mon ange" diye cıvıldamaya başladı. "Oturacak değilim! Neler olduğunu anlatmak için geldim. Bütün kasaba aklını şu Prensle bozdu! Bizim 'yaşlı tilkiler' voıis comprenez* ona tuzak kuruyorlar, avlamağa çalışıyorlar, bir

* Anlıyor musunuz!

55birlerinden çalıyorlar, şampanya içiriyorlar! İnanamazsınız! İnanamazsınız! Nasıl oldu da onu bıraktınız? Şimdi Natalya Dmitriyevna'da olduğunu biliyor musunuz?"

"Natalya Dmitriyevna'da mı?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sandalyesinden fırlayarak. "Ama valiyi görmeğe gidecekti, tabi sonra da Anna Nikoiayevna'yı, hatta bunlar da kısa ziyaretler olacaktı!"

"Öyle mi? Artık yakalayabilirseniz yakalayın! O uğradığı zaman vali dışarıdaymış. Sonra Anna Nikolayevna'ya gitmiş, orada akşam yemeği teklifi almış. Oradan hiç çıkmayan Natalya Dmitriyevna da onu zorla kendi evine öğle yemeğine götürdü. İşte sizin Prensiniz!"

"Peki ya... Mozglyakov? Yani, o bana söz vermişti..." "Aman canım, ne Mozglyakov'u! Bırakın onu... O da onlarla beraber gitti! Dua edin de oyuna oturmasınlar. Geçen yıl olduğu gibi bütün parasını kaybedecek. Ona kâğıt oynatıp varını yoğunu alacaklar. O Natashka sizin için neler söylüyor! Güya Prens'i... şey yani... bazı amaçlar için kandırmaya çalışıyormuşsunuz vous comprenez! Bu konudaki düşüncelerini Prens'e de söyledi. Tabi o neden söz ettiğini anlamadı, orada kukla gibi oturdu, söylenen her şeye 'Ah evet!' dedi durdu. Sonra kızı Sonka piyasaya çıktı.

Bir düşünsenize kız on beş yaşında, ama annesi onu hâlâ dizlerinin üzerinde, kısacık elbiselerle ortalarda dolaştırıyor. Bu size bir fikir veriyordur herhalde... Sonra öksüz Mashka'yı çağırdılar, o da kısa bir elbise giyiyordu, gözlüklerimi takıp inceledim, onunki daha da kısaydı... Ne anlamı

vardı bilmem, ama ikisi de kafalarına tüylü, küçük, kırmızı şapkalar takmışlardı. O iki sıska şey Prens'in önünde, piyano eşliğinde kazaska yaptılar! Prens'in bu konuda zayıf olduğunu bilirsiniz ya! Heyecandan eriyip bitti. Gözlüklerini takıp dikkatle inceledi, gerçekten de o küçük kargalar kendilerini fark ettiriyorlardı ! Suratları kıpkırmızı kesildi, hele o bacak atışları! Hıh! Bu dans mı

oluyor yani? Ben Madam Jarnis'in yatılı kız okulundayken şal a dans13 etmiştim. Mezuniyet balosuydu. Müthiş bir

(başarıydı! Senatörler beni alkışlamışlardı! Biliyorsunuz, prenslerin ve kontların kızları okurlardı

orada. Bunların yaptığı kankandan başka bir şey değildi ki! Utancımdan yanıp tutuştum!

Seyredemedim bile!..."

"Ama... siz de mi Natalya Dmitriyevna'daydınız? Yani, demek istediğim..."

"Evet geçen hafta bana hakaret etmişti. Hiç çekinmeden herkese •anlattım bunu. Mais, ma chere*

anahtar deliğinden bile olsa Prens'i görmek istedim, onun için gittim. Başka nasıl görebilirdim? O

bunak |Prens olmasaydı o eve gider miydim! Düşünsenize, benden başka herkese çikolata ikram edildi, sanki ben orada değilmişim gibi kimse benimle konuşmadı! Bunu bile bile ayarlamıştı... Ah o tas suratlı kadın! Ben ona yapacağımı bilirim! Şimdi gitmem gerek mon ange, acelem var, gerçekten... Akulina Panfilovna'yı bulup, ona şeyi... Siz de Prens'i unutabilirsiniz artık! Buraya döneceği falan yok. Bijliyorsunuz, aklî başında değil, Anna Nikolayevna onu evine çekneyi başaracak. Hepsinin sizden ödü kopuyor... Biliyorsunuz, Zina meselesi..."

"Quel e horreur!"**

İnanın, bütün kasaba bunu konuşuyor! Anna Nikolayevna onu yemeğe alacak ve onu bir yere bırakmayacak. Sırf sizi kızdırmak için yapıyor, mon ange. Anahtar deliğinden o döküntü mutfağına bir baktım da, içerde bir telaştır gidiyordu, şampanya aldırıyorlar, bıçaklar takırdıyor, yemek hazırlanıyordu... Acele ederseniz onu yolda yakalarsınız. Ne de olsa önce sizin davetinizi kabul etmişti!

Sizin konuğunuz, onun değil! O yaşlı tilkinin, düzenbaz, şapşalın size güldüğünü

düşündükçe! Savcı karısı da olsa benim ayağımı bastığım taş kadar bile değeri yok! Hem ben albay karışıyım! Madam Jarnis'in yatılı kız okulunda okudum... Hıh! Mais adieu, mon ange!

Kızağımla gelmeseydim beraber giderdik..."

* Ama hayatım. ** Ne ayıp şey!

56

57Ayaklı gazete gitti. Marya Aleksandrovna heyecandan titremeye başladı. Albayın karısının öğüdü gayet açık ve akıl ıcaydı. Geciktirmek için bir neden ve kaybedilecek zaman yoktu. Hâlâ en büyük problem çözümsüz duruyordu. Zina'nın odasına koştu.

Zina kol arını göğsünde kavuşturmuş, başı öne eğik, üzgün ve solgun bir halde odada bir aşağı

bir yukarı dolaşıyordu. Gözlerinde yaş vardı. Annesine çevirdiği bakışları bir kararlılık ışıltısı

taşıyordu. Aceleyle gözyaşlarını sakladı, dudaklarında alaylı bir gülümseme belirdi.

"Anne" dedi, Marya Aleksandrovna'dan önce davranarak. "Şimdiye dek çok sözcük oyunu yaptın bana, hem de çok. Ama beni kör edemedin. Çocuk değilim. Bir iyilik meleği gibi kahramanca davranmam konusunda beni ikna etmeye uğraştın, ama benim böyle bir yeteneğim yok.

Bencil iğinden dolayı, kendi bayağı fikirlerini doğrulamaya çalışman ve onlara bir de soyluluk katman çok düzenbazca, ama beni kandıramazsın, duyuyor musun? Tekrar söylüyorum. Beni bu şekilde kandıramazsın, bunu bilmeni istiyorum!"

"Ama mon angel..." diye bağırdı Marya Aleksandrovna, geri çekilerek.

"Sakin ol anne! Beni sonuna kadar dinleme sabrını göster. Bütün bunların bir entrika ve alçaklık olduğunu gayet iyi bilmeme rağmen, teklifini kabul ediyorum, tamamen, duyuyor musun, tamamen? Şimdi Prens'le evlenmeye hazırım ve bu konudaki çabalarına da yardımcı olacağım.

Bunu neden yaptığımı sana söyleyecek değilim. Karar verdiğimi bil yeter. Her şeyi yapacağım, yaptığım adiliği affettirmek için ayakkabılarını giydireceğim, hizmetçisi olacağım, onu eğlendirmek için dans bile edeceğim. Benimle evlendiğine pişmanlık duymaması için yapılması gereken her şeyi yaparım! Ama buna karşılık, her şeyi nasıl ayarlayacağını açık açık anlatmanı istiyorum. Bu kadar ısrarlı konuştuğuna göre, seni tanıdığım kadarıyla, kafanda mutlaka bir plan vardır.

Hayatında bir kez olsun açık ol, açıklık olmazsa hiçbir şey mümkün değildir! Eğer senin bunu nasıl yapacağını bilmezsem gerçek bir karar alamam."

58

Zina'nın düşünce tarzındaki bu beklenmedik değişikliğe çok şaşıran Marya Aleksandrovna bir süre gözlerini kızına dikip, hiç konuşmadan, hareketsizce kalakaldı. Sertliğinden çok korktuğu kızının inadıyla mücadele etmeye hazırdı, bir yandan da yüzde yüz anlaşmak üzere olduklarını ve inançlarına ters düşse

bile her konuda işbirliğine açık olduğunu fark etti! Bunun sonucunda da, birdenbire ciddiyete binen planı Marya Aleksandrovna'nın gözlerinde ışıldadı.

"Zinochka!" diye bağırdı coşkuyla. "Zinochka! Benim canım, kanım!"

Daha fazla bir şey söylemedi ve gidip kızını kucakladı.

"Aman Tanrım' Anne beni kucaklamanı falan istemiyorum" diye bağırdı Zina, tatsız bir sabırsızlıkla. "Senin taşkın hareketlerini istemiyorum! Benim senden tek istediğim soruma cevap vermen, hepsi bu."

"Ama Zina ben seni seviyorum! Ben sana tapıyorum, oysa sen beni itiyorsun... Yani, bütün bunları

senin mutluluğun için yapıyorum..."

Gözlerinde sahtelikten uzak, gerçek gözyaşları ışıldıyordu. Marya Aleksandrovna Zina'yı çok seviyordu, ama kendi tarzında. O anda kazandığı başarı onu çok etkiledi, heyecanlandırdı, dayanma gücünü zorladı. Zina da, her şeye rağmen, annesinin onu çok sevdiğini biliyor ve bu sevgiyi bir yük olarak görüyordu. Annesi ondan nefret etse her şey daha kolay olacaktı...

"Sinirlenme anne, biraz sarsıldım da ondan" dedi Zina annesini yatıştırmak için.

"Kızgın değilim, kızgın değilim, meleğim!" diye cıvıldadı Marya Aleksandrovna hemen kendine gelerek. "Yani sarsıldığının farkındayım. Bak tatlım, açıklık istiyorsun, tamam o zaman açık olacağım, tamamen açık, inan! Sen bana güven yeter. Başlangıç olarak, kesin bir planım olmadığını söyleyeyim Zinochka, hem nasıl olsun, bunun nedenini senin gibi zeki bir kız hemen anlar. Bazı

59güçlükleri gözardı edemem... Şu karga da kulağımın dibinde bir şeyler konuşup durdu... (Ah Tanrım! Acele etmeliyim!) Görüyorsun ya tamamen açığım! Amacıma ulaşacağıma yemin ederim!" dedi kendinden geçerek. "Benim duyduğum güven, senin dediğin gibi şiirsel bir güven değil meleğim, gerçeklere dayanan bir güven. Bu da Prens'in biraz budala olmasından kaynaklanıyor, yani o, üzerine istediğini işleyebileceğin bir kanvastır. Ben bir şeye kalkışınca sakın kimse karşıma çıkmasın! Sanki o aptal ar benimle başa çıkabileceklermiş gibi!" diye bağırdı, gözleri ışıl ışıl, elini masaya vurarak. "Bu benim işim! Bunu başarmak için en önemli şey, olabildiğince erkenden başlamaktır, hatta büyük bir kısmını hal etsek iyi olacak."

"Çok güzel anne. Biraz daha açıklık istiyorum. Planınla neden bu kadar ilgilendiğimi ve hâlâ

neden güven duymadığımı biliyor musun? Çünkü ben kendime güvenmiyorum. Bu adiliği yapmaya karar verdiğimi söyledim ama planının ayrıntıları iğrenç ve pis olursa, seni uyarıyorum, buna dayanamam ve havlu atarım. Gerçi aşağılık bir şey yapmaya karar vermek, sonra da bunun içinde yüzdüğü pislikten korkmak da iğrenç bir şey, ama yapılacak başka bir şey yok. Bunun tek yolu bu!..."

"Ama Zinochka, sana önerdiğim şeyin nesi iğrenç mon ange?" diye karşı çıktı Marya Aleksandrovna ürkekçe. "Bu yalnızca yararlı bir evlilik yapma meselesi, herkes yapabilir! Tek yapman gereken olaya bu açıdan bakmak, o zaman gözüne daha onurlu görünecek..."

"Ah anne, Tanrı aşkına, bana kurnazlık yapmaya kalkışma! Bak, her şeyi, her şeyi kabul edeceğim. Daha ne istiyorsun? Yaptığımız şeylerin gerçek adını söylemekten çekinme, ben çekinmiyorum! Belki de bundan sonra tek tesel im bu!"

Yine dudaklarında acı bir gülümseme belirdi.

"Tamam, tamam meleğim. Bir yandan fikir ayrılığına düşüp, bir yandan da birbirimize saygı

duymamız mümkün. Eğer ayrıntılar

konusunda endişeleniyorsan ve kötü şeyler olacağından korkuyorsan, her şeyi bana bırak. Yemin ederim, sana tek damla çamur bile sıçramayacak. Seni herkesin önünde tehlikeye atacağımı mı

sanıyorsun? Sen bana güven, her şey çok güzel ve onurlu bir şekilde işleyecek, en önemlisi de bu zaten! Hiçbir skandal çıkmayacak. Kaçınılmaz birkaç küçük olay olsa bile biz çok uzaklarda olacağız! Yani burada kalacak değiliz! Bırakalım arkamızdan bağırıp dursunlar, onlara aldırmayacağız! Lütfen bana kızma, ama bu kadar gururlu olmana rağmen onlardan çekinmene çok şaşıyorum doğrusu Zinaida."

"Ah anne, onlardan korktuğum falan yok ki! Beni anlamıyorsun" diye cevap verdi, rahatsız bir sesle.

"Peki, peki sevgilim kızma! Sen belki hayatında ilk kez yapacaksın, ama onlar haftanın her gününü pis oyunlar düşünerek geçiriyorlar... Aman canım, ben de neler söylüyorum, ne salak kadınım! Bu pis bir oyun değil ki! Böyle pislik olur mu? Aslına bakarsan çok soylu bir davranış!

Bunu sana açıklayayım Zinochka. Yalnızca bakış açısına bağlı bir şey..."

"Anne, senin açıklamalarını dinlemek istemiyorum!" diye bağırdı Zina öfkeyle, sabırsızlıkla ayaklarını yere vuruyordu.

"Tamam sevgilim, tamam! Yine baltayı taşa vurduk..."

Kısa bir sessizlik oldu. Marya Aleksandrovna Zina'ya uysal ıkla yaklaştı ve rahatsız bir ifadeyle, sanki yaramazlık yapan bir fino köpeği sahibine bakıyormuş gibi gözlerinin içine baktı.

"Nasıl hal edeceğini hiç anlayamıyorum" diye devam etti Zina nefretle. 'Sonunda utanacaksın, bundan eminim. Ne düşünecekleri umurum la bile değil ama senin için utanç olacak."

"Meleğim, eğer seni endişelendiren buysa lütfen rahat ol! Sana yalvarıyorum! Planımızda anlaştığımız sürece beni düşünmene hiç gerek yo c. Ne belalardan sıyrıksız kurtulduğumu bir bilsen! Ayarlanacak şeyler var! En azından deneyeceğim! Ne olursa olsun Prens'le olabildiğince çabuk yalnız kalmalıyız. İlk adım bu. Her şey

61buna bağlı. Kuşkusuz sonra olacakları da düşünebiliyorum. Herkes öfkeden kuduracak ama...

olsun! Onların işlerini bitiririm ben! Bir de Mozglyakov var. O beni korkutuyor..."

"Mozglyakov mu?" dedi Zina küçümseyerek.

"Evet ya Mozglyakov! Ama sen korkma Zinochka! Sana yemin ederim, onu öyle bir hale getireceğim ki, bize yardım bile edecek! Daha sen benim gücümü görmedin Zinochka! İş

başındayken nasıl olduğumu bilmezsin. Ah Zinochka sevgilim! Prens'in geldiğini duyduğum anda beynimde şimşekler çaktı! Sanki pırıltılı bir şey bütün varlığımı etkiledi! Bizim evimize geleceği kimin aklına gelirdi? Böyle bir şans insana kırk yılda bir gelir! Zinochka! Küçük meleğim! Sakat bir ihtiyarla evlenmende utanılacak bir şey yok, ama çekilmez olduğunu düşündüğün bir adamla evlenecek olursan işte ondan utanmalısın. Zaten bu gerçek bir evlilik olmayacak, biliyorsun.

Karşılıklı bir anlaşma olacak. Yani o yaşlı bunak bu işten en çok kazanan kişi olacak! Kendisine bahşedilen değer biçilmez talihin tadını çıkaracak! Bugün ne kadar güzelsin Zinochka. Bu güzel ik değil gerçek bir tablo! Erkek olsaydım, sen yeter ki iste, sahip olduğum kral ığın yarısını verirdim.

Bunların hepsi inatçı! Kim bu güzel eli öpmeden durabilir?" Marya Aleksandrovna kızının elini öptü. "Bu benim kendi kanımdan, canımdan! O yaşlı bunağı gerekirse zorla seninle evlendiririz.

Ah Zinochka, ikimiz için yepyeni bir hayat başlayacak! Benden ayrılmayacaksın, değil mi Zinochka? Şansı yakaladın diye anneni başından atmayacıksın ya? Tartışabiliriz küçük meleğim, ama sen yine de benim gibi bir dost bulmazsın, hem..."

"Anne! Bunu yapmayı kafana koyduysan belki de artık başlamanın... zamanı gelmiştir. Burada zaman kaybediyorsun!" dedi Zina sabırsızlıkla.

"Evet Zinochka, zamanı geldi. Doğru. Ne diye çene çalıp duruyorum sanki!" dedi Marya Aleksandrovna lafı alarak. "Prens'i ayartmaya çalışıyorlar. Hemen oraya gitmem gerek! Gidince Mozglyakov'â sorarım, sonra da... Olmazsa o yaşlı bur ağı zorla 62

getiririm! Hoşça kal Zina, hoşça kal hayatım. Üzülme, canını sıkma, huzursuz olma, en önemlisi bu, huzursuz olma! Her şey en güzel ve en onurlu bir şekilde sonuçlanacak! Her şey olaya nasıl baktığına bağlı... Hoşça kal, hoşça kal!"

Marya Aleksandrovna Zina'yı kutsadı ve odadan fırlayıp çıktı. Odasına gidince bir süre aynanın karşısında durdu. İki dakika sonra, hep o saatte, dışarı çıkar diye atları koşulu bekletilen, üstü

kapalı arabasıyla Mordasov sokaklarında gidiyordu. Marya Aleksandrovna gayet görkemli yaşıyordu.

"Yo, benimle başa çıkamazsınız!" diye düşündü arabasına yerleşirken. "Zina kararını verdiğine göre, savaşın yarısını kazandık demektir. Prens'i bırakacak mıyım? Asla! Aferin Zina'ya! Sonunda kabul etti! Bu da demektir ki küçük beyni böyle şeylere işliyor. Zaten Zina'ya sunduğum şeyler çok cazipti! Onu etkiledi!

Bugün gerçekten de çok güzel! Onun güzel iği bende olsa Avrupa'nın yarısını altüst ederdim!

Bakalım, neler olacak... Prenses olduğu zaman bütün o Shakespeare saçmalıkları bitecek, neyin ne olduğunu öğrenecek! Mordasov'dan ve o öğretmen bozuntusundan başka ne bilir ki? Ah...

ondan ne prenses olur! Onu cesaretine ve gururuna hayranım, yanına bile yaklaşılmıyor! Öyle bir bakışı var ki, insan Kraliçe'yle karşılaşmış gibi oluyor. Nasıl oluyor da halinin farkında değil?

Neyse sonunda anladı canım! Yakında aklı iyice başına gelecek... Ben zaten hep yanı başında olacağım. Sonunda her konuda benimle aynı fikirleri paylaşacak. Bensiz yapamayacak! Ben de bir Prenses olacağım, Petersburg'da bile insanlar beni tanıyacaklar. Elveda berbat kasaba! O

Prens ölecek, o sefil çocuk ölecek; ben de onu kraliyet ailesinden biriyle evlendireceğim. Beni endişelendiren bir tek şey var: Acaba ona biraz fazla mı güvendim? Ona karşı çok mu açık oldum, çok mu fazla coşkuya kapıldım? Beni korkutuyor, hem de çok korkutuyor..."

Marya Aleksandrovna düşüncelerine dalıp gitmişti. Kuşkusuz bunlar problemli düşüncelerdi. Hani ne derler ya: Azmin elinden bir Şey kurtulmaz.

63Zina kendi haline kalınca, kol arını göğsünde kavuşturup, odasında bir aşağı bir yukarı

dolaşarak düşündü durdu. Pek çok şeyi düşünüyordu. "Zamanı geldi, hem de tam zamanı!" diye tekrarlayıp duruyordu hiç darmadan. Bu tutarsız sözlerin ne anlamı vardı? Uzun kirpiklerinde yaşlar ışıldıyordu. Onları silmek aklına bile gelmiyordu. Ama annesinin, Zina'nın düşünceleri konusunda endişelenmesine hiç gerek yoktu. Çünkü Zina kararını vermiş ve sonuçlarına kendisini hazırlamıştı bile...

"Sen bir dur bakalım hele!" diye düşünüyordu Nastasya Petrovna, albayın karısı gittikten sonra, karanlık odada el yordamıyla yolunu bulmaya çalışırken. "Ben de şu bunak Prens'i memnun etmek için pembe kurdeleler bağlamaya niyetleniyordum. Ne salak bir kadınım, benimle evleneceğine iyiden iyiye inanıyordum. Ah Marya Aleksandrovna, demek şapşalım, demek dilenci kılıklıyım ha, demek iki yüz ruble rüşvet aldım? Keşke sana bir oyun yapıp o parayı almasaydım, seni kurnaz sürtük! İyi niyetimden yaptım hep, yaptığım işin masraflarını aldım... Ben de birisine rüşvet vermek zorunda kalabilirdim. Ama bunu yapmayıp kilidi kendim kırdırma bundan sana ne?

Senin kirli işlerini ben yaptım, uyuşuk! Tek bildiğin nakış işlemek! Sen dur hele, ben nakısı

gösteririm sana. Şapşal mıyım değil miyim, görürsün! Nastasya Petrovna neymiş anlayacaksın!"

64

YEDİNCİ BÖLÜM

Marya Aleksandrovna kendisini dehasına kaptırmıştı. Cesaret gerektiren, büyük bir projesi vardı.

Kızını, varlıklı, sakat bir Prens'le, herkesten gizlice evlendirmek; adamın bunaklığından ve savunmasızlığından yararlanmak; üstelik bunu bir hırsız edasıyla yapmak, Marya Aleksandrovna'nın düşmanlarının dediği gibi yalnızca bir cesaret işi değil, aynı zamanda da küstahlıktı. Kuşkusuz, çok avantajları olan bir projeydi, ama başarısızlıkla sonuçlanacak olursa sahibini, en hafif deyimiyle, rezil edecekti. Marya Aleksandrovna bunun farkındaydı, ama bunun için canını sıkmıyordu. "Ben ne belalardan sıyrıksız kurtuldum!" demişti Zina'ya ve haklıydı. Yoksa bir kahraman olabilir miydi hiç?

Bütün bunlar yol kesip soygun yapmaya benziyordu hiç kuşkusuz, ama Marya Aleksandrovna'nın aldırdığı falan yoktu. Bu konuda çürütülemez bir inancı vardı: "Bu işi başardığı anda artık kimse bir şey yapamayacaktı." Bu öyle avantajlı bir şeydi ki düşüncesi bile Marya Aleksandrovna'nın tüylerini ürpertmeye yetiyordu. Aynı zamanda da içinde korkulu bir heyecan vardı, sanki 65

iğneli bir minderde oturuyor gibiydi. İlham dolu bir kadın olması ona inkâr edilemez yetenekler de sağlamıştı, hareket planı hazırlama konusunda da başarılıydı. Gerçi şu aşamada, planı yalnızca taslak halindeydi, bel i belirsiz bir şekilde kafasında canlanıyordu. Yüzlerce ayrıntı ve olasılık hesaplanmayı bekliyordu. Ama Marya Aleksandrovna kendisine güveniyordu. Onu heyecanlandıran başarısız olma

korkusu değil, işe bir an önce başlama, kavgaya çabucak katılma arzusuydu. Engel eri ve gecikmeleri düşündükçe sabırsızlıktan ölüyordu. Gecikmelerden söz açılmışken, düşüncelerimizden bahsetmek için izninizi istiyoruz. Marya Aleksandrovna belanın büyüğünü Mordasovlu soylulardan, özel ikle de Mordasov sosyetesinin kadınlarından bekliyordu. Kendisine duydukları acımasız nefreti deneyimleriyle öğrenmişti. Şu anda bile, daha hiç kimseye söylemediği halde, planının bütün kasaba tarafından bilindiğinin farkındaydı. Evinde sabah yaşanan bir olayın, akşama kalmadan, pazardaki satıcı kadından, dükkândaki tezgâhtara kadar herkesin kulağına gittiğini birçok defa tekrarlanan acı deneyimlerden öğrenmişti. Marya Aleksandrovna'nın içinde bir tehlike önsezisi vardı ve önsezileri onu hiç yanıltmazdı. Bu kez de bunlar kuruntu değildi.

Henüz bilmediği şeyler olmuştu. Öğlene doğru, yani Prens'in Mordasov'a gelişinden üç saat kadar sonra, kasabada garip dedikodular yayılmaya başladı. Kimden çıktığı bel i değildi, ama büyük bir hızla yayılmıştı. Marya Aleksandrovna'nın yirmi üç yaşındaki, drahomasız kızı Zina'yı Prens'le nişanladığını; Mozglyakov'un da postalandığını ve her şeyin ayarlandığını konuşuyorlardı. Bu dedikoduların nedeni ne olabilirdi? Herkes Marya Aleksandrovna'yı, kalbinden geçenleri ve arzularını böylesine iyi bilecek kadar tanıyor olabilir miydi? Ne dedikoduların olayların seyrine uymaması (ki böyle olayların bir saat içinde düzenlenebilmesi çok zordu), ne de hikâyenin asılsızlığı (ki hiç kimse dedikodunun nereden kaynaklandığını bilmiyordu) Mordasovlular'ın duyduklarına inanmalarını engel eyebilirdi. Dedikodu yayıldıkça yayıldı ve inatla kök saldı. İşin en ilginç yanı dedikodunun, Marya

Aleksandrovna'nın kızı Zina'ya bu konuyu açmaya başladığı anda yayılmış olmasıydı. İşte kasabalılar böyleydi! Kasabalıların dedikoduları zaman zaman mucize boyutlarına varır, kuşkusuz bunun nedenleri vardır. Bu, onların birbirlerini uzun zamandır, yakından tanıyıp, ilgilenmelerinden kaynaklanır. Her biri diğerinin bakışları altında yaşar. Sayın hemşerilerinden bir şey saklaması

imkânsızdır. Seni ezbere bilirler; hatta senin kendi hakkında bilmediğin şeyleri bile bilirler. İnsan, kasabalıların doğuştan psikolog ve kalp uzmanı olduklarını düşünmeden edemez. Bu yüzden de böyle kasabalarda psikologlara ya da kalp uzmanlarına değil de inatçı eşeklere rastlayınca gerçekten şaşırırım. Neyse canım, şimdi bunun sırası değil.

Haber gök gürültüsü etkisi yarattı. Herkes, Prens'le evliliği öyle parlak ve akıl ıca bir şey olarak görüyordu ki acayipliğine kimse j dikkat bile etmiyordu. Olayın bir başka açısını da belirtmemiz gerek: Nedendir bilinmez ama Mordasovlular, Marya Aleksandrovna'dan çok Zina'dan nefret ediyorlardı. Zina'nın güzel iği bunun nedenlerinden biriydi herhalde. Mordasovlular'ın gözünde ne kadar kusurlu olursa olsun, Marya Aleksandrovna onlardan biriydi. Oradan ayrılıp gidecek olsa, kim bilir, belki de onu özlerlerdi. Onun dertleri ve karmakarışık işleri hayatlarına hareket getiriyordu. Onsuz bir yaşam sıkıcı olurdu. Oysa Zina sanki Mordasov'da değil de bulutların üzerinde yaşıyor gibi davranıyordu. Kasabalılar onu kendi denkleriymiş gibi görmüyorlardı. Zina da belki farkına bile varmadan, onlara kibirle bakıyordu. İşte şimdi bu Zina, hakkında skandal ı

haberler yayılan, kibirli, burnu büyük bu Zina, bir Prenses, bir milyoner olacak, soylular sınıfına girecekti! Bir iki yıl içinde dul kalınca, belki de bir dükle ya da general e evlenecekti; hatta belki de valinin karısı olurdu (çünkü vali hem duldu, hem de kadınlara düşkün biriydi). Sonra kasabanın önde gelen kadını olacaktı, hiç kuşkusuz bunun düşüncesi bile dayanılacak şey değildi.

Mordasov'un tarihinde hiçbir haber, Zina'nın Prens'le evlenme haberi kadar öfke yaratmamıştı.

Her kafadan bir itiraz çığlığı yükseliyordu. Bunun bir günah, bayağı ve pis bir şey olduğu, yaşlı

adamın

67aklının başında olmadığı, aldatıldığı, oyuna getirildiği, dolandırıldığı, bunaklığından yararlanıldığı, kana susayanların pençelerinden kurtarılması gerektiği, bunun korsanlık ve ahlaksızlık olduğu bas bas bağınldı. Hem sonra Zina'nın özel iği neydi ki, pekâlâ bir başkası da Prens'le evlenebilirdi/Marya Aleksandrovna bu çığlıkları ve konuşmaları yalnızca tahmin edebiliyordu, ama bu ona yetti. Herkesin, onun planını bozmak için mümkün olan olmayan her türlü şeyi kul anacağını biliyordu. Prens'i gasp etmeye çalışıyorlardı, onu tekrar ele geçirmek için uğraş vermek gerekecekti. Hem Prens'i ele geçirmeyi ve ayartmayı basarsa bile, onu sonsuza dek kontrol altında tutamazdı ya. Hem, o gün, iki saate kalmadan, Mordasov'un bütün kadınlarının, bir bahaneyle salonuna doluşmayacakları ne malumdu? Artıkkurtulabilirsen kurtul.

Kapıdan atsan bacadan girerlerdi, bu Mordasov için imkânsız bir şey değildi. Yani, kaybedilecek saat, hatta dakika bile yoktu, hem daha plan uygulanmaya başlanmamıştı bile. Birdenbire Marya Aleksandrovna'nın kafasında bir şimşek çaktı ve hemen bir fikir olgunlaştı. Yeri gelince bu fikirden söz edeceğiz. Şimdilik, kahramanımızın, sert bir yüzle, ilham dolu olarak ve eğer Prens'i geri almanın tek yolu buysa bir savaşa hazırlanarak Mordasov sokaklarında son sürat gittiğini söyleyelim. Bunun nasıl başarılacağını yada ona rastlayıp rastlamayacağını bilmiyordu, ama bildiği bir şey varsa, o da bütün Mordasov yerin dibine de batsa planından dönmeyeceğiydi.

İlk adımı umduğundan daha başarılıydı. Yolda Prens'le karşılaştı ve onu evine yemeğe götürmeyi başardı. Düşmanlarının bütün uğraşlarına rağmen istediğini nasıl başardığım ve Anna Nikolayevna'yı nasıl aptal durumuna düşürdüğünü soracak olursanız, böyle bir sorunun Marya Aleksandrovna'nın şanına yakışmayacağını söylemem gerekir. Anna Nikolayevna Antipova gibi bir rakibin üstesinden gelememesi nasıl mümkün olabilir ki? Rakibinin evine doğru yaklaşan Prens'i yakalamış ve hiçbir şeyin onu amacından saptırmasına izin yermeden özel ikle de skandal çıkmasından çok korkan Mozglyakov'a aldırmadan arabaya attığı gibi götürdü. Marya Aleksandrovna'yı rakiplerinden ayıran özel iği, bir

l

tehlike anında herhangi bir skandaldan korkmaması, başarıya giden her yolu doğru bulmasıydı.

Kuşkusuz Prens sözünü etmeye değecek bir direnme göstermedi. Her zaman âdeti olduğu üzere her şeyi çabucak unuttu. Halinden gayet memnundu. Yemekte hiç durmadan konuştu, çok neşeliydi, şakalar ve kelime oyunları yaptı, sonunu getiremediği ya da farkına varmadan bir başkasıyla karıştırdığı fıkralar anlattı. Natalya Dmitriyevna'nın evinde üç kadeh şampanya içmişti.

Yemekte daha da fazlasını içip tamamen şaşkınlaştı. Marya Aleksandrovna kadehini doldurup duruyordu. Yemek hiç de fena geçmedi. Canavar Nikita hiçbir şeyi mahvetmemişti. Ev sahibi neşesiyle konukları canlandırıyordu. Ötekiler her nasılsa pek havalarında değil erdi. Zina ciddi sessizliğini koruyordu. Mozglyakov'un kendinde olmadığı bel iydi, pek yemek yemedi. Sanki bir şey düşünüyor gibiydi. Bu alışılmamış bir şey olduğundan Marya Aleksandrovna endişelendi.

Nastasya Petrovna suratını asmış oturuyor, Mozglyakov'a gizliden gizliye, garip işaretler yapıyordu, ama Mozglyakov farkında bile değildi. Hoş tavırlı ev sahibi olmasaydı yemek cenaze yemeğine benzeyecekti.

Marya Aleksandrovna'nın görüntüsünün altında anlatılmaz bir heyecan vardı. Zina'nın gözünde yaş izleri taşıyan, yaslı görüntüsü annesine ölüm korkusu vermeye yetiyordu da artıyordu bile. Bir başka problem daha vardı: Zaman çok önemliydi, acele etmeleri gerekiyordu, bir de orada kukla gibi oturan ve her şeye engel olan 'lanet Mozglyakov' vardı! O varken herhangi bir girişimde bulunmak söz konusu değildi. Marya Aleksandrovna korkunç bir endişe içinde masadan kalktı.

Yemekten kalktıkları anda, Mozglyakov'un yanına gelip, hiç beklenmedik bir şekilde, hemen gitmesi gerektiği için çok izüldüğünü söylemesi deyim yerindeyse onu şok etti. "Neden ama?"

diye soruşturdu, içtenlikle. "Şey, Marya Aleksandrovna" diye başladı Mozglyakov rahatsız ve biraz da şaşkın bir şekilde, "bana garip bir şey oldu. Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum... Lütfen, Tanrı

aşkına bana bir öğüt verin!"

68

69l

"Neler oluyor?"

"Bugün vaftiz babama rastladım. Hani tüccar Boroduyev... tanırsınız. Yaşlı adam çok öfkeliydi, burnumun büyüdüğünü söyleyerek, beni azarladı. Bu Mordasov'a üçüncü gelişim ve ona uğramadım. 'Bugün çaya gel' dedi. Saat dördü geçti. Her zaman, klasik bir şekilde, şekerlemesini yapar ve saat beşte çayını içer. Ne yapabilirim? Bir düşünsenize Marya Aleksandrovna, huzur içinde yatsın, babam hükümet fonundan para alıp kumar oynadığı zaman onu ölümden kurtarmıştı. Zaten bu yüzden de benim vaftiz babam olmuştu. Eğer Zinaida Afanasyevna ile evlenecek olursam, benim sadece yüz el i nüfuslu bir köyüm olacak, ama onun bir milyonluk köyü

var. Hiç çocuğu da yok. Eğer her şey yolunda giderse vasiyetinde bana da yüz bin bırakabilir.

Yetmişine geldi, bir düşünsenize!"

"Aman Tanrım! Böylesini hiç duymadım! Peki ne bekliyorsun?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sevincini saklayamadan. "Hemen gidin, hemen! Zaman kaybetmemelisiniz. Yemek boyunca sizi izledim, renginiz uçmuştu. Hemen gidin mon ami, hemen gidin! Hatta bu sabah uğrayıp sevgisine layık olduğunuzu göstermeniz gerekirdi! Ah şu gençler, ah!"

"Ama Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov şaşkınlıkla. "Onunla konuştuğum için beni eleştiren siz değil miydiniz? Meyhanelerde, bodrumlarda avare avare dolaşıp duran, sakal ı

mujiğin biri olduğunu söylüyordunuz."

"Ah mon ami! İnsan iyice düşünüp taşınmadan pek çok şey söylüyor! Ben de hata yapabilirim, aziz değilim ya! Her neyse canım, zaten öyle bir şey söylediğimi hatırlamıyorum, ama belki de ruh halim iyi değildi... Üstelik siz o zaman Zina'ya talip değildiniz daha... Kuşkusuz bu bencil ik, ama artık her şeye başka bir açıdan bakmak gerekir. Böyle yaptığım için beni hangi anne suçlayabilir?

Hemen gidin, bir dakika bile kaybetmeyin! Akşam da orada kalın... Ona benden de söz edin, saygı duyduğumu, sevdiğimi, değer verdiğimi iletin, elinizden geldiğince güzel anlatın! Ah Tanrım tamamen

aklımdan çıkmış, bunu benim size daha önce önermem gerekirdi."

"Bana ümit verdiniz Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov, kendinden geçmiş bir halde.

"Yemin ederim, artık her dediğinizi yapacağım! Size anlatmaya korkuyordum!... Şimdi gidiyorum, hoşça kalın! Lütfen Zina Afanasyevna'dan benim adıma özür dileyin. Tekrar döneceğim..."

"Kalbim sizinle mon ami! Benden söz etmeyi unutmayın! Gerçekten tatlı bir ihtiyar. Onun hakkındaki düşüncelerim çoktandır değişti... Zaten onun eski Rus tavırlarını her zaman sevmişimdir... Au revoir, mon ami, au revoirl"

"Onu buradan uzaklaştırmak Seytan'ın işi! Yo, yo Tanrı yardım ediyor olmalı!" diye düşündü, sevinçten nefesi kesilerek.

Pavel Aleksandrovich, hole çıkmış kürkünü giyiyordu ki Nastasya Petrovna birden fırlayıp yanına gitti. Hep bu anı bekliyor gibiydi.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu, onu kolundan tutarak.

"Boroduyev'in evine, Nastasya Petrovna! Benim vaftiz babamdır o... Çok zengin bir ihtiyardır, biraz onunla ilgileneyim ki mirasında beni de hatırlasın!..."

Pavel Aleksandrovich çok keyifli bir ruh hali içindeydi.

"Boroduyev'e mi? O halde nişanlınıza elveda diyebilirsiniz" dedi Nastasya Petrovna kesin bir ifadeyle.

"Elveda da ne demek oluyor?"

"O demek oluyor işte! Onun size ait olduğunu sanıyordunuz, değil mi? Ama onu Prens'le evlendirmeye çalışıyorlar. Kendi kulaklarımla duydum."

"Prens'le mi? Rica ederim Nastasya Petrovna!"

"Ne diye rica ediyorsunuz canım? Kendi kulaklarınızla duymak isterseniz paltonuzu bırakıp benimle gelin."

Dili tutulan Pavel Aleksandrovich paltosunu çıkarıp, parmak uçlarına basarak Nastasya Petrovna'yı izledi. Kadın onu, sabah gizlenip casusluk yaptığı küçük odaya götürdü.

"Beni bağışlayın, ama Nastasya Petrovna, bütün bunların ne demek olduğunu anlayamıyorum!..."

71"Eğilip dinlediğiniz zaman anlayacaksınız. Herhalde oyun şimdi başlar."

"Ne oyunu?"

"Şşş! Bağırarak konuşmayın! Oyun demekle sizi kandırmaya niyetlendiklerini söylemeğe çalışıyorum. Siz Prensle çıktıktan sonra Marya Aleksandrovna tam bir saat, Zina'yı Prens'le evlenmesi için ikna etmeye

uğraştı. Onu aldatmaktan daha kolay bir şey olmadığını söyledi ve onu evlenmeye zorladı. Öyle kurnazlıklar denedi ki midem bulandı. Buradan her şeyi dinledim.

Zina razı oldu. Sizin hakkınızda da konuştular. Tam anlamıyla aptal yerine koydular sizi! Zina sizinle evlenmeyeceğini açık açık söyledi. Ben de az aptal değilim! Az kalsın kurdele takıp gezecektim! Dinleyin, bakın!"

"Eğer bu doğruysa, ikili oynuyorlar demektir!" diye fısıldadı Pavel Aleksandrovich, NastasyaPetrovna'nın gözlerinin içine aptal aptal bakarak.

"Dinleyin, bakın daha neler duyacaksınız."

"Peki nereden dinleyeyim?"

"Buradan, eğilin ve anahtar deliğinden dinleyin..."

"Ama Nastasya Petrovna, ben... ben başkalarının konuşmalarını gizlice dinleyemem ki."

"Artık bunu düşünmek için geç kaldınız. Gururu bir yana bırakın, geldiğinize göre dinlemelisiniz!"

"Ama..."

"Bunu yapamazsanız o zaman sizi kandırmalarına göz yumun. Ben sizin için üzüleyim, siz nazlanın. Bana ne sanki? Yani bunları kendim için yapmıyorum ya. Bütün akşam burada kalacak değilim!"

Pavel Aleksandrovich cesaretini toplayıp anahtar deliğine eğildi. Kalbi güm güm atıyor, şakakları

zonkluyordu. Ona neler olduğunu bilmiyordu.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

"Demek Natalya Dmitriyevna'da iyi zaman geçirdiniz, öyle mi Prens?" dedi Marya Aleksandrovna, yaklaşan savaşı açgözlülükle beklerken. Bir yandan da masum bir sohbet başlatmaya çalışıyordu. Kalbi beklemenin heyecanıyla hızla atıyordu.

Yemekten sonra Prens sabah ağırlandığı salona alındı. Marya Aleksandrovna'nın evinde, bütün önemli olaylar ve ciddi toplantılar hep bu salonda yapılırdı. Ovunurdu salonuyla. Altı kadeh şaraptan sonra, yaşlı adam iyice gevşemişti, ayakta duramıyordu. Bir yandan da konuşmadan edemiyordu. Gitgide boşboğaz olmuştu. Marya Aleksandrovna bunun geçici olduğunu ve konuğunun yorgun düşüp uyuklayacağmı biliyordu. Demir tavında dövülürdü. Savaş alanını şöyle bir kolaçan ettikten sonra, çapkın ihtiyarın Zina'ya tatlı tatlı " »aktığını fark etti ve ana yüreği neşeyle kıpırdandı.

"Hem de çok iyiydi" dedi Prens. "Bilirsiniz, Natalya Dmitiyevna çok mükemmel bir kadındır, çok mükemrnel bir :adın!"

Marya Aleksandrovna her ne kadar planlarına dalmış olsa da rakibine övgüler yağdırılmasına dayanamadı.

"Aman canım, Prens!" diye bağırdı, gözleri ışıldayarak. "Siz de ona mükemmel derseniz ben ne düşüneceğimi bilemem artık! Siz bizim buradakileri hiç tanımıyorsunuz demektir, hem de hiç.

Hepsi gösteriş, altın kılıfın altında hepsi düzen, hepsi oyun. Kılıfı kaldırırsanız, çiçeklerin altında eşekarısı yuvası bulacaksınız, orada iliğinizi kemiğinizi sömürecekler!"

"Gerçekten mi?" diye bağırdı Prens. "Çok şaşırdım."

"Yemin ederim ki öyle. Ah mon Prince. Bak Zina, geçen hafta Natalya Dmitriyevna'nın evinde olan gülünç ve sevimsiz olayı anlatmalıyım. Hatırlıyorsun, değil mi? Evet, Prens, hakkında çok iyi şeyler düşündüğünüz o Natalya Dmitriyevna ile ilgili bir olay. Ah sevgili Prens, size yemin ederim dedikoducu değilim ben! Bunu sizi eğlendirmek, buradaki insanların nasıl olduğunu anlamanız için canlı bir örnek olarak anlatıyorum. İki hafta önce Natalya Dmitriyevna bana uğradı. Ona kahve ikram ettik ve bir şey almak için ben odadan çıktım. Gümüş şekerliğimde ne kadar şeker olduğunu gayet iyi biliyordum. Ağzına kadar doluydu. Dönünce bir de baktım ki, dibinde yalnızca üç tane kalmış. Odada Natalya Dmitriyevna'dan başka kimse yoktu. Ne dersiniz buna? Koskoca taş bir evi, sınırsız parası var. Bu komik bir örnek, ama siz bundan bizim insanlarımız hakkında bir fikir edinirsiniz."

" Gerçekten mi?" dedi Prens, büyük bir şaşkınlıkla. Bu ne açgözlülük! Hepsini tek başına mı

yemiş?"

"İşte, o öyle mükemmel bir kadındır! Bu iğrenç olayı nasıl buldunuz? Ben böyle bir şey yapacak olsam oracıkta ölürdüm!" "Ah evet... Ama yine de bel e femıne* biliyorsunuz..." "Natalya Dmitriyevna mı? Rica ederim Prens, tas suratlının biri! Ah Prens ah! Siz neler söylüyorsunuz?

Ben de sizin çok daha zevkli olduğunuzu sanırdım..." * Güzel kadın. .

"Ah evet ya, tas suratlı... ama biliyorsunuz çok özel bir tarzı var... Evet, dans eden küçük kızının da oy le... çok özel..."

"Sonechka mı? Ama Prens, o daha çocuk! On dört yaşında!"

"Ah evet... çok hareketli, vücudu da biçimleniyor... çok şeker bir kız! Onunla dans eden öteki kız da çok iyi..."

"Ah zaval ı öksüzün biri o Prens! Onu sık sık evlerine alırlar."

"Öksüz ha? Pasaklı birine benziyor. En azından el erini doğru dürüst yıkasa bari... Ama yine de çekici..."

Prens hem böyle söylüyor, hem de gözlüğünü doğrultup büyük bir açgözlülükle Zina'ya bakıyordu.

"Mais guel e charmante personne!"* diye mırıldandı alçak sesle, zevkten eriyerek.

" Zina bize bir şeyler çal, yok yok, en iyisi şarkı söyle! Öyle güzel sesi var ki Prens! Tam bir sanatçı. Bir bilseniz Prens" dedi Marya Aleksandrovna yumuşak bir sesle. Zina'nın süzülürcesine piyanoya doğru

gitmesi zaval ı adama yetti de arttı bile. "Onun nasıl da örnek bir kız olduğunu bir bilseniz! Öyle sevgi doludur, bana karşı öyle yumuşaktır ki! Ne hassaslık, ne yürek!"

"Ah evet, hassaslık... Hayatımda onun güzel iğiyle karşılaştırılabilecek tek bir kadın gördüm" diye araya girdi Prens yutkunarak. "Otuz yıl önce ölen Kontes Nainskaya. Çok büyüleyici bir kadındı, tarif edilemez bir güzel iği vardı.' Sonra aşçıbaşısı ile evlendi..."

" Aşçıbaşısıyla mı Prens?"

"Evet aşçıbaşı... bir Fransız'dı. Onu yurtdışında kont yaptı. Hoş bir adamdı, eğitimliydi, küçücük bir sakalı vardı!"

"Ama... ama... nasıl bir hayat sürüyorlardı Prens?"

"Ah evet güzel bir hayatları vardı. Gerçi kısa bir süre sonra da boşandılar. Kadının parasını alıp kaçtı. Bir sos yüzünden falan kavga etmişler..."

* Ne hoş şey bu. ,

74

75"Anne ne çalayım?" diye sordu Zina.

"Şarkı söylesen daha iyi olur Zina. Çok güzel söyler Prens! Müziği sever misiniz?"

"Ah evet! Charmant, charmantl Müziğe tutkunum. Yurtdışındayken Beethoven'la tanışmıştım."

"Beethoven mı? Zina düşünebiliyor musun, Prens Beethoven'i tanıyor!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna kendinden geçerek. "Ah Prens! Gerçekten tanıştınız mı?"

"Ah evet... çok sıkı f ikiydik. Enfiye çekip dururdu. Ne komik adamdı."

"Beethoven mı?"

"Evet Beethoven tabi . Aslında belki Beethoven değildi, o Almanlar'dan biriydi. O kadar çok Alman vardı ki... Her neyse, bazen ipin ucunu kaçırıyorum."

"Ne söylememi istersin anne?" diye sordu Zina.

"Hani şu şövalyenin şarkısı var ya; kalenin hanımıyla âşığının şarkısı, onu söyle... Ah Prens!

Şövalye hikâyelerine bayılıyorum! Ah o kaleler! Ortaçağ yaşamı! Âşıklar, yarışmalar... Ben de sana eşlik ederim Zina. Biraz daha yaklaşın Prens! Ah o kaleler ah!"

"Evet ya kaleler. Ben de kaleleri severim" diye mırıldandı Prens coşkuyla, tek gözünü Zina'ya dikerek. "Aman... Tanrım!" diye bağırdı. "O aşk hikâyesi! Ben onu biliyorum! Yıl ar önce duydum...

Bana öyle çok şeyi hatırlatıyor ki... Ah Tanrım!"

Zina söylemeğe başlayınca Prens'e neler olduğunu anlatmayacağım. Bir zamanlar çok ünlü olan o eski, Fransız aşk şarkısını söyledi. Çok güzel söylüyordu. Etkileyici, pürüzsüz, ince sesi insanın içine işliyordu. Sevimli yüzü, şahane gözleri, tuşlara basan ince parmaklan, kalın, kapkara, parlak saçları, inip kalkan göğsü, gururlu, muhteşem, soylu görünüşü zaval ı ihtiyarı büyüledi. Prens kız şarkı söylerken gözünü ondan alamıyordu, heyecandan boğulacak gibiydi. Şampanya, müzik ve canlanan anılarla kimin güzel

anıları yoktur ki? kızışan yaşlı yüreği uzun zamandır olmadığı kadar hızlı atmaya başladı...

Neredeyse Zina'nın önünde dizüstü çökecek ve şarkısını bitirene kadar ağlayacaktı.

"Ma charmante enfant!" diye bağırdı Zina'nm parmaklarını öperek." Vousme ravissez!*! Şimdi hatırlıyorum... ama... ama... ma charmante enfant..."

Prens söylemeye çalıştığı şeyin sonunu getiremedi.

Marya Aleksandrovna tam zamanı olduğunu hissetti.

"Neden kendinizi üzüyorsunuz Prens?" diye bağırdı ciddiyetle. "Bu duygusal ıkla, bu enerjiyle, bu ruhsal zenginlikle kendinizi canlı canlı gömüyorsunuz! İnsanlardan ve dostlarınızdan kaçıyorsunuz! Bu affedilmez bir şey! Kendinizi düşünün Prens! Gözlerinizi açıp hayata bir bakın!

Geçmişinizin, gençliğinizin, kaygısız günlerinizin anılarını hatırlayın, onları canlandırarak kendiniz de hareketlenin! Yine insanların arasına karışın! Yurdışına çıkın. İtalya'ya, İspanya'ya gidin Prens!... Size rehberlik edecek birine ihtiyaç duyacaksınız, sizi seven, saygı duyan, heyecanınızı

paylaşacak birine ihtiyaç duyacaksınız! Nasıl olsa dostlarınız var! Çağırın onları, etrafınıza toplayın, hepsi gelecektir. Her şeyi bırakıp ilk gelen ben olurum. Dostluğumuzu unutmadım Prens, kocamı bile bırakıp peşinizden gelirim... Ah eğer daha genç olsaydım, eğer kızım kadar güzel ve çekici olsaydım, size yolculuğunuzda eşlik ederdim, refakatçiniz, eşiniz olurdum."

"Ah sizin bir zamanlar üne charmante personne** olduğunuzdan eminim" dedi Prens, burnunu mendiline silerken. Gözünde yaşlar vardı.

"Çocuklarımız sayesinde yaşıyoruz Prens" dedi Marya Aleksandrovna böbürlenerek. "Benim de koruyucu bir meleğim var! Duygu ve düşünce arkadaşım kızım! Sırf benden ayrılmak istemediği için yedi tane evlenme teklifini geri çevirdi."

"Öyleyse siz bana eşlik ederken o da bizimle gelecek? O zaman Aklımı başımdan aldınız. ** Hoş 'jiri.

77seve seve giderim!" dedi Prens canlanarak. "Kesinlikle giderim! Demek ümitlenebilirim... O

büyüleyici bir çocuk! Ma charmante enfantl..." Prens yine Zina'nın el erini öpmeye başladı. Zaval ı

adam, önünde diz çökmeye hazırdı.

"Ama... ama Prens 'ümitlenebilirim' de ne demek?" dedi Marya Aleksandrovna lafını keserek.

Büyük bir laf kalabalığının başlayacağını hissediyordu. "Ne garipsiniz Prens! Siz bir kadının ilgisine layık olmadığınızı mı düşünüyorsunuz? Bir erkeğin çekiciliği genç olmasından kaynaklanmaz ki. Unutmayın ki sizin soylu bir yanınız var! Siz kibarlığın, nazik duyguların ve tavırların temsilcisisiniz! Maria yaşlı Mazeppa'ya tutulmamış mıydı? Bilmem kaçıncı Louis'nin sarayındaki çekici Marki Lauzun14'i hatırlıyorum... Adam sarayın en güzel kadınının kalbini fethettiği zaman yaşlı bir adamdı!... Sizin yaşlı olduğunuzu kim söylemiş? Bu fikri kafanıza kim soktu? Sizin gibi erkekler yaşlanır mı hiç? Sizin gibi duyguları, düşünceleri, neşesi, aklı, enerjisi ve görgüsü zengin biri yaşlanır mı? Tek yapmanız gereken benim Zinam gibi güzel, genç biriyle evlenip, yurtdışına, ılıcalara gitmek. Tabi Zina yalnızca bir örnek, ben onu kastetmek istemedim.

Nasıl muazzam bir etki yaratacağını görürsünüz! Siz tam bir soylu, o ise güzel er güzeli! Koluna girip gayet vakarlı bir şekilde yürürsünüz. Siz etrafa nükteler saçarken, o size büyüleyici şarkılar söyler, ılıcadaki herkes sizi görmeye gelir! Bütün Avrupa'dan bir ses yükselir, çürkü bütün gazeteler ve eleştiri sütunları hep bir ağızdan Prens Prens diye bağırırlar! Siz hâlâ ümitten söz ediyorsunuz!"

"Eleştiri sütunları ha... Ah evet!... Gazetelerdeki si tunlar..." diye mırıldandı. Marya Aleksandrovna'nın dediklerinin uncak yarısını anlamıştı. Gitgide daha çok gevşiyordu. "Çocukum eğer yorgun değilseniz bize demin söylediğiniz aşk şarkısını tekrar soy leyin lütfen!"

" Ah Prens! Daha güzel başka şarkılar da bilir.. .L'hiroı deüe* 'yi hatırlıyor musunuz Prens? Daha önce duymuştunuz değil mi?" * Kırlangıç.

"Evet hatırlıyorum... Yok yok unutmuşum. Ben aynı şarkıyı istiyorum. Demin söylediğini!

L'hirondel e'yi dinlemek istemiyorum! Eski aşkları severim" dedi Prens çocuk gibi yal vararak.

Zina şarkı /ı tekrar söyledi. Bu kez Prens kendisini tutamadı ve Zina'nın önünde diz çöktü.

Ağlıyordu.

"O ma bel e châtelaine!"* dedi hem yaşlılıktan, hem de heyecandan hırıldayan bir sesle. "O ma charmante châtelaine! Ah benim sevgili küçüğüm! Bana öyle şeyler hatırlattın ki... ta eskilere götürdün... O zamanlar her şeyin ileride daha güzel olacağını sanırdım. Vikontesle düet yapardık... hem de bu aşk şarkısında... ama şimdi... artık hiçbir şey bilmiyorum..."

Prens konuşurken sanki boğuluyormuş gibi sık sık nefes alıyordu. Dili dikkati çekecek şekilde sürçüyordu. Bazı kelimelerini anlamak imkânsızdı. Heyecanına yenik düştüğü bel i oluyordu.

Marya Aleksandrovna yangına körükle gitti.

"Prens! Sanırım siz benim Zinam'a âşık oluyorsunuz!" diye bağırdı, tam anını yakaladığını

hissederek.

Prens kadının beklentilerini daha da yoğunlaştıracak şekilde cevap verdi.

"Deli gibi âşığım ona!" diye bağırdı, hâlâ dizüstü duran ve heyecandan titreyen yaşlı adam birden.

Eski canlılığına tekrar kavuşmuştu. "Ona canımı bile verirdim! Yeter ki ümidim olsun... Ah lütfen kalkmama yardım edin, artık eklemlerim iyice zayıfladı... Benim... ona kalbimi sunmak için ümidim olsaydı... o zaman... ben... bana her gün aşk şarkıları söylerdi, ben de ona bakardım...

bakardım.. . Ah Tanrım!"

"Prens Prens! Yani ona evlenme teklifinde mi bulunuyorsunuz? Onu benden almak mı

istiyorsunuz, Zinam'ı benden alacak mısınız? Benim tatlı, melek Zinam'ı? Seni bırakmam Zina!

Seni ancak kol arımdan zorla alabilirler!" Marya Aleksandrovna kızına koştu ve

* Güzel şato sahibesi.

79Zina'nın kuvvetlice ittiğini hissetmesine rağmen onu sıkı sıkı kucakladı... Olayı biraz abartıyordu. Zina bütün varlığıyla olanların farkındaydı ve anlatılma/ bir nefretle izliyordu. Yine de sesini çıkarmadı. Marya Aleksandrovna'nın da istediği buydu.

"Annesinden ayrılmamak için dokuz evlenme teklifini geri çevirdi!" diye bağırdı. "Ama şimdi, kalbim bir ayrılık olduğunu hissediyor. Size nasıl baktığının farkındayım... Soylu tavırlarınızla onu çok etkilediniz. Ah şu inceliğiniz yok mu Prens?... Ah! Bizi ayıracaksınız; bunu hissediyorum!..."

"Ona tapıyorum!" diye mırıldandı Prens, kavak yaprağı gibi titreyerek.

"Demek annenden ayrılıyorsun!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, bir kez daha Zina'nın boynuna atılarak.

Zina bu acıklı sahneyi sona erdirmek için acele etti. Sessizce güzel elini Prens'e uzattı, hatta gülmeyi bile başardı. Prens saygıyla karışık bir korku duyarak elini aldı ve öpücüklere boğdu.

"İşte şimdi yaşamaya başlıyorum" diye mırıldandı, heyecandan boğulurcasına.

"Zina!" dedi Marya Aleksandrovna ciddiyetle. "Bu adama iyi bak! Tanıdığım en soylu, en onurlu adamdır! Ortaçağın şövalyesidir o! Ama biliyor Prens, o bunu biliyor... Ah! Buraya nereden geldiniz? Size bütün hazinemi, meleğimi veriyorum! Ona iyi bakın Prens! Size bir anne olarak yalvarıyorum. Hangi anne üzüldüğüm için beni ayıplayabilir?"

"Yeter anne!" diye fısıldadı Zina.

"Onu incinmekten koruyacak mısınız Prens? Zinam'ın onurunu incitmeğe cesaret eden olursa kılıcınızla karşı karşıya gelecek mi?"

"Yeter anne yoksa..."

"Tabi ki..." diye mırıldandı Prens. "Ancak şimdi yaşamaya başladım... Düğünün hemen şimdi, şu anda olmasını istiyorum...

ben... Hemen Dukhanovo'ya haber göndermeliyim. Orada elmaslarım var. Onları ayaklarına sermek istiyorum..."

"Ne şevk! Ne çılgınlık! Ne soylu duygular!" dedi Marya Aleksandrovna. Dünyadan elinizi eteğinizi çekerek kendinizi yavaş yavaş mahvedebilirsiniz Prens. Bunu binlerce kez söyleyeceğim! O

cehennemi düşündükçe, damarlarımda kanım alevleniyor..."

"Çok korkuyordum" diye mırıldandı Prens inleyerek, çok heyecanlıydı. "Beni akıl hastanesine yatıracaklardı... Çok korkmuştum!"

"Akıl hastanesi mi? Ah ne canavarlık! Onlar insan olamazlar! Ne hainlik! Prens, bunu duymuştum!

Ama asıl o insanlar deli! Neden ama neden?"

"Bilmiyorum!" dedi yaşlı adam güçsüz bir halde koltuğa çökerek. "Bir baloya gitmiştim, orada bir fıkra anlattım, herhalde onu sevmediler. Sonra başım belaya girdi!"

"Tek neden bu muydu Prens?"

"Hayır. Sonra Prens Pyotr Dementyich ile kâğıt oynadım, bir türlü altı yapamadım. İki papazım, üç

kızım vardı... yok yok, üç kızım, iki papazım vardı galiba... Yo! Bir papaz! Sonra kızlar..."

"Yani sırf bu yüzden öyle mi? Nedeni buydu! Ne korkunç bir acımasızlık! Ağlıyorsunuz Prens!

Artık hepsi geçti! Ben sizin yanınızdayım Prens! Zina ile kalacağım, tek kelime edebilecekler mi bakalım!... Aslına bakarsanız sizin evliliğiniz onları etkileyecek. Utanacaklar! Hâlâ güçlü

olduğunuzu anlayacaklar... Yani, böylesine güzel bir kızın bir deliyle evlenmeyeceğini fark edecekler! Artık başınızı dimdik tutabilirsiniz. Gözlerinin içine bakacaksınız..."

"Tabi canım, gözlerinin içine bakacağım" diye mırıldandı Prens gözlerini kapatarak.

"Artık tamamen gevşedi" diye düşündü Marya Aleksandrovna. "Boşu boşuna konuşup duruyorum!"

"Perişan oldunuz Prens, bunun farkındayım. Artık sakinleşmeli 80

ve heyecanlardan kurtulmalısınız" dedi bir anne edasıyla Prens'e doğru eğilerek.

"Evet ya, biraz dinlenmeliyim" dedi Prens.

"Doğru, rahatlayın Prens! Bütün bu heyecan... Durun ben de sizinle geleyim... Gerekirse sizi kendim yatırırım. Neden o resme bakıyorsunuz Prens? Annemin portresi. O bir kadın değil, melekti! Artık aramızda değil. Çok erdemli bir kadındı! Çok erdemliydi Prens! Onun için başka bir şey söylenemez."

"Erdemli mi? C'estjoü*... Benim de bir annem Vardı... Prenses.. . Olağanüstü şişman bir kadındı...

Aslında söylemek istediğim bu değildi... Hafızam iyice zayıfladı artık. Adieu, ma charmante enfant\... Bugün... ya da yarın... ne fark eder... çok sevinirim! Au revoir, au revoirl" Tam eliyle öpücük göndermek

üzereydi ki kaydı ve az kalsın yere kapaklanıverecekti.

"Dikkatli olun Prens! Koluma tutunun" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Charmant! Charmant!" diye mırıldandı yürürken. "Ancak şimdi yaşamaya başladım..."

Zina yalnız kalmıştı. Ruhuna dayanılmaz bir ağırlık çöktü. Midesi bulanıyordu. Kendisini aşağılık biri gibi hissediyor, yanakları yanıyordu. Yumruklarını sıkmış, dişlerini gıcırdatıyordu, başını önüne eğmiş, hiç kıpırdamadan duruyordu. Gözlerinden utanç gözyaşları dökülüyordu... Tam o anda kapı açıldı ve Mozglyakov odaya girdi.

* Bu güzel.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Her şeyi, her şeyi duymuştu!

Odaya yürüyerek değil koşarak gelmişti. Öfkeden ve heyecandan sapsarıydı. Zina ona şaşkın şaşkın baktı.

"Demek bunun peşindeydiniz!" diye bağırdı, nefesi kesilerek. "Sonunda nasıl bir kadın olduğunuzu anladım!"

"Nasıl bir kadınmışım?" diye sordu Zina, sanki bir deliye bakıyormuş gibi bakarak. Birden gözlerini öfke bürüdü. "Benimle böyle konuşmaya nasıl cesaret edebiliyorsunuz?" dedi üzerine doğru giderek.

"Her şeyi duydum!" dediMozglyakov ciddi ciddi ve elinde olmadan bir adım geriledi.

"Duydunuz mu? Demek kapıları dinliyorsunuz?" dedi Zina onu küçümseyerek.

"Evet! Kapıları dinliyorum! Bunun büyük bir ahlaksızlık olduğunu biliyorum, ama en azından sizin nasıl bir... bir... Sizi ta

mmlayacak bir kelime... bulmakta zorlanıyorum" dedi Zina'nın bakışlarından gitgide daha çok korkarak.

"Duymuş olsanız bile beni neyle suçlayabilirsiniz? Beni suçlamaya ne hakkınız var? Benimle böyle küstahça konuşma hakkını nereden buluyorsunuz?"

"Ben mi? Nereden mi buluyorum? Bana bunu nasıl sorarsınız? Siz Prens'le evleniyorsunuz ve benim konuşmaya hakkım yok, öyle' mi?...Bana söz vermiştiniz siz!" ' "Ne zaman?" "Ne demek 'ne zaman'?"

"Bu sabah başıma musal at olduğunuz zaman, size olumlu bir cevap vermemin olanaksız olduğunu gayet kesin bir şekilde söylemiştim."

"Ama beni geri çevirmemiş, tamamen reddetmemiştiniz. Demek beni yedekte tutuyordunuz! Yani beni kandırıyordunuz."

Zina'nın yüzünde, sanki bir bıçak darbesi almış gibi bir ifade belirdi, ama duygularını bastırdı.

"Eğer sizi geri çevirmediysem" diye başladı Zina, sesindeki güç hissedilen titremeyi bastırmaya çalışarak, "bu size üzüldüğüm içindi. Bana hemen 'hayır' demeyip, sizi biraz daha tanımam için beklemem konusunda yalvardınız. 'Onurlu bir adam olduğumu anladığınız zaman beni reddetmeyeceksiniz' dediniz. Bunlar sizin kelimeleriniz. Daha bana kur yapmaya başladığınız anda bunları söylediniz. İnkâr edecek değilsiniz ya! Şimdi bana sizi kandırdığımı söyleme küstahlığında bulunuyorsunuz. Bugün söz verdiğinizden iki hafta önce sizi karşımda gördü güm anda duy düğüm rahatsızlığı kendi gözünüzle gördünüz, rahasızlığımı sizden gizlemedim, tam tersine özel ikle bel i ettim. Bunu kendiniz de fark etmiş olmalısınız ki erken gelişinize kızıp kızmadığımı sordunuz. Bir kadın, rahatsızlığım gizleyemediği, gizlemek istemediği bir adamı

kandırdığı için suçlanamaz herhalde. Sizi yedekte tuttuğumu söyleme cesaretinde bulundunuz.

Bu konuda da size ancak şöyle bir cevap

verebilirim: 'Bir erkek en küçük bir akıl kırıntısı bile taşımıyor olabilir, ama sırf iyi bir insan olduğu için onunla evlenmek düşünülebilir.' Oysa şimdi, sizin yalnızca bir aptal değil, aynı zamanda da zararlı bir aptal olduğunuza inandığım için, size iyi yolculuklar ve mutluluklar dilemekten başka bir şey kalmıyor bana. Güle güle!"

Zina bunları söyledikten sonra arkasını dönüp ağır ağır odadan çıktı.

Her şeyin bittiğini anlayan Mozglyakov öfkeden köpürüyordu.

"Ya! Demek aptalım, öyle mi?" diye bağırdı. "Demek şimdi aptal oldum! Pekâlâ o zaman, hoşça kalın! Ama gitmeden önce, Prens'i nasıl içirip de kafeslediğinizi bütün kasabaya anlatacağım!

Herkese söyleyeceğim! Mozglyakov'un ne olduğunu o zaman göreceksiniz!"

Zina birden korktu, sanki cevap verecekmiş gibi durakladı, ama bir an için düşündükten sonra aldırmazlıkla omuzlarını silkti ve kapıyı çarpıp çıktı."

Tam o anda Marya Aleksandrovna kapıda belirdi. Mozglyakov'un bağırmalarını duymuş, neler olduğunu hemen anlayarak korkudan donup kalmıştı. Mozglyakov henüz gitmemişti, Mozglyakov Prens'e çok yakındı, Mozglyakov bunu bütün kasabaya yayabilirdi; oysaki kısa bir süre için de olsa gizlilik çok önemliydi! Marya Aleksandrovna ne yapacağını biliyordu. Bir an içinde neyin ne olduğunu kavradı, Mozglyakov hiçbir şeye kalkışmadan onu sakinleştirmenin yolunu planladı bile.

"Ne oldu mon amil" dedi ve yanma doğru gidip dostça kolunu uzattı.

"Mon ami de ne demek oluyor?" diye bağırdı öfkeyle. "Bütün yaptıklarınızdan sonra bana mon ami diyebiliyor musunuz? Benimle eğlenmeyin sevgili hanımefendi! Beni ikinci kez kandıracağınızı mı sanıyorsunuz?"

"Sizi bu halde gördüğüme gerçekten çok üzüldüm Pavel Aleksandrovich. Bunlar nasıl sözler! Bir hanımın yanında nasıl konuşuyorsunuz öyle?"

"Bir hanımın yanında mı? Siz... bir hanımdan başka her şey olabilirsiniz!" diye bağırdı

Mozglyakov. Bu patlamayla neye niyetlendiğini tam olarak bilemiyorum, ama can sıkıcı bir şey olduğu kesindi.

Marya Aleksandrovna ona tatlı tatlı baktı.

"Oturun!" dedi on beş dakika kadar önce Prens'in oturduğu koltuğu göstererek.

"Tanrı aşkına beni dinleyin Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı şaşkına dönen Mozglyakov. "Bana öyle bir bakıyorsunuz ki insan sizin değil de benim kötü bir şeyler yaptığımı sanır! Böyle davranamazsınız!... Şu ses tonunuza bakın!... İnsan artık bu kadarına da dayanamaz... Farkında mısınız?"

"Dostum!" dedi Marya Aleksandrovna. "Size böyle hitap etmeme izin vermelisiniz, çünkü benden daha iyi dostunuz yok. Dostum! Acı çekiyorsunuz, çok üzgünsünüz, kalbiniz yaralandı, bu yüzden de benimle böyle konuşmanız hiç şaşırtıcı değil. Ama ben size içimi açacağım, çünkü sizin gözünüzde kendimi suçlu hissediyorum. Oturun da konuşalım."

Marya Aleksandrovna'nın sesi çok yumuşaktı.

Yüz hatlarında acı çekiyormuş gibi bir ifade vardı. Şaşkına dönen Mozglyakov hemen yanındaki bir koltuğa oturdu. .

"Demek kapıyı dinliyordunuz?" diye devam etti ayıplayan bir şekilde yüzüne bakarak.

"Evet! Dinlemeseydim ahmak olacaktım! Ne olursa olsun, bana karşı hazırladığınız planı bütün ayrıntılarıyla öğrenmiş oldum!" diye cevap verdi kaba bir şekilde ve kendi öfkesiyle kendi kendini kışkırtıyordu.

"Si/in gibi prensipleri olan, okumuş biri böyle bir davranışta bulunabiliyor demek? Aman Tanrım!"

Mozglyakov yerinden sıçradı.

"Ama Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı. Bu dayanılmaz bir şey! Başkalarını yargılamadan önce siz kendi prensiplerinizi ve neler planladığınızı bir düşünsenize!"

"Bir şey daha var" dedi kadın onun itirazlarına hiç aldırmadan. "Size kapıyı dinleme fikrini kim aşıladı? Kim uyardı, casus kim? Benim bilmek istediğim şey bu?"

"Üzgünüm ama size bunu söyleyecek değilim."

"Nasıl isterseniz, ben kendim öğrenirim. Size karşı suçlu olduğumu söylemiştim. Ama olaylara bakacak olursanız, benim sizin iyiliğiniz için suçlu duruma düştüğümü göreceksiniz!"

"Benim iyiliğim için mi? B ir bu eksikti! Size yemin ederim artık beni kandıramayacaksınız! O

kadar da değil."

Koltuğunda öyle bir döndü ki koltuk çatırdadı.

"Dostum, eğer mümkünse biraz soğukkanlı olmağa çalışın. Söyleyeceklerimi dikkatle dinleyecek olursanız bana hak vereceksiniz. Öncelikle, bütün olanları, her şeyi size anlatmalıyım, kapıları

dinlemeden her şeyi en ince ayrıntısına kadar benden öğrenmiş olacaksınız. Bunları size daha önce anlatmadıysam, henüz plan aşamasında olduğu içindi. Belki gerçekleşmeyecekti.

Görüyorsunuz ya çok açık konuşuyorum. İkinci olarak, lütfen kızımı suçlamayın. O sizi deli gibi seviyor. İnanılmaz bir çabayla onu sizden uzaklaştırıp Prensle evlenmeye ikna edebildim."

"Evet, bu çılgınca aşka tanık olma zevkine eriştim" dedi Mozglyakov alaylı alaylı.

"Peki siz onunla nasıl bir tonda konuştunuz? Bu genç bir hanıma âşık olduğu sanılan bir erkeğe yakışıyor muydu? İyi yetiştirilmiş bir erkek böyle mi davranır? Onu incittiniz ve rahatsız ettiniz."

"Bunun iyi yetiştirilmekle bir ilgisi yok Marya Aleksandrovna! Bugün yüzüme güldünüz, ama ben Prens'le çıkıp gittikten sonra arkamdan neler söylemişsiniz! Söylediklerinizi hakaret olarak kabul ediyorum! Her şeyden haberim var, her şeyden!"

87

r

"Hiç kuşkusuz aynı pis kaynaktan öğrenmişsiniz" dedi Marya Aleksandrovna, küçük gören bir gülümsemeyle. "Evet Pavel Aleksandrovich, size hakaret ettim, arkanızdan bir sürü şey söyledim, itiraf ediyorum, çok çaba harcadım. İşin aslı sizi kızımın gözünde alçaltmak, hatta mümkünse iftira etmek zorundaydım. Bu bile onu sizden vazgeçirmek için ne kadar uğraştığımı gösterir! Ne dar görüşlü bir adamsınız! Eğer sizi sevmeseydi sizi kötülememe, komik ve değersiz bir duruma düşürmeme, bu tür çözümler aramama gerek kalır mıydı hiç? Siz daha her şeyi bilmiyorsunuz!

Sizi onun kalbinden çıkarabilmek için bütün annelik otoritemi kul anmak zorunda kaldım, inanılmaz çabalardan sonra ancak göstermelik bir onay alabildim. Eğer bizi dinlediyseniz Prens konusunda beni tek bir sözle ya da tavırla bile desteklemediğini fark etmişsinizdir. Ağzını açıp tek kelime bile etmedi. Şarkıyı bile robot gibi söyledi. Bütün bedeniyle acı çekiyordu, zaten ona aç

dığım için Prens'i odadan çıkardım. Kendi başına kaldığında hüngür hüngür ağladığından eminim. İçeri girdiğinizde görmüş olmalısınız..."

Mozglyakov gerçekten de odaya girdiği anda Zina'nın ağladığını hatırladı.

"Peki siz neden bana karşısınız Marya Aleksandrovna?" diye bağırdı. "Neden beni kötülediniz, iftira attınız, onca şeyi yaptınız?"

"Ah o da başka bir şey! Bu soruyu en başında soracak kadar mantıklı olsaydınız her şeyi çoktan öğrenmiş

olacaktınız. Evet, haklısınız! Bütün bunları ben yaptım, tek başıma ben. Zina'yı bu işe karıştırmayın. Peki neden yaptım? Söyleyeyim: Öncelikle Zina için yaptım. Prens zengin, soylu, çevresi var, onunla evlenmekle Zina mükemmel bir kısmete konmuş olacak. Bir gün, belki de çok geçmeden öldüğünde şöyle ya da böyle hepimiz ölüp gideceğiz Zina genç bir dul, bir Prenses, yüksek sosyetenin bir üyesi ve büyük olasılıkla da çok zengin bir kadın olacak. O zaman kiminle isterse onunla evlenebilecek, mükemmel bir evlilik yapabilecek. Kuşkusuz sevdiği ve Prensle evlenerek kalbini kırdığı adamla evlenecek.

Duyduğu vicdan azabı sevdiği adamın gönlünü almak için her şeyi yapmasına neden olacaktır."

"Hmm!" dedi Mozglyakov, düşünceli düşünceli ayakkabısını seyrederken.

"İkinci nedenden de kısaca söz edeyim" diye devam etti Marya Aleksandrovna, "bunu anlayamayabilirsiniz. Şu okuduğunuz Shakespeare'den pek çok yüce duygular çıkarıyorsunuz.

Çok iyi biri olmanıza rağmen daha çok gençsiniz. Bense bir anneyim Pavel Aleksandrovich!

Bakın: Ben Zina'yı Prens'le biraz da Prens'in yararı için evlendiriyorum, çünkü bu evlilik sayesinde onu kurtarmak istiyorum. Eskiden beri, o soylu, altın kalpli, şövalye ruhlu, onurlu ihtiyarı severim.

Biz dosttuk. O iğrenç kadının pençeleri arasında perişan bir hâlde zaval ı. Adamın ölümü onun elinden olacak. Tanrı şahidimdir, bunun kutsal ığını öne sürerek Zina'ya bu evliliği kabul ettirebildim. Onda da şövalye ruhu var. En fazla bir yıl ık ömrü kalmış biradanım desteği, avuntusu, arkadaşı, çocuğu, sevdiği, ve ilâhı olmanın bir Hıristiyanlık erdemi olacağını söyledim.

Son günlerinde etrafında o iğrenç kadın, korku ve sıkıntı değil, aydınlık, dostluk ve sevgi olmalı.

Son aydınlık günleri ona cenneti hatırlatmalı! Bencil ik bunun neresinde, söyler misiniz? Bu bencil ik değil hemşirelere yaraşır bir kahramanlık!"

"Yani siz... siz bunu sırf Prens'i düşünerek, hemşirelere özgü kahramanlık adına yaptınız öyle mi?" dedi Mozglyakov aceleyle, alaylı alaylı.

"Sorunuzu gayet iyi anladım Pavel Aleksandrovich. Anlamı çok açık. Sanırım siz kendi çıkarımızla Prens'inkini birbirine karıştırdığımızı düşünüyorsunuz. Hem ne olur ki? İnsan böyle hesaplar düşünebilir, ama bunlar planlı şeyler değildir, kendiliklerinden ortaya çıkıverirler. Böylesine açık bir itirafın sizi çok şaşırttığını biliyorum, ama sizden tek bir isteğim var Pavel Aleksandrovich, Zina'yı

bu işe karıştırmayın! O bir güvercin kadar masumdur. Hiç hesap yapmaz. Bir tek sevmeyi bilir. Ah benim canım yavrum! Eğer hesap yapan biri varsa o da benim! Siz de elinizi vicdanınıza koyup söyleyin: Böyle bir durumda kim çıkarlarını

gözetmez ki? En basit ve en tarafsız hareketlerimizde bile kendi çıkarlarımızı gözetiriz, üstelik bunu hiç farkına varmadan yaparız! Bunu yaparken de soylu duygular taşıdığımızı söyleyerek kendimizi kandırırız. Ben kendimi kandırmak istemiyorum. Amaçlarım çok soylu da olsa birtakım hesaplarım olduğunu kabul ediyorum. Ama bunu kendim için mi yaptım? Benim hayattan artık bir beklentim yok Pavel

Aleksandrovich! Yaşayacağım kadar yaşadım. Benim hesaplarım meleğim, yavrum, kızım için. Bu durumda beni hangi anne ayıplayabilir?"

Marya Aleksandrovna'nın gözlerinde yaşlar parıldadı. Pavel Aleksandrovich bu açık itirafı dehşet içinde dinliyor ve şaşkınlıktan boş boş bakıyordu.

"Ah evet, hangi anne..." dedi sonunda. "Çok güzel konuşuyorsunuz Marya Aleksandrovna, ama...

ama bana sözünüz var! Siz de beni ümitlendirdiniz... Bana ne olacak peki? Düşünsenize, aptal durumuna düşmedim mi?"

"Sizi hiç düşünmediğimi mi sanıyorsunuz mon cher Paul? Tam tersine, bu hesaplarda sizin çıkarınız öyle büyük ki, bu işe girişmem için beni yüreklendiren biraz da bu zaten."

"Benim çıkarım mı?" dedi Mozglyakov, bu kez gerçekten hayrete düşmüştü. "Nasıl olur?"

"Tanrı aşkına! İnsanın bu kadar dar görüşlü ve saf olması mümkün mü?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna gözlerini tavana dikerek. "Ah gençlik ah! Kendinizi Shakespeare'e kaptırıp, başkalarının aklını ve düşüncelerini alarak, yaşadığınızı sanırsanız olacağı budur işte! Şimdi de kalkmış çıkarınızın ne olduğunu soruyorsunuz, sevgili Pavel Aleksandrovich. Biraz konu dışına çıkmama izin verin: Zina sizi seviyor, buna hiç kuşku yok! Ama gözlemlediğim kadarıyla sevgisine rağmen, size, iyi niyetinize ve duygularınıza karşı bir güvensizlik duyuyor. Zaman zaman kendisini özel ikle geri çektiğini, size soğuk davrandığını fark ettim. Bu olsa olsa güvensizliğin ve kuşkunun sonucudur. Siz bunu fark etmediniz mi Pavel Aleksandrovich?"

"Şey, evet fark ettim, hatta bugün bile... Ama ne demek istiyorsunuz Marya Aleksandrovna?"

"Görüyorsunuz ya fark etmişsiniz. Demek yanılmamışım. Onun nedense size karşı garip bir güvensizliği var. Ben bir anneyim. Çocuğumun kalbindekileri anlamaz mıyım? Varsayalım az önce odasına hızla girip onu azarlamadınız, hatta aşağılayıp, saf, gururlu, güzel ruhunu incitmediniz de sizin böyle yapmanız onun güvenini daha da azaltıyor zaten böyle bir haberi gayet ılımlı, gözünüzde hüzün yaşlan ve biraz da ümitsizlikle, ama yine de mükemmel bir yüce gönül ülükle karşıladınız..."

"Hmm..!"

"Yo, sözümü.kesmeyin Pavel Aleksandrovich. Bütün sahneyi olduğu gibi gözünüzün önüne sermek istiyorum. Ona: 'Zinaida! Sizi canımdan çok seviyorum, ama bazı ailevi nedenler bizi birbirimizden ayırıyor. Bunlara saygı gösteriyorum. Hepsi sizin iyiliğiniz için, onlara karşı

koyamam. Zinaida sizi bağışlıyorum. Mutlu olun!' deseydiniz. Bu arada da bakışlarınızla onu kıskaca alsaydınız. Bunların onun kalbinde yaratacağı etkiyi bir düşünsenize!"

"Evet Marya Aleksandrovna, diyelim sizin dediğiniz gibi oldu. Bunları gayet iyi anladım... ama ne çıkar? Bunları söyleyeceğim ve yine el erim bomboş buradan gideceğim..."

"Yo yo dostum! Sözümü kesmeyin. Bırakın da her şeyi sonuçlarıyla beraber resmedeyim.

Varsayalım, kısa bir süre sonra bir baloda, pırıl pırıl aydınlatılmış bir salonda, baş döndürücü bir müzik ve nefis kadınların bulunduğu bir yerde karşılaşıyorsunuz. Bu muhteşemliğin ortasında siz, solgun yüzünüzle, hüzünlü ve düşünceli bir şekilde, kimsenin sizi fark etmeyeceği bir sütuna dayanmış duruyorsunuz. Balonun girdabına kapılıp, onu dans ederken izliyorsunuz. Etrafınızda Strauss'un baş

döndürücü ezgileri ve sosyetenin nükteli konuşmaları akıp gidiyor. Ama siz solgun, yalnız ve kırgınsınız! O zaman sizce Zina ne hisseder? Onun gözüne nasıl görünürsünüz? 'Her şeyini benim için feda eden, kendini tüketen bu 90

91

adamla ilgili kuşkularım vardı!' diye düşünür. Hiç kuşkusuz eski aşkı karşı konulmaz bir güçle yeniden canlanır!"

Marya Aleksandrovna soluk almak için durdu. Mozglyakov koltuğunu çatırdatarak kıpırdandı.

Marya Aleksandrovna devam etti.

"Prens'in sağlığı için Zina yurtdışına gidecek, İtalya'ya, İspanya'ya. Mersin ağaçlarının, limonların ülkesi, masmavi gözyüzü, Guadalquivir'iyle, sevmeyenlere yer olmayan, gül erin ve öpücüklerin havada uçuştuğu aşk ülkesi İspanya'ya! Siz de işinizden, bağlantılarınızdan, her şeyinizden vazgeçip peşinden gideceksiniz! Orada aşkınız ve gençliğiniz dayanılmaz bir güçle sürecek.

İspanya ah Tanrım! Aşkınız hiç kuşkusuz gayet masum ve kutsal olacak, ama sonunda birbirinize bakarak eriyip biteceksiniz. Beni yanlış anlamayın dostum! Elbette ki hain, adi, canavar ruhlu insanlar olacak ve sizi yurtdışına çeken şeyin yaşlı bir akrabaya duyulan ilgi olmadığını

söyleyecekler. Aşkınıza özel ikle masum dedim, çünkü bu insanlar büyük olasılıkla pek çok şey söyleyeceklerdir. Ben bir anneyim Pavel Aleksandrovich, size kötü şeyler öğütler miyim?...

Kuşkusuz Prens ikinizi de izleyebilecek bir halde olamayacak, ama bundan ne çıkar? İnsan böyle bir şey için o kadar kolay iftira atabilir mi? Sonunda Prens halinden gayet memnun göçüp gidecek. Söyleyin bana Zina sizden başka kiminle evlenecek? Sizin Prens'le akrabalığınız öylesine uzak ki evlenmeniz için bir engel oluşturmaz. En soylu kişilerin bile evlenmekten gurur duyacakları genç ve zengin bir aristokratla evlenmiş olacaksınız! Onun sayesinde yüksek sosyeteye girecek, onun sayesinde bir gecede görevinizde ilerleyecek ve hızla yükseleceksiniz.

Şimdi yüz el ilik bir mal varlığınız var, o zaman çok zengin olacaksınız. Bütün bunları Prens vasiyetinde ayarlamış olacak, ben bunun icabına bakarım. Sonuncusu ve en önemlisi de, Zina o zamana kadar iyi kalpliliğinize, duygularınızın içtenliğine tam anlamıyla güvenecek, onun gözünde birdenbire erdemli ve çıkar gözetmeyen bir kahraman olacaksınız!... Bir de kalkmış

bundan ne çıkarınız olacağını soruyorsunuz. Birkaç

92

metre ötenizde, yüzünüze bakıp size gülen, 'işte buradayım, ben senin çıkarınım' diyen böyle bir çıkarı görmemek ve anlamamak için kör olmak gerekir. Tanrı aşkına Pavel Aleksandrovich!"

"Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov heyecanla. "Şimdi her şeyi anlıyorum! Çok kaba ve çirkin davrandım!"

Birden ayağa fırladı ve saçlarına yapıştı.

"Hem de hesap bilmez" diye ekledi Marya Aleksandrovna. "En önemli şey budur: Hesap bilmek."

"Ben eşeğim Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı üzüntüyle. "Şimdi her şey bitti, oysa ben onu deli gibi seviyorum!"

"Belki de her şey bitmemiştir" dedi Bayan Aleksandrovna, sakin sakin, sanki bir şey düşünüyor gibiydi.

"Ah keşke mümkün olsaydı! Bana yardım edin! Ne yapmam gerektiğini söyleyin! Beni kurtarın!"

Mozglyakov ağlamaya başladı.

"Dostum!" dedi Marya Aleksandrovna merhametle elini uzatarak. "Duygularınızın karışıklığı ve sevgi ateşiniz yüzünden, kısacası onu sevdiğiniz için böyle davrandınız! Ümitsizlikten ne yaptığınızı bilmiyordunuz! O bunu anlamıştır..."

"Onu deli gibi seviyorum ve her şeyimi uğrunda feda etmeğe hazırım!" diye bağırdı Mozglyakov.

"Dinleyin, ben her şeyi hal ederim..."

"Marya Aleksandrovna!"

"Evet, bunu üstlenirim! Ben sizi biraraya getiririm. Ona her şeyi söylersir iz, her şeyi şimdi benim söyleyeceğim gibi söylersiniz!"

"Ah Tanrım! Ne kadar iyisiniz Marya Aleksandrovna!... Ama... hemen yapamaz mıyız?"

"Tana korusun! Ne kadar acemisiniz dostum! Bunu hakaret ve küstahlık olarak kabul eder!

Olmaz. Ben yarın her şeyi ayarlarım, ama şimdilik siz bir yerlere gidin, örneğin tüccarın evine gidebil irsini z... İsterseniz akşam gelebil irsiniz, ama gelmeseniz daha iyi olur!"

93l

"Peki gidiyorum, gidiyorum! Tanrım! Bana ne ümitler verdiğinizi bilemezsiniz! Ama bir sorum var: Ya Prens sizin düşündüğünüz süre içinde ölmezse?"

"Ah saf mon cher Paul. Dua edelim de sağlığı bozulmasın. O yaşlı, dürüst adamın uzun yıl ar yaşamasını bütün kalbimizle dilemeliyiz. En başta ben kızımın mutluluğu için gözümde yaşlarla dua edeceğim. Ama ne yazık ki Prens'in sağlığının pek iyi olduğunu sanmıyorum. Dahası Zina'yı

toplum içine sokmak için başkente gitmesi gerekecek. Bunun onun sonu olacağından öyle korkuyorum ki! Artık gerisini Tanrı'ya bırakıyoruz cher Paul!... Şimdi gidin! Güle güle mon amil Sabırlı ve cesur olun, ümidinizi kaybetmeyin! En önemli şey cesaret! Sizin soylu duygularınızdan hiç kuşkum olmadı..."

Elini kuvvetle sıktı ve Mozglyakov parmaklarının ucuna basa basa odadan çıktı.

"Bu aptalın işi bitti!" dedi zaferle. "Şimdi sıra ötekilerde..." Kapı açıldı, Zina içeri girdi. Her zamankinden daha solgundu. Gözlerinde şimşekler çakıyordu.

"Anne, bu işi çabuk hal et, yoksa dayanamayacağım! Her şey öyle iğrenç ve tatsız ki evden kaçasım geliyor. Bana işkence etme, daha fazla sinirlerimle oynama! Hasta olacağım, duyuyor musun? Bu iğrençlik beni hasta ediyor!"

"Zina! Senin neyin var meleğim? Sen... sen kapıyı mı dinledin?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, Zina'ya dikkatle bakarak.

"Evet. O aptala yaptığın gibi beni de mi ayıplayacaksın? Dinle, sana yemin ederim, eğer bu tatsız oyunda tatsız rol er oynat arak bana işkence etmeye devam edecek olursan, her şeyden vazgeçer, bu işi bitiririm. Zaten bu pisliğin bir bölümünü bile kabul enmem yeterince iğrenç! Ama...

ben hep diken üstündeyim! Bu pislikte boğulacağım!..." dedi ve kapıyı çarpıp çıktı.

Marya Aleksandrovna arkasından bakakaldı ve düşüncelere dalıp gitti.

"Acele etmeliyiz!" diye bağırdı birden canlanarak. "Eğer o al çaklar bizi rahat bırakmazlar ve her yerde konuşurlarsa ki şimdiye dek bunu yapmışlardır bile o zaman her şey biter! Zina bütün o patırtılara katlanamaz ve işbirliğinden vazgeçer. Ne olursa olsun hemen Prens'i buradan uzaklaştırmalıyız! Öncelikle gidip şu benim kalın kafalımı buraya geri getirmeliyim. İlk defa bir işe yarar belki! O zamana kadar Prens de uykusunu almış olur, hemen yola çıkarız!"

Zile basıp uşağı çağırdı.

"Atlar ne oldu?" diye sordu gelen uşağa.

"Çoktandır hazır efendim" dedi adam.

Marya Aleksandrovna Prens'i yukarı çıkarırken atların hazırlatılmasını emretmişti.

Kendisi de hazırlandı ve ilk iş olarak Zina'nın odasına gidip kararını kaba hatlarıyla açıkladı, talimatlar verdi. Ama Zina dinlemedi bile. Yüzünü yastığa gömmüş yatıyordu. Ağlıyor, bembeyaz el eriyle uzun, güzel saçlarını çekiyordu. Kol arı dirseklerine kadar çıplaktı. Arada bir sanki soğukta kalmış gibi tepeden tırnağa titreyerek irkiliyordu. Marya Aleksandrovna konuşmaya başladı, ama Zina başını bile kaldırmadı.

Bir süre tepesinde dikilen Marya Aleksandrovna şaşkın ve bozulmuş bir halde dışarı çıktı, hemen arabaya bindiği gibi olabildiğince çabuk gitmelerini emretti.

"Zina'nın kapıyı dinlemesi çok kötü oldu!" diye düşünüyordu. "Ona söylediklerimin aynısını

Mozglyakov'a da söyledim. Zina çok gururludur, belki buna gücenmiştir... Hmm! Ama asıl önemli olan şey onlar kazanmadan bizim harekete geçmemiz. Peki ya şansım yaver gitmez de bizim aptal ihtiyar evde olmazsa?..."

Bu düşünce bile Afanasy Matveich'e öfkelenmesine neden oldu. Sabırsızlıktan kıvranıyordu. Atlar son hızla gidiyorlardı.

95ONUNCU BÖLÜM

Araba sanki uçuyordu. Daha önce de söylediğimiz gibi Marya Aleksandrovna Prens'i arayıp dururken beyninde birden bir şimşek çakıvermişti. Bu konudan daha ileride söz edeceğimizi söylemiştik. Gerçi okuyucu bunu zaten biliyor: Marya Aleksandrovna sırası gelince Prens'i kaçıracak, olabildiğince çabuk sersem Afanasy Matveich'in huzur içinde yaşadığı çiftliğe götürecekti. Marya Aleksandrovna'nın gitgide artan, garip ve anlatılamaz bir huzursuzluk yaşadığını gizleyecek değiliz. Bu, hedefine ulaşmak üzere olan gerçek kahramanların başına gelen bir şeydir. Bir his ona Mordasov'da kalmasının çok tehlikeli olacağını söylemişti. "Çiftliğe bir varsam" diye düşünüyordu "o zaman isterse tüm kasaba çalkalansın, umurumda bile olmaz!"

Kuşkusuz yitirilecek zaman yoktu, çiftlikte bile. Her şey olabilirdi, hem de her şey!

Kahramanımızın o anda polisten korktuğuna yönelik dedikodulara asla inanmadığımızı

söylemeğe hiç gerek yok kuşkusuz! Uzun sözün kısası, Zina'yı bir an önce Prens'le evlendirmesi gerektiğini biliyordu. Bu sona ulaşmasını sağlayacak yol ar hazırdı.

96

Kilisenin papazı tören için eve gelebilirdi. Tören iki gün sonra yada işler kötüye gidecek olursa hemen ertesi gün yapılacaktı. B ir iki saat içinde yapılıveren evlenme törenleri duyulmamış şey miydi! Böylesine bir acelecilik ve evlenme öncesi partileri ya da resmi nişan töreninin olmaması

Prens'e bir comıne ilfaut olarak açıklanabilirdi. Bunun daha uygun ve sade olacağı fikri Prens'in kafasına yavaş yavaş sokulabilirdi. Prens'in en hassas noktasına dokunarak bunun romantik bir macera olduğu söylenebilirdi, îşler yolunda gitmeyecek olursa ona zorla içki içirebilirler, sürekli sarhoş olmasını sağlayabilirlerdi. Her şey bittikten sonra artık ne olursa olsun nasılsa Zina bir Prenses olacaktı! Prens'in Petersburg'da ve Moskova'da akrabaları vardı, oralarda kaçınılmaz bir skandal bile çıksa bunun için endişelenmesi gerekmezdi. Öncelikle bunlar ileride düşünülecek şeylerdi, ikincisi de Marya Aleksandrovna yüksek sosyetede özel ikle evlilik olaylarının skandalsız karşılanmasının mümkün olmadığına inanırdı, skandal ar kaçınılmazdı ve sosyetedeki skandal ar da Monte Cristo Kontu'nu ya da Seylan'ın Anıları 'nı hatırlatacak kadar özel olmalıydı. Aslında bütün bunlar Zina'nın sosyetede boy göstermesi ve annesinin ona destek vermesi için gerekliydi bile. O zaman herkes ama herkes hayranlık duyacak, kontların ve prenseslerin bir tanesi bile, Marya Aleksandrovna'nın kendilerinin toptan ya da teker teker haklarından gelmesi karşısında dayanamayıp dize geleceklerdi. İşte bunları düşündüğü için Marya Aleksandrovna çok yardımı

dokunacağını sandığı Afanasy Matveich'i almaya gidiyordu. Gerçeğe cesaretle karşı koymak şarttı. Prens'i çiftliğe götürmek demek, onu belki de hiç karşılaşmak istemeyeceği Afanasy Matveich'e götürmek demekti. Afanasy Matveich'in davet etmesi çok başka olacaktı. Üstelik, Prens'in gelişini duyunca ta uzaklardan kalkıp gelen aile büyüğünün beyaz kravatı, frakı ve elinde şapkasıyla görüntüsü çok etkili olacak ve Prens'in gururunu okşayacaktı. Bu tür acele ve resmi bir daveti reddetmenin çok güç olacağını düşünüyordu Marya Aleksandrovna. Araba üç verstlik yolculuğun sonuna gelmişti. Arabacı Sofron tek katlı tahta bir evin verandasının önünde atları

durdurdu. Ev virane gibiydi ve

97

yıl arın etkisiyle kararmıştı, bir dizi penceresi ve etrafında da asırlık ıhlamur ağaçları vardı. Burası

Marya Aleksandrovna'nın yazlık, kır eviydi. İçeride ışık yanıyordu.

"Nerede bizim kalın kafalı?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, kasırga gibi içeri dalarken. "Bu havlunun burada ne işi var? O mu kurulandı? Demek yine hamama gitti ha? Şimdi de çayını

zıkkımlanıyordur! Ne diye bana öyle gözlerini devirip bakıyorsun aptal şey! Neden saçları hâlâ

kesilmemiş? Grishka! Grishka! Grishka! Sana geçen hafta beyin saçlarını kesmeni söylememiş

miydim, neden kesmemişsin?"

Marya Aleksandrovna içeri girerken Afanasy Matveich'i çok daha kibarca selamlamaya niyetliydi, ama hamamdan yeni çıkıp keyifle çayını yudumladığını görünce öfkesine hâkim olamadı. Haksız da sayılmazdı hani! Kadıncağız bu denli telaşlı ve kaygılıyken, o hiçbir işe yaramaz hımbıl Afanasy Matveich korkunç bir gönül rahatlığıyla yayılmış oturuyordu. Bu durum onu can evinden yaraladı. Bu arada, kalın kafalı ya da daha saygılı bir ifade kul anmak gerekirse, 'kalın kafalı'

olarak anılan zat semaverin yanına oturmuş, gözleri yuvalarından fırlamış, ağzı açık bir halde, gelişiyle onu taşa çeviren karısına korkuyla bakıyordu. Grishka'nın uykulu ve hantal suratı kapıda belirdi, içeride olanları bön bön seyrediyordu.

"İzin vermedi de ondan" dedi kaba ve hırçın bir sesle. "Belki on kez makası alıp yanına gittim.

'Hanım gelirse ikimiz de azar işitiriz, o zaman ne olacak?' dedim. 'Olmaz, biraz daha bekle, pazar günü saçlarımı kıvıracağım; onun için uzun olması gerek' dedi."

"Ne? Demek saçlarını kıvırıyor, öyle mi? Benim yokluğumdan yararlanıp böyle şeylere mi başladın? Nereden çıktı şimdi bu? Senin ahmak kafana çok mu yakışacağını sanıyorsun? Tanrı

aşkına, bu ne dağınıklık! Bu ne pis koku! Sana soruyorum anormal yaratık, nedir bu koku böyle?"

diye bağırdı, şaşkın ve saf kocasına gitgide daha çok öfkelenen Marya Aleksandrovna; 98

"Mamatushka!*" diye kekeledi yerinden kalkamayan ve yalvaran gözlerle kadın hükümdarına bakan korkmuş adam. "Mama matushkal"

"O aptal kafana kaç kez annen olmadığımı sokmadım mı ben? Senin annen olabilir miyim ben cüce! Senin gibi eşeklere değil ancak sosyeteye yaraşır benim gibi bir soyluyla ne cüretle bu şekilde konuşuyorsun!"

"Ama... ama Marya Aleksandrovna sen hâlâ benim nikâhlı karımsın, ben de sana... bir koca gibi hitap ediyorum..." diye karşı çıktı Afanasy Matveich ve iki elini kaldırıp saçlarını korumaya çalıştı.

"Seni suratsız şey! Söylediklerine bakın! Hiç böyle aptal bir cevap duyulmuş şey mi? Nikâhlı karın mı? Bu da ne demek oluyor? Yüksek sosyetede hiç böyle bayağı, aptalca ve ancak dini okul arda kul anılan bir sözcüğü söyleyen var mı? Hem ben bunu unutmak için elimden gelen her şeyi yapmağa çalışırken sen ne cesaretle karın olduğumu hatırlatmaya kalkışıyorsun! Neden kafanı

el erinle saklayıp duruyorsun? Şu saça bir bakın! Sular damlıyor! Kuruması saatler sürecek! Şimdi seni nasıl götüreceğim? İnsan içine nasıl çıkacaksın? Ne yapacağım şimdi?"

Marya Aleksandrovna öfkeyle el erini ovuşturup, odada azametle bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu. Kuşkusuz bu dert öyle büyük ve üstesinden gelinemez bir dert değildi, ama asıl problem Marya Aleksandrovna'nın yaradılışında olan güçlü ve galip olma duygusunu kontrol edememesiydi. Sürekli olarak öfkesini Afanasy Matveich'ten çıkarmak için dayanılmaz bir gereksinim duyuyordu, çünkü zorbalık gereksinime dönüşen bir alışkanlıktır. Bel i sosyal çevrelerin zarif hanımefendileri kapalı kapılar arkasında nasıl davranışlar sergilerler bilirsiniz, işte ben de bu zıtlığı tanımlamaya çalıştım. Afanasy Matveich karısının hareketlerini korkuyla izliyor, bir yandan da alnından ter boşanıyordu.

*Anacığım.

99"Grishka!" diye bağırdı kadın sonunda. "Hemen beyefendiyi hazırla! Frakını, pantolonunu, beyaz kravatını ve yeleğini getir, hemen! Tarağı nerede, tarağı!"

"Malushka! Hamamdan yeni çıktım. Kasabaya gidecek olursak üşütürüm."

"Bir şey olmaz!"

"Baksana saçım hâlâ ıslak..."

"Tamam, hemen kurutacağız! Grishka! Fırçayı al da kuruyana kadar saçlarını fırçala, sert sert, daha sert! Daha sert! İşte öyle, tamam işte öyle!"

Bu emri duyan sadık ve çalışkan Grishka bütün gücüyle efendisinin saçlarını fırçalamaya başladı.

Daha rahat çalışmak için adamı omzundan tutmuş kanepeye doğru bastırıyordu. Afanasy Matveich suratını buruşturmuştu, neredeyse ağlayacaktı.

"Şimdi gel buraya! Kaldır onu Grishka! Krem nerede? Eğil eğil işe yaramaz herif, eğil asalak!"

Marya Aleksandrovna kocasının gür, aklaşmış ve ne yazık ki kestirmediği saçlarını acımasızca çekerek, kendi el eriyle kremlemeye başladı. Afanasy Matveich iç çekiyor, inliyor, ama hiç

ağlamadan sabırla katlanıyordu.

"Sen beni öldüreceksin beceriksiz herif! Eğil eğil!" dedi Marya Aleksandrovna.

"Seni nasıl öldüreceğim matushka?" diye mırıldandı adam, elinden geldiğince başını eğerek.

"Kalın kafalı! Mecazdan da anlamaz! Hadi hadi saçını fırçala da hemen giyin!"

Kahramanımız bir koltuğa kurularak Afanasy Matveich'in giyinme törenini meraklı gözlerle izlemeye başladı. Bu arada adam biraz rahat soluk alıp gevşedi, hatta beyaz kravatını bağlamaya sıra gelince attığı düğümün güzel iği konusunda kişisel görüşlerini söylemeye bile cesaret edebildi. Sonunda frakını da giyen say

gıdeğer koca iyiden iyiye canlandı ve aynada kendini hayranlıkla inceledi.

"Beni nereye götürüyorsun Marya Aleksandrovna?" diye sordu kendine çekidüzen verirken.

Marya Aleksandrovna kulaklarına inanamadı.

"Şuna bir bakın hele! Seni kukla kılıklı herif seni! Ne cesaretle bunu sorabiliyorsun?"

"Ama matushka benim de bilmem gerekmez mi..."

"Kes sesini! Hele gittiğimiz yerde bana bir kez bile matushka diyecek olursan bir ay çay yüzü

göremezsin!"

Ödü kopan adam hiç sesini çıkarmadı.

"Şu haline bak! Bir tek nişanın bile yok, bacacı kılıklı adam!" diye devam etti kadın, Afanasy Matveich'in siyah frakına küçümseyen gözlerle bakarken.

Afanasy Matveich en sonunda alındı.

"Nişanlan devlet veriyor matushka, hem ben bacacı değilim" dedi haklı bir öfkeyle.

"Neler duyuyorum? Demek burada oturup fikir yürütmeyi de öğrenmişsin! Seni köylü seni! Seni hanım evladı! Ne yazık ki seninle oyalanacak zamanım yok, olsaydı sana... Neyse canım sonra hal ederim nasılsa! Şapkasını ver Grishka! Kürkünü de getir! Ben yokken bu üç odayı ve bir de yeşil odayı temizle! Hemen işe başlayın ! Aynaların ve saatlarin örtülerini de kaldırın! Her şeyin bir saat içinde hazır olmasını istiyorum. Sen de frakını giy, uşakların da eldivenlerini giymelerini söyle, duyuyor musun Grishka!"

Arabaya bindiler. Afanasy Matveich hayretler içindeydi. Marya Aleksandrovna bulundukları

durumla ilgili bazı talimatları kocasının kafasına nasıl sokacağını düşünüyordu, ama kocası

ondan önce davrandı.

"Biliyor musun Marya Aleksandrovna, dün gece çok değişik bir rüya gördüm" dedi hiç

beklenmedik bir anda sessizliği bozarak.

101"Hıh! Seni kahrolası! Ben de burada acaba ne söyleyecek diye bekliyorum! Meğer bir rüya görmüş! Bana o köylü rüyalarını anlatmaya nasıl cesaret edersin! Değişikmiş! Sen daha bu kelimenin anlamını bile bilmezsin! Bak sana son kez söylüyorum: Bir daha rüyandan falan söz edecek olursan başına gelecekleri bilemem! Şimdi dikkatle dinle: Prens K. beni ziyarete geldi.

Prens K.'yi hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum, matushka, hatırlıyorum. Neden seni ziyarete gelmiş?"

"Kes sesini, seni ilgilendirmez! Evin bey i olarak sana düşen onu çiftliğe davet etmek. Seni bunun için

götürüyorum. Bugün gidip döneceğiz. Gece boyunca ya a yarın, öbür gün ya da başka bir sefer ağzını açacak olursan bütün yıl boyunca kaz güdersin bilmiş ol! Hiçbir şey söyleme, tek kelime bile. Senin tek yapacağın bu, anladın mı?"

"Peki ya bana bir şey sorarlarsa?"

"Yine de ağzını açma."

"Ama insan sürekli sessiz duramaz ki Marya Aleksandrovna."

"O zaman cevaplarını 'Hmm!' gibi tek heceli sözcüklerle sınırla ki zeki olduğunu ve konuşmadan önce sözcüklerini tarttığını sansınlar."

"Hmm."

"Bunları iyice anla! Sen Prens'in geldiğini duydun ve saygılarını sunup onu çiftliğine davet etmek için hemen yanına koştun, anladın mı?"

"Hmm."

"Her şeye hmm deyip durma, aptal şey! Doğru dürüst cevap versene."

"Tamam matushka, istediğin gibi olsun; ama Prens'i neden davet edeceğim?"

"Neler duyuyorum? Soru mu soruyorsun? Neden yapacağını sormak ne üstüne vazife? Ne cesaretle soruyorsun!"

"Ama yine aynı sorunla karşı karşıya kalıyorum Marya Aleksandrovna; eğer dediğin gibi ağzımı

açmayacak olursam onu nasıl davet edeceğim?"

"Ben senin adına konuşurum, sen sadece başını eğersin, şapkanı eline alıp başını eğersin, anladın mı?"

"Evet anladım mat Marya Aleksandrovna."

"Prens çok şakacıdır. Sana söylemese de dediği her şeye güzel bir gülümsemeyle karşılık verirsin, duyuyor musun?"

"Hmm."

"îşte yine başladı! Bana hmm deyip durma! Söylediklerimi duydun mu duymadın mı, sen onu söyle."

"Duydum Marya Aleksandrovna. Duydum, duymamam mümkün mü? Yalnızca söylediklerini yerine getirmek için alıştırma yapıyorum. Ama hâlâ bir sorun var matushka: Eğer Prens bir şey söyleyecek olursa yüzüne bakıp gülümseyeceğirn, tamam, ama ya bir şey sorarsa bana?"

"Ne kalın kafalısın! Söyledim ya, sen çeneni tut, ben senin yerine konuşurum, sen yalnızca bakıp

gülümse."

"Adam benim konuşamadığımı sanacak" diye homurdandı Afanasy Matveich.

"Ne fark eder canım! Bırak öyle sansın, aptal olduğunu düşünmesinden iyidir."

"Hmm... Peki ya ötekiler bir şey sorarlarsa?"

"Kimse bir şey sormaz, başkaları olmayacak. Eğer Tanrı korusun! kazara bir başkası gelecek olursa ve sana bir şey sorar ya da söylerse alaylı alaylı gülümsersin. Alaylı alaylı gülmek nasıl olur biliyor musun?"

"Şakacı bir gülümseme değil mi matushka?"

"Şimdi ben sana gösteririm şakacıyı kalın kafalı! Neyse canım zaten senden kim şaka bekler ki!

Dalgacı bir gülümseme, anladın mı? Dalgacı ve küçümseyici bir gülümseme."

103"Hmm."

"Ah bu kalın kafalı beni korkutuyor doğrusu" diye fısıldadı Marya Aleksandrovna kendi kendine.

"Beni öldürecek bu adam. Onu hiç götürmesem daha iyi ederdim!"

Kafasında bu can sıkıcı ve üzücü düşünceleri evirip çeviren Marya Aleksandrovna başını camdan dışarı uzatıp arabacıya acele etmesini söylüyordu. Atlar dört nala koşuyordu, ama ona göre yine de yetmezdi. Afanasy Matveich köşesinde sessizce oturmuş, ödevini ezberliyordu. Sonunda araba kasabaya girdi ve Marya Aleksandrovna'nın evinin önünde durdu. Ama kahramanımız daha ön kapıya bile gelmemişti ki, çift atlı, iki koltuklu, üstü kapalı bir kızağın evine doğru hızla yaklaştığını gördü. Tıpkı Anna Nikolayevna Antipovna'nınkine benzeyen kızakta iki kadın vardı.

Biri tabi ki Anna Nikolayevna'nın ta kendisi, öteki de son zamanlarda peşini hiç bırakmayan, yakın arkadaşı Natalya Dmitriyevna'ydı. Marya Aleksandrovna'nın yüreği hop etti. Daha tek kelime bile etmeye fırsat bulamadan üzeri kapalı bir başka kızak yaklaştı, hiç kuşkusuz içinde bir hanım vardı. Neşeli çığlıklar ortalığı inletti.

"Marya Aleksandrovna! Afanasy Matveich de buradaymış! Demek şimdi geldiniz!

Nerelerdeydiniz? Ne şans, biz de bu geceyi sizinle geçirmeğe gelmiştik! Ne sürpriz!"

Konuklar hemen fırlayıp kırlangıçlar gibi cıvıldaşarak ön kapıya doğru yürüdüler. Marya Aleksandrovna kulaklarına ve gözlerine inanamadı.

"Hay kör şeytan!" diye düşündü kendi kendine. Bu işte bir bit yeniği var! Anlayacağız bakalım.

Beni kandıracağınızı mı sandınız aptal kargalar... Durun bakalım hele!..."

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Mozglyakov görünüşe göre tamamen gönül rahatlığıyla Marya Aleksandrovna'nın evinden ayrılmıştı. Kadın yine onun kanını alevlendirmişti. Adanı yalnız kalmak istediği için Boroduyev'e gitmemişti. Romantik ve kahramanca hayal erin saldırısı ona huzur vermiyordu. Önce Zina'ya ciddi bir aşk ilanında bulunduğunu hayal etti; sonra affedici yüreğinin soylu gözyaşlarını, St Petersburg balosundaki solgun ve ümitsiz halini; İspanya'yı; Guadalquivir'i gördü; aşkı ve son nefesini veren Prens'in Zina'yla ikisinin el erini birleştirişini düşündü. Sonra kendisine sadık, kahramanlıklarını hayranlıkla izleyen güzel karısını hayal etti. Bu arada, Prens K.'nin dul karısı

Zina sayesinde girdiği yüksek sosyeteden bir Kontes'in iltifatları, vali yardımcılığı görevi ve servet gizliden gizliye aklını kurcaladı. Kısacası, Marya Aleksandrovna'nm güzel güzel anlattığı her şey bir kez daha ruhunu okşadı, daha da önemlisi onu gururlandırdı. Ama sonra bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum doğrusu bütün bu zevklerden yorgun düşünce birdenbire can sıkıcı bir fikir geldi aklına. Bunların hepsi çok ileride olacak şeylerdi.

105Bugün düşünüldüğünde, aptal durumuna düşmüş birinden öte değildi. Bunları düşünürken birden Mordasov'un kenar mahal elerinde hiç bilmediği, ıssız bir yerde olduğunu fark etti. Hava kararıyordu. İki tarafı küçük, virane evlerin dizildiği sokaklar boyunca, böyle yerlerde korunacak ve çalınacak hiçbir şey olmamasına rağmen sayıları müthiş boyutlara ulaşan azgın köpekler havlıyordu. Sulusepken başlamıştı. Arada bir işi yüzünden evine geç kalmış bir esnafa ya da üzerinde koyun derisi kabanı, ayağında botları olan bir köylü kadına rastlıyordu. Nedense bunlar Pavel Aleksandrovich'i kızdırmaya başlamıştı. Bu pek iyiye işaret değildi, çünkü insan ancak işleri yolunda gittiği zaman çevresindeki şeyleri ışıl ışıl ve güzel görür. Pavel Aleksandrovich, o ana kadar Mordasov'da ne kadar seçkin biri olduğunu hatırladı. Herkesin evlenmek için can atacağı

bir bekâr olduğunu ima etmesi ve onu bu konuda kutlaması çok hoşuna giderdi. Böyle seçkin bir bekâr olmaktan da gurur duyardı. Şimdi birdenbire herkesin gözünde reddedilmiş biri oluverecekti! İnsanlar ona gülecekti. Herkese Petersburg balolarını ve Guadalquivir'ı anlatması

imkânsızdı! Kafasında bu düşüncelerle, üzgün ve endişeli bir halde giderken uzun zamandır kalbini kemirip duran bir düşünce aklına geldi: "Bunlar doğru mu? Her şey Marya Aleksandrovna'nın bana resmettiği gibi olacak mı?" Tam o anda Marya Aleksandrovna'nın ne kadar kurnaz bir kadın olduğunu, herkesin ona saygı göstermesine rağmen ne kadar dedikoducu olduğunu ve sabahtan akşama kadar yalanlar uydurup durduğunu hatırladı. Onu başından savmak için mutlaka kendine göre nedenleri olmalıydı, üstelik herkesin hayal gücü de gayet güçlüydü. Sonra Zina'yı düşündü; ayrılırken kendisine bakışını hatırladı; bu bakışın gizli bir tutkuyla hiç ilgisi bile yoktu. Hem bir saat kadar önce de ona aptal demişti. Pavel Aleksandrovich yerinde dondu kaldı, utancından kıpkırmızıydı, neredeyse ağlayacaktı. Bir de bunun üzerine sanki özel ikle ayarlanmış gibi bir kaza geldi başına: Ayağı tökezledi ve tahta kaldırımdan kar yığınının içine düşüverdi. O kar içinde debelenip dururken bir süredir havlamakta olan bir sürü köpek dört bir yandan etrafını sardı. Hatta içlerinde en küçük ve yaramaz olanı üzerine atlayıp kürkünün eteklerine yapıştı. Köpekleri başından kovalayan Pavel Aleksandrovich, küfürler edip, kaderine lanetler yağdırarak, kürkünün eteğinde yırtıklar, ruhunda dayanılmaz bir sıkıntı yüküyle caddenin köşesine kadar topal aya topal aya gittiğinde yolunu kaybettiğini anladı. Bilirsiniz, insan bilmediği bir semtte, özel ikle de gece yansı yanlış bir yola sapacak olursa asla doğru yolu bulup çıkamaz; içinden bir güç onu karşısına çıkan ilk ara sokağa sapması için dürter sanki. Pavel Aleksandrovich de bunu gerçekleştirdi ve kayboldu. "Ah şu kahrolası yüce fikirler!" diyerek kinle yere tükürdü. "O yüce duygular da Guadalquivir

de cehennemin dibine gitsin!" Mozglyakov'un o anda pek de görülmeğe değer bir hali olduğunu söyleyemeyeceğim. Sonunda yorgun ve bitkin bir halde bir iki saat dolaştıktan sonra Marya Aleksandrovna'nm kapısına geldi. Kapıdaki arabaları

görünce çok şaşırdı. "Bu kadar konuk da nedir, bir toplantı falan mı var?" diye meraklandı. "Ne toplantısı acaba?" Orada duran bir uşağı sorguya çekip, Marya Aleksandrovna'nın çiftliğe giderek, beyaz kravat takan Afanasy Matveich'le beraber döndüğünü ve Prens'in uykudan yeni uyandığını, ama henüz aşağıya inip konuklara katılmadığını öğrendi: Hiç sesini çıkarmadan yukarı amcasının yanına çıktı. Öyle bir ruh hali taşıyordu ki, hayatının geri kalanını pişmanlık içinde geçireceğini bir an bile düşünmeden, sırf öç alma duygusuyla kötü ve korkunç bir şeyler yapabilecek kadar zayıf karakterli bir adam gibiydi.

Merdivenleri çıkınca, Prens'i portatif tuvalet masasının önünde bir koltukta otururken buldu.

Kafasının tepesi çıplaktı, ama favorileri ve sakalı takılmıştı. Peruğu kır saçlı, yaşlı, emektar uşağı

İvan Pakhomych'in elinde duruyordu. Pakhomych peruğu derin bir saygı ve titizlikle fırçalıyordu.

Prens'in çok perişan bir hali vardı, sanki içkinin etkisini henüz üzerinden atamamış gibiydi.

Yüzünde boş bir ifadeyle, oraya çökmüş, her yanı porsumuş bir halde yığılmıştı. Mozglyakov'u tanımamış gibi bakıyordu.

107"Nasılsınız Amca?" diye sordu Mozglyakov.

"Ne... sen misin?" dedi Prens. "Biraz şekerleme yapmıştım da sevgili oğlum. Aman Tanrım!" dedi heyecanlanarak. "Peruğumu takmamışım!"

"Endişelenmeyin Amca! Ben size yardım ederim isterseniz."

"Artık sırrımı biliyorsun! Kapıyı kilitlemenizi kesinlikle söylemiştim. Neyse, sevgili oğlum şimdi sırrımdan yararlanmaya kalkmayacağına ve saçımın takma olduğunu hiç kimseye söylemeyeceğine şeref sözü vermeni istiyorum."

"Tanrı aşkına Amca! Benim böyle bir adilik yapacağımı nasıl düşünürsünüz?" dedi Mozglyakov ileriye yatırım yapma düşüncesiyle.

"Ah evet, evet! Onurlu bir adam olduğuna göre sana şaşıracağın bir şey daha söyleyeyim...

böylece bütün sırlarımı açığa vurayım. Bıyığımı nasıl buluyorsun oğlum?"

"Muhteşem Amca! Şaşırtıcı! Bu kadar zaman nasıl böyle koruyabildiniz?"

"Şimdi sıkı dur oğlum: O da takma!" dedi Prens, Pavel Aleksandrovich'e zafer kazanmış bir edayla bakarak.

"Gerçekten mi? Söylemeseydiniz asla bilemezdim. Ya favorileriniz? Hadi hadi itiraf edin Amca boyuyorsunuz değil mi?"

"Boyamak mı? Ne boyaması onlar da takma!"

"Olamaz! Kızmayın ama buna inanamam Amca. Benimle dalga geçiyorsunuz!"

"Parole d'honneıır, mon ami!"* diye bağırdı zafer kazanmış Prens. "Düşünsene herkes senin gibi düşünüyor! Stepanida Matveyevna bazen kendi el eriyle taktığı halde zor inanırdı. Ama sırrımı

saklayacağına söz ver oğlum. Bana şeref sözü ver..."

"Söz veriyorum Amca söz veriyorum. Benim böyle bir adilik yapabileceğimi mi düşünüyorsunuz?"

Şeref sözü dostum.

108

"Ah oğlum bugün sen gittikten sonra öyle canım sıkkındı ki! Feofil beni yine arabadan düşürdü."

"Yine mi? Ne zaman?" "Manastıra yaklaşırken..." "Ama Amca, o olay bu sabah oldu."

"Yo yo, bir iki saat önceydi. Manastıra gidiyordum, arabamı devirdi. Cyle bir korktum ki hâlâ

kalbim çarpıyor."

"İyi de Amca siz uyuyordunuz!" dedi Mozglyakov şaşkınlık içinde.

"Ah evet, uyuyordum... ama sonra yola koyuldum, ama ben... gerçekten belki de... Ne kadar garip!"

"Amca, inanın rüya görmüşsünüz! Yemekten sonra yattınız, o zamandan beri mışıl mışıl uyuyordunuz."

"Gerçekten mi?" Prens düşünmeye başladı. "Evet ya, belki de rüyaydı. Rüyamda gördüğüm her şeyi hatırlıyorum. Önce dehşet verici bir boğa gördüm, sonra da savcıyı gördüm, sanki onun da boynuzu vardı..."

"Nikclay Vasilyevich Antipov'dur o Amca."

"Ah evet, belki de oydu. Sonra Napolyon Bonapart'ı da gördüm. Biliyor musun oğlum herkes benim Napolyon Bonapart'a ben: zediğimi söylüyor... profilden de ta eskilerin bir papasına çok benzerim! Sen ne dersin azizim papaya benziyor muyum?"

"Bence daha çok Napolyon'a benziyorsunuz Amca!"

"Ah evet, ama karşıdan. Evet doğru azizim. Rüyamda onun adasındaydım, bilirsin her zaman neşeli ve konuşkan bir adamdı. Beni çok eğlendirirdi."

"Napolyon olduğundan emin misiniz Amca?" dedi Pavel Aleksandrovich, Prens'e düşünceli düşünceli bakarak. Kafasında, henüz kendisinin de bir anlam veremediği garip bir düşünce titreşmeğe başladı.

109"Ah evet Napolyon ya. Birlikte felsefe tartışır dururduk. O İngilizler'in ona zalimce davranmaları ne kadar utanç verici. Tabi onu bağlamasalardı yine insanlara saldırırdı kuşkusuz.

Kurt gibi saldırgan bir adamdı. Yine de onun için üzülüyorum. Ben olsam ona o kadar zalimce davranmaz, ıssız bir adaya gönderirdim..."

"Neden ıssız bir adaya?" diye sordu Mozglyakov dalgın dalgın.

"Yok canım belki de ıssız bir adaya değil. Ama adada oturanlar mutlaka nezih insanlar olurdu.

Onun için eğlenceler düzenletirdim: tiyatrolar, müzik, bale, hepsi de devlet destekli olurdu. Ok gibi fırlayıp gitmesin diye bir koruma eşliğinde onu yürüyüşe çıkarırdım. Sosisli böreği çok severdi, ona her gün sosisli börekler yaptırırdım. Ona babası gibi bakardım. Benim el erimde bambaşka bir adam olup çıkardı."

Mozglyakov yaşlı adamın tutarsız konuşmalarını hayretle dinliyor, bir yandan da sabırsızlıkla tırnaklarını kemiriyordu. Konuşmayı evlilik konusuna çekmek istiyordu. İçinde nedenini bilemediği sınırsız bir kin dalgalanıyordu. Yaşlı adam birden büyük bir şaşkınlıkla bağırdı.

"Ah mon ami! Sana söylemeyi tamamen unutmuşum. Ben bugün bir evlenme teklifi yaptım."

"Evlenme teklifi mi Amca?" diye bağırdı Mozglyakov canlanarak.

"Evet ya evlenme teklifı. Pakhomych gidiyormusun? Ah güzel. C'est üne charmante personne...*

Ama... Biraz aceleci davrandığımı kabul ediyorum sevgili oğlum. Bunun sindi farkına varıyorum.

Ah canım!"

"Sorduğum için bağışlayın Amca ama bu teklifi ne zaman yaptınız?"

"Sevgili oğlum tam olarak ne zaman olduğunu hatırlaya

* Çok hoş biri.

madiğimi itiraf etmeliyim. Belki de rüya görmüşümdür! Ne garip!"

Mozglyakov sevinçten ürperdi. Kafasında yepyeni bir fikir şekil endi.

"Peki kime teklif ettiniz Amca?" diye sordu sabırsızlıkla.

"Ev sahibinin kızına mon ami... cette bel e personne...* adını unuttum. Ama biliyorsun mon ami evlenmem imkânsız. Ne yapacağım ben?"

"Evet ya, evlenirseniz bu sizin sonunuz olur. İzin verirseniz başka bir soru daha soracağım.

Evlenme teklif ettiğinizden emin misiniz?"

"Tabi ... eminim."

"Peki ya tıpkı ikinci kez arabadan düşmeniz gibi bir rüyaysa?"

"Evet ya, belki de rüyaydı! Aşağıda nasıl bir tavır takınmam gerektiğini bilmiyorum. Nasıl yapabilirim oğlum? Gerçekten teklifte bulunup bulunmadığımı nasıl öğrenebilirim? Eğer öğrenemezsem ne duruma düşerim?"

"Biliyor musun Amca, ortada öğrenilecek bir şey yok bence."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani bence rüya görmüşsünüz."

"Aynı fikirdeyim oğlum, sık sık böyle rüyalar gördüğüme göre."

"Görüyorsunuz ya Amca. Hele bir de öğlen ve akşam yemeklerinde birer parça içtiğinizi düşünürseniz..."

"Evet oğlum. Büyük olasılıkla bu yüzden oldu."

"Yoksa siz ne kadar şarap içerseniz için asla böyle acele bir teklifte bulunmazsınız. Siz benim tanıdığım en aklı başında insansınız Amca..."

"Ah, evet evet.

Bu güzel kişi.

111

i

"Şunu aklınızdan çıkarmayın: Eğer hakkınızda kötü düşünen akrabalarınız bunu duysalar neler olmaz ki?"

"Aman Tanrım!" diye bağırdı dehşete düşen Prens. "Neler olmaz ki!"

"Sevgili Amcacığım! Hepsi bir ağızdan sizin böyle bir şeyi aklınız başınızda yapmadığınızı, deli olduğunuzu, vesayet altında tutulmanız gerektiğini, kandırıldığınızı söylerler ve sizi gözetim altında bir yere kapatırlar."

Mozglyakov ihtiyarı nasıl korkutacağını biliyordu. "Aman Tanrım!" diye bağırdı Prens, yaprak gibi titreyerek. "Gerçekten de yaparlar mı?"

"Bir düşünsenize Amca: Siz hayatınızda hiç böyle acele bir evlenme teklifi yaptınız mı? Kendiniz için neyin doğru olduğunu en az benim kadar iyi bilirsiniz. Bunun bir rüya olduğundan kesinlikle eminim."

"Tabi öyleydi canım, tabi !" dedi Prens korkuyla. "Parçalan nasıl da zekice birleştirdin oğlum!

Bana mantığın sesini dinlettiğin için sana teşekkür ederim."

"Ben de sizinle bugün karşılaştığım için çok memnunum Amca. Bir düşünsenize, eğer ben olmasaydım yanlış şeyler yapabilirdiniz, evlenmek istediğinizi sanıp, kafanızda bu niyetle aşağı

inecektiniz. Nasıl da tehlikeli bir durum olurdu!" "Evetya...Çoktehlikeli!"

"Bu genç hanım yirmi üç yaşında; kimse onunla evlenmek için talip olmuyor, derken siz, zengin bir aristokrat, birden ona elinizi uzatıyorsunuz! Onlar bu fikre hemen dört el e sarılırlar, gerçekten evlenmek istediğinize sizi inandırırlar, hatta niyetinizi gerçekleştirmeniz için sizi zorlarlar. Sizin fazla yaşamayacağınız olasılığını hesaplamağa başlarlar." "Gerçekten mi?" "Ve. dahası Amca, sizin gibi erdemli bir adam..."

112

"Evet benim gibi erdemli bir adam..." "Sizin gibi zeki ve kibar..." " Ah evet y a zeki evet!..."

"Sonra bir şey daha var, siz bir Prens'siniz. Evlenmeye niyetiniz olsa böyle birini mi seçerdiniz?

Akrabalarınızın neler söyleyeceğini bir düşünün!"

"Herhalde beni çiğ çiğ yerlerdi! Zaten onların el erinden yeterince kötülük ve ikiyüzlülük gördüm...

Belki inanmayacaksın ama beni akıl hastanesine kapatmak istediklerinden kuşkulanıyorum.

Söylesene oğlum bu olacak şey mi? Ben orada... akıl hastanesinde... ne yaparım?"

"Sakin olun Amca. Bu yüzden ben de sizinle beraber aşağıya ineceğim. Şimdi orada konuklar var."

"Konuklar mı? Aman Tanrım!" "Endişelenmeyin Amca yanınızda olacağım."

"Sana nasıl minnnettarım oğlum, sen benim kurtancımsın! Biliyor musun en iyisi benim buradan gitmem."

"Yarın Amca yarın. Yarın sabah saat yedide. Ama bugün herkese sevgilerinizi sunup artık ayrılacağınızı söyleyin."

"Kesinlikle gideceğim... Peder Misail'e gideceğim... Ama sevgili oğlum ya beni evlendirmeye kalkışırlarsa?"

"Korkmayın Amca ben yanınızda olacağım. Lütfen size ne söylerlerse söylesinler, ne öneride bulunurlarsa bulunsunlar, bunun rüyadan başka bir şey olmadığını söyleyin... zaten öyleydi."

"Evet, kesinlikle öyleydi! Büyüleyici bir rüya oğlum! Çok güzel biliyorsun, hem de..."

"Evet Amca şimdilik hoşça kalın, ben aşağıya iniyorum, siz de..." .

"Ne? Beni yalnız bırakmayacaksın ya?" diye bağırdı Prens dehşet içinde.

113"Hayır Amca. Yalnızca ayrı ayrı ineceğiz. Önce ben, sonra siz. Böylesi daha iyi."

"Peki o zaman. Ben de zaten şimdi aklıma gelen bir fikri yazacaktım."

"Tamam Amca. Siz fikrinizi yazın, sonra aşağıya gelin, yan çizmek yok! Yarın sabah..."

"Yarın sabah pedere gideceğim, kesinlikle pedere gideceğim! Charınant, charmantl Biliyorsun oğlum çok güzel bir kız... hem de... eğer gerçekten evlenmek isteseydim, o zaman..."

"Tanrı korusun Amca!"

"Evet ya Tanrı korusun! Peki, güle güle oğlum, biraz sonra geliyorum... Önce bir şeyler yazmalıyım. Ha bu arada, uzun zamandır sana bir şey soracaktım: Kazanova'nın Anıları'm okudun mu sen hiç?"

"Evet Amca, niye sordunuz?"

"Ah evet... Amane söyleyeceğimi unuttum..."

"Sonra hatırlarsınız Amca, hoşça kalın!"

"Güle güle sevgili oğlum, güle güle! Yine de çok büyüleyici bir rüyaydı, çok büyüleyici!..."

114

ON İKİNCİ BÖLÜM

"Hepimiz sizi ziyarete geldik! Praskovya tlyinishna da geliyor, Luiza Karîovna da geleceğini söylüyordu" diye cıvıldadı Anna Nikolayevna salona girip etrafa bakarak. Ufak tefek, hoş bir kadındı, gayet gösterişli ve pahalı bir kıyafet giymişti. Üstelik güzel iğinin farkındaydı. Prens'in bir köşede Zina ile beraber olduğunu sanıyordu.

"Katerina Petrovna ile Felisata Mikhailovna da geliyor" diye ekledi Natalya Dmitriyevna. İri yan bir kadındı, Prens onu pek çekici bulurdu. Kafasının tepesine küçücük pembe bir şapka takmıştı.

Uzun zamandır yanına sokulmaya çalıştığı Anna Nikolayevna ile son üç haftadır yakın arkadaş

olmuştu. Görünüşte onu kemiğiyle beraber bir lokmada yutacağa benziyordu.

"İkinizi de gece oturmasında evimde görmekten duyduğum sevinci anlatamam" diye söze başladı, ilk şaşkınlığını üzerinden atan Marya Aleksandrovna. "Ama söylesenize tam da bu şerefe erme ümidini yitirmişken bugün sizi buralara hangi rüzgâr attı?"

115"Aman canım Marya Aleksandrovna, siz de az değilsiniz!" dedi Natalya Dmitriyevna, dış

görünüşüne hiç de uymayan kırıtkan, utangaç ve tatlı bir sesle.

"Mais ma charmanîe" diye cıvıldadı Anna Nikolayevna. "Düzenleyeceğimiz tiyatro etkinliği için hazırlıklarımızı tamamlamalıyız. Daha bugün Pyotr Mikhailovich, Kal ist Stanislavich'e yerimizde saydığımız ve tartışıp durmaktan başka hiçbir şey yapmadığımız için ne kadar üzüldüğünü

söylüyordu. Bu yüzden de bu akşam dördümüz toplandık, 'Marya Aleksandrovna'ya gidip şu işi bir çırpıda hal ediverelim' diye karar verdik. Natalya Dmitriyevna ötekilere de haber verdi. Hepsi geliyorlar. Bir anlaşmaya varacağız, her şey iyi olacak. Tartışmaktan başka bir şey yapmıyorlar dedirtmeyelim, n'estce pas, mon ange"* dedi neşeyle, Marya Aleksandrovna'yı öperek.

"Tanrı aşkına Zinaida Afanasyevna! Gün geçtikçe daha da güzel eşiyorsunuz!" dedi ve öpmek için Zina'ya doğru koştu.

"Güzel eşmekten başka bir işi yok ki" diye ekledi Natalya Dmitriyevna, koca el erini ovuşturarak.

"Lanet olasıcalar! Şu tiyatro işi de nereden çıktı ya? Fırsatını yakaladı kargalar!" diye fısıldadı

Marya Aleksandrovna, öfkeden köpürerek.

"Sevgili Prens de şimdi sizde olduğuna göre" dedi Anna Nikolayevna. "Biliyorsunuz Dukhanovo'da eskiden kalma bir tiyatro var. Araştırdık, eski sahne, perdeler ve kostümlerle beraber başka bir yere kaldırılmış. Prens bugün beni görmeye geldi, gelişine öyle şaşırdım ki ona bu konudan söz etmeyi unuttum. Şimdi tiyatro konusunu ona da açmalıyız, o dökümtüleri bize gönderir. Yoksa burada dekor hazırlatacak kimse var mı? İşin aslı Prens'i de tiyatro işine katmak istiyoruz. Bize mutlaka bağış yapmalı, fakirler için uğraşıyoruz biz. Belki bir rol bile alır, çok nazik bir insan. O zaman her şey yoluna girecek."

Değil mi meleğim?

116

"Kuşkusuz bir rol alır" diye ekledi Natalya Dmitriyevna anlamlı anlamlı.

Anna Nikolayevna, Marya Aleksandrovna'ya yalan söylemiyordu. Diğerleri de gelmeye başlamıştı.

Marya Aleksandrovna onları karşılayıp," comme ilfaut" kural arı gereği hoş sözler söylemeye yetişemiyordu. Konukların hepsini anlatacak değilim. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, her biri etrafına şeytanca bakışlar saçıyordu. Hepsinin yüzlerinde bir beklenti ve ürkek bir sabırsızlık ifadesi vardı. Bazıları da bir rezalete tanıklık etme niyetiyle gelmişlerdi ve bunu gerçekleştirmeden gitmek zorunda kalırlarsa bozulacaklardı. Dışardan bakıldığında son derece kibar davranışlar içindeydiler, ama Marya Aleksandrovna kendini herhangi bir saldırıya karşı hazırlıyordu.

Görünüşte Prens hakkında yöneltilen masum sorular giderek sağanak haline dönüştü, gizli imalar ve iğnelemeler taşımaya başladı. Çay servisi yapıldı; hepsi oturdu. Bir grup piyanonun başmageçti. Zinapiyano çalıp şarkı söylemesi için yaptıkları teklifi, kendini pek iyi hissetmediğini söyleyerek, soğuk bir şekilde reddetti. Yüzünün sarılığı da bunu doğruluyordu zaten. Hemen meraklı bir soru yağmuruna tutuldu. Hanımlar bazı sorular sorup, imalarda bulunma fırsatını

kaçırmadılar. Zina'ya Mozglyakov'u da sordular. Marya Aleksandrovna hangi biriyle baş edeceğini bilemiyordu. Odanın her bir köşesinde olanları görüyor, bir düzine insanın ağzından çıkan her kelimeyi duyuyor ve büyük bir hazırcevaplıkla tek tek cevap yetiştiriyordu. Zina için endişeliydi. Bu tür toplantılarda hep yaptığı gibi çıkıp gitmemesine çok şaşırmıştı. Hanımlar Afanasy Matveich'i de incelemekten geri durmuyorlardı. Belki onun aracılığıyla Marya Aleksandrovna'yı

sıkıştırabilirler diye uğraşırlardı hep zaten. Şimdi de yine, saf ve doğrucu Afanasy Matveich'ten bir şeyler öğrenmenin mümkün olabileceğini düşünüyorlardı. Marya Aleksandrovna kocasının içinde bulunduğu kuşatmayı rahatsız bir şekilde seyrediyordu. Adamın sorulan her soruya "Hmm" diye cevap vermesi olayı daha da kötüleştiriyordu, hele yüzündeki perişan ifade kadını çıldırtmaya yetiyordu.

117

"Marya Aleksandrovna! Afanasy Matveich bizimle hiç konuşmuyor!" diye bağırdı hiç kimseden, hiçbir şeyden korkusu olmayan, asla utanç duygusu taşımayan, keskin gözlü bir kadın.

"Hanımlara karşı daha kibar olmasını söyleyin ona."

"Bugün nesi olduğunu ben de bilmiyorum" dedi Marya Aleksandrovna, Anna Nikolayevna ve Natalya Dmitriyevna ile yaptığı konuşmayı yarıda bırakıp, neşeyle gülümseyerek. "Çok sessiz!

Bana bile tek kelime etmedi. Athanase neden Felisata Mikhailovna'ya cevap vermiyorsun? Ona ne sormuştunuz?"

"Ama... ama...matushka, bana demiştin ki..." diye kekelemeğe başladı şaşkına dönen Afanasy Matveich. El erini yeleğinin ceplerine sokmuş, gayet gamsız bir pozda duruyor, arada bir de çayından bir yudum alıyordu. Kadınların sorularından öyle sıkılmıştı ki, genç kız gibi kızarıyordu.

Ama tam bahanelerini anlatmaya başlayacağı sırada öfkeli eşinin korku saçan bakışlarıyla karşılaşınca dehşet içinde sapsarı kesildi. Ne yapacağını bilemeden, ama durumunu kurtarmak gayretiyle çayından bir yudum daha aldı. Çay çok sıcaktı. Büyük bir yudum alınca ağzı korkunç

yandı ve fincanı elinden düşürdü. Öyle boğulurcasına öksürüyordu ki herkesi şaşkınlık içinde bırakarak, bir süre için odadan çıktı. Durum çok açıktı. Marya Aleksandrovna konuklarının her şeyi bildiğini ve kötü niyetlerle geldiklerini biliyordu. Tehlikeli bir durumdu. Gözlerinin önünde aptal ihtiyarıcaydırıp, amacından vazgeçirebilirlerdi. Hatta Prens'i alıp götürebilirler, hemen o akşam kendisine karşı doldurabilirlerdi. Her şey olabilirdi. Ama kaderde onun için çetin bir sınav daha vardı demek. Kapı açıldı.Boroduyevler'de olduğunu sandığı ve o akşam hiç beklemediği Mozglyakov göründü. Sanki bıçaklanmış gibi ürperdi.

Mozglyakov kapıda durdu ve ne yapacağını şaşırmış bir halde herkese tek tek baktı. Yüzünde açıkça görünen heyecana hâkim olamıyordu.

"Şuna bakın! Pavel Aleksandrovich!" diye bağırdı birkaç ses birden.

"Aman Tanrım! Pavel Aleksandrovich gelmiş! Marya Aleksandrovna onun Boroduyevler'de olduğunu söylememiş miydi? Bize Boroduyevler'de saklandığınız söylenmişti Pavel Aleksandrovich !" diye bağırdı Natalya Dmitriyevna.

"Saklanmak mı?" diye tekrarladı Mozglyakov, yapmacık bir gülüşle. Garip bir ifade tarzı!

Affedersiniz Natalya Dmitriyevna ama ben ne kimseden saklanırım, ne de birini saklamaya çalışırım" dedi Marya Aleksandrovna'ya anlamlı anlamlı bakarak.

Marya Aleksandrovna titredi.

"Sakın bir de bu mankafa sorun çıkarmağa kalkışmasın!" diye düşündü Mozglyakov'a sert sert bakarak. "Yo, bir bu eksikti..."

"Açığa alındığınız doğru mu Pavel Aleksandrovich... tabi işinizi kastediyorum?" diye yumurtladı

küstah Felisata Mikhailovna, alaylı alaylı yüzüne bakarak.

"Açığa alınmak mı? Ne demek istiyorsunuz? Yalnızca görevim değişti o kadar. Petersburg'da bir görev

alacağım" diye cevapladı Mozglyakov soğuk soğuk.

"Güzel, öyleyse sizi kutlarız" diye devam etti Felisata Mikhailovna. "Sizin burada, Mordasov'da bir iş peşinde olduğunuzu duyunca gerçekten şaşırmıştık. Buradaki işlere güven olmaz Pavel Aleksandrovich. İnsan birden açıkta kalıverir."

"Sanırım bölge okulunda boş bir öğretmenlik kadrosu var" dedi Natalya Dmitriyevna. İması o kadar belirgin ve açıktı ki, Anna Nikolayevna yılan dil i arkadaşının ayağını utançla hafifçe dürttü.

"Pavel Aleksandrovich'in öyle sıradan bir öğretmenlik görevini kabul edeceğini mi sanıyorsunuz?"

dedi Felisata Mikhailovna.

Pavel Aleksandrovich ne yapacağını bilmez bir halde uygun bir cevap aradı. Arkasını dönünce selamlaşmak için elini uzatan Afanasy Matveich'le karşılaştı. Mozglyakov ona uzatılan eli sıkmadı, onun yerine eğilerek selam verdi. Dayanılmaz derecede rahatsız bir halde doğru Zina'ya yürüdü ve yüzüne öfkeyle bakarak: "Bütün

bunlar hep sizin yüzünüzden. Bu akşam aptal olup olmadığımı size göstereceğim" diye fısıldadı.

"Akşamı beklemeye gerek yok. Bu zaten yüzünüzden okunuyor" dedi Zina yüksek sesle, eski nişanlısını tepeden tırnağa süzerek.

Mozglyakov, onun yüksek sesle konuşmasından rahatsız olup hemen arkasını döndü.

"Boroduyev'den mi geliyorsunuz?" diye sorma cesaretini gösterdi Marya Aleksandrovna sonunda.

"Hayır, Amca' mın yanından."

"Öyle mi? Demek Prens'le beraberdiniz?"

"Ah Tanrım! Bu demektir ki Prens uyanmış, bize uyuduğunu söylemişlerdi" dedi Natalya Dmitriyevna, Marya Aleksandrovna'ya ters ters bakarak.

"Prens'i merak etmeyin Natalya Dmitriyevna" dedi Mozglyakov. "Uyandı ve Tanrı'ya şükür aklını

başına topladı. Bugün erken saatten beri içki içip durmuş, önce sizin evde, sonra da burada.

Sonunda da aklı biraz karışmış, zaten hiçbir zaman tam olarak zihni açık olmamıştı. Ama şimdi Tanrı'ya şükür konuştuk da yine mantıklı düşünmeğe başladı. Sizinle vedalaşmak ve konukseverliğinize teşekkür etmek için az sonra aşağıya inecek Marya Aleksandrovna. Yarın hava aydınlanır aydınlanmaz beraber manastıra gidiyoruz, sonra dünkü gibi bir kaza geçirmeden, sağ salim, tek parça halinde Dukhanovo'ya gitmesi için onu kendim götüreceğim. Orada StepanidaMatveyevna'ya teslim edeceğim, o zamanakadar Moskova'dan dönmüş olur, bir daha da onun bir yere gitmesine izin vermez."

Mozglyakov bunları söylerken Marya Aleksandrovna'ya, hiç gizlemediği bir düşmanlıkla baktı.

Marya Aleksandrovna hayretten donup kalmış, oturuyordu. Üzülerek itiraf etmeliyim ki, kahramanım belki de hayatında ilk kez korkuya kapılmıştı.

"Demek sabahın ilk ışıklarıyla gidiyorlar? Neden peki?" dedi Natalya Dmitriyevna, Marya Aleksandrovna'ya dönerek.

"Neden sahi?" diye bağrıştı misafirler. "Oysa biz de duymuştuk ki... Garip şeyler oluyor!"

Evin hanımı uygun bir cevap düşünemiyordu. Sonra birden herkesin dikkati başka bir yöne çevrildi. Yan odadan garip sesler ve keskin çığlıklar geliyordu. Birden hiç beklenmedik bir anda Sofya Petrovna Farpukhina, Marya Aleksandrovna'nın salonuna daldı. Sofya Petrovna hiç

kuşkusuz Mordasov'un en acayip kadınıydı. Öyle acayipti ki Mordasov'da bile kibar çevrelere alınmamasına karar verilmişti. Düzenli olarak her akşam saat yedide, kendi deyimiyle "mide için"

votka eşliğinde zakuskl* alır, bunun sonucunda da, yumuşak bir ifadeyle söylemek gerekirse, biraz serbest bir ruh haline bürünürdü. O anda da aynen böyle bir hal içindeydi ve hiç

beklenmedik bir şekilde Marya Aleksandrovna'nın evine dalmıştı.

"Ah demek böyle Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı odanın içinde. "Demek bana bunu da yaptınız! Merak etmeyin, oturacak değilim, şöyle bir uğradım. Bana anlatılanların doğru olup olmadığını bilmek istiyorum. Ha? Siz balolar, ziyafetler, nişan törenleri düzenleyin, ama Sofya Petrovna evde oturup çorap örsün, öyle mi? Demek ben hariç bütün kasabayı evinize davet etmişsiniz. Birkaç saat kadar önce, Natalya Dmitriyevna'nın evinde Prens'e neler yaptıklarını

anlatmak için size geldiğim zaman, bana dostunuz ve mon ange olduğumu söylüyordunuz. Oysa şimdi, bu sabah yaylım ateşine tuttuğunuz, arkanızdan atıp tutan Natalya Dmiriyevna burada, evinizde konuk olarak oturuyor. Merak etmeyin Natalya Dmitriyevna! âlasanîe,** tanesi on köpeklik çikolatanıza kalmadım. Benim evimde çok daha iyileri var! Hıh!"

"Öyledir" dedi Natalya Dmitriyevna.

"Dursanıza bir dakika Sofya Petrovna!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, öfkeden kıpkırmızı bir halde. "Neyiniz var sizin? Aklınızı başınıza toplayın."

İçeceklerin yanında yenen aperitif şeyler. Afiyet olsun.

"Merak etmeyin Marya Aleksandrovna, her şeyi biliyorum ben!" diye bağırdı Sofya Petrovna, keskin ve tiz bir çığlıkla, bu beklenmedik sahneye tanık olmaktan hoşnut konukların ortasında.

"Hepsini biliyorum! Sizin Nastasya bana koşup birçok şey anlattı. Şu ihtiyar Prens'i alıp sarhoş

ettiğinizi, kimsenin evlenmek istemediği kızınıza evlenme teklif etmeye zorladığınızı, bu yüzden de böbürlenip kendinizi düşes olarak gördüğünüzü biliyorum! Hıh! Hiç endişelenmeyin, ben bir albay karışıyım! Beni nişana davet etmemeniz çok mu umurumda sanki? Tükürürüm ben sizin davetinize! Ben sizden çok daha kaliteli insanlar arasında bulundum. Kontes Zalikhvatskaya'nın evinde yemek yedim; başkomiser Kurochkin bana evlenme teklif etti. Sanki sizin davetinize kaldım! Hıh!"

"Bana baksanıza Sofya Petrovna!" dedi Marya Aleksandrovna, öfkeden deliye dönerek. "Size şu kadarını söyleyeyim, namuslu bir eve davet edilmeden, hem de bu şekilde giremezsiniz, eğer bizi varlığınızla ve güzel sözlerinizle rahatsız etmeğe devam edecek olursanız, bunu kendi yöntemlerimle hal etmek zorunda kalacağım."

"Bilirim, ihtiyar uşaklarınızla beni dışarı attırırsınız, değil mi? Merak etmeyin, ben yolu kendim bulurum. Hoşça kalın. Kiminle isterseniz onunla evlendirin kızınızı. Natalya Dmitriyevna siz de benimle dalga geçemezsiniz, çikolatanızı da başınıza çalın! Buraya davet edilmemiş olabilirim, ama hiç olmazsa Prens'in karşısında kazaska da oynamadım. Siz neden gülüyorsunuz Anna Nikolayevna? Şu sizin Sushilov bacağını kırmış, eve götürdüler onu, hıh! Size gelince Felisata Mikhailovna, eğer o yalınayak Matryoshka'nıza söyleyip, her gün penceremin önünde böğürüp duran ineğinizi oradan çektirmezseniz o kızın bacaklarını kırarım! Hoşça kalın Marya Aleksandrovna, size iyi şanslar dilerim! Hıh!"

Sofya Petrovna gitti. Konukların hepsi gülüyordu. Marya Aleksandrovna utancından yerin dibine girmişti.

"İyice içmiş" dedi Natalya Dmitriyevna tatlı tatlı.

"Bu ne küstahlık!" "Quel eabominablefemme!"* " Kendini maskara etti!" "Ne rezil şeyler söyledi!"

"Şu nişan da neyin nesi? Ne nişanı?" diye sordu Felisata Mikhailovna alaylı alaylı.

"Çok iğrenç!" diye patladı Marya Aleksandrovna en sonunda. "Bu canavarlar bir sürü acayip dedikoduları saçarak geziyorlar! Bizim çevremizde bu tür kadınların olması beni hiç şaşırtmıyor, asıl şaşırtıcı olan böylelerinin ilgi görmesi, dinlenmesi, yüreklendirilmesi, inanılması..."

"Prens! Prens!" diye bağırdı bütün konuklar hep bir ağızdan. "Ah ce cherprince!"**

"Çok şükür! Şimdi bütün hikâyeyi öğreniriz" diye fısıldadı Felisata Mikhailovna yanındakine.

* Ne iğrenç kadın ** Şu sevgili prens.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Prens yüzünde tatlı bir gülümsemeyle içeri girdi. On beş dakika önce Mozglyakov'un yüreğine soktuğu sıkıntı kadınları görür görmez kayboluvermişti. Şeker gibi eriyiverdi. Kadınlar onu sevinç

çığlıklarıyla karşıladılar. Genel ikle kadınlar bizim ihtiyara sıcak davranır, büyük bir samimiyet gösterirlerdi. Onları eğlendirmenin püf noktalarını gayet iyi bilirdi. Daha o sabah Felisata Mikhailovna (kuşkusuz şaka olarak) Prens isteyecek olsa dizlerinde oturacağını, çünkü "çok tatlı, çok sevimli bir

ihtiyar" olduğunu söylemişti. Marya Aleksandrovna gözlerini Prens'e dikmiş, tavırlarından bir şeyler anlamaya, böylelikle de kötü durumundan kurtulmaya çalışıyordu.

Mozglyakov'un kendisine ihanet ettiği ve bütün projesinin tehlikeye girdiği açıktı. Prens'in yüz ifadesinden bu tür bir şey okunmuyordu. Her zamanki ve o sabahki halinden farklı değildi.

"İşte sonunda Prens geldi! Biz de sizi bekleyip durduk!" dedi birkaç kadın.

"Sabırsızlanmıştık Prens!" dedi diğerleri.

124

"İltifat ediyorsunuz" diye kekeledi Prens, semaverin fokurdadığı masaya otururken. Kadınlar hemen çevresini sardı. Marya Aleksandrovna, Natalya Dmitriyevna ve Anna Nikolayevna ile yalnız kaldı. Afanasy Matveich'in yüzünde saygılı bir gülümseme vardı. Mozglyakov da gülüyor ve kışkırtıcı bir şekilde Zina'yı süzüyordu. Zina ise ona hiç aldırış etmeden babasının yanına gitti ve şöminenin önündeki koltuğa oturdu.

"Ah Prens bizden ayrılmak üzere olduğunuz doğru mu?" dedi Felisata Mikhailovna.

"Evet mesdames*" öyle. Hemen yurtdışına çıkmak istiyorum."

"Yurtdışına mı Prens?" diye bağırdılar koro halinde. "Bu da nereden çıktı?"

"Yurtdışına ya" dedi Prens kendine çekidüzen verirken. "Özel ikle bazı yeni fikirler için gitmek istiyorum."

"Ne tür yeni fikirler? Ne hakkında?" dedi kadınlar birbirlerine bakarak.

"Evet, yeni fikirler" diye tekrarladı Prens, derin bir inanç havasıyla. "Herkes bugünlerde yeni fikirler edinmek için gidiyor. Ben de yeni fikirler edinmek istiyorum."

"Sanırım mason locasına katılacaksınız Amca, öyle mi?" diye araya girdi Mozglyakov, hanımların önünde aklını ve şakacılığını göstermek ister gibi.

"Evet oğlum, haklısın" dedi Prens hiç beklenmedik bir şekilde. "Zaten yurtdışında mason locasına kayıtlıydım. Pek çok güzel fikirlerim \ ardı. O zamanlar çağdaşlığa katkım olmasını istemiştim.

Frankfurt tayken, yanımda götürdüğüm uşağım Sidor'a özgür bir yaşam sunmaya karar vermiştim, ama o beni bırakıp kaçtı. Garip bir adamdı.. Sonra ona Paris'te rastladım, uzun favorili bir züppe olup çıkmıştı. Yanında genç bir kadınla yürüyordu. Bana baktı, selam

* Harımlîr.

125"Haydi Prens, gerçekten bize anlatamaz mısınız? Olağanüstü bir rüya olmalı!" dedi Anna Nikolayevna.

"Çok gizli" dedi Prens yine, hanımları meraklandırmaktan büyük bir zevk alarak.

"Çok ilginç olmalı!" diye bağırdılar.

"Her iddiasına varım, Prens rüyasında çok güzel bir hanımın önünde diz çökmüş, ona olan aşkım söylüyordu!" dedi Felisata Mikhailovna. "Haydi Prens itiraf edin! Haydi sevgili Prens itiraf edin!"

"İtiraf edin Prens, itiraf edin!" diye çınladı, her taraftan gelen çığlıklar.

Prens çığlıkları kendinden geçmiş bir zafer edasıyla dinliyordu. Kadınların sözleri gururunu okşuyordu, neredeyse ağzının suyu akacaktı.

"Rüyam çok gizli dediysem de, çok doğru bir tahminde bulunduğunuzu kabul etmek zorundayım, sevgili bayan."

"Bildim!" diye bağırdı Felisata Mikhailovna kendinden geçerek. "Evet Prens! Artık başka çare kalmadı, şimdi bize o güzel kadının kimliğini açıklayın!" "Evet, haydi!" "Buralı mı?" "Sevgili Prens söyleyin!"

"Söylemelisiniz Prens! Mecbursunuz!" diye çınladı sesler, dört bir yandan.

"Mesdames, mesdamesl... Eğer bu kadar ısrarla bilmek istiyorsanız, size bir tek şey söyleyebilirim: çok büyüleyici bir kadın, eğerdeyim yerindeyse tanıdığım en namuslu genç kız"

dedi Prens, ağzından sular saçarak. Tamamen eriyip bitmişti.

"Büyüleyici! Ve... buralı! Kim olabilir?" diye meraklandılar, birbirlerine anlamlı anlamlı bakıp, göz kırparak.

"İçimizdeki en güzel kadın olmalı" dedi Natalya Dmitriyevna, kocaman el erini ovuşturup, sinsi gözlerini Zina'ya çevirerek. Herkes de Zina'ya baktı.

"Ama Prens, madem böyle rüyalar görüyorsunuz neden evlenmiyorsunuz?" diye sordu Felisata Mikhailovna, herkese anlamlı anlamlı bakarak.

"Ne muhteşem bir tören hazırlardık size!" diye söze karıştı bir başkası.

"Evlenmelisiniz sevgili Prens!" dedi bir üçüncüsü.

"Evlenin, evlenin!" diye bağrıştılar dört bir yandan. "Neden olmasın?"

"Evet ya, neden olmasın?" dedi Prens utanarak, bütün bu patırtıdan şaşkına dönmüştü.

"Amca!" dedi Mozglyakov.

"Ah evet, anlıyorum! Aslında bundan sonra evlenmemin imkânsız olduğunu size söylemek üzereydim mesdames, sevgili ev sahibimizle çok güzel bir gece geçerdik, yarın manastıra Peder Misail'e gidiyorum. Sonra da Avrupa'daki fikirleri izlemek için yurtdışına."

Zina sapsarı oldu ve anlatılmaz bir acıyla annesine baktı. Ama Marya Aleksandrovna kafasını

toparlamıştı bile. O ana kadar beklemiş ve nabız yoklamıştı. Planının tahribatı çok ilerlemiş, düşmanları çok uzun yol almışlardı, bunu biliyordu. Sonunda yüz başlı yılanı bir vuruşta öldürmeye karar verdi. Büyük bir heybetle koltuğundan kalktı, cüce düşmanlarına gururlu bir bakış atarak, kararlı adımlarla masaya yaklaştı. Bakışında ilham ateşi vardı. Zehirli dedikoducuları şaşkına çevirmeye, aşağılık Mozgîyakov'u bir hamamböceği gibi ezmeye, o aptal Prens üzerinde yitirdiği etkisini, tek bir kararlı ve cesur darbeyle geri kazanmaya kararlıydı.

Kuşkusuz bunlar büyük bir yüreklilik gerektirirdi, o da Marya Aleksandrovna'da fazlasıyla vardı

zaten!

"Mesdames" diye başladı ciddi, vakarlı bir tavırla (Marya 129Aleksandrovna vakara bayılırdı). "Mesdames, deminden beri sizin konuşmalarınızı, ince şakalarınızı ve imalarınızı dinledim. Sanırım artık benim de konuşma zamanım geldi. Burada büyük bir raslantı sonucu toplanmış olduğumuzu hepiniz biliyorsunuz, kuşkusuz buna çok memnun oldum... Size bir aile sırrımızı, nezaket kural arının gerektirdiği süreden önce açıklamayı

hiç düşünmüyordum. Özel ikle de sevgili konuğumuzdan özür diliyorum. Sanırım kendisi de bazı

imalarla bu konuya değindi bile. Bundan anladığım kadarıyla da, aile sırrımızın açıklanmasına bozulmak bir yana kendisi de bunu istiyor gibi geliyor bana... Öyle değil mi Prens, yanılıyor muyum?"

"Evet, haklısınız... Çok memnun olurum..." dedi Prens, neler olduğunu bile anlayamadan.

Marya Aleksandrovna, daha büyük bir etki yaratmak için şöyle bir durup soluk aldı, oturanlara teker teker baktı. Hepsi huzursuz ve açgözlü bir merakla onu dinliyordu. Mozglyakov ürperdi. Zina kıpkırmızı oldu ve koltuğundan kalktı; Afanasy Matveich olağanüstü bir şeyler olacağı

beklentisiyle mendiline sümkürdü.

"Evet mesdaines, şimdi size aile sırrımızı büyük bir zevkle açıklıyorum. Bugün öğleden sonra Prens, kızımın erdemliliğinden... ve güzel iğinden çok etkilendi, ona evlenme teklif etme lütfunda bulundu. Prens!" dedi heyecandan titreyen bir sesle. "Sevgili Prens, bunları söylediğim için lütfen bana kızmayın! Duyduğum büyük sevinç, kalbimden bu sırrı koparıp aldı... hangi anne beni bu yüzden ayıplayabilir ki?"

Marya Aleksandrovna'nın tour de force*"nun yarattığı etkiyi anlatacak kelime bulamıyorum.

Herkes hayretten donup kalmıştı. Sırrını bildiklerini ima etmenin Marya Aleksandrovna'yı çok korkutacağım düşünen, sırrı önceden keşfederek onu yıkmayı planlayan ve sırf imalarla bile onu ölümcül bir endişeye sokacaklarını hesap eden art niyetli kadınların, bu cüretkâr açıksözlülük kar Şaşılacak bir güç ve yetenek gösterisi.

şısında dil eri tutuldu. Böylesi yürekli bir açıksözlülük bile hesaba katılması gereken bir güçtü.

Demek ki Prens Zina'y la kendi isteğiyle evleniyordu? Kandırılmamış, içkiyle sarhoş edilmemiş ya da tuzağa düşürülmemişti! Kurnazlıkla evliliğe zorlanmamıştı! Demek Marya Aleksandrovna hiç

kimseden korkmuyordu? Prens baskı altında evlenmediğine göre bu işi bozmak imkânsızdı. Bir an için fısıldaşmalar oldu, arkasından da sevinç çığlıkları koptu. Marya Aleksandrovna'yakoşup ilk sarılan Natalya Dmitriyevna oldu; onun arkasından Anna Nikolayevna ve Felisata Mikhailovna geldiler. Herkes yerinden kalkmış, hareket halindeydi. Bazıları da düşmanlıktan sapsarı kesilmişti.

Utanıp sıkılmış Zina'y ı kutladılar; Afanasy Matveich de elden ele dolaştı. Marya Aleksandrovna kol arını gösterişle uzatıp, zorla kızını kucakladı. Prens bütün bu olanları hayretler içinde seyrediyor, bir yandan da gülümsemeye devam ediyordu. Aslına bakılırsa olanlar hoşuna gitmiyor da değildi. Anne kız kucaklaşırlarken mendiliyle tek gözündeki yaşı da sildi. Hemen onun da başına üşüştüklerini söylemeye gerek yok tabi .

"Kutlarız Prens, kutlarız!" çığlıkları yükseldi, her yandan.

"Demek evleniyorsunuz?"

"Gerçekten evleniyorsunuz?"

"Sevgili Prens evleniyorsunuz ha?"

"Evet, evet" dedi Prens, kutlamalara çok sevinerek. "Beni en çok sevindiren asla unutamayacağım ilginiz. Charmant! charmant! Gözlerimi yaşarttınız..."

"Gelip beni öpün Prens!" diye bağırdı Felisata Mikhailovna, ötekileri bastıran bir sesle.

"İtiraf etmeliyim ki" diye başladı ikide bir sözü kesilen Prens, "beni en çok şaşırtan, sevgili ev sahibemiz Marya Aleksandrovna'nın rüyamı olağanüstü bir biçimde bilmiş olması. Sanki rüyayı o görmüş gibi. Olağanüstü bir yetenek! Olağanüstü bir yetenek!"

"Ah Prens, yine mi rüya?"

"Haydi Prens itiraf edin, söyleyin!" diye bağırdılar, etrafım sararak.

"Evet Prens, artık bir şey saklamak için neden yok, bize sırrınızı söylemenizin zamanı geldi" dedi Marya Aleksandrovna, ciddi ve kesin bir ifadeyle. "Söz kestiğimizi herkese söylemek istediğiniz konusundaki ince imalarınızı ve zarafetinizi gayet iyi anlıyorum. Evet, mesdames, bugün Prens'in kızımın önünde diz çöküp, ciddi bir şekilde evlenme teklif ettiği doğru, bu rüya falan değildi, gerçeğin ta kendisiydi."

"Evet, tamamen gerçeğe benziyor, her şey anlattığınız gibi" diye onayladı Prens. "Matmazel" diye devam etti aşırı bir incelikle, hâlâ şaşkınlığını üzerinden atamayan Zina'ya dönerek, "matmazel, benden önce başkaları adınızı söylemeselerdi, ben söylemeğe asla cesaret edemezdim. Bu büyüleyici bir rüya, büyüleyici bir rüya. Bunları size söyleme fırsatım "Iduğu için çok şanslıyım.

Çharmant, charmantl..."

"Tanrı aşkına, bu da nesi? Hâlâ rüyadan söz ediyor" diye fısıldadı Anna Nikolayevna, dehşete düşüp sapsarı kesilmiş Marya Aleksandrovna'ya. Yazık! Bu uyarılar olmadan bile Marya Aleksandrovna'nın kalbine bir bıçak saplanmış, çırpınıp duruyordu. "Neler oluyor?" diye fısıldaştı

kadınlar, birbirlerine bakarak. "Gerçekten sevgili Prens" diye başladı Marya Aleksandrovna, zoraki bir gülümsemeyle, "beni şaşırtıyorsunuz. Bu rüya lafı da nereden çıktı? Şu ana kadar şaka yaptığınızı düşünüyordum, ama... eğer şakaysa tadı kaçtı artık... Yine de bunu dalgınlığınıza vermek istiyorum, ama..."

"Belki gerçekten de dalgınlıktandır" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna.

"Ah evet ya... belki çok dalgın olduğum için" diye onayladı Prens, daha ondan ne istediklerini doğru dürüst anlayamadan. "Bakın size bir hikâye anlatayım. Bir keresinde, Petersburg'da bir cenaze

törenine çağrılmıştım, maison bourgeoise, mais honnete*, dalgınlığıma gelmiş ve isim günüyle karıştırmışım. İsim günü kutlaması bir hafta önceydi. Hanım için özel ikle de bir demet kamelya alıp gitmiştim. İçeri girdim ki ne göreyim? Saygıdeğer, yaşlıca bir adam masada uzanmış yatıyor.

Öyle şaşırdım ki elimdeki çiçekleri ne yapacağımı bilemedim."

"Prens, şimdi hikâyenin sırası değil!" dedi Marya Aleksandrovna kızgınlıkla. "Kızımın koca peşinde koşacak hali yok, siz bu sabah, tam burada, şu piyanonun önünde ona evlenme teklif ettiniz. Benim zorumla yapmadınız... Hatta beni çok şaşırttığınızı da söyleyeyim... O anda aklıma bir şey gelmişti, ama uyuyup uyanmanızı beklemiştim. Ne de olsa ben bir anneyim, o da benim kızım... Burada bir rüyadan söz ediyorsunuz, Önce ima yoluyla nişanınızı duyurmak istediğinizi sandım. İnsanların sizi caydırmak isteyebileceklerinin farkındayım... Hatta bunların kimler olacağı

konusunda da kuşkularım var... ama... hemen şimdi kendiniz açıklama yapın Prens, tatmin edici bir açıklama yapın. Namuslu bir evde böyle şakalar yapılmaz..."

"Ah evet, namuslu bir evde böyle şakalar yapılmaz" diye kabul endi Prens, sanki trans halindeymiş gibi. Biraz rahatsızlık duymaya başlamıştı.

"Soruma cevap vermediniz Prens. Bana kesin bir cevap vermenizi bekliyorum. Lütfen, herkesin önünde, bu sabah kızıma evlenme teklif ettiğinizi tekrarlayın."

"Evet, tekrar edeceğim. Size daha önce de söylediğim gibi Felisata Mikhailovna rüyamı zaten tahmin etmişti."

"Rüya falan değildi! Değildi!" Marya Aleksandrovnaöfkeyle bağırmağa başladı. "Rüya değildi, gerçekti, duyuyor musunuz gerçekti!"

"Gerçek miydi?" diye bağırdı Prens, şaşkınlık içinde koltuğundan kalkarak. "Baksana oğlum!

Senin kehanetin gerçekleşti!"

Kentli ve şerefli bir aile.

dedi Mozglyakov'a dönerek, "înanın sevgili Marya Stepanovna siz hayal görüyorsunuz! Bunun rüya

olduğundan eminim ben!"

"Olamaz Tanrım!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Canınızı sıkmayın Marya Aleksandrovna" dedi Natalya Dmitriyevna, araya girerek. "Prens belki de unutmuştur, şimdi hatırlar."

"Size de şaşıyorum Natalya Dmitriyevna" dedi Marya Aleksandrovna öfkeyle, sert sert. "Böyle şeyler unutulur mu hiç? Böyle bir şeyi insan nasıl unutur? Tanrı aşkına Prens! Bizimle alay mı

ediyorsunuz? Yoksa kendinizi Dumas'nın kahramanlarından biri mi sandınız? Ama böyle bir şey yaşınıza hiç uymuyor, size göre bir şey değil! Benim kızım Fransız vikontesi değil. Kısa bir süre önce kızım size burada şarkı söylemişti, siz de ona hayran olmuş ve diz çöküp evlenme teklif etmiştiniz. Rüya mı görüyorum ben? Uyuyor muyum yoksa? Söyleyin Prens, uyuyorum da rüya mı görüyorum?"

"Evet ya, aslına bakılırsa uyumuyorsunuz..." dedi Prens, ne yapacağını bilmez bir halde. "Ben de uyumuyorum. Biliyorsunuz, biraz önce uyuyordum ve bir rüya gördüm..."

"Çok ayıp size! Tanrı aşkına bu da neyin nesi? Bir uyuyorsunuz, bir uyumuyorsunuz, sonra tekrar uyuyorsunuz, derken yine uyumuyorsunuz! Bundan ne anlaşılacağına şeytanın bile aklı ermez!

Sayıklıyor musunuz Prens?"

"Evet ya şeytan bile bilmez... Sanırım ipin ucunu tamamen kaçırdım artık..." dedi Prens, etrafına endişeyle bakarak.

"Eğer düş olsa, siz hiç kimseye anlatmadığınız halde ben nasıl bütün ayrıntıları bilebilirim ki?"

dedi Marya Aleksandrovna çılgın gibi.

"Belki Prens birine söylemiştir" dedi Natalya Dmitriyevna.

"Evet ya, belki de birine söylemişimdir" diye tekrarladı, iyiden iyiye şaşırmış,bir halde.

"Tam bir bilmece!" diye fısıldadı Felisata Mikhailovna yanındakine.

"Of Tanrım! Artık sabrım tükendi!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, çılgın gibi el erini sıkarak.

"Size bir aşk şarkısı söylemişti, bir aşk şarkısı! Bu damı rüyaydı?"

"Öyle ya, sanki bir aşk şarkısı gibiydi" diye mırıldandı Prens düşünceli düşünceli, sonra birden yüz hatlarına canlılık geldi.

"Sevgili oğlum!" diye bağırdı Mozglyakov'a dönerek. "Yukardayken sana bir aşk şarkısı olduğunu söylemeyi unutmuşum. İçinde kaleler vardı, bir sürü kale ve bir de âşık. Evet, hatırlıyorum... sonra ağladım... Ama şimdi, rüya mıydı, yoksa gerçek miydi anlamakta güçlük çekiyorum..."

"Amca, dürüstçe söylemek gerekirse, bunda anlaşılmayacak bir şey yok, her şey çok basit" dedi Mozglyakov, sesindeki bel i belirsiz bir titremeye rağmen elinden geldiğince sakin bir şekilde.

"Bence siz şarkıyı gerçekten de dinlediniz. Zinaida Afanasy muhteşem söyler. Yemekten sonra sizi buraya getirdiler ve Zinaida Afanasy size bir aşk şarkısı söyledi. O zaman ben burada değildim, ama sanırım eski günlerinizi hatırlayıp duygulandınız, belki de bize bu sabah anlattığınız, hani o beraber şarkı söylediğiniz vikontesi hatırladınız. Sonra şekerleme yapmak için yattığınız zaman, güzel hatıralarınızın etkisiyle rüyanızda âşık oldunuz ve evlenme teklif ettiniz..."

Marya Aleksandrovna bu yüzsüzlük karşısında donup kaldı.

"Evet oğlum, işte aynen böyle oldu!" diye bağırdı Prens sevinçle. "Ne güzel günlerdi! Aşk şarkıları

dinlediğimi hatırlıyorum, sonra rüyamda evlenmek istedim. Vikontes de oradaydı... Sorunu nasıl da akıl ıca çözümledin, sevgili oğlum! Şimdi artık rüya olduğunda kesinlikle eminim! Marya Vasiyevna! înanın yanılıyorsunuz! Rüyaydı. Yoksa sizin yüce duygularınızla nasıl oynarım ben?"

"İşte! Bütün bu ahlaksızlığın kimin başının altından çıktığım iyi biliyorum" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, öfkeden kendinden geçerek Mozglyakov'a döndü. "Suçlu sensin, seni onursuz 135

seni, bunlar hep senin işin! Bu zaval ı ahmağın aklını karıştıran sensin. Reddedilmeyi kendine yediremedin! Ama bu aşağılamayı ödeyeceksin iğrenç yaratık! Ödeyeceksin, ödeyeceksin!"

"Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov, ıstakoz gibi kızararak. "Kelimeleriniz çok...

bunu söyleyecek kelime bulamıyorum. .. Sosyeteden bir hanımın böyle kelimeler kul anması...

Ben burada bir akrabamı savunmaya çalışıyorum. Kabul etmelisiniz ki böyle tuzaklar kurmak..."

"Evet ya, böyle tuzaklar kurmak..." diye tekrarladı Prens, Mozglyakov'un arkasına saklanmaya çalışarak.

" Afanasy Matveich!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, garip bir sesle. "Ne hakaretlere uğradığımızı görmüyor musun? Yoksa görevlerine sırt mı çevirdin? Ailenin reisi değil de bostan korkuluğu falan mısın? Ne diye öyle boş boş '»akıp duruyorsun? Başka bir erkek olsa ailesinin onuruna sürülen bu lekeyi kanla temizlerdi!..."

" Kadın!" diye başladı Afanasy Matveich ciddi bir tavırla, kendisine ihtiyaç duyulmasından gururlanarak. "Kadın! Sakın rüya görmüş olmayasm, belki de uyanınca gerçeklerle karıştırdın..."

Bu ustaca tahminini tamamlamak kaderinde yokmuş Afanasy Matveich'in. O ana kadar hanım konuklar yapay bir ağırbaşlılıkla kendilerini tutmuşlardı, ama o andan sonra artık hâkim olunamayan bir kahkaha tufanı odayı doldurdu. Görgü kural arını bir tarafa bırakan Marya Aleksandrovna, kocasının gözlerini oymak niyetiyle yerinden fırladı, ama onu zorla tuttular.

Natalya Dmitriyevna bir parça daha zehir akıtabilmek için durumdan yararlanmasını bildi.

"Ah Marya Aleksandrovna, belki de gerçekten öyle oldu ve siz boşu boşuna kendinizi tüketiyorsunuz" dedi bal gibi bir sesle.

"Nasıl oldu yani? Ne oldu?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, ne dediğini tam olarak anlamayarak.

"Ah Marya Aleksandrovna bilirsiniz herkese olur canım..." "Ne olur? Niyetiniz nedir sizin, bana işkence etmek mi?"

136

" Belki gerçekten rüya gördünüz."

"Rüya mı? Rüya mı? Bunu ne cesaretle yüzüme karşı söyleyebiliyorsunuz?"

"Canım belki de öyle oldu" dedi Felisata Mikhailovna. "Evet ya, belki de öyle" diye mırıldandı

Prens de.

"Bu da karışıyor, bu da! Aman Tanrım!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna el erini kaldırarak.

"Kendinizi üzüyorsunuz Marya Aleksandrovna! Unutmayın ki rüyaları Tanrı gönderir. Tanrı bir şey isterse ona kimse engel olamaz, her şey onun kutsal el erindedir. Kızmakla bir şey elde edilmez."

"Evet ya, kızmakla bir şey elde edilmez" dedi Prens emin bir şekilde.

"Beni deli yerine mi koyuyorsunuz?" dedi Marya Aleksandrovna, öfkeden güçlükle nefes alarak.

İnsan artık bu kadarına dayanamazdı. Sandalyeye doğru gidiyordu ki bayılıverdi. Bir telaş

başladı.

"Kibarlıktan bayıldı" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna, Anna Nikolayevna'ya.

Tam o anda, izleyicilerin şaşkınlıkları ve ortamın gerilimi doruk noktasındayken, o ana kadar sessizliğini koruyan bir şahıs, ölçülü adımlarla ilerledi ve durum tamamen değişti...

137ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Zinaida Afanayevna'nın romantik bir doğası vardı. Marya Aleksandrovna'nın dediği gibi o 'sefil öğretmen' ile 'aptal Shakespeare'i çok okuduğu için mi böyle olmuştu bilemem ama Mordasov'da yaşadığı süre boyunca böylesine romantik daha doğrusu şimdi anlatacağımız kadar kahramanca bir girişimde bulunmamıştı hiç.

Yüzü sapsarı, gözlerinde kararlılık ve heyecandan titreyerek ağır ağır yürüdü. Öfkeliyken bile güzeldi. Herkesi tek tek, uzun ve küçümseyen bir bakışla süzerek, birden başlayan sessizliğin tar ı ortasında, daha ilk hareketini görür görmez canlanıp gözlerini açan annesine döndü.

"Anne!" dedi. "İnsanları kandırmanın ne anlamı var? Neden yalan söyleyerek adımızı lekeliyoruz?

Şu anda her şey o kadar kirlendi ki örtmek için çaba harcamaya değmez!"

"Zina! Zina! Senin neyin var? Kendine gel!" diye bağırdı, dehşete düşen Marya Aleksandrovna,

koltuğundan fırlayarak.

138

"Bu işe kalkışmadan önce, bu utancı kaldıramayacağımı sana söylemiştim anne" diye devam etti Zina. "Kendimizi daha fazla küçültüp, batağa saplanmak zorunda mıyız? Ben her şeyi üzerime alıyorum anne, bunu bilin, çünkü herkesten çok ben suçluyum. Bu iğrenç entrikaya onay veren benim!... Sen annesin, beni seviyorsun, beni kendince mutlu etmeyi planlamıştın. Sen bağışlanabilirsin, ama ben asla!"

"Herkesin içinde bunu yapmak zorunda mısın Zina?... Ah Tanrım! Bunların başıma geleceğini tahmin etmiştim zaten!"

"Evet anne, her şeyi söyleyeceğim! Utanç içindeyim... Sen, hepimiz... hepimiz rezil olduk!"

"Abartıyorsun Zina! Kendinde değilsin sen, ne söylediğini bilmiyorsun! Bunları herkesin içinde konuşmanın ne anlamı var? Ortada hiçbir şey yok... Utanması gereken biz değiliz... Bunu sana şimdi kanıtlayacağım..."

"Hayır anne!" diye bağırdı Zina, sesinde öfke belirtisiyle. Bize gülmek için gelen ve düşüncelerini asla umursamadığım bu kadınların önünde daha fazla sessiz kalamam! Aşağılamalarına katlanmaya hiç mi hiç niyetim yok. Hiçbirisinin bana çamur atmaya hakkı yok. Şu anda hepsi senden ya da benden çok daha kötü şeyler yapabilecek kadar zehirliler! Nasıl oluyor da bizim yargıcımız olarak oturabiliyorlar?"

"Aman ne güzel! Dediklerini duydunuz mu? Buna ne dersiniz? Bizi aşağılıyor!" yorumları geldi her taraftan.

"Ne söylediğinin farkında değil" diye araya girdi Natalya Dmitriyevna.

Burada bir parantez açarak araya girmek istiyorum: Natalya Dmitriyevna doğru söylüyordu. Zina gerçekten onları yargıç olarak görmüyordu da, neden hepsinin önünde açıklamalar yapmaya kalkmıştı? Zinaida Afanasyevna, genel ikle biraz aceleci davranırdı. Mordasov'un kurnaz gözlemcileri ileride böyle bir görüşte bulunmuşlardı. Her şey yoluna konup, uzlaşma sağlanabilirdi.

139

Marya Aleksandrovna o akşam aceleciliği ve yüzsüzlüğüyle her şeyi yüzüne gözüne bulaştırmıştı.

Yapılması gereken ihtiyarı maskaraya çevirip yol amaktı! Ama hayır, sağduyu kural arı ve Mordasov bilgeliğinin tam tersine, Zina Prens'e dönüp, "Prens" diye başladı söze. Prens o kadar etkilenmişti ki, hemen yerinden fırlayıverdi. "Prens, beni affedin! Bizi bağışlayın! Sizi kandırdık, sizi tuzağa düşürdüğümüz için suçluyuz..."

"Kendine gel, zaval ı çocuğum!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna öfkeyle.

"Sevgili bayan! Sevgili bayan! Ma charmante enfanû..." diye mırıldandı Prens.

Zina'nın gururlu, coşkulu ve fazlasıyla hayalperest karakteri onu gerçeklerin ötesinde bir nezakete itiyordu. İtirafları yüzünden kıvranıp duran annesini bile unutmuştu.

"Evet, ikimiz de sizi kandırdık Prens. Annem, sizi benimle evlendirmeğe çalışmakla, ben de böyle bir plana razı olmakla. Sizi şarapla sarhoş ettik, ben şarkı söyleyip önünüzde kırıttım. Siz zayıf ve savunmasız bir adam olarak kandırıldınız, Pavel Aleksandrovich'in dediği gibi, zenginliğiniz ve adınız yüzünden kandırıldınız. Bütün bunlar çok alçakça, gerçekten çok üzgünüm. Ama size yemin ederim Prens, benim böyle adi bir işe karışmam bayağı bir neden yüzünden değildi. Ben yalnızca... Aman canım neler söylüyorum ben? İnsanın böyle bir şeyi yaptığı için kendini aklamaya kalkması iki kat daha alçakça! Size şunu söyleyeyim Prens, eğer sizden herhangi bir şey almış olsaydım karşılığında sizin oyuncağınız, hizmetçiniz, dansçınız, köleniz olacaktım...

Buna and içtim ve andımı tutacaktım!..."

Boğazındaki güçlü bir kasılma bir an için susmasına neden oldu. Bütün kadınlar yerlerine çakılmış, dinliyorlardı, gözleri yuvalarından çıkacaktı. Zina'nın hiç beklenmedik ve onlara göre tamamen akıl almaz davranışından hayrete düşmüşlerdi. Yalnızca Prens, Zina'mn söylediklerinin yansını bile anlamadığı halde çok duygulanmış, gözleri yaşarmıştı.

"Ama ben sizinle evlenirim, ma bel e enfant, eğer bu kadar istiyorsanız" diye mırıldandı. "Bu benim için büyük bir onur olacak! Ama inanın, bütün bunlar gerçekten bir rüya... Bir sürü rüya görürüm ben. Peki bu seferki neden bu kadar heyecan yarattı acaba? Gerçekten hiçbir şey anlamıyorum, mon ami" diye devam etti Mozglyakov'a dönerek. "Belki sen bana açıklarsın, lütfen..."

"Size gelince Pavel Aleksandrovich!" diye araya girdi Zina, Mozglyakov'a dönerek, "bir zamanlar, gelecekteki kocam olarak baktığım ve şimdi benden zalimce öcünü alan siz, nasıl oldu da bu kadınlarla birlik olup bana işkence ettiniz, beni utanç içinde bıraktınız? Birde beni sevdiğinizi söylüyordunuz! Ama ben size öğüt verecek durumda değilim! Sizden daha suçluyum. Size kötülük yaptım, sizi bazı sözlerle kandırdım, söylediğim her şey yalan ve şeytancaydı! Sizi hiç

sevmedim, eğer sizinle evlenme noktasına kadar geldiysem, sırf buradan, bu lanet olası

kasabadan gitmek, bu pis kokan bataktan kurtulmak içindi... Ama size yemin ederim eğer sizinle evlenseydim, iyi ve sadık bir eş olurdum... Benden öcünüzü çok zalimce aldınız. Bu gururunuzu okşayacaksa..."

"Zinaida Afanasyevna!" diye bağırdı Mozglyakov.

"Eğer hâlâ bana karşı nefret besliyorsanız..."

"Zinaida Afanasyevna!!"

"Eğer" diye devam etti Zina, gözyaşlarını tutmaya çalışarak, "eğer beni sevseydiniz..." "Zinaida Afanasyevna!!!"

"Zina! Zina! Kızım!" diyerek ağlamaya başladı Marya Aleksandrovna.

"Be ı aşağılık adamın biriyim Zinaida Afanasyevna, tanı bir aşağılığım!" dedi Mozglyakov ve odada büyük bir gürültü koptu. Şaşkınlık ve öfke çığlıkları atıldı ama Mozglyakov hiçbir şey düşünmedsn ve konuşamadan yerinde çakılmıştı...

Uysal ığa çok alışmış ve bir aralık öfkelenip, karşı koymaya, kararlı ve tutarlı davranmaya kalkışan zayıf ve basit karakterli in

sanlar için, kararlılıklarının ve tutarlılıklarının asla aşamayacağı bir ara çizgi, bir sınır vardır. Karşı

çıkmaları önce çok şiddetli olur. Hatta şiddet çılgınlık derecesine kadar varır. Gözlerini sımsıkı

kapatıp, karşılarına çıkan engel ere saldırırlar ve kaldıramayacakları yükleri omuzlarlar. Ama bel i bir noktaya gelince, kendi kendilerine şaşarlar ve yıldırım çarpmış gibi durup kendilerine o korkunç soruyu sorarlar: "Ne yaptım ben?" Sonra hemen gevşerler, sızlanmaya başlarlar, açıklamak isterler, diz çöküp bağışlanmayı dilerler, her şeyin eskisi gibi olmasını isterler!...

Mozglyakov'a da aynı böyle olmuştu. Önce öfkelenmiş, şu anda suçluluğunu duyduğu şeyleri yapmış, gururunu ve öfkesini tatmin ettikten sonra kendisinden nefret etmeğe başlamıştı. Zina'nın beklenmedik davranışı karşısında birden ezilip büzülmüş ve vicdan azabı çekmişti. Kızın son sözleri onu tamamen sarstı.

"Ben eşeğin biriyim Zinaida Afanasyevna!" diye bağırdı, acı bir vicdan azabıyla. "Hayır, ne eşeği?

Eşek bile hiç kalır! Ben eşekten de beter biriyim! Ama Zinaida Afanasyevna, bir eşekten onurlu bir adam yaratılacağını size kanıtlayacağım... Amca, ben sizi kandırdım! Evet ya, sizi kandırdım!

Uyumuyordunuz; yaptığınız evlenme teklifi gerçekti! Ben reddedilmişliğimin öcünü almak için sizin rüya gördüğünüzü söyledim."

"Ne acayip itiraflar" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna, Anna Nikolayevna'nın kulağına.

"Sevgili oğlum" dedi Prens, "biraz sakinleş, bağnşlarmla beni gerçekten korkutuyorsun. Emin ol yanılıyorsun... Gerekliyse pekâlâ da evlenebilirim, ama beni rüya olduğuna sen inandırdın..."

"Size nasıl anlatayım? Söyleyin bana ona nasıl anlatabilirim? Amca! Amca! Bu çok önemli bir sorun, önemli bir aile sorunu! Bir düşünün! Gayret edin!"

"Tamam oğlum, düşüneceğim. Şimdi gördüğüm her şeyi sırayla hatırlayayım. Önce arabacım Feofil'i gördüm..."

"Feofil konusunu açmayın Amca!"

"Ah evet, sanırım şimdi gerçekten zamanı değil. Sonra Napolyon'u gördüm, sonra çay içiyorduk, bir hanım geldi ve şekeri yiyip bitirdi...'

"Ama Amca" diye parlayıverdi Mozglyakov, ne dediğinin farkına bile varmadan. "Onlar size Marya Aleksandrovna'nın Natalya Dmitriyevna için bu sabah anlattıklarıydı! Yani ben de oradaydım, kulaklarımla duydum! Saklanıp anahtar deliğinden sizi dinledim..."

"Bu da ne demek oluyor, Marya Aleksandrovna?" dedi Natalya Dmitriyevna, araya girerek.

"Demek Prens'e bile şekerliğinizden şeker çaldığımı söylediniz, öyle mi? Evinize şeker çalmak için mi geliyorum?..."

"Çekil git başımdan!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, iyice fenalaşarak.

"Hayır, bir yere gitmem Marya Aleksandrovna. Benimle böyle konuşamazsınız. Demek şekerinizi çaldım öyle mi? Zaten uzun süredir hakkımda böyle çirkin dedikodular yaydığınızın farkındaydım.

Sofya Petrovna bana her şeyi anlattı... Demek sizin şekerinizi çaldım ha?..."

"Ama mesdames" diye bağırdı Prens, "size yalnızca bir rüya olduğunu söyledim ya! Ben her türlü

rüya görürüm!..."

"Lanet olası tas suratlı!" diye mırıldandı Marya Aleksandrovna.

"Demek tas suratlıyım ha?" diye çığlık attı Natalya Dmitriyevna. "Peki sen nesin? Bana her yerde tas suratlı deyip gezdiğini de biliyorum! Benim hiç olmazsa aklı başında bir kocam var, seninki ne, aptalın teki..."

"Ah evet, hatırlıyorum, bir de tas suratlı vardı" diye mırıldandı Prens bilinçsiz bir şekilde, Marya Aleksandrovna ile daha önce yaptıkları konuşmayı hatırlayarak.

" Siz de mi soylu kadınlara ad takıyorsunuz? Bu ne cüret Prens! Ben tas suratlıysam siz de tek bacaklı bir moruksunuz!"

"Kim? ben mi?"

"Evet, siz, hem tek bacaklısınız, hem de dişsizsiniz, yaşlı bunak!"

"Gözünüzün biri de takma zaten!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Kaburga yerine korse takıyorsunuz!" diye ekledi Natalya Dmitriyevna.

"Yüzünüz tel erle tutturulmuş!"

"Kafanızdaki de peruk!..."

"Şu aptal favoriler bile takma!" diye bitirdi Marya Aleksandrovna.

"Bari burnum kendi burnum olsun izninizle Marya Aleksandrovna!" dedi böyle ani açık sözlülükten sersemleyen Prens. "Sevgili oğlum! Sen bana ihanet ettin! Saçımın gerçek olmadığını onlara sen söyledin..."

"Amca!"

"Yo oğlum, burada artık daha fazla kalamam. Beni başka bit yere götür... Quel e societe!* Tanrı

aşkına beni nereye getirdin böyle?"

"Budala! Hain!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Asıl problem buraya neden geldiğimi unutmuş olmam, ama nasıl olsa hatırlarım!" dedi zaval ı

Prens. "Beni başka bir yere götür, yoksa bunlar beni parçalayacaklar! Üstelik... hemen aklıma gelen yeni bir fikri not edeceğim..."

"Tamam Amca, daha o kadar geç olmadı; sizi bir otele götüreyim, ben de orada sizinle kahrım..."

"Ah evet, otele. Adieu, ma charmante enfanî... içlerinde... yalnız sen... erdemlisin. Asil bir kızsın!

Gidelim oğlum!"

* Bu nasıl bir topluluk!

Prens'in gidişinden sonraki kötü kapanış sahnesini anlatmayacağım. Kadınlar bağrış çağrış ve hakaretlerle gittiler. Marya Aleksandrovna, önceki şanının yıkıntıları arasında bir başına kaldı.

Yazık! Güç, zafer, saygınlık, hepsi bir gecede kaybolup gitti! Marya Aleksandrovna eski nüfuzunu bir daha asla kazanamayacağını biliyordu. Kasaba sosyetesi üzerindeki yıl ar süren, zalimce egemenliği sonunda çökmüştü. Peki ona ne kalmıştı? Felsefe yapmak mı? Ama felsefe yapmadı.

Korkunç bir öfkeyle bütün gece uyumadı. Zina'nın onuru zedelendi ve bitmez tükenmez bir dedikodu başladı! Korkunçtu!

Dürüst bir tarihçi olarak, bu tatsızlıktan en kötü etkilenen kişinin Afanasy Matveich olduğunu söylemeliyim. Kendisini kilere kapattı ve sabaha kadar orada dondu. Sonunda, sabah oldu ama o da bir değişiklik yaratmadı. Talihsizlikler asla tek tek gelmezler...

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Kader bir kere insanın başına dert açmaya görsün, artık onun darbelerinin ardı arkası kesilmez.

Bunun böyle olduğunu tek gözlemleyen ben değilim. Sanki bir gün öncesinin rezaleti ve utancı

yetmezmiş gibi kader Marya Aleksandrovna için daha büyüğünü ve beterini hazırlıyordu.

Ertesi sabah saat daha on bile olmadan, garip ve inanılması güç bir söylenti birden kasabada yayılmaya başladı ve insanlarımızın başına gelen her alışılmadık felakette olduğu gibi duyan herkes bunu vahşice bir zevkle karşıladı. "İnsan bu kadar da utanmaz olur mu?" diyordu insanlar, her bir yanda. "Nasıl oldu da kendisini bu kadar küçük düşürdü, görgü kural arını nasıl bu kadar hiçe saydı, hiç mi utanmadı?" vs. vs.

Bakın neler oldu: O sabah erkenden, saat yediye doğru zaval ı, ihtiyar bir kadın gözünde yaşlarla Marya Aleksandrovna'nın evine geldi. Hizmetçiye, küçük hanımı yalnızca onu gizlice ve çabuk uyandırması için yalvarıp yakardı. Böylelikle Marya Aleksand 146

rovna'nın haberi olmayacaktı. Zina sapsarı ve şaşkın bir halde hemen yaşlı kadının yanına koştu.

Kadıncağız ayaklarına kapanıp, gözyaşları döktü ve hasta oğlu Vasya'yı görmeğe gelmesi için ona yalvardı. Bütün geceyi çok ağır geçirmiş, belki de sabaha çıkmayacakmış. Yaşlı kadın Zina'ya hıçkırıklarla oğlunun son nefesini vermeden önce onunla vedalaşmak istediğini, melekler ve ölmüşler adına yalvardığını, gelmeyecek olursa gözlerinin açık gideceğini söylüyordu. Zina, gitmesinin, daha önceki mektup olayını, yayılan çirkin dedikoduları doğrulamak olduğunu bile bile gitmeğe karar verdi. Annesine hiç söylemeden, üzerine bir şeyler aldı ve yaşlı kadınla beraber Mordasov varoşlarının sefil sokaklarının yolunu tuttu. Yolun hemen kenarında, yanları çökmüş, toprağa iyice batmış, pencereden çok yarığa benzeyen açıklıklarıyla, her tarafı kardan bir duvarla çevrilmiş, küçük bir viraneye geldiler.

İçerde, küçük, alçak tavanlı, küf kokulu, yansını kocaman bir sobanın işgal ettiği bir odada genç

bir adam, boyası dökülmüş, tahta bir yatakta, peksimete dönmüş bir döşekte, üzerine eski bir palto örtmüş yatıyordu. Yüzü solgun ve bitkindi. Gözlerinde sağlıksız bir ışık vardı. Kol an birer sopa kadar ince ve kuruydu. Güçlükle soluk alıyordu. Bir zamanlar yakışıklı olduğu bel iydi.

Hastalık güzel yüzünün ince hatlarını bozmuştu. Şimdi veremli ya da ölümcül her hastaya olduğu gibi, onun da yüzüne bakmak çok korkunç ve üzücüydü. Yaşlı annesi, son bir yıldır hep Vasya'sının iyileşmesini bekleyip durmuş, ama son saatinde artık bu dünyada kalıcı olmadığını

fark etmişti. Üzüntüden perişan bir halde, kol arını kavuşturmuş, ağlamadan ve oğlunu seyretmekten hiç usanmadan başında bekleyen kadın, sonunda olacağını bilmekle birlikte bir iki gün içinde sevgili Vasya'sının yoksul ar mezarlığında karlann altına konup, soğuk toprakla örtüleceğine inanmak istemiyordu. O anda kendisine bakan Vasya değildi. Acıdan süzülmüş yüzü

ilahi bir huzur saçıyordu. Sonunda, bir buçuk yıldır, uzun ve acılı gecelerinde uyurken ya da uyanıkken düşlediği kadını karşısında buldu. Son

147

saatinde melek gibi karşısına çıkan bu kadının onu bağışladığını anladı. Kadın el erini tutuyor, gözünde yaşlarla ona gülümsüyor, güzelim gözleriyle onu seyrediyordu. Bütün bunlar ölüm döşeğindeki adamın ruhunu canlandırdı. Yaşam, sanki ayrılırken elveda demenin ne kadar acı

olduğunu hissetmesini ister gibi zaval ı adamın kalbini yaktı geçti.

"Zina" dedi. "Zinochka! Benim için ağlama, acı çekme, perişan olma, bana az zamanım kaldığını

hatırlatma. Sana hep, şimdi baktığım gibi bakmak istiyorum, ruhlarımızın yine beraber olduğunu ve beni bağışladığını hissetmek istiyorum. Eskiden olduğu gibi el erini bir kez daha öpmek istiyorum, sonra belki de farkına bile varmadan ölüp gideceğim! Ne kadar zayıflamışsın Zinochka!

Meleğim, bana ne güzel bakıyorsun? Hatırlıyor musun nasıl da gülerdin? Hatırlıyor musun?... Ah Zina, senden beni bağışlamanı istemiyorum, eski günleri hatırlamak istemiyorum. Sen beni bağışlamış olsan da

Zinochka, ben kendimi asla bağışlamayacağım. Uykusuz, korkunç ve çok uzun geceler geçirdim Zina. O geceler boyunca, burada, bu yatakta yatıp düşündüm. Kafamdan öyle çok şey geçti ki, ölmemin benim için en iyisi olacağına karar vereli çok oluyor, en iyisi olacak!... Benim yaşamamam gerek Zinochka!"

Zina ağlıyor ve sanki kelime selini durdurabilecekmiş gibi Vasya'nın elini sessizce sıkıyordu.

"Neden ağlıyorsun meleğim?" dedi hasta. "Ölüyorum diye mi? Ama ben zaten ölüp gömüleli çok oluyor! Sen benden daha akıl ısın, senin tertemiz bir kalbin var. Sen benim ne kadar kötü ve basit bir insan olduğumu uzun zamandır biliyordun! Ne kadar onurlu, ne kadar soylusun... Ah dostum, benim bütün hayatım bir rüyaydı. Yaşamadım ben, rüyalar görüp durdum. Çok gururluydum, etrafımdakileri hep küçük gördüm. Peki neden o kadar gururluydum? • Ben de bilmiyorum?

Kalbimin temizliğinden mi, yoksa duygularımın soyluluğundan mı gurur duyuyordum? Ama bunlar, beraber Shakespeare okuduğumuz zamanlarda kaldı. Zina, gerçek hayata dönünce saflığımı ve soyluluğumu gösterdim işte..."

"Yeter" dedi Zina, "yeter!... Bunların hepsi yanlış ve boş şeyler... kendini öldürüyorsun!" \

"Neden konuşmama izin vermiyorsun Zina? Beni bağışladığını biliyorum, uzun zaman önce bağışlamıştın. Beni tanıdın, nasıl biri olduğumu anladın. İşte bana işkence eden bu zaten! Ben senin aşkına layık değilim Zina! Sen hep temiz ve yüce gönül üydün. Annene benden başka kimseyle evlenmeyeceğini söyledin ve sözünü tuttun, çünkü senin için verilen sözler önemlidir.

Ama ben, ben! İş gerçek yaşama gelince... Biliyor musun Zinochka, o zamanlar benimle evlenmekle neleri feda ettiğini anlayamamıştım bile. Benimle evlenirsen belki de açlıktan öleceğini görmemiştim. Aklıma bile gelmemişti! Tek düşünebildiğim benimle, geleceğin büyük şairiyle evleniyor olduğundu. Evliliğimizin bir süre için ertelenmesini istediğin zaman ileri sürdüğün nedenleri anlamak bile istemedim; sana işkence ettim, zorbalık yaptım, azarladım, aşağıladım ve sonunda da o mektupla seni tehdit ettim. O anda aşağılık bile değil, ahlâksız kal eşin biriydim.

Beni nasıl da küçük görmüşsündür! Evet, ölmem gerek! İyi ki benimle evlenmedin! Ben seni hiç

anlayamayacak, sana işkence edecek, fakirliğimiz yüzünden senin hayatım da karartacaktım, yıl ar böyle geçip gidecek kim bilir belki de hayatıma yük oldun diye senden nefret edecektim.

Böylesi daha iyi oldu! En azından acı gözyaşlarını kalbimi temizledi. Ah Zinochka! Beni eskiden olduğu gibi sev! Şimdi son nefesimde... Yani, senin sevgine layık olmadığımı biliyorum ama...

ama... Ah meleğim!"

Bu konuşma boyunca Zina hıçkırıklar içinde birkaç kez onu susturmaya çalıştı. Ama dinlemedi bile. İçindekileri söylemek arzusuyla yanıp tutuşuyor, güçlükle de olsa, nefesi de kesilse konuşmaya devam ediyordu.

"Eğer benimle karşılaşmasaydın, beni sevmeseydin daha uzun süre yaşardın!" dedi Zina. "Neden yol arımız kesişti sanki?"

"Yo hayatım, yo, ölümümden kendini sorumlu tutma" diye devam etti hasta. "Her şeyin suçlusu benim! Ne kadar gururluydum! Ne romantiktim! Benim aptalca hikâyemin ayrıntılarını kimse an 149lattı mı sana? İki yıl kadar önce, burada katil bir mahkûm varmış. Caninin biriymiş ama kırbaçlanmaya sıra gelince yüreksiz bir adam olu veriyormuş. Hastaların kırbaçlanmadığını bildiği için biraz votka bulmuş ve içine enfiye katıp karışımı içmiş. Bunun sonucunda da kan kusmaya başlamış. O kadar çok kusmuş ki ciğerleri hasar görmüş. Hastaneye kaldırılmış ve birkaç ay sonra da veremden ölmüş. Evet, meleğim, o gün o mektubu yazdıktan sonra o suçlu aklıma geldi... Ben de kendime aynı şeyi yapmaya karar verdim. Neden veremi seçtiğimi merak edebilirsin. Neden kendimi asmadım ya da boğmadım? Ani bir ölümden korkuyor muydum? Belki de. Burada bile tatlı bir romantizm olmadan edemiyoruz Zinochka! Kafamda şu düşünce vardı: Ben burada veremden ölüm döşeğinde yatarken senin beni bu hal ere düşürdüğün için kendini tüketmen çok güzel olacaktı. Bana gelip suçunu kabul edecek, önümde diz çökecektin... Ben de kol arında ölürken seni bağışlayacaktım... Çok aptalca Zinochka, çok aptalca değil mi?"

"Bundan söz etme artık! "dedi Zina. "Söyleme bunları! Sen öyle bir insan değilsin... Başka şeylerden konuşalım, birlikte geçirdiğimiz mutlu ve güzel günlerden!"

"Çok mutsuzum hayatım, onun için anlatıyorum bunları. Seni bir buçuk yıldır görmedim! Şimdi de ruhumdaki bütün yükü sana boşaltıyorum! O zamandan beri yalnızım ve seni düşünmeden geçirdiğim bir anım bile olmadı meleğim! Senin sevgini kazanmak, hakkımdaki fikirlerini değiştirmek için bir şeyler yapabilmeyi nasıl da isterdim biliyor musun Zinochka? Son zamanlara kadar öleceğimi hiç düşünmemiştim. Hemen çekmemiştim, uzun zaman göğüs ağrıları çekip durdum ve saçma sapan fikirler aklıma geliyordu! Örneğin, birdenbire büyük bir şair oluyor ve yazdığım uzunca bir şiiri 'Yurdumdan Notlar' adlı bir kitapta yayımlıyordum. Bütün duygularımı ve ruhumu o kitaba dökecektim ve sen nerede olursan ol seninle olacak, şiirle sana kendimi hatırlatacaktım. En sevdiğim rüyam senin, 'yok canım! Benim düşündüğüm kadar kötü biri değilmiş!' demendi. Ne aptalca, değil mi Zinochka?"

"Hayır Vasya, hayır!" dedi Zina.

Zina hastanın göğsüne yaslanıp el erini öptü.

"Nasıl da kıskanıyordum seni! Senin evlendiğini öğrenecek olsam ölürüm sanıyordum. Evine gizlice birilerini yol ayıp seni izlettim, casusluk yaptım... Hep o geliyordu" deyip başıyla annesini işaret etti. "Mozglyakov'u sevmedin, değil mi Zina? Meleğim. Ben ölünce de beni hatırlayacak mısın? Hatırlayacağını biliyorum. Ama yıl ar geçecek ve kalbin soğuyacak, ruhuna kış gelecek, beni unutacaksın Zinochka!"

"Hayır, hayır asla! Hiç evlenmeyeceğim! Sen benim ilk... ve tek..."

"Her şey ölür Zinochka, her şey, hatta anılar bile!... Soylu duygularımız bile ölür. Onların yerini sağduyu alır. Yakınıp durmamızın ne yararı var? Hayatın tadını çıkar, uzun ve mutlu yaşa Zina.

Yapabilirsen birini sev, bir cesedi sevemezsin! Ara sıra da olsa beni hatırla. Kötü şeyleri aklına getirme, onları bağışla. Aşkımızda iyi şeyler de vardı Zinochka! Ah o altın günler sonsuza gömüldüler... Dinle meleğim: Ben gün batımını hep çok sevmişimdir. Beni ara sıra o saatlerde hatırla! Yo, yo neden ölmem gerekiyor sanki? Tekrar hayata dönmeyi nasıl da isterdim! Hatırla hayatım, hatırla, o zamanı hatırla! İlkbahardı, güneş pırıl pırıl parlıyordu, çiçekler tomurcuklanmıştı, sanki etrafımızda bayram

kutlanıyordu... Ama şimdi...Bak bak!"

Zaval ı adam solgun eliyle buz tutmuş, pis pencereyi gösteriyordu. Sonra Zina'nın elini tuttu, gözlerine bastırdı ve acı acı hıçkırmaya başladı. Hıçkırıkları, yıpranmış göğsünü parçalamakla tehdit ediyorlardı sanki.

Bütün gün ağlayıp sızlayarak acı çekti. Zina elinden geldiğince onu rahatlattı, ama ruhu dayanılmaz acılar içindeydi. Onu asla unutmayacağını ve onu sevdiği gibi başkasını

sevmeyeceğini söyledi. İnandı adamcağız ve gülümseyip elini öptü, ama geçmişin anıları ruhunu yakıp kavurdu. Böylece geçti bir gün. Bu arada deh

151sete düşen Marya Aleksandrovna belki on kez kızını çağırtıp, eve dönmesi, adını kötüye çıkarmaması için yalvardı. Sonunda hava kararmaya başlayınca, dehşetten aklını kaçırıp kendisi Zina'ya gitmeğe karar verdi. Kızını öteki odaya çağırıp yalvardı, neredeyse diz çökerek kalbinden bu hançeri çıkarmasını istedi. Zina hasta bir halde yanına gelmişti. Başı alev alev yanıyordu.

Annesini dinledi ama dediklerini anlamadı. Sonunda Marya Aleksandrovna ümitsizce oradan ayrıldı, çünkü Zina o gece ölüm döşeğindeki adamın evinde kalmaya kararlıydı.Bütün gece yatağının başında durdu. Hasta giderek kötüleşti. Yeni gün doğdu, ama hastanın o günü

görebileceğinden hiç umut yoktu. Yaşlı anne çılgına döndü, hiçbir şey anlamamış gibi ortalarda dolanıyor, oğluna içemeyeceğini bile bile ilaçlar vermeğe uğraşıyordu. Adamın acısı uzun sürdü.

Hiç konuşamıyor, yalnızca kaba, anlaşılmaz sözcükler göğsünü yırtarak geliyordu. Son ana kadar Zina'ya ba.cmayı, gözlerindeki ışık kararmağa başladıktan sonra da eliyle onun elini arayıp tutmayı sürdürdü. Kısa kış günü geçiyordu. Güneşin son ışığı küçük odanın buz tutmuş, tek penceresinde yaldızlandığında, hastanın ruhu da yorgun bedeninden ayrıldı ve ışığın peşinden uçup gitti. Yaşlı kadın sevgili Vasya'sının ölü bedenini önünde görünce dövünerek çığlık attı ve kendini oğlunun göğsüne bıraktı.

"Oğlumu yıpratan sensin yılan!" diye bağırdı Zina'ya üzüntüyle. "Onu bu hale getiren sensin, vefasız, şeytan!"

Ama Zina'nın hiçbir şeyi duyduğu yoktu. Bütün duygularını yitirmiş gibi ölünün başında duruyordu.

Sonunda ileri doğru eğildi, haç çıkardı, onu öpüp dalgın dalgın odadan çıktı. Gözleri yanıyor, başı

dönüyordu. Yaşadığı acı deneyimler ve uykusuz geçirdiği iki gece aklını başından almıştı. Bütün geçmişinin kalbinden sökülüp alındığını hissetti bel i belirsiz. Artık kasvetli ve tehditkar yeni bir yaşam başlıyordu.

Daha on adım gitmemişti ki birdenbire Mozglyakov önüne çıkıverdi. Onu orada beklediği bel i oluyordu.

"Zinaida Afanasyevna" diye başladı korku dolu bir fısıltıyla.

152

Ortalık hâlâ aydınlık olduğundan etrafını şöyle bir kolaçan etti.

"Zinaida Afanasyevna ben bir eşeğim. Ama izninizle artık değilim, çünkü her şeye rağmen güzel bir şey yaptım. Yaptığım eşekliklere de çok pişmanım... Aklım karmakarışık Zinaida Afanasyevna.

Beni bağışlayın, bunun için pek çok neden vardı..."

Zina görmeyen gözlerle ona baktı ve sessizce yoluna devam etti. Yüksek tahta kaldırım iki kişinin yan yana yürüyemeyeceği kadar daralınca Zina ona yer açmadı ve Pavel Aleksandrovich kaldırımdan inip, sürekl i yüzüne bakarak yanı sıra yürüdü.

"Zinaida Afanasyevna" diye devam etti, "düşünüyorum da eğer siz de isterseniz ben evlenme teklifimi yinelemeye hazırım. Hatta her şeyi unutacağım Zinaida Afanasyevna, bütün o rezaletleri, utancı, sizi bağışlayacağım. İkimiz de kasabada kaldığımız sürece bunu kimseye söylemeyeceğiz. Siz hemen buradan gidersiniz, ben de gizlice arkanızdan gelirim. Kimsenin bizi tanımadığı, ıssız bir yerde evleniriz ve posta arabasıyla yolculuk yapıp Petersburg'a gideriz.

Yalnızca küçük bir bavul alırsınız yanınıza... tamam mı? Kabul mu Zinaida Afanasyevna?

Buralarda fazla duramam; bizi beraber gören olur."

Zina cevap vermedi; Mozglyakov'a bakmakla yetindi. Mozglyakov bu bakıştan her şeyi anladı, şapkasını çıkarıp veda etti ve geldiği gibi fırlayıp gitti.

"Nasıl olur?" diye meraklandı. "Geçen akşam çok duy gülüydü, her şeyde kendini suçluyordu.

Bel i ki bir günü bir gününü tutmuyor!"

Bu arada Mordasov'da olaylar birbiri üzerine yığılıyordu. Korkunç bir olay oldu. Mozglyakov'un otele yerleştirdiği Prens aynı gece hastalandı, durumu oldukça ciddiydi. Mordasovlular olayı

sabah öğrendiler. Kal ist Stanislavich hemen hemen hiç ayrılmadan hastanın başında bekledi.

Akşama doğru Mordasov'un bütün doktorları biraraya geldiler. Onlara gönderilen davet mektupları

Latince yazılmıştı. Latince yazılsa ne olur, Prens tamamen bilincini kay 153betmişti. Durmadan sayıklıyor, peruklardan söz ediyor, Kal ist Stanislavich'ten romantik şarkılar söylemesini istiyor, hatta bazen korkuyla bağırıyordu. Doktorlar Mordasov konukseverliğinin Prens' e mide iltihabı yaptığına ve bunun otele giderken yolda beynine sıçradığına karar verdiler. Zihinsel bir şok geçirdiği olasılığı da gözardı edilmedi. Sonuçta doktorlar çoktan ölüme yaklaşmış olan Prens'in artık kurtulamayacağı gerçeğine dikkat çektiler.

Bu son düşüncelerinde yanılmamışlardı. Üçüncü günün akşamı zaval ı ihtiyar otelde öldü. Bu olay Mordasovlular'ı çok etkiledi. Hiç kimse olayların böyle ciddileşeceğini düşünmemişti. Herkes, ölü

daha yıkanıp gömülmeye hazırlanmadan, kalabalıklar halinde otele doluştu. Konuştular, fikir yürüttüler, kafalarını sal adılar ve Marya Aleksandrovna ile kızını kastederek 'zaval ı Prens'in katil erine' lanetler yağdırdılar. Herkes bu olayın, sırf rezalet olma özel iği taşıdığı için, hiç hoş

olmayan bir şekilde duyulacağını ve Rusya sınırları dışına bile yayılacağını hissediyordu.

Söylenenlerin ve ileri sürülenlerin haddi hesabı yoktu. Bu zaman boyunca Mozglyakov çok telaşlı

ve üzgündü; oraya buraya koşturmaktan başı dönmüştü. Zina'yı görmeye gittiğinde de böyle bir ruh hali içindeydi. Zor bir durumdaydı. Prens'i kasabaya getiren oydu; onu alıp otele yerleştiren de oydu; şimdi bu adamı ne yapacağını, nereye, nasıl götüreceğini bilmiyordu. Kime haber vermeliydi? Dukhanovo'ya mı götürmeliydi? En kötüsü de onu Prens'in yeğeni olarak tanıyor olmalarıydı. Bu ihtiyarın ölümünden sorumlu tutulmaktan korkuyordu. "Petersburg sosyetesinde bile bu olay konuşuluyor olabilir!" diye düşündü ürpererek. Öğüt almak için Mordaso vlular'a gitmenin bir yararı olmazdı. Nedense birdenbire korkmuşlar ve Mozglyakov'u ümitsizlik içinde ölüyle yalnız bırakıp kaçışmışlardı. Ama sonra, hiç beklenmedik bir değişiklik oldu. Ertesi gün sabah erkenden kasabaya bir yabancı geldi. Bütün Mordasov onu konuşuyordu, fısıltıyla tabi .

Main Caddesi'nden Vali konağına giderken her çatlakta bir göz onu izliyordu. Hatta vali Pyotr Mikhailovich bile şaşırmış ve bu yeni konuğa ne yapacağını bilememişti. Konuk, ölen Prens'in akrabası olan, ünlü Prens Shchepetilov'du. Otuz beş

yaşlarında, apoletli ve kordonlu bir albaydı. Mordasov'un bütün memurları kordonlarını görünce anlatılmaz bir korkuya kapıldılar. Polis şefi çok şaşkındı ve asık suratla da olsa gidip kendini tanıttı. Prens Shchepetilov Petersburg'dan geldiğini ve en route* Dukhanovo'ya da uğradığını

söyledi. Dukhanovo'da kimseyi bulamayınca amcasının peşinden Mordasov'a gelmiş, orada duyduğu haber ve etrafını saran karmakarışık dedikodularla yıldırım çarpmışa dönmüştü. Pyotr Mikhailovich bile gerekli açıklamaları yaparken telaşlanmıştı. Aslında Mordasov'daki herkes suçluluk duyuyordu. En kötüsü de konuğun ciddi ve hoşnutsuz bir ifade takınmasıydı. Belki de kendisine kalan mirastan hoşnut kalmamıştı. Hemen olayla bizzat ilgilenmeye başladı.

Mozglyakov bir dolandırıcıymış gibi derhal geri çekildi ve gerçek yeğene yer açıp ortalardan kayboldu. Kimse nerede olduğunu bilmiyordu. Cenazenin manastıra götürülmesine karar verildi, orada bir tören hazırlanmıştı. Konuk Prens, ciddi, soğuk, kısa ve öz, ama nazik bir şekilde talimatlar veriyordu. Ertesi gün cenaze törenine katılmak için bütün kasaba manastıra gitti.

Kadınlar, Marya Aleksandrovna'nın, kilisenin emrettiği gibi, gelip tabutun önünde diz çökerek af dileyeceği dedikodusunu yaydılar. Kuşkusuz bunlar saçmalıktan başka bir şey değildi. Marya Alaesandrovna kiliseye falan gelmedi. Aslında söylemediğimiz bir şey var: Zina eve döner dönmez annesi, artık orada kalmanın imkânsız olduğunu düşünerek hemen o akşam çiftliğe taşınmaya karar vermişti. Güvenli bir köşeye çekilince de kasabadan gelecek dedikodulara kulaklarını dört açtı, yeni konukla ilgili bir şeyler öğrenebilmek için uşaklarını keşif turlarına gönderdi ve günlerini heyecan ateşi içinde geçirdi. Manastırdan Dukhanovo'ya giden yol, evine bir verst bile değildi. Böylelikle Marya Aleksandrovna tören bittikten sonra manastırdan Dukhanovo'ya kıvrıla kıvrıla giden tören alayım penceresinden kuşbakışı görebiliyordu. Tabut yüksekçe bir arabaya konmuştu. Arkasındaki uzun araba konvoyu kasaba kavşağına kadar ölüye eşlik etti. Bu

* Yol üstünde.

155kasvetli araba, bembeyaz karların içinde kapkara bir görüntü taşıyarak, kendine yaraşır bir görkemle ağır ağır ilerliyordu. Marya Aleksandrovna uzun süre bakmaya dayanamadı ve pencereden çekildi.

Bir hafta sonra Afanasy Matveich ve kızıyla beraber Moskova'ya taşındı. Bir ay sonra da Marya Aleksandrovna'mn çiftlikteki ve kasabadaki evlerini satışa çıkardığı haberi Mordasov'da yayıldı.

İşte Mordasov bu comme il f aut hanımı artık sonsuza dek kaybetmişti! Gidişi bile dedikodusuz olmadı. İnsanlar çiftliğin Afanasy Matveich ile birlikte satıldığını bile söylediler...

Bir iki yıl geçti, o zamana kadar Marya Aleksandrovna tamamen unutuldu. Yazık! Dünya hali böyledir işte! Bu arada başka bir kasabadan bir çiftlik alıp oraya taşındığı ve tabi hiç kuşkusuz oradaki herkesi de hükmü altına aldığı söylenmişti. Zina hâlâ koca bulamamıştı. Afanasy Matveich de... Belki de artık bu dedikoduları tekrarlamanın bir anlamı yok; nasıl olsa hepsi uydurma.

Mordasov kayıtlarımın ilk bölümüne son noktayı koyalı üç yıl olmuş. Bir kez daha müsveddelerimi açıp, hikâyeme eklemeler yapacağım kimin aklına gelirdi? Neyse hemen konuya geçelim! Pavel Aleksandrovich Mozglyakov'dan başlayacağım. Mordasov'dan ayrılınca doğru Petersburg'a gitti.

Orada kendisine uzun zaman önce söz verilen hükümet işine girdi. Mordasov'da olanları

tamamen unuttu ve kendini Vasilevsky Adası ile Gal ery Limam16'nın sosyete yaşamının girdabına bıraktı. Gönlünce yaşadı, kadınların peşinden koştu, son modaya uydu, âşık oldu, evlenme teklif etti, bir kez daha red cevabı alınca boş kafalılığı ve bir o kadar da aylaklığı

yüzünden bunu hazmedemedi, hükümetin bir başka teftiş işi ya da ona benzer bir iş için, uçsuz bucaksız baba topraklarımızın uzak bir bölgesine giden bir heyette görev aldı. Heyet dağları

tepeleri olaysızca aşıp, uzun yolculuklardan sonra o 'uzak bölge'nin genel valisinin huzuruna çıktı.

Uzun boylu, zayıf, sert bir adam olan vali, savaşta sayısız yaralar almış, göğsünde iki yıldızı

ve beyaz haçı olan eski bir askerdi. Heyeti gayet ciddiyet ve nezaketle karşıladı. O akşam evinde, karısının isim günü kutlamaları onuruna düzenlenecek baloya hepsini davet etti. Pavel Aleksandrovich buna çok memnun oldu. Etki yaratabilmek ümidiyle, en iyi Petersburg kıyafetini giyip balo salonuna girdi. Yıldızlı ve kabarık apoletli bir sürü yüksek rütbe üniforması karşısında biraz neşesi kaçtı. Valinin genç ve güzel olduğunu duyduğu karısına iltifatlarda bulunması

gerekiyordu. Hafif bir cakayla kadının yanına gitmesiyle hayretten donup kalması bir oldu.

Muhteşem bir balo elbisesi ve elmaslar içinde, gururlu ve kibirli Zina karşısında duruyordu. Pavel Aleksandrovich'i tanımadı. Yüzüne şöyle bir bakıp kafasını çevirdi. Hayretten donup kalan Mozglyakov bir köşeye çekildi, kalabalığın içinde genel valinin balosunda bulunmanın ürkekliğini duyan, utangaç, genç bir memurla çarpıştı. Pavel Aleksandrovich adamı soru yağmuruna tuttu ve fazlasıyla ilginç şeyler öğrendi. Genel vali iki yıl önce 'uzak bölge'den Moskova'ya gitmiş ve orada aristokrat bir ailenin, zengin kızıyla evlenmiş. Karısı çok güzelmiş, onun üzerine güzel ik yoktur denilebilirmiş, ama son derece gururlu bir hava taşıyormuş. Yalnızca valiyle dans edermiş. O

baloda, bir kısmı dışardan gelen dokuz general varmış. Vali'nin eşinin annesi de onlar)a birlikte yaşıyormuş, sosyeteden gelen, çok akıl ı bir kadınmış, ama o kadın bile kızının sözünden çıkmazmış.Vali deli gibi sevdiği karısını pek sık göremezmiş. Mozglyakov Afanasy Matveich'i de sormayı başardı, ama oralarda adını sanını duyan yoktu.

Her nasılsa birden cesaretlenip odaları dolaşmaya başladı vesonunda Marya Aleksandrovna'yı

gördü. Muhteşem bir kıyafet giymiş, pahalı bir yelpaze sal ıyor ve dördüncü sınıf bir memur hanımıy.a neşeli neşeli konuşuyordu. Unvan meraklısı birkaç kadın etrafını sarmıştı. Marya Aleksandrovna onlara alışılmamış bir sevecenlik gösteriyordu. Mozglyakov kendisini tanıtma cesaretini buldu. Marya Aleksandrovna önce şaşırdı, ama hemen soğukkanlığını yeniden toplayıp karşılaştıklarına memnun oldu

156

157ğunu ifade etti. Petersburg'daki tanıdıklarını sordu. Neden Avrupa'ya gitmediğini merak etti.

Mordasov'dan ise hiç söz açmadı, sanki öyle bir yer yoktu. Sonra Petersburg'dan önemli bir Prens'in hatırını sormak istedi, ama Mozglyakov o adı hiç duymamıştı. Derken kır saçlı, parfüm kokan bir adama döndü ve yüz yüze durmalarına rağmen bir saniye içinde Pavel Aleksandrovich'i unutuverdi. Mozglyakov yüzünde alaylı bir gülümseme ve elinde şapkasıyla balo salonuna döndü.

Nedense kendini bir parça küçümsenmiş ve önemsenmemiş hissederek dans etmemeye karar verdi. Ters ve boş bir bakış, şeytani ve acı bir gülüş bütün gece yüzünden hiç silinmedi. Bir sütuna dayandı (sanki balo salonuna bilerek sütunlar konmuştu) ve balo boyunca birkaç saat, gözleriyle Zina'yı izleyerek, hep aynı pozda durdu. Ah yazık! Takındığı pozlar boşunaydı. Zina onu fark etmedi bile. Sonunda hep aynı pozda durmaktan dolayı bacağının acıdığını, daha sonra da acıktığını hissetti. Acı çeken bir âşık sıfatıyla yemeğe kalacak değildi ya! Ayrıldı! Odasına döndüğünde güzel bir dayak yemiş gibi bitkin hissediyordu kendini. Yatmadan önce çoktandır unuttuğu şeyleri hatırladı.

Ertesi sabah resmi bir iş yolculuğu olasılığı çıkınca Mozglyakov gitmek için gönül ü oldu.

Kasabadan ayrılırken neşesi yerine geldi. Kar uçsuz bucaksız, ıssız tarlaları parıldayan bir kefen gibi örtmüştü. Ta uzaklarda ufuk çizgjsinde, sık ormanlar bel i belirsiz bir karaltı oluşturuyordu.

Sabırsız atlar, ayaklarıyla karları toz gibi fırlatarak ileri doğru uçuyorlardı. Kızağın çanı şıngırtılar çıkarıyordu. Önce deri n derin düşüncelere dalan Pavel Aleksandrovich, sonra hayal kurmaya, derken uyumaya başladı. Üçüncü durağa gelene dek uyudu. Kalktığında yeniden canlanmıştı ve aklında bambaşka düşünceler vardı.

SON

158

Açıklamalar

1 Mordasov: Dostoyevski büyük olasılıkla bu ismi V.A. Sologub'un öyküsü The Tarantas'tan (1845) esinlenerek seçmiştir. Öyküde karakterler Mordasy adındaki bir köye yolculuk yaparlar.

Morda Rusça'da 'çirkin surat' anlamına gelmektedir.

2 ... dedikodunun kesilmesi gerektiğini: Bu kısım, Marya Aleksandrovna'nın kişisel özel iklerini anlatan diğer kısımlarda da olduğu gibi, Gogol'ün Dostlara Mektuplardan Seçmeler eserinden alınmış bir gülünçleme üslubudur.

3 Lizbon depremi: 1755'te Lizbon'un üçte ikisini harap eden ve otuz binden fazla insanın ölümüne sebep olan depremdir. Voltaire'in birkaç eserine de ilham kaynağı olmuştur.

4 Pinetti: 18. yüzyıl İtalya'sında bir hokkabaz.

5 Eski evin koruyucuları... : Burbon Hanedanı'nın destekçileri.

6 ... gazilerimiz için,..: Kırım Savaşı'na bir gönderme. Hikâye, herhalde 18541856 yıl arı

arasında geçiyor.

7 Onunla aramız gayet iyiydi: Gogol'ün, Puşkin'le 'arasının iyi olduğunu' iddia eden kahramanı

Khlestakov'a gönderme (Baş Müfettiş, 3. Perde, 6. Sahne).

8 Viyana Kongresi: Avrupa birliğinin I. Napolyon üzerindeki zaferinden sonra, 18141815 yıl arı

arasında yapılan bir kongre.

9 Kocası oradadır da, kadın Tver'dedir...: 1845'te, Petersburg'da Aleksandrinsky Tiyatrosu'nda sahnelenen bir komedinin adı: Kocası kapıda, ama kadın Tver'e gitti.

10 Readers' Library: Bu Petersburg dergisi, 1850'lerde, hiç tanınmayan şairlerin şiirlerini basmakla ünlenmişti.

11 Florian ve genç köylülerine...: JeanPierre Florian (175594), masal ar, pastoral ve duygusal hikâyeler yazan Fransız bir yazar.

12 Malagat: Marya Aleksandrovna, Chopin'in zaman zaman kışlan geçirdiği Mayorka'yı

kastediyor.

13 ... şal a dans...: 'Şal a dans', kız okul arında en iyi öğrencilere tanınan bir ayrıcalık.

14 Laıizin: Antonin de Lauzıın (16331723). XIV. Louis'nin aşk maceralarıyla ünlü gözdesi.

15 Seylan'ın Anıları: Fransız yazar Frederic Melchior Soulie (180047)'nin bir romanı.

16 Vasilevsky Adası ile Gal ery Limanı: Dostoyevski burada ince bir alayda bulunuyor; çünkü

adı geçen semtler genel ikle düşük gelirli memurların ve küçük bürokratların oturdukları semtlerdi.

15930 KASIM 1996

DEVLET NÜSHASIl

ÖTEKİ YAYINEVİ

ÖTEKi KLASİK Roman

YAPIM

Öteki Ajans

KAPAK TASARIMI

Arif Turan

REDAKTÖR

Celal İnal

BASKI ve CİLT

Emel Matbaası

BİRİNCİ BASKI

1996

dostoyevski

AMCANIN RÜYASI

ÖTEKİ, Açt Yayıncılığın kuruluşudur.

TÜRKÇESİ

Serpil DEMİRCİ

YÖNETiM YERİ

Mediha Eldem Sokak 52/1

06421 Kızılay/ANKARA

Tel: 312 435 38 33

Fax: 312 433 96 09

ISBN 9758012525

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESi

Tasnif No.

Demirbaş No

891733 349944

7804P6

AMCANIN RÜYASIAMCANIN RÜYASI

(Mordasovl'un kayıtlarından)

BİRİNCİ BOLUM

Marya Aleksandrovna Moskaleva, hiç kuşkusuz Mordasov'un bir numaralı kadınıdır bu hiç

tartışılmaz. Kadın, sanki hiç kimseye ihtiyacı yokmuş, hatta tam tersine herkesin ona ihtiyacı

varmış gibi davranır. Hiç kimse onu sevmez, üstelik pek çok kişinin ona karşı içten bir nefret beslediğini söylemek de abartı olmaz. Ama öte yandan herkes ondan çok korkar. Onun da istediği budur zaten. Böyle bir istek politika gereğidir. Marya Aleksandrovna asılsız dedikodulara çok meraklıdır ve eğer o gün küçük de olsa herhangi bir önemli haberi yakalayamadıysa gece gözüne uyku girmez. Bütün bunlara rağmen öyle bir tavır sergiler ki bu heybetli kadının dünyanın ya da en azından Mordasov'un dedikodu kaynağı olduğu kimsenin aklına bile gelmez. Tam tersine insan onun yanındayken dedikodunun kesilmesi gerektiğini2 dedikoducuların öğretmenlerinin huzurundaki öğrenciler gibi kizarıp bozaracağını ve tir tir titreyeceğini, yanında ancak çok seçkin konuların konuşulması gerektiğini sanır. Mordasov'un bazı sakinleri hakkında öyle ciddi ve nazik şeyler bilir ki uygun bir ortamda bunlardan bahsedecek olsa ve hepsini yalnızca kendisinin bildiği bir yol a kanıtlasa, Mordasov Lizbon depremine3 eşdeğer bir sarsıntı geçirirdi. Bildiği bu sırlar konusunda daima sessizliğini korur ve özel koşul arda, en yakın hanım arkadaşlarından başka kimseye anlatmaz. Bildiklerini, konuyla ilgili kişiye son yumruğu atmaktansa, onu

sürekli bir korku içinde yaşatmak için tehdit unsuru olarak kul anır. Bu bir zekâ ve strateji meselesidir! Marya Aleksandrovna her zaman aramızda herkesin örnek aldığı o kusursuz comme il faut*'uyla dikkatleri çekmiştir.Comme ilfaut söz konusu olunca Mordasov'un kadınları içinde rakibi yoktur.

Rakibini tek bir kelimeyle nasıl öldüreceğini, param parça edeceğini ve yok edeceğini iyi bilir, buna biz de tanık olmuştuk. Bu kelimeyi söylerken de ne yaptığının farkında bile değilmiş gibi görünmeyi becerir. Herkes de bilir ki bu ancak soylulara yakışır bir özel iktir. Bu tür numaralarda Pinetti4'yı hiç aratmayacağı söylenebilir. Sosyal ilişkilerinin alanı son derece geniştir. Mordasov'a gelen pek çok ziyaretçi, onun konukseverliğinden gayet memnun bir şekilde gider ve sonradan haberleşmeyi de sürdürür. Bir beyefendi onun için bir şiir bile yazmıştı ve Marya Aleksandrovna bunu herkese gururla gösterip durur. Ziyarete gelen bir yazar kısa romanını ona ithaf etmiş ve bir akşam toplantısında yüksek sesle okuduğu zaman çok hoş bir etki yaratmıştı. Yalnızca bizim bölgede bilinen boynuzlu bir böcek türünü incelemek için özel bir amaçla ta Karlsruhe'den kalkıp gelen ve bu konuda dört ciltlik bir kitap yazan bir Alman bilim adamı Marya Aleksandrovna'nın zarifliği ve konukseverliği karşısında öylesine hayrete düştü ki bu

* Gerektiği gibi, yakışık alacak biçimde, seçkin, nitelikli.

güne kadar halen Karlsruhe'den saygılı ve kusursuz bir mektup arkadaşlığını sürdürüyor. Marya Aleksandrovna bazı yönlerden Napolyon'a benzetilmektedir. Tabi bunun düşmanları tarafından yapılan ve gerçek olmaktan çok ,alay niyeti taşıyan bir şey olduğunu söylemeğe gerek yok sanırım. Bununla beraber, bir yandan bu benzetmedeki inkâr edilemez garipliği kabul ederken şu masum soruyu sormaya cüret edemeden de duramıyorum: Çok rica ederim, neden Napolyon boyundan büyük işlere kalkışıp beceremediğinde bile ne oldum delisi oldu acaba? Eski evin koruyucuları5 bunu, Napolyon'un sadece kraliyetten gelmemekle kalmayıp, iyi bir aileden gelen bir beyefendi bile olamaması gerçeğine dayandırmaktadırlar. Bu yüzden de doğal olarak toplumdaki yerini hatırladıkça kendi durumunun yüceliğinden dehşete düşmüştü. Eski Fransız sarayını akıl ara getiren böyle nükteli bir benzetmeye rağmen şöyle bir soru sormağa yine cüret ediyorum: Nasıl oluyor da Mordasov'un baş kadını olma özel iğini hep elinde tutan Marya Aleksandrovna hiçbir koşulda ne oldum delisi olmamıştı? Kuşkusuz herkesin: "Bakalım Marya Aleksandrovna bu güç durumun üstesinden nasıl gelecek?" diye sorduğu durumlar olmuştu. Ama o güç durum ortaya çıktığı gibi çekip giderdi. Hem de çabucak! Her şey yine eskisi gibi hatta bazen eskisinden de daha iyi bir hale gelirdi. Örneğin, kocası Afanasy Matveich'in, yeteneksizliğinden ve aptal ığından dolayı hükümet müfettişinin gazabına uğrayarak memuriyetteki görevini nasıl kaybettiğini herkes hatırlar. Herkes Marya Aleksandrovna'nın karamsarlığa düşüp, boyun eğeceğini, yalvarıp yakaracağını yani kolunun kanadının kırılacağını

sanmıştı. Hiç de öyle olmadı. Marya Aleksandrovna yalvarmakla bir yere varılamayacağını anladı

ve her şeyi öyle bir ayarladı ki toplumdaki etkisine zarar getirmediği gibi evi Mordasov'un kalburüstü evi olarak anılmaya devam etti. Maliye memurunun eşi ve Marya Aleksandrovna'nın dışardan dostu gibi görünse de aslında müzmin düşmanı olan Anna Nikolayevna Antipova zaferini ilan etmişti bile. Ama herkes Marya Aleksandrovna'nın cesaretinin öyle kolay kolay kırılmadığını

görünce, onun!Kendisinden biraz önce söz ettiğimize göre, artık Marya Aleksandrovna'nın kocası

Afanasy Matveich hakkında birkaç kelime söylemenin sırası geldi. Onun hakkında ilk söylenecek şey gayet heybetli ve son derece prensipli bir adam olduğuydu. Bununla birlikte bir sıkıntı anında hemen paniğe kapılır ve hiç görmediği bir çitle karşılaşan keçiye benzerdi. Özel ikle isim günü

yemeklerinde beyaz kravatlarından birini taktığı zaman olağanüstü heybetli oluyordu.

Ama bütün o heybetli tavrı ve haşmeti konuşmaya başladığı ana kadar sürerdi. Böyle bir anda, ifademi bağışlayın, kulaklara pamuk tıkamaktan başka bir çare yoktu. Hiç kuşkusuz Marya Aleksandrovna'ya layık biri değildi. Bu herkesin de kabul ettiği bir görüştü. Bulunduğu mevkii elinde tutması da karısının becerisiydi. Benim fikrimce şimdiye kadar çoktan bir bostana korkuluk olarak konmuş olmalıydı. Ancak ve yalnızca orada vatandaşları için gerçekten büyük bir yarar sağlardı. Marya Aleksandrovna, Afanasy Matveich'iMordasov'un üç verst* dışındaki, yüz yirmi nüfuslu tek servetlerine sürgüne gönderdiğinde övgüye değer bir davranış sergilemişti. Şunu da söyleyeyim, bu servetle kadın evinin onurunu layığıyla korumayı başarmaktadır. Herkes bilir ki kadın Afanasy Matveich'i yanında tutuyorsa bu, devlet dairesinde bir işi ve maaşıyla ...başka tür geliri olduğu içindi. Maaşı ve diğer geliri kesilir kesilmez yeteneksizlik ve yararsızlık yüzünden hemen gözden düştü. O zaman herkes yargılarındaki dürüstlük ve kararlı karakteri konusunda kadına övgüler yağdırmıştı.

Afanasy Matveich şehir dışında varlık içinde yaşamaktadır. Bir kere onu görmeye gitmiş ve bir saat kadar onunla çok hoşça zaman geçirmiştim. Kravatlarını takıp çıkarıyor, kendi el eriyle ayakkabılarını boyayarak oyalanıyor. Yapacak kimsesi olmadığından değil, ayakkabılarının ışıl ışıl olmasından çok hoşlandığı

1.07 km. Rus uzunluk ölçüsü.

için yapıyor bunu. Günde üç kez çay içiyor ve buhar banyosuna çok meraklı, halinden de gayet memnun.

Bir buçuk yıl kadar önce, Afanasy Matveich ile Marya Aleksandrovna'nın biricik kızları Zinaida Afanasyevna ile ilgili hepimizi hareketlendiren olayı hatırlıyor musunuz? Zinaida hiç kuşkusuz güzel bir kadındır, iyi bir eğitim almıştır ama yirmi üç yaşında olmasına rağmen evlenmemiştir.

Neden hâlâ koca bulamadığının açıklaması olarak ortaya sürülecek en önemli sebep, bir buçuk yıl önce zaval ı bir öğretmenle yaşadığı söylenen garip aşk hikâyesinin daha unutulmamış

dedikodularıdır. Bugün bile insanlar, Zina'nın yazdığı ve Mordasov'da elden ele dolaştığı söylenen aşk mektubunu konuşuyorlar. Ama söylesenize bu mektubu gören olmuş mu? Eğer elden ele gezmişse, şimdi nerede? Herkes duymuş ama hiç gören olmamış. En azından ben onu kendi gözleriyle gören hiç kimseye rastlamadım. Eğer Marya Aleksandrovna'nın yanında bu konuda imada bulunacak olsanız, ne demek istediğinizi anlamayacaktır. Diyelim ki bu oldu ve Zina gerçekten bu mektubu yazdı (ben büyük olasılıkla durumun böyle olduğunu düşünüyorum): Bu Marya Aleksandrovna açısından büyük bir yeteneği sergilemektedir! Bu utanç verici, rezil olay nasıl da örtbas edilip, başarıyla gizlenmişti! Ne bir iz kaldı ne de ipucu! Şu anda Marya Aleksandrovna bu adi iftirayla ilgilenmiyor bile, oysaki Tanrı biliyor ya kadıncağız biricik kızının zedelenemez onurunu korumak için nasıl da çaba göstermişti. Zina'nın hâlâ bekâr olmasına gelince, bu gayet normal. Bu bölgede uygun damat ne gezer? Zina'nın bir prensten başkasıyla evlenmesi hayal bile edilemez. Siz hiç bütün güzel ikleri gölgede bırakacak böyle bir güzel ik gördünüz mü? Gururlu olduğu doğru, çok gururlu. Herkes Mozglyakov'un ona kur yaptığını

söylüyor, ama evlilik söz konusu bile olamaz. Hem Mozglyakov da kim? Doğru, genç, yakışıklı, şık, yüz el i nüfuslu, ipoteksiz bir köyü var ve St Petersburglu. Ama biliyorsunuz havai. Kafası yeni fikirlerle dolu, gevezenin ve ahmağın biri. Yeni fikirlere kapılmış biri için yüz el i kişi ne işe yarar?

Yo, bu evlilik olmaz.

11Değerbilir okuyucu tarafından okunan bu notları, beş ay önce tam bir duygu yoğunluğu içinde yazmıştım. Marya Aleksandrovna1 ya karşı biraz zayıf olduğumu da peşinen itiraf etmeliyim. Bu mükemmel kadına övgü niteliğinde bir şeyler yazmağa niyetlenmiştim, hem de Kuzey Arısı ve benzer dergilerin zamanında (çok şükür bir daha asla geri gelmeyecek olan), o eski sakin ve huzurlu günlerde bir dosta yazılan muzip mektuplar gibi yazacaktım. Ama benim böyle bir arkadaşım olmadığından ve üstelik doğuştan gelen edebi bir utangaçlık çektiğim için yazdıklarım kalemimin edebi gücünün denenmesi ve boş saatlerin tatlı bir hatırası niteliğinde masamın çekmecesinde durdular. Beş ay geride kaldı ve Mordasov'da hayret verici bir olay oluverdi birden.

Bir sabah erken saatte Prens K. kasabaya geldi ve Marya Aleksandrovna'nın evinde konakladı.

Bu gelişin sayısız sonucu vardı. Prens, Mordasov'da yalnızca üç gün kaldığı halde bu üç gün, arkasında kaçınılmaz ve silinemez hatıralar bıraktı. Daha da ileri gitmeğe cüret edip, Prens'in kasabamızda devrime benzer bir etki yarattığını söyleyeceğim. Bu devrimin öyküsünün, Mordasov'un kayıtlarındaki en önemli sayfayı oluşturduğunu söylemek sanırım doğru olur. Kısa bir kararsızlıktan sonra incelemeye ve saygıdeğer halkın düşüncesine sunmaya karar verdiğim sayfa işte bu sayfa. Hikâyem, Marya Aleksandrovna'nın ve yuvasının yükselişi, zaferi ve görkemli bir şekilde çöküşünün tam ve nefis tarihçesidir. Bu bir yazar için çok çekici ve değerli bir konudur.

Herhangi bir şey yapmadan önce ilk iş olarak, Prens K.'nin kasabamıza gelip Marya Aleksandrovna'nın evinde kalmasında şaşılacak ne olduğunu açıklamalıyım. Tabi bunu yapmak için de Prens K. hakkında birkaç kelime etmek gerekir. Ben de öyle yapacağım. Dahası, hikâyemizin iyice anlaşılabilmesi için bu adamın yaşamöyküsünü anlatmak zorunludur. İşte başlıyorum.

12

İKİNCİ BOLUM

Prens K.'nin, Tanrı biliyor ya, hiç de o kadar yaşlı bir adam olmadığın) söylemekle başlayacağım söze. Ama ona bir baksanız her an dağılıvereceğini sanırdınız. Hatta bitip tükenmiş olduğunu, tohuma kaçtığını düşünürdünüz. Mordasovlular bu Prens hakkında ne garip, ne inanılmaz hikâyeler anlatıp dururlardı. Yaşlı adamın aklının başında olmadığı bile söyleniyordu. Tanınmış bir aileden gelen ve istese kasabada büyük bir etki yaratabilecek olan bir arazi sahibinin, muhteşem evinde keşiş hayatı sürmesini çok garip buluyordu herkes. Pek çok kişi onu, altı yedi yıl önce Mordasov'da yaşadığı zamanlardan tanırdı. O zamanlar yalnızlığa dayanamadığını, b r keşişe uzaktan yakından benzemediğini söylerlerdi.

İşte onun hakkında öğrendiğim bütün gerçekler:

Çok eskilere kadar uzanan gençlik yıl arında Prens, sosyeteye girip çok hareketli bir yaşam sürmüş, para saçıp savurmuş, kadın peşinde koşmuş, birkaç kez yurtdışına çıkıp aşk serüvenleri ya

13şamış. Pek dikkat çekecek bir zekâsı olduğu söylenemezmiş. Tabi bütün servetini yiyip bitirdiğini ve ihtiyarlığında tek köpeğe bile muhtaç kaldığım belirtmeye gerek yoktur sanırım.

Derken birisi ona, açık arttırmaya çıkarılan topraklarına gitmesini önermiş. O da öyle yapmış ve Mordasov'a gelip altı ay kalmış. Kasaba hayatını pek sevmiş ve bu altı ay içinde kasabanın hanımlarıyla

yakınlaşarak, Mordasov sosyetesinde sine qua non* olarak değerlendirilen, dolayısıyla da sıkıntı değil hareket yaratan, prenslere yakışır kişilik özel ikleri vardı ve temiz kalpli bir adamdı. Özel ikle hanımlar çekici konuklarına hayrandı. Prens günün yarısını süsüyle uğraşarak geçirirdi. Sanki birçok parçanın biraraya getirilmesinden oluşuyor gibiydi. Nerede ve ne zaman bu kadar yıprandığını kimse bilmiyordu. Tek bir kılına kadar takma olan saçı, bıyığı, küçük sakalı ve favorileri simsiyahtı. Her gün al ık ve pudra sürerdi. Yüzündeki kırışıkları germek için özel tel er kul andığını ve bu tel eri kendine özgü bir yöntemle saçının altına sakladığını

söylerlerdi. İtalya'da bir yerlerde, bir aşk kaçamağı sırasında pencereden atlayıp kaçmak zorunda kalınca, kaburgasını kırdığı ve bu yüzden korse taktığı iddia edilirdi. Sol bacağı hafif aksardı, herkes Paris'te bir başka macerada bacağını kaybettiğini ve yerine mantardan takma bir bacak taktırdığını anlatırdı. İnsanın ağzı torba değil ki büzesin, konuşup dururlar! Bununla birlikte sağ

gözünün, tıpkı aslı gibi, mükemmel bir şekilde yapılmış camdan bir göz olduğu doğruydu. Dişleri de takmaydı. Gün boyu yüzünü özel sularla yıkar, kremler ve parfümler sürerdi. O zamanlar bile Prens'in gözle görülür bir biçimde ihtiyarladığını ve dayanılmaz şekilde gevezeleştiğini herkes çok iyi hatırlar. Havası yavaş yavaş sona eriyormuş. Tek köpeği bile kalmadığını bilmeyen yokmuş.

Sonra birden, hiç beklenmedik bir anda, Paris'te yaşayan ve mirasından pay almayı aklının ucundan bile geçirmediği çok ihtiyar bir akrabası ölmüş. Kadının en son yasal mirasçısı da bir ay önce öldüğü için Prens hiç beklenmedik bir anda yasal olarak mirasçısı oluvermiş. Mordasov'un altmış verst uza

* Vazgeçilmez, olmazsa olmaz.

ğında, dört bin nüfuslu, muhteşem bir mülk hiç kimseyle paylaşılmaksızın ona kalmış. İşlemleri yürütmek için hiç zaman kaybetmeden St Petersburg'un yolunu tutmuş. Bizim hanımlar ona muhteşem bir veda yemeği düzenlemişler. Prens yemekte son derece neşeliymiş. Ne şakalar yapmış, ne fıkralar anlatıp herkesi gülüp geçirmiş! İlk fırsatta Dukhanovo'ya (yeni mülkünün adı) taşınacağına ve Petersburg'dan dönünce balolar, piknikler, havai fişek gösterileri düzenleyeceğine söz vermiş. Gidişinden sonra bir yıl boyunca hanımlar, sevgili dostlarını

sabırsızlıkla beklerken hep bu şenlikleri konuşmuşlar. Hatta o dönene kadar Dukhanovo'ya turlar bile ayarlanmış. Malikâne, içinde aslan şeklinde kesilmiş akasya ağaçları, yapma tepecikler, üzerinde tahtadan yapılmış Türk heykel erinin kaval çaldığı botların yüzdüğü göl er, yaz evleri, çadırlar ve daha pek çok eğlence merkezinin olduğu bir parkın içindeymiş. Sonunda Prens geri dönmüş. Ama beklenenin tersine, Mordasov'da hiç duraklamadan doğruca Dukhanovo'ya gidip keşiş gibi kendini eve kapatması herkesi hayrete düşürmüş. Garip dedikodular yayılmış. O

zamandan bugüne dek Prens'in hikâyesi hâlâ tuhaflığını ve inanılmazlığını korumaktadır. St Petersburg'da işlerinin pek yolunda gitmediği söyleniyordu. İleride mirasçısı olacak bazı

akrabaları, hiç kuşkusuz yine paralan saçıp savuracağı korkusuyla akli dengesinin yerinde olmadığını ileri sürerek onu vesayet altına almaya kalkışmışlardı. Bu kadarla kalsa gene iyi.

Bazılarına göre, onu tımarhaneye kapatmaya bile uğraşmışlardı. Neyseki, sözü geçen bir beyefendi ondan yana çıkmış ve zaten her yanı takma olan zaval ı Prens'in bir ayağının çukurda olduğunu, yakında nasıl olsa öleceğini ve tımarhaneye hiç gerek kalmadan mirasına konacaklarını ileri sürmüştü. Yine söylüyorum, insanların ağzı torba mı ki büzesin, hele de Mordasov'dakilerin? Dediklerine göre, bütün bu

olanlar Prens'i çok korkutmuş ve tamamen değişip keşiş hayatı sürmesine neden olmuştu. Bazı Mordasovlular onu kutlamak için yanına gitmişler ama ya hiç kabul edilmemişler ya da çok garip bir şekilde karşılanmışlardı. Prens eski dostlarını hatırlamamıştı bile. Söylediklerine göre hatırlamak istememişti.

14

15Vali bile onu ziyarete gitmişti. Döndüğü zaman Prens'in aklının pek yerinde olmadığını

söylemişti. Herkes, Dukhanovo'ya yaptığı ziyaretten söz ederken yüzünü eksilirdi. Hanımlar da öfkeliydiler. Sonunda çok önemli bir gerçeği ortaya çıkarmayı başardılar. Daha önce hiç kimsenin adını sanını duymadığı, Stepanida Matveyevna diye biri Prens'in idaresini eline almıştı. St Petersburg'dan onunla beraber gelen, ne olduğu belirsiz, bu iri yan kadın patiska elbiseler giyiyor ve elinde bir yığın anahtarla dolaşıyordu. Prens, bir çocuk gibi, her konuda onu dinliyor, izni olmadan adım bile atmıyordu. Kadın Prens'i kendi el eriyle yıkıyor, bir bebek gibi onu her yere taşıyor ve şımartıyordu. Dahası, bütün ziyaretçileri ondan uzak tutuyordu, özel ikle de artık yavaş

yavaş Dukhanovo'ya keşfe gelen akrabalarım. Mordasov'da çoğu kadınlar olmak üzere hemen herkes bu akıl almaz, gizli ilişkiyi konuşuyordu. Stepanida Matveyevna' nın Prens'in mülkü

üzerinde tam, sınırsız ve kesin bir yetkisi olduğunu da söylüyorlardı. Çiftlikteki kâhyaları, hizmetçileri, uşakları işe alıp işten çıkaran ve para işlerine bakan da oydu. Her şeyi öyle iyi idare ediyordu ki köylüler hal erinden çok memnunlardı. Prens'e gelince, dediklerine göre bütün gün işi gücü, süsüyle ilgilenmek, peruklarını denemek, ceketlerini giyip çıkarmaktı. Geri kalan zamanını

Stepanida Matveyevna ile beraber geçiriyor, kâğıt oynuyorlar, fal bakıyorlardı. Prens, sırf gösteriş

olsun diye arada sırada İngiliz kısrağına biniyor ve eyer üzerinde güç durduğu için Stepanida Matveyevna droşki* ile ona eşlik ediyordu. Bazen de üzerinde paltosu, başında geniş kenarlı bir şapka, boynunda pembe bir hanım eşarbı ve tek gözünde gözlükle, sol eline bir sepet alıp mantar, kır çiçeği ve peygamberçiçeği toplamağa çıkıyordu. Böyle zamanlarda Stepanida Matveyevna hemen yanı başında oluyor, iki irikıyım uşak ile her ihtimale karşı bir de fayton arkalarından geliyordu. Yolda karşılaştıkları bir mujik** hemen kenara çekilerek şapkasını

çıkarıyor ve selam verip: "İyi günler Prens Hazretleri,

* Dört tekerlekli bir Rus arabası. ** Çarlık zamanındaki Rus köylüsü.

16

gözümüzün nuru!" diyordu. Prens de hemen gözlüğünü düzeltip ona bakıyor, dostça başını

sal ayıp, samimi bir şekilde: "Bonjour, mon ami, bonjour* diye karşılık veriyordu. Buna benzer pek çok dedikodu Mordasov'da yayıldı. Prens'i unutmaları olanaksızdı. Böylesine iç içe yaşıyorlardı

işte!

Güzel bir sabah, bu keşiş kılıklı, antika adamın yalnız başına Mordasov'a gelip Marya Aleksandrovna'mn evinde kaldığı dedikodusu yayılınca, herkes hayretler içinde kaldı! Bir telaş, bir heyecan yaşandı. Herkes

bir açıklama bekliyor, herkes birbirine: "Neler oluyor?" diye soruyordu.

İçlerinden bazıları Marya Aleksandrovna'ya gitmeğe bile kalkıştı. Prens'in gelişi herkesi hayrete düşürmüştü. Hanımlar birbirlerine notlar yazdılar, buluşmalar ayarlandı, hizmetçilerini ve kocalarını keşif turlarına gönderdiler. Prens'in başka bir yerde değil de Marya Aleksandrovna'da kalması özel ikle herkesi şaşırttı. Hele de Prens'in uzaktan akrabası olan Anna Nikolayevna Antipova bu duruma çok içerledi. Bütün sorularına yanıt alabilmek için Marya Aleksandrovna'nın evine bizzat gitmekten başka bir çaresi yoktu. Değerbilir okuyucu bu ziyarete konuk olacaktır. Şu anda sabahın onu, ama Marya Aleksandrovna' nın bu tanıdıkları geri çevirmeyeceğine eminim.

Bizi de kesinlikle kabul edecektir.

Günaydın dostum, günaydın.

17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Saat sabahın onu. Marya Aleksandrovna'nın Main Caddesi' ndeki evinde, evin hanımının özel günlerde 'salon' olarak adlandırdığı odadayız. Marya Aleksandrovna'nın bir de özel oturma odası

var. Odanın zemini gayet güzel cilalanmış, duvarları özel olarak ısmarlanmış, ince bir kâğıtla kaplı. Hantal mobilyalarda kırmızı hâkim. Üzerinde ayna asılı bir şömine var. Aynanın önünde, heykelden motiflerle süslü, oldukça zevksiz, bronz bir saat duruyor. Pencerelerin arasındaki duvarlarda, örtüleri kaldırılmış, iki büyük ayna ve onların önlerinde de küçük sehpaların üzerinde iki saat daha var. Arkadaki duvarın dibinde, Zina için getirilmiş, koskoca bir piyano duruyor. Ne de olsa Zina bir müzisyen. Koltuklar yapay bir düzensizlik yaratmak amacıyla, yanmakta olan şöminenin etrafına gelişigüzel konmuş. Ortalarında da küçük bir sehpa var. Odanın öbür ucunda, üzerine göz kamaştıracak kadar beyaz bir örtü serilmiş masada gümüş bir semaver fokurduyor ve güzel bir çay tepsisi hazır bekliyor. Semaver ve çay, Marya Aleksandrovna'nın evinde kalan, uzak akrabası Nastasya Petrovna Zyablova'nın kontrolü altında. Bu 18

hanım hakkında da birkaç söz söyleyelim: otuzunu aşmış, siyah saçlı, cildi dipdiri, canlı gözleri koyu kahverengi bir dul. Oldukça hoş bir kadın, akıl ı, kuşkusuz dedikoduya düşkün ve her şeyi istediği gibi ayarlamayı bilen biri. Bir yerlerde okula giden iki çocuğu var, yeniden evlenmeyi çok istiyor ve başına buyruk hareket ediyor. Kocası bir subaymış.

Marya Aleksandrovna, üzerinde kendisine çok yakışan, açık yeşil bir elbise, muhteşem bir edayla, şöminenin yanında oturuyor. Şu anda, yukarıda bir yerlerde süsüyle ilgilenen Prens'in gelişinden son derece memnun. Öyle memnun ki sevincini gizlemeye gerek duymuyor. Önünde duran delikanlı, birtakım hareketlerle ona bir şeyler söylüyor. Dinleyicisini memnun etmek istediği gözlerinden bel i. Yirmi beş yaşlarındaki bu delikanlı, zeki ve hareketli görünmek için çaba harcamasa hiç de fena bir çocuk değil. Çok zevkli giyinmiş, oldukça yakışıklı, sarışın biri. Ondan daha önce de söz etmiştik, hani şu gelecekte büyük umutlar vaadeden Bay Mozglyakov. Marya Aleksandrovna'ya göre bir züppe olmasına rağmen, yine de ona iyi davranıyor. Kızı Zina'nın peşinde, kendi deyimiyle ona deli oluyor. İkide bir Zina'ya dönüyor, aklıyla ve neşesiyle onu güldürmeye uğraşıyor. Ama kız ona karşı oldukça soğuk ve ilgisiz. Piyanonun yanında durmuş

nota defterini karıştırıyor. Girdiği ortamda hayranlık uyandıracak tipteki kadınlardan. Akıl ara durgunluk verecek kadar güzel. Uzun boylu, siyah saçlı, kapkara iri gözlü, enfes vücudu olan bir kadın. Omuzları ve kol arı ideal ölçülerde, başkan çıkarıcı bacaklarıyla bir kraliçe gibi yürüyor.

Bugün nedense biraz solgun. Yine de bir kere bakmakla bile üç gece rüyalarınızı süsleyecek kadar güzel, dolgun, kırmızı dudakları ve inci gibi ışıldayan küçük dişleri yeter. Yüz ifadesi ciddi ve sert. Mösyö Mozglyakov sanki onun bakışlarından korkuyor, en azından ona bakmaya cesaret ettiği her sefer titriyor. Kibirli tavırları, karşısındakini aşağılar nitelikte. Beyaz, pamuklu, sade bir elbise giymiş. Beyaz ona çok yakışıyor. Zaten yakışmayan bir şey yok ki! Parmağında saç

telinden yapılmış bir yüzük var. Rengine bakılırsa

19annesinin saçı değil. Kimin saçı olduğunu sormaya cesaret etmek Mozglyakov'un harcı değil.

Zina bu sabah pek konuşkan sayılmaz, hatta sanki bir şey için endişeliymiş gibi hüzünlü. Öte yandan, Marya Aleksandrovna da hiç durmadan konuşuyor. Ara sıra da kızına, sanki korkuyormuş gibi gizlice, kuşkulu ve garip bir bakış atıyor.

"Sizi gördüğüme çok sevindim, çok sevindim, Pavel Aleksandrovich" diye seslendi, "şimdi içimden pencereye çıkıp bağırarak herkese duyurmak geliyor. Söylediğiniz tarihten iki hafta önce gelmeniz Zina ve benim için bir sürpriz oldu, bunu söylemeye bile gerek yok! Hele sevgili Prens'i getirmenize ne kadar sevindiğimi anlatamam. Şu çekici ihtiyarı ne kadar sevdiğimi biliyor musunuz? Ama yo, yo! Siz anlayamazsınız! Ne kadar anlatsam da sizin gibi genç kuşak benim coşkumu anlayamaz! Altı yıl önce, ne güzel günler yaşadık, hatırlıyor musun Zina? Ah, az kalsın unutuyordum, sen o zaman teyzenle kalıyordun... inanmazsınız Pavel Aleksandrovich, ben onun akıl hocası, kardeşi, annesiydim! Çocuk gibi dinlerdi beni! İlişkimizde saf, yüce ve yumuşak bir şeyler vardı, hatta biraz da pastoraldi... Nasıl anlatacağımı bilemiyorum! Bu yüzden şimdi bile evimi minnetle anar, cepauvreprince*. Farkında mısınız Pavel Aleksandrovich, belki de bana getirmekle, onu kurtarmış oldunuz. Şu geçen altı yıl içinde onu düşünüp durdum.

İnanmayacaksınız ama geceleri rüyama bile girdi. Bir canavarın onu büyülediğini, mahvettiğini söylüyorlar. Demek sonunda onu o kadının pençesinden kurtardınız! Şimdi bu fırsattan yararlanıp onu tamamen kurtarmalıyız. Söylesenize nasıl başardınız bunu? Karşılaşmanızı en ince ayrıntısına kadar anlatın. Heyecandan demin sizi tam olarak dinleyemedim, ayrıntılar çok önemli, işin özü o aptal ayrıntılardadır hep, demek istediğimi anlıyor musunuz? Ayrıntılara çok önem veririm, en önemsiz olaylarda bile ayrıntılara dikkat ederim... Hazır Prens de tuvaletiyle ilgilenirken..."

"Her şey size söylediğim gibi oldu, Marya Aleksandrovna!" diye * Zaval ı Prens!

20

söze karıştı Mozglyakov, belki yüzüncü kez hikâyesini anlatmaya hevesli bir şekilde. Bu onun için bir zevkti. "Gece yolculuğu yaptım ve hiç uyumadım tabi . Ne kadar acele ettiğimi tahmin edersiniz" diye ekledi Zina'ya dönerek. "Bağırıp çağırıp at istedim, hatta kavga bile ettim. Bunları

yayınlatmaya kalksam, son moda, nefis bir şiir. olurdu! Neysebunların konumuzla bir ilgisi yok.

Saat sabahın altısında, İgishevo İstasyonu'na vardım. İliklerime kadar donmuştum, ama ısınmakla

uğraşmadım. 'Atlar!' diye öyle bir bağırmışım ki, kucağında çocuğu olan istasyon müdürünün eşini bile korkutmuşum. Herhalde sütü çekilmiştir kadının... Güneşin doğuşu nefisti.

Havadaki donmuş zerreciklerin nasıl da kırmızı kırmızı ışıldadıklarını bilirsiniz. Ama buna bile ilgi göstermedim. Yo, çok acelem vardı! Atları zorla aldım, başka biri için hazırlamışlardı, adamı

neredeyse düel oya davet ediyordum. İstasyonda söylediklerine göre, prensin biri geceyi orada geçirmiş ve on beş dakika kadar önce de kendi atlarına binip gitmişti. Konuştuklarını duymadım bile, kapalı kızağıma atladığım gibi, zincirden kurtulmuşçasma fırladım. Fet'in bir ağıtında buna benzer bir şey vardı. Kasabaya dokuz verst kalmıştı ki, tam Svetozersky Manastırı kavşağında ilginç bir şeyle karşılaştım. Kocaman bir yolcu kızağı devrilmişti. Sürücüsüyle iki uşak, başında şaşkın şaşkın dikiliyorlardı. İçerden yürekler acısı feryatlar ve çığlıklar geliyordu. İlk önce geçip gitmeye niyetlendim. 'Aman canım boş ver' diye düşündüm, 'ben buralı değilim ki'. Sonra, Heine'nin dediği gibi 'o her şeye burnunu sokan' hayırseverliğim tuttu. Durdum. Bizim Semyon ve tam bir Rus olan arabacımızla beraber yardıma koştum. Altı kişi kızağı ancak doğrultup düzelttik.

Kasabaya odun götüren mujikler de yardıma koştu, karşılığında da el erine votka parası verdim.

'Bu, o prens olabilir' diye düşündüm. Bir de baktım ki gerçekten de oydu: Prens Gavrila! Ne beklenmedik bir karşılaşmaydı! 'Prens! Amca!' diye bağırdım. Tabi ilk önce beni tanıyamadı, ama sonra... ikinci kez bakınca hatırlar gibi oldu. Size bir şey itiraf edeyim mi, aslına bakarsanız şimdi bile, kim olduğuma dair hiç fikri yok. Beni akrabası değil de başka biri sanıyordu. Onu yedi yıl kadar önce St

21Petersburg'da görmüştüm, tabi o zamanlar küçük bir çocuktum. Beni öyle etkilemişti ki onu hemen tanımıştım. O beni nereden tanıyacaktı? Kendimi tanıttım, çok sevindi ve bana sarıldı.

Ama bu arada hâlâ korkudan tir tir titriyor ve ağlıyordu, gerçekten ağlıyordu. Kendi gözlerimle gördüm! Sonra, onu benim kızağıma binip, Mordasov'a gelmesi ve hiç olmazsa en az bir gün kalıp dinlenmesi için ikna ettim. İtirazsız kabul etti... S vetozersky Manastırı'na, çok saygı

duyduğu Peder Misail'i görmeğe gittiğini anlattı. Hani şu, hepimizin çok iyi bildiği, geçen yıl beni süpürgesiyle kovalayan Stepanida Matveyevna var ya, işte o, bir mektup almış. Moskova'daki ailesinden biri ölmek üzereymiş. Babası mı, yoksa kızı mı bilmem, zaten bana ne, belki de hem kızı hem de babasıdır, hatta bir de meyhanede çalışan yeğeni de ölüyormuş... Neyse canım, uzun lafın kısası, kadın o kadar kötü olmuş ki on günlüğüne Prens'ten ayrılıp başkenti şereflendirmeye gitmiş. Sonra Prens bir gün oturmuş, iki gün oturmuş, peruklarını takıp çıkarmış, her yerini kremlemiş, bıyığını boyamış, kâğıt (hatta belki de bakla) fal arı bakmış, ama olmamış, Stepanida Matveyevna'sız hayata dayanamamış; atlarını hazırlatıp, Svetozersky Manastırı'na gitmeye karar vermiş. Stepanida Matveyevna'nın gölgesinden bile ödü patlayan bir uşak karşı

çıkma cesaretinde bulunmuş, ama Prens dinlememiş. Dün akşam yemeğinden sonra yola koyulmuş, geceyi İgishevo'da geçirmiş, şafakta, istasyondan ayrılmış ve tam Peder Misail'e dönen kavşakta kızağı neredeyse hendeğe yuvarlanıyormuş. Onun yardımına koştuktan sonra, ortak dostumuz, sevgili Marya Aleksandrovna'ya şöyle bir uğramaya ikna ettim. Sizin, tanıdığı en çekici hanım olduğunuzu söyledi ve işte buradayız. Şimdi Prens yanından hiç ayırmadığı ve asla da ayırmayacağı uşağının yardımıyla makyajını yapıyor yukarda, çünkü hanımların huzuruna makyajsız çıkmaktansa ölmeyi tercih eder... Bütün hikâye bu! Eine al erliebste Geschichte. * "

"Ne kadar şakacı bir adam, Zina!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sonuna kadar dikkatle dinledikten sonra. "Ne kadar da

* Nefis bir hikâye!

güzel anlattı! Peki söylesenize Paul, sizin Prens'le yakınlığınız nedir? Sanki 'Amca' dediniz gibi geldi bana."

"Doğrusunu söylemek gerekirse Marya Aleksandrovna, onunla yakınlık derecemi bilmiyorum. Çok uzak bir akrabalık galiba. Zaten bütün bunlar Ağlaya Mikhailovna Hala'nın işleri. Bilirsiniz, parmaklarıyla, hiç durmadan akrabalarımızı saymaktan başka bir şey yapmaz. Geçen yaz, Dukhanovo'ya gidip onu görmemi isteyen halamdı. Keşke kendi gitseydi! Ben ona 'Amca' diyorum o da itiraz etmiyor. İşte akrabalığımız böyle, en azından şimdilik..."

"Ne olursa olsun, sizi buraya Tanrı gönderdi! Benimkinde değil de başka bir evde kalsaydı, zaval ıya olacakları düşünmek bile istemem! Buradaki insanlar onu kaptıkları gibi, çekiştire çekiştire, parçalara ayırırlardı! Sanki altın madeni ya da elmas tarlasıymış gibi üzerine saldırırlar, hatta onu soyup soğana çevirirlerdi. Bu kasabadakilerin ne rezil, ne açgözlü, ne sinsi insanlar olduklarını bilemezsiniz, Pavel Aleksandrovich!..."

"Yapmayın canım! Sizinkine değil de kimin evine götüreceklerdi yani? Siz ne diyorsunuz Marya Aleksandrovna?" diye lafa karıştı, dul Nastasya Petrovna, çay doldururken. "Herhalde Anna Nikolayevna'ya götürecek değil erdi!"

"Neden aşağı inmesi bu kadar uzun sürdü acaba? Çok garip" dedi Marya Aleksandrovna, sandalyesinden sabırsızlıkla kalkarak.

"Amcam mı?" dedi Mozglyakov. "Bence onun hazır olması beş saat daha sürer! Hafızası o kadar zayıf ki, belki de sizi ziyarete geldiğini unutmuştur. Biraz garip bir adamdır, bilirsiniz Marya Aleksandrovna!"

"O kadar da değil! Siz ne demek istiyorsunuz?" "Bir şey demek istemiyorum Marya Aleksandrovna. Gerçek bu! Zaten o tam bir adam sayılmaz, yarısı takma. Siz onu altı yıl önce görmüştünüz, oysa ben bir saat önce gördüm. Yarı ölü sayılır! Yürüyen bir ölü, gömmeyi unutmuşlar o kadar! Gözleri takma, bacakları mantardan, her yanı tel erle tutturulmuş, hatta tel er sayesinde konuşabiliyor!"

23"Ah Tanrım! Ne saçma şeyler söylüyorsunuz!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sert bir ifade takınarak. "Saygıdeğer, yaşlı bir adam için böyle kelimeler kul anmak, sizin gibi genç bir adama hiç yakışıyor mu? Üstelik akrabasısınız, ne ayıp! Hem ne kadar da nazik bir adam..." O anda sesi duygusal bir tona büründü. "Şunu aklınızdan hiç çıkarmayın, o soyluluğun en son kalıntısı, babasının bir kopyası. Dostum,mon ami* l Dilinizden hiç düşürmediğiniz yeni fikirler yüzünden böyle saçma sapan konuşuyorsunuz, bunun farkındayım. Aslında ben de bu fikirlerden yanayımdır! Soylu ve onurlu düşünceleriniz olduğunu biliyorum. İçimden bir his bana, bu yeni fikirlerin altında coşkulu bir şeyler olduğunu söylüyor, ama bunlar benim dürüst olmamı, olayları

gerçekçi bir şekilde değerlendirmemi engel emez. Ben neler gördüm, sizden daha çok şey yaşadım, üstelik de bir anneyim, siz daha çok gençsiniz. Yaşlı bir adam olduğu için size komik geliyor. Hepsi bu kadarla

da kalmıyor. Geçen gelişinizde, bütün köleleri serbest bırakacağınızı, artık bu devirde bir şeyler yapılması gerektiğini söylemiştiniz. Bunlar hep o, durmadan okuduğunuz Shakespeare'in etkisi! İnanın bana Pavel Aleksandrovich, artık Shakespeare'inizin zamanı çoktan geçti, şimdi dirilip, mezarından kalkacak olsa, o kadar akıl ı olmasına rağmen, yaşadığımız hayatın tek bir şeyine bile akıl erdiremezdi. Eğer çağdaş toplumumuzda hâlâ kibar ve görkemli bir şeyler kaldıysa, bu ancak üst tabakada bulunabilir. Çuval da giyse Prens Prens'tir.

Viranedeki bir Prens bile saraydaki Prens'e eştir. Natalya Dmitriyevna'nın kocasını düşünün, kendisine gerçek bir saray yaptırdı, ama yine de Natalya Dmitriyevna'nın kocası olmaktan öteye geçemedi. Natalya Dmitriyevna da kendisini el i tane tuvaletle donatsa bile, yine aynı Natalya Dmitriyevna'dır, kişiliğinde zerre kadar bir değişiklik olmaz. Siz de geldiğiniz üst tabakanın temsilcisi sayılırsınız. Ben de kendimi pek yabancı saymam. Kimse soyunu lekelemek istemez.

Neyse, nasıl olsa bir gün bunları hep anlayacaksınız, mon cher** Paul, Shakespeare'inizi unutacaksınız.

* Dostum. ** Sevgili

24

Size şimdiden söylüyorum. Zaten şu anda bile içten gelerek böyle konuşmadığınıza inanıyorum, modaya uyuyorsunuz o kadar. Neyse canım, ben de ne çok konuşuyorum. Siz burada durun da ben yukarı çıkıp Prens'e ne olduğuna bir bakayım, mon cher Paul. Belki uşaklarıma falan ihtiyacı

vardır..."

Uşaklarını hatırlayan Marya Aleksandrovna, aceleyle odadan çıktı.

"Marya Aleksandrovna, Prens'in şu moda delisi Anna Nikolayevna'nın eline düşmediğine sevindi sanırım. Biliyorsunuz Anna Nikolayevna, onun akrabası olduğunu söyleyip duruyor. Şu anda sinirinden kuduruyordur!" dedi Nastasya Petrovna. Zina ve Pavel Aleksandrovich'e bakıp, onlardan bir cevap alamayınca, sanki bir işi varmış gibi odadan çıktı ve ikisini yalnız bıraktı. Dışarı

çıkınca da kapıda durup içeriyi dinlemeğe başladı.

Pavel Aleksandrovich hemen Zina'ya döndü. Öyle heyecanlıydı ki sesi titriyordu.

"Zinaida Afanasyevna, bana kızgın değilsiniz ya?" dedi, korku dolu ve yalvaran bir sesle.

"Size mi? Ne için?" dedi Zina, hafifçe kızarıp, harika gözlerini kaldırıp ona bakarak.

"Bu kadar çabuk döndüğüm için Zinaida Afanasyevna! Duramadım, iki hafta daha bekleyemedim... Geceleri rüyama bile girdiniz. Kaderimi öğrenmek için koşarak geldim... Ama suratınızı asıyorsunuz, kızgınsınız! Şimdi de mi kesin bir cevap alamayacağım?"

Zinaida'nın gerçekten suratı asıktı.

"Böyle söyleyeceğinizi biliyordum" dedi, yine gözlerini kaçırarak. Sesi ciddi ve sertti, rahatsız bir ifade taşıyordu. "Beklemeyi ben de sevmem, her şey ne kadar çabuk hal edilirse o kadar iyi. Yine bir cevap bekliyorsunuz, hatta yalvarıyorsunuz. Yine aynı şeyi söylüyorum. Cevabım size daha önce söylediğimin

aynısı: Bekleyin! Henüz kararımı vermedim ve size karınız olacağım ko 25,

nusunda söz veremem. Böyle şeyler zorla olmaz, Pavel Aleksandrovich! Sizi rahatlatacaksa, şu kadarını söyleyeyim, sizi kesin olarak reddetmiyorum. Bir şeyi daha belirteyim, sabırsızlığınızı ve kaygınızı gayet iyi anladığım için size olumlu bir kararın umudunu da vermek istiyorum. Tekrar söylüyorum, kararımda tamamen özgür olmak istiyorum ve eğer sonuçta, red cevabı verecek olursam ümit verdiğim için beni suçlamayın. Bunu aklınızdan çıkarmayın."

"Bu da ne demek oluyor şimdi?" diye bağırdı Mozglyakov, acıklı bir sesle. "Bu nasıl bir ümit?

Kelimelerinizden ümit ışığı çıkarabilir miyim Zinaida Afanasyevna?"

"Size söylediğim hiçbir şeyi unutmayın ve nasıl istiyorsanız oy le bir anlam çıkarın. Sizin bileceğiniz şey! Başka söyleyecek bir şeyim yok. Sizi reddetmedim, tek istediğim beklemeniz.

Ama bir kez daha söylüyorum, reddetme hakkına sahibim. Bir şey daha söyleyeyim, kararlaştırılan zamandan önce gelişinizle, dolambaçlı yol ardan, araya üçüncü bir kişiyi örneğin annemi koyarak kararımı etkilemeye çalışıyorsanız, ne yazık ki yanlış hesap yapmışsınız. Öyle bir durumda sizi kesinlikle reddederim, bunu bilmiş olun. Artık yeter, lütfen kararlaştırılan zamana kadar bana bu konuda tek kelime bile söylemeyin."

Bütün bu konuşma öylesine sert, heyecansız bir ses tonuyla ve duraksamadan yapılmıştı ki sanki önceden ezberlenmiş gibiydi. "Bay Paul", kendisine kapının yolunun gösterildiğini hissetti. O

anda, Marya Aleksandrovna arkasında Bayan Zyablova ile beraber odaya girdi.

"Sanırım birazdan aşağıda olacak Zina! Nastasya Petrovna lütfen taze bir çay demleyin!". Marya Aleksandrovna biraz heyecanlıydı.

"Anna Nikolayevna birisini göndermiş. Anyutka aceleyle mutfağa gelip bir sürü soru sordu. Hanım biraz öfkeli galiba!" dedi Nastasya Petrovna semavere doğru giderken.

"Bana ne canım?" dedi Marya Aleksandrovna, omuzlarının üzerinden Bayan Zyablovna'ya bakarak. "Sanki senin Anna Ni

kolayevna'nın düşündükleri benim çok umurumda! Emin olun ben onun mutfağına kimseyi göndermem. O zaval ı Anna Nikolayevna' nın düşmanı olduğumu sanmanıza çok şaşırdım, gerçekten çok şaşırdım, yalnızca siz değil bütün kasaba öyle düşünüyor. Size sorarım Pavel Aleksandrovich, ikimizi de tanırsınız, ben ne diye ona düşman olayım? Kıdem yüzünden mi?

Kıdem benim umrumda bile değil. İstiyorsa kıdem onun olsun! Onu ilk kutlayan ben olurum. Ama bu haksızlık. Onu savunacağım, savunmak zorundayım. Herkes onun hakkında böyle şeyler söylüyor. Neden ona saldırıyosunuz? Genç olduğu ve güzel giysileri sevdiği için mi? Neden bu mu? Güzel giysilere düşkünlük başka şeylerden iyidir bence. Natalya Dmitriyevna'ya bir baksanıza, onun sevdiği şeyler bir toplulukta söylenemez bile! Anna Nikolayevna evde hiç

durmayıp bütün gün gezdiği için mi kötü? Tanrı aşkına! Kadının bir eğitimi yok, doğal olarak eline bir

kitap alıp okuyamıyor ya da kendisini oyalayacak bir şeyler bulamıyor. Onun için de, flört edip, yoldan geçenlerle bakışmaktan başka ne yapsın? Bembeyaz bir surattan başka bir şeyi olmadığı

halde neden herkes güzel olduğunu söylüyor acaba? Dansa gittiğinde herkesi güldürüyor! Peki neden Polka'yı güzel yaptığını söylüyorlar? Çok acayip şapkalar ve eşarplar takıyor, ama Tanrı

onu zevkten yoksun bırakıp, saf yaratmışsa suç onun mu? Saçına şeker kağıdının çok yakışacağını söyleseniz hiç düşünmeden hemen takar. Dedikoducunun biri, ama burada âdettir, hangimiz değiliz ki? Şu koca favorili Sushilov sabah akşam, hatta gece bile ziyaretine gidiyor.

Tanrım! Bunun bir nedeni var kuşkusuz. Kocası sabahın beşine kadar dışarda kumar oynuyor!

Her neyse, öyle çok kötü örnek var ki! Bunların hepsi dedikodu olabilir. Yani, ben her zaman onu savunacağım!... Tanrım! Ve işte Prens! İşte o! Onu tanırım! Onu her yerde tanırım! Nihayet sizi görebildim monprince!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, içeri yeni giren Prens'i karşılamak için koşarken.

27DÖRDÜNCÜ BOLUM

İlk bakışta, Prens'in yaşlı bir adam olduğunu hiç anlamazsınız; ancak yakından, dikkatlice bakarsanız tel erle tutturulmuş bir cesede benzediğini görürsünüz. Bu mumyanın genç bir delikanlıya dönüştürülmesi için, her çeşit sanat yöntemi kul anılmıştır. Hepsi simsiyah olan şahane bir peruk, favoriler, bıyık, küçük sakal yüzünün yarısını kapatmaktadır. Yüzü pek alışılmadık bir yöntemle bembeyaz yapılmış ve al ıkla boyanmıştır ve tek bir kırışığı bile yoktur.

Nereye gider bu kırışıklar? Kimse bilmez. Sanki podyumlardan inmiş gibi modaya uygun giyinir.

Özel bir sabah ceketi ya da ona benzer bir şey giyer, tam olarak ne olduğunu gerçekten bilmiyorum, yalnızca, son moda bir şey olduğunu ve sabah ziyaretleri için giyildiğini söyleyebilirim.

Eldivenleri, kravatı, yeleği, gömleği ve diğer giysileri hep göz kamaştıracak kadar temiz ve zevklidir. Prens hafifçe topal ar, ama bunu bile sanki modaymış havasında yapar. Tek gözüne hem de camdan yapılmış olan takma gözüne tek camlı gözlük takar. Parfüme daldırılmış gibidir.

Konuşurken, bazı kelimeleri değişik bir şekilde ağır ağır söyler, tabi 28

bu yaşlılığıyla bağdaştırılacak bir şey olabilir, ama belki de takma dişlerinden ya da değişik bir etki yaratma arzusundan kaynaklanıyor da olabilir. Bazı heceleri, 'e' harfine özel bir vurgu yaparak, alışılmamış bir yumuşaklıkla söyler. Tavırlarında senlibenli bir hor görme vardır, bu da hayatını bir züppe olarak geçirmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu züppe yaşam tarzından kalan izleri, ne yazık ki hiçbir parfüm, hiçbir korse, makyaj .malzemesi ya da kuaför kapatamaz. Şunu da en baştan kabul etmeliyiz ki, yaşlı adam henüz aklını kaçırmadıysa bile, hafızasını çoktan kaybetmişti ve aynı şeyleri durmadan söylüyor, saçmalayıp duruyordu. Onunla konuşabilmek için insanda özel bir yetenek olması gerekir. Marya Aleksandrovna kendi yeteneğine son derece güvenir, Prens'i görünce öylesine kendinden geçer ki bunu tanımlamak imkânsızdır.

"Hiç değişmemişsiniz, hiç!" diye bağırdı, konuğunu iki elinden tuttuğu gibi rahat bir koltuğa oturttu.

"Oturun, oturun Prens! Birbirimizi görmeyeli altı yıl oldu, tam altı yıl. Sizden tek bir mektup bile almadım, onca zamandır tek satır yazmadınız! Ah bana karşı nasıl da suçlusunuz, Prens! Size nasıl

kızgınım mon cher Prens! Neyse önce bir çay içelim! Tann aşkına Nastasya Petrovna, hadi çay içelim!"

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Beni bağışlaym!" diye peltek peltek konuştu (peltek peltek konuştuğunu söylemeyi unuttuk, bunu bile modaymış gibi yapar). "Bağışlaym! Daha geçen yıl gelmeye ciddi ciddi niyetlendim, inanın" diye ekledi, odayı gözlüğüyle süzerek. "Kolera salgını var dediler, korktum doğrusu"

"Hayır Prens, kolera falan yok" dedi Marya Aleksandrovna.

"Sığır humması vardı, Amca!" dedi Mozglyakov, kendini göstermek Hevesiyle. Marya Aleksandrovna onu ciddi bir bakışla süzdü.

"Evet, sığır humması ya da ona benzer bir şey...Neyse, ben yerimden hpırdayamadım. Kocanız nasıl, sevgili Anna Nikolayevna? Hâlâ maliyede mi?"

"Yoo Prens" dedi Marya Aleksandrovna, hafifçe kekeleyerek. " Kocam maliyede değil ki..."

"Bahse girerim Amcam'ın kafası karıştı ve sizi Anna Nikolayevna Antipova ile karıştırdı!" dedi akıl ı

Mozglyakov, ama o. açıklamadan da Marya Aleksandrovna'nın her şeyi anladığını fark ederek, hemen toparlandı.

"Ah evet, evet... Anna Nikolayevna... Ne korkunç bir hafızam var! Evet, Antipovna, tabi ya Antipovna'ydı" dedi Prens kendinden emin bir havayla.

"Hayır Prens, çok kötü karıştırdınız" dedi Marya Aleksandrovna, acı acı gülerek. '"Ben Anna Nikolayevna değilim, doğrusunu söylemek gerekirse beni hatırlayamayacağınızı hiç

düşünmemiştim! Beni çok şaşırttınız, Prens! Ben sizin eski arkadaşınız Marya Aleksandrovna Moskaleva'yım. Hatırlamıyor musunuz Prens? Marya Aleksandrovna!..."

"Marya Aleksandrovna! Şaşılacak şey! Ben de sizin şey neydi adı? ah evet! Anna Vasilyevna olduğunuzu sanıyorum... C'est delicieux* Demek yanlış eve gelmişim. Beni Anna Matveyevna'nın evine götürüyorsun sanmıştım. C'est charmant**'Bu bana çok sık oluyor... Hep yanlış yere giderim. Ama yine de halimden memnunum, ne olursa olsun hep memnun olurum. Demek siz Nastasya Vasilyevna değilsiniz? Bu çok ilginç..."

"Marya Aleksandrovna'yım Prens, Marya Aleksandrovna! Siz nasıl da suçlusunuz! Demek en iyi arkadaşınızı unuttunuz!"

"Ah evet, en iyi arkadaşımı... pardon pardon" diye pelteleyerek konuştu, bir yandan da Zina'ya bakıyordu.

"Bu kızım Zina. Onunla tanışmadınız Prens. 18'de geldiğiniz zaman o burada değildi."

"Kızınız mı? Charmante, charmante!" dedi Prens, urun saplı

* Nefis! ** Bu ne hoş!

gözlüğüyle Zina'ya arzulu arzulu bakarken. "Mais quel e beaute!"* diye fısıldadı. ,

"Çayınız, Prens" dedi Marya Aîeksandrovna, elinde tepsiyle Prens'in önünde duran çocuğa dikkatini çekerek. Prens fincanı aldı ve tombul, pembe yanaklı çocuğa bakarken kendini kaybetti.

"Aah, bu sizin oğlunuz mu?" dedi. "Ne güzel bir çocuk!... Terbiyeli bir çocuğa benziyor."

"Prens" diye araya girdi Marya Aleksandrovna aceleyle. "Korkunç kazayı duydum! Çok korktum doğrusu... Bir yerinizi incitmediniz ya? İyice emin olmalısınız! Böyle bir şey şakaya gel mez...

"O yaptı, o yaptı, arabacı yaptı bunu!" dedi Prens, alışılmadık bir hareketlilikle. "Dünyanın sonu falan geldi sandım. İtiraf etmeliyim ki çok korktum. Tanrı beni bağışlasın! Neredeyse aklımı

kaçırıyordum! Hiç beklemiyordum, hiç beklemiyordum! Arabacım Feofil'in suçu bu! Sana güveniyorum dostum, gerekli işlemleri hal et, bir araştırma yaptırt. Benim canıma kastettiğinden eminim!"

"Tamam, tamam Amca!" dedi Pavel Aleksandrovich. "Aslını iyice araştırırım! Ama Amca, onu bu seferlik affedemez misiniz? Ne diyorsunuz?"

"Kesinlikle olmaz! Beni ortadan kaldırmak istediğinden eminim. O ve evdeki Lavrenty.

Düşünsenize kafasını şu yeni fikirlerle doldurmuş! Son zamanlarda çok olumsuz davranmağa başladı... Açık söylemek gerekirse, tam anlamıyla komünist olmuş! Onunla karşılaşmaya bile korkuyorum!"

"Çok doğru söylüyorsunuz Prens" diye bağırdı Marya Aleksandrovna. "Şu lanet olasıca, işe yaramaz adamlardan neler çektiğimi bilemezsiniz! Bir düşünsenize, iki tanesini değiştirdim, ama onların yerine aldıklarım da öyle aptal şeyler ki, sabahtan akşama Bu ne güzel ik!

kadar onlarla beraber olmaktan korkuyor insan. Ne aptal olduklarım bilemezsiniz, Prens!"

"Öyle tabi , ama ben uşağın biraz kalın kafalı olmasını isterim doğrusu" dedi Prens, bütün yaşlılar gibi boş konuşmalarının dikkatle dinlenmesinden çok memnundu. "Bir uşağa bu yakışır, hatta bu onun en önemli erdemidir, dürüst ve salak olmalıdır. Tabi bazı zamanlarda. Bu onları daha heybetli yapar, yüzlerine bir ciddiyet gelir; yani daha terbiyeli görünürler, bir uşakta en çok aradığım şey terbiyedir. Örneğin, benim Terenty. Terenty'i hatırlıyorsunuz değil mi? Onu ilk gördüğüm anda ondan iyi bir kapıcı olacağını anlamıştım! Şaşılacak kadar aptaldı! Koyun gibi bakardı! Ama ne heybetli, ne ciddiydi! Gırtlağı açık pembeydi! Beyaz kravatı ve üniformasıyla çok etkileyiciydi. Onu gerçekten çok severdim. Bazen ona bakar hayran kalırdım, sanki bilimsel bir araştırma yapıyormuş gibi önemli bir edası vardı! Tam bir Alman filozofuna benziyordu, Kant gibi örneğin, yok yok daha çok besili bir hindi gibiydi. Bir uşak için fazlasıyla comme ilfaıt!..."

Marya Aleksandrovna kahkahayı patlatıverdi, hatta alkışladı bile. Pavel Aleksandrovich de bütün kalbiyle onun duygularına katıldı. Amcasını çok komik bulmuştu. Nastasya Petrovna da gülmeye başladı. Zina bile güldü.

"Ne kadar şakacı, ne kadar akıl ı ve esprilisiniz, Prens!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna. "En ince, en komik ayrıntıları gözlemleme yeteneğiniz var!... Böyle bir yeteneğe sahip olup da koskoca beş yıl kendini toplumdan soyutlamak ha! Yazabilirdiniz Prens! Belki bir Fonvizin, bir Griboyedov, bir Gogol olabilirdiniz!..."

"Ah evet" dedi Prens durumdan gayet memnun. "Yazabilirdim... Biliyorsunuz, eski günlerde çok daha espriliydim. Hatta sahne için bir komedi bile yazmıştım... İçinde birkaç tane nefis şarkı bile vardı! Ama hiç oynanmadı..."

"Okusak ne hoş olurdu! Sen de biliyorsun Zina, şimdi tam zamanı! Bizimkiler bir dizi tiyatro gecesi düzenliyorlar Prens, ga

zilerimiz için6 vatanseverlik adına... Sizin eseriniz çok uygun olurdu!"

"Evet, tekrar yazmak isterim... ama tamamen unutmuşum. İki, üç tane harika kelime oyunu olduğunu iyi hatırlıyorum (Prens, kendi elini öptü)... Ben yurtdışındayken büyük bir heyecan yaratmıştım. Lord Byron'u hatırlıyorum. Onunla aramız gayet iyiydi,7 Viyana Kongresi8'nde mükemmel dans etmişti."

"Lord Byron mu, Amca! Tanrı aşkına Amca, siz ne söylüyorsunuz?"

"Evet, Lord Byron. Belki de Lord Byron değildi, başka biriydi. Yo, Lord Byron değildi, bir Polonyalı'ydı! «Şimdi hatırladım. Çok ilginç bir adamdı. Kont olduğunu söyleyip duruyordu, ama sonra bir lokantacı olduğu ortaya çıkmıştı. Neyse, çok güzel dans ederdi, sonunda bacağını kırdı.

Bu duruma uygun bir şiir de yazmıştım:

Bizim Polonyalı Ne de güzel oynardı.

"Sonra devam ederdi... Nasıl devam ettiğini hatırlayamıyorum...

Kırınca bacağını Bıraktı oynamayı."

.

>

"Gerçekten böyle devam ediyordu, değil mi Amca?" dedi, iyice j kendinden geçen Mozglyakov.

"Evet, sanırım öyle oğlum" dedi Amca. "Ya da ona benzer bir şeydi. Belki de değildi, neyse canım, komik bir şeydi işte... Bakıyorum da her şeyi unutmuşum. Hep hal etmek zorunda olduğum bir sürü iş olduğu için."

33"Söylesenize Prens, bunca zamandır neler yaptınız?" diye sordu Marya Aleksandrovna ilgiyle.

"Sizi oyle çok düşündüm ki mon cher prince, neler olduğunu öğrenmek için sabırsızlıktan ölüyorum..."

"Ne mi yaptım? Bilirsiniz işte, bir sürü iş vardı. Bazen dinlenir insan, bazen de gezintiye çıkar ve bir sürü

şeyin hayalini kurar..."

"Çok güçlü bir hayal gücünüz vardır herhalde Amca?"

"Hem de çok oğlum. Bazen öyle şeyler düşünürüm ki sonra kendim de şaşarım... Ben Kaduyevo'dayken... Sahi sen Kaduyevo vali yardımcısıydın, değil mi?"

"Ben mi Amca? Siz ne söylüyorsunuz?" diye bağırdı Pavel Aleksandrovich.

"Ben de seni vali yardımcısı sanıyordum, üstelik de ne kadar değiştiğini düşünüyordum... Vali yardımcisinın yüzü çok kocaman ve zeki bir yüzdü. Olağanüstü zeki bir adamdı, her fırsatta şiir yazardı. Profilden karo papazına benzerdi..."

"Ah Prens" diye araya girdi Marya Aleksandrovna. Bu yaşam tarzınızla kendi kendinizi mahvedeceksiniz, hiç kuşkum yok! Beş yıl bir yere kapanıp, kimseyle görüşmemek ve konuşmamak! Siz mahvolmuş bir adamsınız Prens! Sizi düşünen her kime sorarsanız sorun, herkes aynı şeyi söyleyecektir, mahvolmuşsunuz siz!"

"Gerçekten mi?" dedi Prens.

"Yemin ederim! Size dostunuz ve kardeşiniz olarak söylüyorum! Sizi düşündüğüm ve geçmişimize saygı duyduğum için bunları söylüyorum. İkiyüzlülük yapsam elime ne geçer? Yaşam şeklinizi tamamen değiştirmelisiniz yoksa hastalanacaksınız, kendinizi tüketip öleceksiniz..."

"Olamaz! O kadar erken mi öleceğim?" diye bağırdı Prens, korkuyla. "Biliyor musunuz, doğru bildiniz. Basurdan çok çekiyorum, özel ikle de son zamanlarda. Krizim tuttuğu zaman çok kötü

oluyorum. Bakın size ayrıntısıyla anlatayım... İlk önce..."

"Başka bir zaman anlatırsınız Amca" diye araya girdi Pavel Aleksandrovich. "Şimdi artık gitme zamanımız gelmedi mi?"

"Peki, başka bir sefere o zaman. Zaten pek de ilginç gelmeyecekti size. Bunu şimdi fark ettim...

Yine de ilginç bir hastalık. Öyle anları var ki... Bana hatırlat da sana bu akşam bir olayı

ayrıntısıyla anlatayım oğlum..."

"Yurtdışında tedavi ettirmelisiniz Prens" dedi Marya Aleksandrovna, ikinci kez araya girerek.

"Yurdışında mı? Evet. Kesinlikle yurtdışına gideceğim. Hatırlıyorum da, 1820'lerde yurtdışındayken, her şey mükemmeldi oralarda. Fransız bir vikontesle neredeyse evleniyordum.

Ona fena halde âşıktım ve bütün hayatımı adamak istiyordum. Ama onunla evlenen bir başkası

oldu. Olaylar tersine döndü. Birkaç saat için ona arkamı dönmüştüm ki bir başkası gelip kaptı.

Alman bir barondu. Sonraları tımarhanede yattı."

"Cher prince, ben sağlığınıza dikkat etmeniz gerektiğini söylüyorum. Yurtdışında iyi doktorlar var...

her şey bir yana, yaşam tarzım değiştirmek mucizeler yaratır! Dukahanovo'nuzdan ayrılmalısınız, hiç olmazsa bir süre için."

"Kesinlikle doğru! Bunu çok önce düşünmüştüm zaten. Biliyor musunuz, su kürünü

deneyeceğim."

"Su kürü mü?"

"Evet, aynen öyle. Bir zamanlar denemiştim. İçmelere gittiğim j zamandı. Orada, Moskovalı bir hanım vardı, soyadını hatırlamıyorum. Yetmişinde, şair ruhlu bir kadındı. El i yaşlarında, akçıl gözlü, dul bir kızı vardı. O da şiir konusunda iyiydi. Sonraları başına bir talihsizlik geldi ve çok sinirlenerek hizmetçisini öldürüverdi. Mahkemelerde süründü. İşte onlar il e de içmelere gitmem için direttiler. Aslında bir sıkıntım yoktu, ama onlar ısrar ettiler. Kabalık etmemek için gittim.

Gerçekten yararlı bir şeydi. İçtikçe içtim, belki bir ırmak su içmişimdir. Su kürünün çok yararlı bir şey olduğunu ve bana güç verdiğini kabul etmeliyim. Eğer hasta düşmeseydim, inanın ki hiçbir sorunum olmazdı..."

"Bu çok doğru bir sonuç Amca!" dedi Mozglyakov. "Söylesenize I Amca siz mantık okudunuz mu?"

35"Tanrı aşkına! Neler soruyorsunuz öyle!" dedi Marya Aleksandrovna sert sert, çok şaşırmış bir halde.

"Okudum çocuğum, ama uzun yıl ar önceydi. Almanya'da felsefe de okudum. Kursun tamamını

aldım, ama sonra hepsini unuttum gitti. İtiraf etmeliyim... beni bu hastalık konusunda... öyle kor•

kuttunuz ki... çok kötü oldum. Şimdi geliyorum..."

"Nereye gidiyorsunuz Prens?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna şaşkınlıkla.

"Şimdi dönerim, şimdi... Aklıma bir şey geldi de onu bir yerlere not etmek istiyorum... au revoir*..."

"Bunu nasıl buldunuz?" diye bağırdı Pavel Aleksandrovich ve kahkahayı bastı.

Marya Aleksandrovna'nın sabrı tükeniyordu.

"Hiç anlamıyorum, neden güldüğünüzü gerçekten anlamıyorum!" diye söze başladı öfkeyle.

"Yaşlı, saygıdeğer bir adama gülüyorsunuz, üstelik de akrabanız, her kelimesiyle alay ediyor, iyi niyetinden yararlanıyorsunuz! Sizin adınıza ben utanç duyuyorum Pavel Aleksandrovich!

Söylesenize bu kadar gülünecek nesi var? B en hiç de komik bir şey görmüyorum."

"Bazen kimseyi tanımıyor ve saçma şeyler söylüyor."

"Bu, yaşadığı korkunç hayatın bir sonucu, kötü bir kadının yönetimi altında geçen, beş yıl ık bir mahkûmiyetin sonucu. Ona gülmek yerine acımanız gerekir. Beni bile tanıyamadı, bunu kendiniz gördünüz. Her şey ortada! Onu kurtarmak gerekiyor! Sırf o... adi kadından kendini kurtarsın diye yurtdışına çıkmasını önerdim!"

"Bir şey söyleyeyim mi, ona bir eş bulmalısınız, Marya Aleksandrovna!" dedi Pavel Aleksandrovich.

"Yine başladınız! Siz ıslah olmazsınız Mösyö Mozglyakov!"

* Hoşça kalın.

36

"Yo Marya Aleksandrovna! Bu kez gerçekten çok ciddiyim. Neden onu evlendirmiyoruz? Fena bir fikir sayılmaz! C'est üne idee comme üne antre! * Ne zaran olacak? Hatta tam tersine, şu anda öyle bir durumda ki, belki böyle bir adım onun kurtuluşu olur! Yasal olarak buna bir engeli yok.

Hem sonra, tabirimi bağışlayın, o yaşlı cadalozdan da kurtulmuş olur. En önemlisi de, genç bir kız ya da daha iyisi, tatlı, iyi, akıl ı, yumuşak, hepsinden öte ona kızıymış gibi bakabilecek, fakir bir dul seçecek olursa, o zaman onunla evlenmekle kadının hayatını kurtardığını düşünecek. Onun için, o köylü kadın yerine, sevecen, içten, iyi bir aileden gelen ve bütün ömrü boyunca yanından ayrılmayacak bir kadından daha iyi bir şey olur mu? Tabi güzel de olması gerekiyor, çünkü

Amca'm güzel iğe meraklıdır. Zinaida Afanasyevna'ya bakışını fark ettiniz mi?"

"Ama öyle birini nereden bulacaksınız?" diye sordu, o ana kadar her şeyi dikkatle dinleyen Nastasya Petrovna.

"İşte kendiniz söylediniz: Siz varsınız ya! İsterseniz tabi . Bakın size şöyle söyleyeyim: Prens'in eşi olmamanız için bir nedeniniz var mı? Güzelsiniz, bu bir; hem dulsunuz, bu da iki; üçüncüsü, iyi bir aileden geliyorsunuz; dördüncüsü, zengin değilsiniz (çünkü, çok paganız yok); beşincisi, çok duygulu bir kadın olduğunuz için onu seversiniz, el üstünde tutarsınız, o kadını postalayıp, Prens'i yurtdışına götürürsünüz, onu bal a börekle beslersiniz. Ta ki, bu fani dünyadan göçüp gidene dek.

Bu da en geç bir yıl içinde olur zaten, hatta belki de bir iki ay bile sürmeyebilir. O zaman, dul bir Prenses olursunuz ve bir sürü paranız olur, fedakârlığınızın ödülü olarak da belki bir markiyle, belki de bir general e evlenirsiniz! C'est joli, n'estcepas?"**

"Aman Tanrım! Ne ayıp! O beni isteyecek olsa, sırf minnetten dolayı ona âşık olurdum" dedi Bayan Zyablov, kara, anlamlı gözleri ışıldadı. "Ama bütün bunlar çok saçma!"

"Saçma mı? Siz isterseniz neden saçma olsun? Siz hele bir is Herhangi bir fikirden farkı yok. Ne hoş, değil mi?

37teyin, eğer bugün nişanlanmazsanız benim parmağımı kesin! Amca'yı bunu yapmaya ikna etmekten daha kolay hiçbir şey olamaz! Her şeye 'Evet' diyor, bunu kendi kulağınızla duydunuz.

Daha farkına bile varmadan onu evlendiririz ya da önce gözünü boyarız, sonra evlendiririz. Bu onun iyiliği için. Siz her ihtimale karşı en güzel kıyafetinizi giy seniz iyi olacak, Nastasy a Petrovna!"

Mösyö Mozglyakov'un coşkusu gitgide artıyordu. Soğukkanlılığına rağmen, Bayan Zyablov'un da ağzı sulanıyordu.

"Bugün darmadağın bir halde olduğumun farkındayım" dedi kadın. "Hayal kurmayı bırakalı uzun yıl ar oldu, artık hiç umudum yoktu. Tam bir Madam Griboussier oldum artık... Söylesenize hizmetçiden farkım yok, değil mi?"

Bu zaman boyunca, Marya Aleksandrovna yüzünde bir hayret ifadesiyle oturuyordu. Pavel Aleksandrovich'in garip teklifini yıldırım çarpmış gibi dehşet içinde dinlediğini söylersem yalan olmaz... Sonunda soğukkanlılığını yeniden kazandı.

"Her şeyin çok iyi düşünüldüğünden eminim, ama bütün bunlar çok saçma, aptalca ve dahası

uygunsuz" dedi Mozglyakov'a sert sert.

"Ama neden sevgili Marya Aleksandrovna, neden saçma ve uygunsuz?"

"Pek çok nedenden dolayı. Bir kere, şu anda benim evimdesiniz, Prens de benim konuğum, kimsenin evime saygısızlık etmesine izin veremem. Sözlerinizi şaka olarak değerlendiriyorum Pavel Aleksandrovich. Tanrıya şükür ki Prens de geliyor!"

"İşte geldim" diye bağırdı Prens, odaya girerken. "Bugün ne kadarda çok, değişik fikirle doluyum, cherami. Buna inanması güç biliyorum, ama bazen aklıma hiçbir fikir gelmez. Bütün gün öylece oturup dururum."

"Geçirdiğiniz kaza yüzündendir Amca. Sinirlerinizi bozmuş olmalı, hem..."

"Evet oğlum, bana da öyle geliyor. Sanırım kâza biraz da hayırlı oldu. Bu yüzden Feofil'i bağışlamaya karar verdim. Biliyor musun, aslında benim canıma falan kastettiğini sanmıyorum.

Sen ne dersin? Neyse canım, zaten daha geçenlerde sakalını kestirerek onu cezalandırmıştık."

"Sakalını kestirmek mi? Ama Amca suratının yarısı kıl a kaplı!"

"Şey, evet, öyle. Bazen çok doğru gözlemlerde bulunuyorsun oğlum, ama o sakal takma. Bakın ne oldu: Biri bana dışardan bir katalog gönderdi. Efendiler ve arabacıları için, şahane sakal ar, favoriler, top sakal ar, bıyıklar falan, hepsi de kaliteli ve uygun fiyatlı. Nasıl bir şey olduğunu görmek için bir sakal ısmarlamaya karar verdim. Bir arabacı sakalı ısmarladım. Nefis bir şey geldi.

Sonra bir baktık ki Feofil'in sakalı onun iki katı daha gür. Biraz kararsızlık yaşadık: Acaba sakalını

mı kestirmeliydik yoksa o sakalı geri mi göndermeliydik. Bunu uzun uzun düşündüm, sonra takma sakalı takmasının daha uygun olacağına karar verdim."

"Hiç kuşkusuz öyledir, sanat daima doğadan üstündür Amca!"

"Kesinlikle. Sakalını kestirirken ne acılar çekti! Sanki sakalıyla beraber bütün benliği de gidiyor

gibiydi... Artık gitsek iyi olacak oğlum, değil mi?"

"Ben hazırım Amca."

"Umarım Vali'ye gidiyorsunuzdur!" dedi Marya Aleksandrovna, heyecan içinde. "Siz artık benimsiniz Prens. Bütün gün benim evime aitsiniz. Buradaki sosyal çevremiz konusunda size bir şey söyleyecek değilim kuşkusuz. Belki Anna Nikolayevna ile birlikte olmak istersiniz, size akıl vermeye kalkışacak değilim, zamanla her şey açığa çıkacaktır nasıl olsa. Şunu unutmayın ki, bugün sizin ev sahibeniz, kardeşiniz, anneniz ve dadınız benim. İtiraf etmeliyim ki, sizin için endişeleniyorum Prens! Siz bu insanları bilmezsiniz, bilemezsiniz!..."

"Siz bana güvenin Marya Aleksandrovna. Her şey söz verdiğim gibi olacak" dedi Mozglyakov.

39"Ah sizi gidi havai delikanlı! Size güvenmek mi? Sizi yemeğe bekliyorum Prens. Biz akşam yemeğini erken yeriz. Kocamın çiftlikte olduğuna nasıl da üzgünüm! Sizi görmekten çok memnun olurdu! Size saygısı ve sevgisi vardır."

"Kocanız mı? Demek bir kocanız var?" diye sordu Prens.

"Ah Tanrım! Nasıl da unutkan olmuşsunuz Prens! Geçmişle ilgili her şeyi, ama her şeyi unutmuşsunuz! Gerçekten de kocam Afanasy Matveich'i hatırlamıyor musunuz? Şimdi çiftlikte, ama onu binlerce kez görmüştünüz. Hatırlıyor musunuz Prens? Afanasy Matveich?..."

"Afanasy Matveich! Çiftlikte ha, c'est delicieıal Demek bir kocanız var? Ne garip şey! B ildiğim bir komediye benziyor: Kocası oradadır da karısı... Ah affedersiniz, devamını unuttum. Galiba kadın bir yerlere gitmişti, Tula'y a mı y oksa Yaroslavl'a mıydı, neyse canım çok komikti."

"Kocası oradadır da, kadın Tver9'dedir Amca" dedi Mozglyakov, ona hatırlatmak için.

"Ah evet, evet! Teşekkürler oğlum, Tver'di tabi ya! Charmant, charmantl Ben de Yaroslavl mı

yoksa Kostroma mı diye düşünüyordum. Kadının nereye gittiğini bir türlü hatırlayamadım.

Charmant, charmant! Neden bahsettiğimi unuttum... Evet! Hadi gidelim oğlum. An revoir, madame, adieu, ma charmante demoisel e* " dedi Prens, Zina'ya dönüp parmaklarından öperek.

"Yemeği unutmayın Prens! Çabuk dönün!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna arkasından.

* Hoşça kalın bayan, elveda güzel hanımefendi.

40

BEŞİNCİ BOLUM

"Siz mutfağa bir baksanız iyi olacak, Nastasya Petrovna" dedi Marya Aleksandrovna Prens'i yolcu ettikten sonra. "Canavar Nikita yemeği mahvedecekmiş gibi bir his var içimde! Şu saatte bile eminim sarhoştur..."

Nastasya Petrovna emre uyarak kalktı. Dışarı çıkarken, biraz endişeli olduğunu düşünerek Marya Aleksandrovna'ya kuşkulu bir bakış attı. Mutfağa gidip canavar Nikita'yı kontrol etmek yerine, konuk

odasına, oradan koridoru geçip kendi odasına, sonra da evin kirli çamaşırlarının toplandığı, sandıklarla dolu küçük, karanlık odaya geçti. Nefesini tutarak, parmak uçlarına basa basa kapalı

kapıya doğru gitti, eğilip anahtar deliğinden bakarak dinlemeye başladı. Bu kapı, biraz önce Zina ile annesini yalnız bıraktığı odaya açılan üç kapıdan biriydi ve her zaman kapalı ve kilitli olurdu.

Marya Aleksandrovna, Nastasya Petrovna'yı her zaman dolap Çeviren ve havai biri olarak görürdü. Onun kapıları dinlediğini de bilirdi hiç kuşkusuz, ama o anda Bayan Moskalev öyle heyecanlı ve

41dalgındı ki bu konuda önlem almak aklına bile gelmedi. Koltuğa oturdu ve anlamlı anlamlı

Zina'ya baktı. Zina bu bakışı üzerinde hissetti ve bir kasvet duygusu kalbini kapladı.

"Zina!"

Zina solgun yüzünü ağır ağır ona doğru çevirdi ve kara, düşünceli gözlerini kaldırdı.

"Zina çok önemli bir konuda seninle konuşmak istiyorum."

Zina annesine tamamen yüzünü döndü, kol arını kavuşturup bekledi. Yüzündeki rahatsızlık ve alay ifadesini saklamaya çalışıyordu.

"Mozglyakov hakkında bugünkü izlenimlerinin ne olduğunu sormak istiyorum sana."

"Uzun zamandır onun hakkında düşündüklerimi biliyorsun" dedi Zina istemeye istemeye.

"Evet, mon enfant* ama kur yapma konusunda... gitgide daha ısrarlı gibi görünüyor."

"Beni sevdiğini söylüyor, onun için ısrarhlığı bağışlanabilir."

"Bu çok garip! Onun bu kadar ileri gitmesine oy le kolay kolay... izin vermezdin. Tam tersine, üzerine saldırmak için fırsat kol ardın."

"Senin de eskiden hep ondan yana olup, onunla evlenmem konusunda diretmene rağmen şimdi nedense ona saldırıda bulunman çok garip."

"Zina, Mozglyakov ile evlenmeni istediğimi inkâr edecek değilim. Seni hep sıkıntılı görmek, (sen ne düşünürsen düşün) nedenini gayet iyi anladığım ve geceleri uykumun kaçmasına yol açan acılarına seyirci kalmak çok zor. Sonunda, ancak hayatındaki gerçek bir değişikliğin seni kurtaracağına inandım. Bu değişiklik de evlilik. Zengin değiliz ki yurtdışına gidelim. Buradaki salaklar, senin yirmi

* Çocuğum.

üç yaşında ve hâlâ bekâr olduğuna bir anlam veremiyorlar. Bir sürü Ihikâye uyduruyorlar.

Herhalde seni müşavirle yada avukatımız İvan îvanovich'le evlendirecek değilim. Burada sana göre bir koca nereden bulayım? Mozglyakov havai bir adam kuşkusuz, ama yine de çok iyi bir kısmet. İyi bir

aileden, nüfuzlu akrabaları var, yüz el i kişilik bir köye sahip, başka ne istiyorsun, söylesene. Rüşvetlerle ve dalaverelerle yaşamaktan daha iyidir. Bu yüzden ondan yanayım.

Dürüst olmak gerekirse, aslında ondan gerçekten hoşlandığım söylenemez. Tanrı'nın beni önceden uyardığına inanıyorum. Birde senin için daha uygun birini gönderecek olursa, senin Mozglyakov'a söz vermemiş olman çok iyi olacak! Yani ona ciddi bir söz vermedin, değil mi Zina?"

"Bütün sorunu iki kelimeyle özetlemek varken niye lafı do|landırıp duruyorsun anne?" dedi Zina kızarak.

"Lafı dolandırmak mı Zina? Lafı dolandırmak ha! Annenle ne biçim konuşuyorsun? Aman ne olacak canım! Zaten annene çok ızun zamandan beridir güvenmiyorsun ki! Uzun zamandır beni annen değil de düşmanın gibi görüyorsun."

"Güvenmemek mi anne! Kelime oyunlarını bir tarafa bırakalım artık! Birbirimizi anlıyoruz, değil mi? Bunun için çok zaman har:adık."

"Beni incitiyorsun çocuğum! Senin geleceğini kurtarmak için her şeyi yapmaya hazır olduğuma inanmıyorsun bir türlü."

Zina annesine rahatsız ve alaylı bir şekilde baktı.

"Geleceğimi kurtarmak için o Prens'le evlenmemi ister misin?" üye sordu, garip bir gülümsemeyle.

"Bu konuda tek kelime bile etmedim. Madem sen başlattın söyleyeyim, senin Prens'le evlenmen söz konusu olsa, bu hiç de ap|talca bir şey olmazdı, gayet iyi bir kısmet..."

"Bu çok,saçma!" diye bağırdı Zina öfkeyle. "Saçmalık! Saçmalık! Anne, bana sorarsan sen çok fazla şair ruhlusun. Kelimenin tam anlamıyla şair olmuşsun. Kasabadakiler de sana öyle diyorlar 43zaten. Sürekli planlar yapıp duruyorsun. Bunların imkânsızlığı ve saçmalığı bile seni engel emiyor. Prens buradayken, aklından bunun geçtiğine eminim. Mozglyakov, o yaşlı adama bir eş bulmamız konusunda saçmalarken, senin yüzünden ne düşündüğün anlaşılıyordu. Şimdi de aynı şeyi düşündüğüne bahse girerim, sözü oraya getirecektin. Benim hakkımda sürekli olarak yaptığın planlar artık canımı sıktığı ve başımı ağrıttığı için, bana tek kelime bile etmeni istemiyorum, duyuyor musun anne, tek kelime bile! Bunu aklından çıkarmasan iyi olacak!"

Öfkeden nefesi kesildi.

"Sen çocuksun Zina, hasta, öfkeli bir çocuk!" dedi Marya Aleksandrovna içli bir sesle ve gözünde yaşlarla. "Bana saygısızca laflar söylüyorsun ve beni aşağılıyorsun. Senden gece gündüz çektiklerime hiçbir anne katlanamazdı! Ama ne yapayım sinirlisin, hastasın, acıların var ve ben de senin annenim, üstelik de Hıristiyanım. Katlanmam ve bağışlayıcı olmam gerekir. Hem sonra böyle bir beraberliği istemenin nesi saçma? Bence Mozglyakov, hayatı boyunca, Prens'i evlendirmek konusunda söylediklerinden daha anlamlı bir laf etmemişti hiç. Tabi o şapşal Nastasya ile değil kuşkusuz. O konuda biraz saçmaladı doğrusu."

"Bak anne! Bana açık açık söyle, bütün bunları meraktan mı soruyorsun, yoksa kafanda bir şey mi var?"

"Yalnızca soruyorum o kadar. Neden saçma olduğunu düşünüyorsun ki?"

"Gerçekten sıkıldım artık! Katlanmak zorunda olduğum hay ata bir bakın!" diye bağırdı Zina, ayağını yere vurarak. "Eğer hâlâ anlayamadıysan söyleyeyim: Bütün anlamsızlıkları bir yana bıraksak bile; zaval ı, bunak bir ihtiyardan yararlanmak, para koparmak için evlenerek onun gibi sakat bir insanı kandırmak, sonra her gün, her saat ölmesini beklemek, bence yalnızca saçmalık değil, aynı zamanda da adilik, hem de öyle bir adilik ki, kusura bakma ama anne böyle şeyler düşündüğün için seni kutlayacak değilim!"

Bir an için sessizlik oldu.

44

"Zina! İki yıl önce olanları hatırlıyor musun?" diye sordu Marya Aleksandrovna birden.

Zina dehşete kapıldı.

"Anne!" dedi sert bir sesle. "O konuyu bir daha açmayacağına söz vermiştin."

"Şimdi de senden bir kere olsun sözümden dönmeme izin vermeni istiyorum çocuğum. Çünkü

bunu bugüne dek içimde sakladım. Zina! Artık birbirimize karşı dürüst olma zamanımız geldi. İki yıldır sustuğum yeter! Bu böyle devam edemez!... Diz çöküp sana yalvarıyorum, bırak da konuşayım. Duyuyor musun Zina? Öz annen sana diz çöküp yalvarıyor! Ayrıca kızına tapan, mutsuz bir anne olarak sana yemin ediyorum, bundan sonra hiçbir zaman, hangi şartlarda olursa olsun, hayatım bile söz konusu olsa bu konuyu bir daha açmayacağım. Bu son olacak, ama şu anda şart!"

Marya Aleksandrovna sözcüklerinin istediği etkiyi bırakacağına güveniyordu.

"Söyle" dedi Zina sapsarı kesilerek.

"Teşekkürler Zina. Artık hayatta olmayan, kardeşin Mitya'ya ders vermek için, iki yıl önce bir öğretmen gelmişti."

"Neden böyle uzun uzadıya anlatıyorsun? Bu abartılı konuşma ve bütün bu ayrıntılar tamamen gereksiz ve acı verici. Hem zaten ikimizin de bildiği şeyler" dedi Zina, nefret içinde sözünü

keserek.

"Çünkü çocuğum, ben senin önünde kendimi temize çıkarmak istiyorum. Çünkü bütün bu sorunu senin bakmaya alıştığın yanlış açıdan deha farklı bir boyutta gözler önüne sermek istiyorum.

Çünkü bundan çıkarmayı düşündüğüm sonucu çok iyi anlamam istiyorum. Senin duygularınla oynamak istediğimi sanma sakın! Hayır, Zina, içimde gîrçek bir anneyi bulacaksın ve belki de biraz önce adi dediğin bu icadının ayaklarına kapanıp, gözünde yaşlarla, bugüne dek hep şiddetle reddettiğin uzlaşma önerisinde bulunacaksın. Bu yüzdîn sana her şeyi anlatmak istiyorum Zina, hem de ta başından ıtibaren. Yoksa ağzımı bile açmam!"

45"Söyle" dedi Zina yine, annesinin abartılı sözcüklere düşkünlüğüne içten içe lanet okuyarak.

"Devam ediyorum Zina. Bu öğretmen daha bir çocuk olduğu halde, anlayamadığım bir şekilde seni etkiledi. Senin sağduyuna, soylu gururuna, daha da ötesi onun değersiz biri (açık konuşmak gerekir)

olduğuna duyduğum güvenle aranızda bir şey olabileceğinden hiç kuşkulanmamıştım.

Ama sen bir gün gelip onunla evlenmek istediğini söyleme cesaretini gösterdin. Zina! Bu kalbime bıçak gibi saplandı! Çığlığı basıp, kendimi kaybetmişim. Bunları hatırlarsın. Senin gaddarlık dediğin otoritemi kul anmak zorunda kaldım. Düşünsene, bir zangoçun oğlu, acıdıkları için şiirlerini yayımlayan Readers' Library'den ayda on iki ruble alan ve o uğursuz Shakespeare'dan başka bir şey bilmeyen bir şair müsveddesi. Bu çocuk senin kocan olacaktı, Zinaida Moskaleva'nın kocası ha! Florian ve genç köylülerine^ l yaraşır bir hikâye! Bağışla beni Zina, ama hatırlamak bile beni çileden çıkarıyor! Tabi onu reddettim, ama dünyadaki hiçbir güç seni tutmaya yetmedi. Baban da yüzüme boş boş bakıyor, ne anlatmaya çalıştığımı anlayamıyordu bile.

Onunla ilişkine devam ettin, buluştun, en korkuncu da onunla mektuplaşmaya kararlıydın.

Dedikodular her yana yayıldı. İnsanlar yanımda imalı imalı konuşmaya başladılar. Bir tek davul arla herkese duyurmadıkları kalmıştı. Sonra tahmin ettiğim şey doğru çıktı. İkiniz kavga ettiniz ve sana layık olmadığı ortaya çıkmış oldu... Sefil çocuk (ona adam demeye dilim varmıyor) mektuplarını kasabada elden ele dolaştırmakla bile tehdit: etti. Sen bu tehdide çok öfkelendin ve suratına bir tokat yapıştırdın. Evet Zina, bundan da haberim var! Aynı gün sefil çocuk mektuplarından birini alçak Zaushin'e göstermiş ve bir saat içinde mektup benim ezeli düşmanım Natalya Dmitriyevna'nın eline geçmiş. Aynı akşam vicdan azabından kahrolan yarım akıl ı çocuk kendini zehirleme girişiminde bulundu. Kısacası korkunç bir skan lal çıktı! O şapşal Nastasya Petrovna dehşet içinde hemen bana koştu ve korkunç haberi verdi: Mektup bir saattir Natalya Dmitriyevna'nın

elindeymiş, iki saat içinde bütün kasaba utancını duyacakmış! Kendimle mücadele ettim, bayılmamaya çalıştım. Az kalsın yüreğime indiriyordun benim Zina.

O utanma î, canavar Nastasya, mektubu alıp gerçek sahibine vereceğine yeminler ederek, karşılığında iki yüz gümüş ruble istedi. O gün ayağımda incecik ayakkabılar, karda koşarak Yahudi Bumshtein'a gittim ve annemden bana hatıra olan gerdanlığı rehine verdim. İki saat sonra mektup elimdeydi. Nastasya onu kadının çekmecesinden çalmıştı. Böylece ortada kanıt kalmadı

ve senin onurun kurtuldu! O korkunç günde bana ne endişeler yaşattın! Ertesi sabah, hayatımda ilk kez saçımda kırlar gördüm. Zina! O çocuğun hareketiyle ilgili bir yargıya varmak için yeterli zamanın oldu. Geleceğini ona emanet etmenin ne büyük bir akılsızlık olduğunu şimdi, acı bir gülümsemeyle, sen de kabul edersin. Ama o günden beri kendine eziyet ediyorsun, acı

çektiriyorsun çocuğum; onu unutamıyorsun, daha doğrusu onu değil de geçmişte kalan mutluluğunu unutamıyorsun. O hiçbir zaman sana layık biri değildi. Şimdi ölüm döşeğinde yatıyor.

Verem olduğunu söylüyorlar, ama sen iyilik meleği! seni hâlâ deli gibi kıskandığı için, üzülmesin diye o hayattayken evlenmiyorsun. Bense onun seni gerçek bir aşkla sevdiğine hiç inanmıyorum!

Mozglyakov'un sana olan ilgisini duyduğu zaman seni izlettiğini, neler olduğunu öğrenmek için birilerini gönderdiğini, araştırmalar yaptığını biliyorum. Onu hâlâ düşünüyorsun, bunun farkındayım çocuğum. Tanrı şahidimdir, geceleri ne i gözyaşları döküyorum!..."

"Keser misin anne!" dedi Zina anlatılamaz bir acıyla. "Geceleri ne yaptığını bilmeden de yaşamayı

sürdürebiliriz" diye ekledi kesin bir tavırla. "Uzun uzadıya konuşup, ayrıntılara girmeden ağzını

açamazsın zaten!"

"Bana hiç güvenin yok Zina! Bu kadar acımasız davranma çocuğum! Son iki yıldır gözlerim hiç

kurumadı, ama gözyaşlarımı senden sakladım ve sana yemin ederim o zamandan beri pek çok yönden değiştim! Senin duygularını gayet iyi biliyorum ve peri 47sanlığının derecesini ancak şimdi anladım. Böyle bir düşkünlüğün, istenmediği her yere burnunu sokan o lanet olası Shakespeare'den kaynaklanan bir romantizmin etkisi olduğunu düşünmekte haksız mıyım? O zamanlar duyduğum korku, attığım adımlar ve kararlarımın ciddiyeti konusunda beni hangi anne suçlayabilir? Ama şimdi, iki yıldır çektiğin acıları görünce senin duygularını anlıyor ve hak veriyorum. Bana inan, belki de seni senden daha iyi anlıyorum.

Senin asıl sevdiğin o acayip çocuk değil, altın hayal erin, kaybettiğin mutluluğun, yüce ideal erin, buna eminim. Ben de sevdim, belki de senden daha çok, ben de acı çektim. Benim de yüce ideal erim vardı. Peki beni kim ayıplayabilir, her şeyden öte, Prensle evlenmenin senin şu anki durumunu kurtaracak, en zorunlu yol olduğunu düşündüğüm için sen beni suçlayabilir misin?"

Zina, annesinin boş yere böyle konuşmayacağını bildiği için, bu uzun konuşmayı şaşkınlıkla dinledi. Hele bu sonuç onu hayretten dondurdu.

"Demek sen ciddi ciddi o Prens'le evlenmemi öneriyorsun?" diye bağırdı dehşet içinde, annesine biraz da korkuyla bakarak. "Demek bu rüya ya da senin planlarından biri değil, ciddi ciddi niyetlendiğin bir şey, öyle mi? Tahminlerimde yanılmıyorum, değil mi? Peki... peki... bu evlilik beni nasıl kurtaracak, şu anki durumum için nasıl bir zorunluluk? Peki... peki... bunun deminden beri anlattığın, uzun hikâyeyle ne ilgisi var?... Seni gerçekten anlayamıyorum anne!"

"Anlayamadığına çok şaşırdım mon ange*" dedi Marya Aleksandrovna gitgide heyecanlanarak.

"Birincisi, bambaşka bir topluma, değişik bir dünyaya gireceksin! Ne bir dost ne de bir iyilik gördüğün, kötü dedikodularına katlandığın, güzel iğini kıskanan kargalarla ve kötü anılarla dolu bu kasabayı sonsuza dek arkanda bırakacaksın. Bu bahar yurtdışına bile çıkabilirsin, İtalya'ya, İsviçre'ye, İspanya'ya gidersin, Zina, bizim lağımımız yerine Alhambra'yı, Guadalquivir'i göreceksin İspanya'da..."

* Meleğim.

"Ama anne, izin verirsen bir şey söyleyeyim, sanki Prens'le evlenmişim y a da bana evlenme teklif etmiş gibi konuşuyorsun!"

"Hiç endişelenme meleğim, ben ne söylediğimin farkındayım. Bırak da devam edeyim. Birinciyi söylemiştim. İkincisi, nasıl bir nefretle Mozglyakov'adöndüğünü iyi anlıyorum..."

"Onunla asla evlenmeyeceğimi senin söylemene hiç gerekyok!" dedi Zina öfkeyle gözleri parlayarak.

"Ah hayatım, nefretini nasıl da iyi anladığımı bir bilsen! Asla sevemeyeceğin birini sevmek için yemin

etmek çok korkunç bir şeydir! Saygı duymadığın birinin karısı olmak çok korkunç bir şeydir!

Sonra senin aşkını isteyecek, zaten bunun için seninle evlenmek istiyor, sana bakışından anladım bunu. Sürekli olarak numara yapabilecek misin? Bunun ne dernek olduğunu iyi bilirim, çünkü

yirmi beş yıl aynı çileye katlandım. Baban beni mahvetti.Benim gençliğimi aldı, kaç kez ağladığımı

kendin de gördün!..."

"Babam burada değil, lütfen arkasından konuşma" dedi Zina.

"Bilirim, hep onun tarafını tutarsın zaten. Ah Zina! Prens'le evlenmeni isterken de içim sızlıyor, ama en azından numara yapman gerekmeyecek. Onu sevmeyeceğini söylemeğe hiç gerek yok, kuşkusuz... zaten o da böyle bir sevginin peşinde olmayacak..."

"Tanrı aşkına saçmalama! Şuna emin ol ki tahminlerinde yanılıyorsun! Kendimi hiçbir şey uğruna feda etmeğe kesinlikle niyetim yok! Kimseyle evlenmeye de kesinlikle niyetim yok, bunları bil!

Evlenmediğim için iki yıldır hayatımı zehir ettin. İstemiyorum, o kadar! Bu konuyu kapatalım!"

"Zinochka, sevgilim, Tanrı aşkına, söyleyeceklerimi duymadan hemen sinirlenme! Ne kadar çabuk öfkeleniyorsun! Olaya benim tarafımdan baksan sen de bana katılacaksın. Prens en fazla bir iki yıl daha yaşar; bana sorarsan genç bir dul olmak, evde kalmış bir kız kurusu olmaktan daha iyidir.

Öldüğü zaman senin özgür ve zengin bir Prenses olacağın da cabası! Belki onun ölümüyle ilgili hesaplar

49yapmam hiç hoşuna gitmiyor! Ben bir anneyim ve uzağı gördüğüm için beni hiçbir anne ayıplayamaz. Asıl söylemek istediğim şu: Sen o kadar melek kalplisin ki, o çocuk için çok üzülüyorsun ve o hayattayken evlenmek istemiyorsun. Bir düşünsene, Prens'le evlenmekle o genç adamı da iyileştirmiş olacaksın, haline şükredecek. Eğer biraz olsun aklı varsa, Prens'i kıskanmanın ne kadar gereksiz ve anlamsız bir şey olduğunu fark edecek, zorunluluktan ve birtakım hesaplardan dolayı evlendiğini anlayacak. Sonra anlayacak ki... neyse, demek istediğim Prens ölünce istediğinle evlenmekte özgür olacaksın..."

"Uzun lafın kısası, Prens'le evlen, varını yoğunu al, sonra da ölmesini bekle, ölünce de aşığınla evlen demek istiyorsun. Sözlerinin özeti bu, değil mi? Böyle şeylerle aklımı çelmeğe çalışıyorsun... Seni anlıyorum anne, çok iyi anlıyorum! Böyle çirkin bir olayda bile soylu duygularını sergilemeden edemiyorsun. 'Zina, çok alçakça ama çok kârlı bir iş, en iyisi kabul et!'

deseydin çok daha iyiydi. En azından daha dürüstçe."

"Ama çocuğum, neden olaya bu açıdan bakıyorsun, neden bir aldatmaca, hainlik ve çıkarcılık olarak görüyorsun? Demek düşündüklerim adilik ve hainlik, öyle mi? Tanrı aşkına, bunun nesi adilik ve hainlik? Aynada kendine bir baksana. Öyle güzelsin ki, insan senin uğruna bir kral ığı bile feda edebilir! Ve sen, hayatının en güzel yıl arını bir ihtiyara feda ediyorsun! Alacakaranlık günlerini bir yıldız gibi aydınlatacaksın, yaşlılığına yeşil bir sarmaşık gibi sarılacaksın, onu büyüleyen, açgözlülükle kanını emen o adi kadın değil de sen! Parasının ve namının senden daha değerli mi olduğunu sanıyorsun? Adilik ve hainlik bunun neresinde? Sen ne söylediğini bilmiyorsun Zina!"

"Bir sakatla evlenmek zorunda olduğuma göre daha değerli olmalı! Amacı ne olursa olsun aldatmaca

aldatmacadır anne."

"Tam tersi hayat1 m, tam tersi! Bütün bunlar Hıristiyanlık açısından değerlendirilmeli çocuğum! Bir keresinde bir öfke nöbetin sırasında, hemşire olmak istediğini söylemiştin bana. Acı çekmiş, 50

hayata küsmüştün. Artık sevmenin imkânsız olduğunu söylemiştin, evet söyledin. Eğer aşka inanmıyorsan, o zaman kendini başka bir şeye, daha yüce bir şeye yönelt, bir çocuk gibi içtenlikle, inançla, Tanrı seni kutsayacaktır. Bu ihtiyar da acı çekti, o da mutsuz, oradan oraya mekik dokudu. Onu yıl ardır tanırım, sanki içime doğmuş gibi, garip bir sevgi beslemişimdir. Onun arkadaşı, kızı, hatta böyle konularda açık açık konuşmak gerekirse oyuncağı ol; kalbini ısıt, o zaman Tanrı'dan yana, erdemli bir hareket yapmış olursun. Komik olmasına aldırma. O yarım bir adam, ona acı. Sen bir Hıristiyansın! Kendini zorla, böyle şeyler zorlamayla basardır. Hastanede yatmak, karantinanın bulaşıcı havasını solumak pek hoş bir şey değildir. Ama bu işi severek yapan melekler var. İşte senin yaralı kalbin için bir kurtuluş yolu, bir uğraş, bir kahramanlık, hem kendi yaralarını da sarmış olursun. Böyle bir şeyde çıkarcılık ve adilik olur mu? Ama senin bana güvenin yok ki! Belki de böyle şeyleri uydurduğumu düşünüyorsun. Bu, kibirli, bilmiş kadının kalbi, duygulan, prensipleri olduğunu anlayamazsın. Ne çıkar? Annene güvenme, onu aşağılayıp dur, ama en azından mantıklı ve yararlı şeyler söylediğimi kabul et. Senin için daha iyi olacaksa konuşan ben değilmişim de başkasıymış gibi düşün; gözlerini kapat, yüzünü duvara dön, sahibi görünmeyen bir sesin konuştuğunu hayal et... Senin asıl canını sıkan, bunun sanki bir alışverişmiş gibi para için yapılıyor olması mı? Senin için o kadar iğrenç geliyorsa parayı bir kenara bırak o zaman! Gerekli olduğu kadarını al, gerisini bir fakire ver. Örneğin, ölüm döşeğindeki o talihsiz çocuğa yardım et."

"Yardımı kabul etmez" dedi Zina yavaşça, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi.

"O etmeyebilir, ama annesi eder" dedi Marya Aleksandrovna, zafer kazanmış gibi bir tavırla.

"Onun haberi olmadan alır. Hem altı ay önce kadına vermek için teyzenden hediye olan küpelerini satmadın mı? Görüyorsun ya haberim var. Talihsiz oğluna bakmak için yaşlı kadın çamaşıra gidiyormuş."

"Yakında yardıma ihtiyacı kalmayacak." '

51"Neyi ima ettiğini biliyorum" dedi Marya Aleksandrovna aceleyle, iyice ilhama kapılmıştı.

"Neden söz ettiğini anlıyorum. Onun verem olduğunu ve yakında öleceğini söylüyorlar. Peki kim söylüyor bunları? Geçen gün Kal ist Stanislavich'e onu özel ikle sordum. Bir kalp taşıdığıma göre bilmem gerekirdi Zina. Kal ist Stanislavich hastalığın ciddi olduğunu kabul ediyor, ama verem olmadığından emin. Yalnızca ciddi bir göğüs rahatsızlığı varmış. İstersen git kendin sor. Başka bir yerde olsa, özel ikle de hava değişimi yapsa daha da iyileşirmiş. İspanya'da zaten bunu daha önce de duymuştum, hatta bir yerde okumuştum12 MalagatMalaga mıydı, yoksa şarap adı gibi bir şey miydi neydi diye bir ada varmış, orada yalnızca göğüs hastaları değil gerçekten veremliler bile sırf ikliminden dolayı iyileşiyorlarmış. İnsanlar oraya özel ikle şifa için gidiyorlarmış. Tabi yalnızca kodamanlar, belki de tüccarlar, çok parası olanlar yani. Ah o büyülü Alhambra! O mersin ağaçları, limonlar, katırlarına binen İspanyol ar! Yalnızca bunlar bile bir şair üzerinde olağanüstü

bir etki bırakır. Böyle bir yolculuğa çıkmak için senin yardımını, paranı kabul etmez mi diyorsun?

O halde eğer onun için üzülüyorsan onu kandırabilirsin! Eğer insan hayatı söz konusuysa aldatmalar bağışlanabilir. Ona ümit ver, aşkını garanti et; dul kalınca onunla evleneceğini söyle.

Dünyada her şeyin kibarca söylenme yolu vardır. Annen sana utanılacak bir şey öğretmez Zina.

Bunu onun hayatını kurtarmak için yapacaksın, her şey normal! Umut verecek, onu yaşama döndüreceksin, o zaman sağlığına dikkat etmeğe başlayacak, tedavi görecek, doktorların dediklerini yapacak. Mutluluğunu yeniden kazanmak için kalkmaya gayret edecek. İyileştiği zaman, sen onunla evlenmesen bile onu kurtarmış, hayata döndürmüş olacaksın! Ona merhamet duyacaksın! Belki de kader onu daha olgun biri yapmış, değiştirmiştir. Sana layık biri olduysa, dul kalınca neden onunla evlenmeyesin ki! Zengin ve özgür olacaksın. Onu sağlığına kavuşturunca bir de işe girer. O zaman onunla evlenmen şimdikinden daha mantıklı olur. Şimdi böyle bir düşüncesizlik yapacak olsaydınız neler olurdu? Herkesin küçümsemesi, yoksul uk, işi gereği çoluk çocuk sesleri, karşılıklı

52

Shakepeare okumalar, hep Mordasov'da yaşamak, sonunda beklenen ve kaçınılmaz ölümü. Onu yeniden canlandırırken aynı zamanda da güzel ve erdemli bir yaşam sağlamış olacaksın, onu bağışlamakla kendisine saygı duymasını başaracaksın. Yaptığı kötü hareketler yüzünden kendisine işkence ediyor, onu bağışlayıp, yeni bir hayat sağlamakla, ümit verecek, kendi kendisiyle barıştıracaksın. Kim bilir belki hükümette iş bulup, yükselir. İyileşmese bile senin kol arında sen yanında olacaksın mersin ağaçlarının, limonların ve egzotik gökyüzünün altında mutlu, kendisiyle barışık ve senin aşkından emin bir şekilde ölecek! Ah Zina! Bütün bunlar senin elinde! Her şey senden yana ve bunlara Prens'le evlenerek sahip olabilirsin."

Marya Aleksandrovna sustu. Uzun bir sessizlik oldu. Zina anlatılamaz bir karışıklık içindeydi.

Zina'nın duygularını tanımlama sorumluluğunu üstlenecek değiliz, çünkü anlamamız zor. Ama görünüşe bakılırsa Marya Aleksandrovna kızının kalbine giden yolu bulmuştu. O kalpte neler olduğunu bilmeden, her olasılığı denemiş ve sonunda doğru iz üzerinde olduğunu anlamıştı.

Hassas parmaklarını Zina'nın yarasına basmış ve eski bir alışkanlıkla Zina'yı hiç de etkilemeyen soyluluk duygularını göstermeden de edememişti.

"Güvenmezse güvenmesin" diye düşündü Marya Aleksandrovna. "Düşünmesini sağlamam bile yeter! Doğrudan söyleyemediğim konularda imalarda bulunurum!" Düşündüğünü yapıp amacına ulaştı. İstenilen etki yaratılmıştı. Zina dikkatle dinlemişti. Yanakları alevlendi, göğsü inip kalkmaya başladı.

"Dinle anne" dedi sonunda kararlılıkla, yüzünde bu kararlılığın ona nelere mal olduğunu gösteren bir solgunluk vardı. "Dinle anne..."

O anda holden gelen ve Marya Aleksandrovna'yı çağıran keskin, tiz bir ses Zina'nın daha fazla ileri gitmesini engel edi. Marya Aleksandrovna sandalyesinden sıçradı.

53"Yo olamaz!" diye bağırdı. "Albayın o karga karısını kapıma hangi şeytan getirdi! Tanrı aşkına, onu daha iki hafta önce kapı dışarı etmemiş miydim?" dedi üzüntüyle. "Ama... ama şimdi onu geri çeviremem! Yapamam! Mutlaka önemli bir haberi vardır, yoksa gelmeye cesaret edemezdi. Bu çok önemli Zina! Öğrenmem gerek... Altına bakılmadık bir tek taş kalmamalı!" Sonra içeri girmek üzere olan konuğuna doğru dönerek, "ziyarete gelmeniz ne hoş! Nereden aklınıza geldim sevgili Sofya Petrovna? Ne hoş bir sürpriz!" dedi.

Zina odadan çıktı.

54

ALTINCI BOLUM

Albayın karısı Sofya Petrovna Farpukhina yalnızca ruhsal açıdan kargaya, fiziksel olarak daha çok serçeye benziyordu. El i yaşlarında, küçük keskin gözlü, ufak tefek bir kadındı; yüzünde çil eri ve sarı lekeleri vardı. Kuru bedeni güçlü, ince, serçe bacakları üzerinde duruyordu. Her zaman koyu renk, ipek elbise giyen kadın bir dakika bile yerinde duramazdı. Pis ve kinci bir dedikoducuydu. Albayın karısı olduğu için havalara girerdi. Emekli olan kocasıyla sık sık kavga eder, böyle zamanlarda yüzünü tırmaladığı bile olurdu. Sabah ve akşam dörder bardak votka içerdi. Geçen hafta Anna Nikolayevna Antipova onu evinden kovduğu, Natalya Dmitriyevna Paskudina da ona yardım ettiği için ikisinden de nefret ediyordu.

"Birkaç dakikalığına uğradım mon ange" diye cıvıldamaya başladı. "Oturacak değilim! Neler olduğunu anlatmak için geldim. Bütün kasaba aklını şu Prensle bozdu! Bizim 'yaşlı tilkiler' voıis comprenez* ona tuzak kuruyorlar, avlamağa çalışıyorlar, bir

* Anlıyor musunuz!

55birlerinden çalıyorlar, şampanya içiriyorlar! İnanamazsınız! İnanamazsınız! Nasıl oldu da onu bıraktınız? Şimdi Natalya Dmitriyevna'da olduğunu biliyor musunuz?"

"Natalya Dmitriyevna'da mı?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sandalyesinden fırlayarak. "Ama valiyi görmeğe gidecekti, tabi sonra da Anna Nikoiayevna'yı, hatta bunlar da kısa ziyaretler olacaktı!"

"Öyle mi? Artık yakalayabilirseniz yakalayın! O uğradığı zaman vali dışarıdaymış. Sonra Anna Nikolayevna'ya gitmiş, orada akşam yemeği teklifi almış. Oradan hiç çıkmayan Natalya Dmitriyevna da onu zorla kendi evine öğle yemeğine götürdü. İşte sizin Prensiniz!"

"Peki ya... Mozglyakov? Yani, o bana söz vermişti..." "Aman canım, ne Mozglyakov'u! Bırakın onu... O da onlarla beraber gitti! Dua edin de oyuna oturmasınlar. Geçen yıl olduğu gibi bütün parasını kaybedecek. Ona kâğıt oynatıp varını yoğunu alacaklar. O Natashka sizin için neler söylüyor! Güya Prens'i... şey yani... bazı amaçlar için kandırmaya çalışıyormuşsunuz vous comprenez! Bu konudaki düşüncelerini Prens'e de söyledi. Tabi o neden söz ettiğini anlamadı, orada kukla gibi oturdu, söylenen her şeye 'Ah evet!' dedi durdu. Sonra kızı Sonka piyasaya çıktı.

Bir düşünsenize kız on beş yaşında, ama annesi onu hâlâ dizlerinin üzerinde, kısacık elbiselerle ortalarda dolaştırıyor. Bu size bir fikir veriyordur herhalde... Sonra öksüz Mashka'yı çağırdılar, o da kısa bir elbise giyiyordu, gözlüklerimi takıp inceledim, onunki daha da kısaydı... Ne anlamı

vardı bilmem, ama ikisi de kafalarına tüylü, küçük, kırmızı şapkalar takmışlardı. O iki sıska şey Prens'in önünde, piyano eşliğinde kazaska yaptılar! Prens'in bu konuda zayıf olduğunu bilirsiniz ya! Heyecandan eriyip bitti. Gözlüklerini takıp dikkatle inceledi, gerçekten de o küçük kargalar kendilerini fark ettiriyorlardı ! Suratları kıpkırmızı kesildi, hele o bacak atışları! Hıh! Bu dans mı

oluyor yani? Ben Madam Jarnis'in yatılı kız okulundayken şal a dans13 etmiştim. Mezuniyet balosuydu.

Müthiş bir

(başarıydı! Senatörler beni alkışlamışlardı! Biliyorsunuz, prenslerin ve kontların kızları okurlardı

orada. Bunların yaptığı kankandan başka bir şey değildi ki! Utancımdan yanıp tutuştum!

Seyredemedim bile!..."

"Ama... siz de mi Natalya Dmitriyevna'daydınız? Yani, demek istediğim..."

"Evet geçen hafta bana hakaret etmişti. Hiç çekinmeden herkese •anlattım bunu. Mais, ma chere*

anahtar deliğinden bile olsa Prens'i görmek istedim, onun için gittim. Başka nasıl görebilirdim? O

bunak |Prens olmasaydı o eve gider miydim! Düşünsenize, benden başka herkese çikolata ikram edildi, sanki ben orada değilmişim gibi kimse benimle konuşmadı! Bunu bile bile ayarlamıştı... Ah o tas suratlı kadın! Ben ona yapacağımı bilirim! Şimdi gitmem gerek mon ange, acelem var, gerçekten... Akulina Panfilovna'yı bulup, ona şeyi... Siz de Prens'i unutabilirsiniz artık! Buraya döneceği falan yok. Bijliyorsunuz, aklî başında değil, Anna Nikolayevna onu evine çekneyi başaracak. Hepsinin sizden ödü kopuyor... Biliyorsunuz, Zina meselesi..."

"Quel e horreur!"**

İnanın, bütün kasaba bunu konuşuyor! Anna Nikolayevna onu yemeğe alacak ve onu bir yere bırakmayacak. Sırf sizi kızdırmak için yapıyor, mon ange. Anahtar deliğinden o döküntü mutfağına bir baktım da, içerde bir telaştır gidiyordu, şampanya aldırıyorlar, bıçaklar takırdıyor, yemek hazırlanıyordu... Acele ederseniz onu yolda yakalarsınız. Ne de olsa önce sizin davetinizi kabul etmişti! Sizin konuğunuz, onun değil! O yaşlı tilkinin, düzenbaz, şapşalın size güldüğünü

düşündükçe! Savcı karısı da olsa benim ayağımı bastığım taş kadar bile değeri yok! Hem ben albay karışıyım! Madam Jarnis'in yatılı kız okulunda okudum... Hıh! Mais adieu, mon ange!

Kızağımla gelmeseydim beraber giderdik..."

* Ama hayatım. ** Ne ayıp şey!

57Ayaklı gazete gitti. Marya Aleksandrovna heyecandan titremeye başladı. Albayın karısının öğüdü gayet açık ve akıl ıcaydı. Geciktirmek için bir neden ve kaybedilecek zaman yoktu. Hâlâ en büyük problem çözümsüz duruyordu. Zina'nın odasına koştu.

Zina kol arını göğsünde kavuşturmuş, başı öne eğik, üzgün ve solgun bir halde odada bir aşağı

bir yukarı dolaşıyordu. Gözlerinde yaş vardı. Annesine çevirdiği bakışları bir kararlılık ışıltısı

taşıyordu. Aceleyle gözyaşlarını sakladı, dudaklarında alaylı bir gülümseme belirdi.

"Anne" dedi, Marya Aleksandrovna'dan önce davranarak. "Şimdiye dek çok sözcük oyunu yaptın bana,

hem de çok. Ama beni kör edemedin. Çocuk değilim. Bir iyilik meleği gibi kahramanca davranmam konusunda beni ikna etmeye uğraştın, ama benim böyle bir yeteneğim yok.

Bencil iğinden dolayı, kendi bayağı fikirlerini doğrulamaya çalışman ve onlara bir de soyluluk katman çok düzenbazca, ama beni kandıramazsın, duyuyor musun? Tekrar söylüyorum. Beni bu şekilde kandıramazsın, bunu bilmeni istiyorum!"

"Ama mon angel..." diye bağırdı Marya Aleksandrovna, geri çekilerek.

"Sakin ol anne! Beni sonuna kadar dinleme sabrını göster. Bütün bunların bir entrika ve alçaklık olduğunu gayet iyi bilmeme rağmen, teklifini kabul ediyorum, tamamen, duyuyor musun, tamamen? Şimdi Prens'le evlenmeye hazırım ve bu konudaki çabalarına da yardımcı olacağım.

Bunu neden yaptığımı sana söyleyecek değilim. Karar verdiğimi bil yeter. Her şeyi yapacağım, yaptığım adiliği affettirmek için ayakkabılarını giydireceğim, hizmetçisi olacağım, onu eğlendirmek için dans bile edeceğim. Benimle evlendiğine pişmanlık duymaması için yapılması gereken her şeyi yaparım! Ama buna karşılık, her şeyi nasıl ayarlayacağını açık açık anlatmanı istiyorum. Bu kadar ısrarlı konuştuğuna göre, seni tanıdığım kadarıyla, kafanda mutlaka bir plan vardır.

Hayatında bir kez olsun açık ol, açıklık olmazsa hiçbir şey mümkün değildir! Eğer senin bunu nasıl yapacağını bilmezsem gerçek bir karar alamam."

58

Zina'nın düşünce tarzındaki bu beklenmedik değişikliğe çok şaşıran Marya Aleksandrovna bir süre gözlerini kızına dikip, hiç konuşmadan, hareketsizce kalakaldı. Sertliğinden çok korktuğu kızının inadıyla mücadele etmeye hazırdı, bir yandan da yüzde yüz anlaşmak üzere olduklarını ve inançlarına ters düşse bile her konuda işbirliğine açık olduğunu fark etti! Bunun sonucunda da, birdenbire ciddiyete binen planı Marya Aleksandrovna'nın gözlerinde ışıldadı.

"Zinochka!" diye bağırdı coşkuyla. "Zinochka! Benim canım, kanım!"

Daha fazla bir şey söylemedi ve gidip kızını kucakladı.

"Aman Tanrım' Anne beni kucaklamanı falan istemiyorum" diye bağırdı Zina, tatsız bir sabırsızlıkla. "Senin taşkın hareketlerini istemiyorum! Benim senden tek istediğim soruma cevap vermen, hepsi bu."

"Ama Zina ben seni seviyorum! Ben sana tapıyorum, oysa sen beni itiyorsun... Yani, bütün bunları

senin mutluluğun için yapıyorum..."

Gözlerinde sahtelikten uzak, gerçek gözyaşları ışıldıyordu. Marya Aleksandrovna Zina'yı çok seviyordu, ama kendi tarzında. O anda kazandığı başarı onu çok etkiledi, heyecanlandırdı, dayanma gücünü zorladı. Zina da, her şeye rağmen, annesinin onu çok sevdiğini biliyor ve bu sevgiyi bir yük olarak görüyordu. Annesi ondan nefret etse her şey daha kolay olacaktı...

"Sinirlenme anne, biraz sarsıldım da ondan" dedi Zina annesini yatıştırmak için.

"Kızgın değilim, kızgın değilim, meleğim!" diye cıvıldadı Marya Aleksandrovna hemen kendine gelerek.

"Yani sarsıldığının farkındayım. Bak tatlım, açıklık istiyorsun, tamam o zaman açık olacağım, tamamen açık, inan! Sen bana güven yeter. Başlangıç olarak, kesin bir planım olmadığını söyleyeyim Zinochka, hem nasıl olsun, bunun nedenini senin gibi zeki bir kız hemen anlar. Bazı

59güçlükleri gözardı edemem... Şu karga da kulağımın dibinde bir şeyler konuşup durdu... (Ah Tanrım! Acele etmeliyim!) Görüyorsun ya tamamen açığım! Amacıma ulaşacağıma yemin ederim!" dedi kendinden geçerek. "Benim duyduğum güven, senin dediğin gibi şiirsel bir güven değil meleğim, gerçeklere dayanan bir güven. Bu da Prens'in biraz budala olmasından kaynaklanıyor, yani o, üzerine istediğini işleyebileceğin bir kanvastır. Ben bir şeye kalkışınca sakın kimse karşıma çıkmasın! Sanki o aptal ar benimle başa çıkabileceklermiş gibi!" diye bağırdı, gözleri ışıl ışıl, elini masaya vurarak. "Bu benim işim! Bunu başarmak için en önemli şey, olabildiğince erkenden başlamaktır, hatta büyük bir kısmını hal etsek iyi olacak."

"Çok güzel anne. Biraz daha açıklık istiyorum. Planınla neden bu kadar ilgilendiğimi ve hâlâ

neden güven duymadığımı biliyor musun? Çünkü ben kendime güvenmiyorum. Bu adiliği yapmaya karar verdiğimi söyledim ama planının ayrıntıları iğrenç ve pis olursa, seni uyarıyorum, buna dayanamam ve havlu atarım. Gerçi aşağılık bir şey yapmaya karar vermek, sonra da bunun içinde yüzdüğü pislikten korkmak da iğrenç bir şey, ama yapılacak başka bir şey yok. Bunun tek yolu bu!..."

"Ama Zinochka, sana önerdiğim şeyin nesi iğrenç mon ange?" diye karşı çıktı Marya Aleksandrovna ürkekçe. "Bu yalnızca yararlı bir evlilik yapma meselesi, herkes yapabilir! Tek yapman gereken olaya bu açıdan bakmak, o zaman gözüne daha onurlu görünecek..."

"Ah anne, Tanrı aşkına, bana kurnazlık yapmaya kalkışma! Bak, her şeyi, her şeyi kabul edeceğim. Daha ne istiyorsun? Yaptığımız şeylerin gerçek adını söylemekten çekinme, ben çekinmiyorum! Belki de bundan sonra tek tesel im bu!"

Yine dudaklarında acı bir gülümseme belirdi.

"Tamam, tamam meleğim. Bir yandan fikir ayrılığına düşüp, bir yandan da birbirimize saygı

duymamız mümkün. Eğer ayrıntılar

konusunda endişeleniyorsan ve kötü şeyler olacağından korkuyorsan, her şeyi bana bırak. Yemin ederim, sana tek damla çamur bile sıçramayacak. Seni herkesin önünde tehlikeye atacağımı mı

sanıyorsun? Sen bana güven, her şey çok güzel ve onurlu bir şekilde işleyecek, en önemlisi de bu zaten! Hiçbir skandal çıkmayacak. Kaçınılmaz birkaç küçük olay olsa bile biz çok uzaklarda olacağız! Yani burada kalacak değiliz! Bırakalım arkamızdan bağırıp dursunlar, onlara aldırmayacağız! Lütfen bana kızma, ama bu kadar gururlu olmana rağmen onlardan çekinmene çok şaşıyorum doğrusu Zinaida."

"Ah anne, onlardan korktuğum falan yok ki! Beni anlamıyorsun" diye cevap verdi, rahatsız bir sesle.

"Peki, peki sevgilim kızma! Sen belki hayatında ilk kez yapacaksın, ama onlar haftanın her gününü pis oyunlar düşünerek geçiriyorlar... Aman canım, ben de neler söylüyorum, ne salak kadınım! Bu pis bir oyun değil ki! Böyle pislik olur mu? Aslına bakarsan çok soylu bir davranış!

Bunu sana açıklayayım Zinochka. Yalnızca bakış açısına bağlı bir şey..."

"Anne, senin açıklamalarını dinlemek istemiyorum!" diye bağırdı Zina öfkeyle, sabırsızlıkla ayaklarını yere vuruyordu.

"Tamam sevgilim, tamam! Yine baltayı taşa vurduk..."

Kısa bir sessizlik oldu. Marya Aleksandrovna Zina'ya uysal ıkla yaklaştı ve rahatsız bir ifadeyle, sanki yaramazlık yapan bir fino köpeği sahibine bakıyormuş gibi gözlerinin içine baktı.

"Nasıl hal edeceğini hiç anlayamıyorum" diye devam etti Zina nefretle. 'Sonunda utanacaksın, bundan eminim. Ne düşünecekleri umurum la bile değil ama senin için utanç olacak."

"Meleğim, eğer seni endişelendiren buysa lütfen rahat ol! Sana yalvarıyorum! Planımızda anlaştığımız sürece beni düşünmene hiç gerek yo c. Ne belalardan sıyrıksız kurtulduğumu bir bilsen! Ayarlanacak şeyler var! En azından deneyeceğim! Ne olursa olsun Prens'le olabildiğince çabuk yalnız kalmalıyız. İlk adım bu. Her şey

61buna bağlı. Kuşkusuz sonra olacakları da düşünebiliyorum. Herkes öfkeden kuduracak ama...

olsun! Onların işlerini bitiririm ben! Bir de Mozglyakov var. O beni korkutuyor..."

"Mozglyakov mu?" dedi Zina küçümseyerek.

"Evet ya Mozglyakov! Ama sen korkma Zinochka! Sana yemin ederim, onu öyle bir hale getireceğim ki, bize yardım bile edecek! Daha sen benim gücümü görmedin Zinochka! İş

başındayken nasıl olduğumu bilmezsin. Ah Zinochka sevgilim! Prens'in geldiğini duyduğum anda beynimde şimşekler çaktı! Sanki pırıltılı bir şey bütün varlığımı etkiledi! Bizim evimize geleceği kimin aklına gelirdi? Böyle bir şans insana kırk yılda bir gelir! Zinochka! Küçük meleğim! Sakat bir ihtiyarla evlenmende utanılacak bir şey yok, ama çekilmez olduğunu düşündüğün bir adamla evlenecek olursan işte ondan utanmalısın. Zaten bu gerçek bir evlilik olmayacak, biliyorsun.

Karşılıklı bir anlaşma olacak. Yani o yaşlı bunak bu işten en çok kazanan kişi olacak! Kendisine bahşedilen değer biçilmez talihin tadını çıkaracak! Bugün ne kadar güzelsin Zinochka. Bu güzel ik değil gerçek bir tablo! Erkek olsaydım, sen yeter ki iste, sahip olduğum kral ığın yarısını verirdim.

Bunların hepsi inatçı! Kim bu güzel eli öpmeden durabilir?" Marya Aleksandrovna kızının elini öptü. "Bu benim kendi kanımdan, canımdan! O yaşlı bunağı gerekirse zorla seninle evlendiririz.

Ah Zinochka, ikimiz için yepyeni bir hayat başlayacak! Benden ayrılmayacaksın, değil mi Zinochka? Şansı yakaladın diye anneni başından atmayacıksın ya? Tartışabiliriz küçük meleğim, ama sen yine de benim gibi bir dost bulmazsın, hem..."

"Anne! Bunu yapmayı kafana koyduysan belki de artık başlamanın... zamanı gelmiştir. Burada zaman kaybediyorsun!" dedi Zina sabırsızlıkla.

"Evet Zinochka, zamanı geldi. Doğru. Ne diye çene çalıp duruyorum sanki!" dedi Marya Aleksandrovna

lafı alarak. "Prens'i ayartmaya çalışıyorlar. Hemen oraya gitmem gerek! Gidince Mozglyakov'â sorarım, sonra da... Olmazsa o yaşlı bur ağı zorla 62

getiririm! Hoşça kal Zina, hoşça kal hayatım. Üzülme, canını sıkma, huzursuz olma, en önemlisi bu, huzursuz olma! Her şey en güzel ve en onurlu bir şekilde sonuçlanacak! Her şey olaya nasıl baktığına bağlı... Hoşça kal, hoşça kal!"

Marya Aleksandrovna Zina'yı kutsadı ve odadan fırlayıp çıktı. Odasına gidince bir süre aynanın karşısında durdu. İki dakika sonra, hep o saatte, dışarı çıkar diye atları koşulu bekletilen, üstü

kapalı arabasıyla Mordasov sokaklarında gidiyordu. Marya Aleksandrovna gayet görkemli yaşıyordu.

"Yo, benimle başa çıkamazsınız!" diye düşündü arabasına yerleşirken. "Zina kararını verdiğine göre, savaşın yarısını kazandık demektir. Prens'i bırakacak mıyım? Asla! Aferin Zina'ya! Sonunda kabul etti! Bu da demektir ki küçük beyni böyle şeylere işliyor. Zaten Zina'ya sunduğum şeyler çok cazipti! Onu etkiledi!

Bugün gerçekten de çok güzel! Onun güzel iği bende olsa Avrupa'nın yarısını altüst ederdim!

Bakalım, neler olacak... Prenses olduğu zaman bütün o Shakespeare saçmalıkları bitecek, neyin ne olduğunu öğrenecek! Mordasov'dan ve o öğretmen bozuntusundan başka ne bilir ki? Ah...

ondan ne prenses olur! Onu cesaretine ve gururuna hayranım, yanına bile yaklaşılmıyor! Öyle bir bakışı var ki, insan Kraliçe'yle karşılaşmış gibi oluyor. Nasıl oluyor da halinin farkında değil?

Neyse sonunda anladı canım! Yakında aklı iyice başına gelecek... Ben zaten hep yanı başında olacağım. Sonunda her konuda benimle aynı fikirleri paylaşacak. Bensiz yapamayacak! Ben de bir Prenses olacağım, Petersburg'da bile insanlar beni tanıyacaklar. Elveda berbat kasaba! O

Prens ölecek, o sefil çocuk ölecek; ben de onu kraliyet ailesinden biriyle evlendireceğim. Beni endişelendiren bir tek şey var: Acaba ona biraz fazla mı güvendim? Ona karşı çok mu açık oldum, çok mu fazla coşkuya kapıldım? Beni korkutuyor, hem de çok korkutuyor..."

Marya Aleksandrovna düşüncelerine dalıp gitmişti. Kuşkusuz bunlar problemli düşüncelerdi. Hani ne derler ya: Azmin elinden bir Şey kurtulmaz.

63Zina kendi haline kalınca, kol arını göğsünde kavuşturup, odasında bir aşağı bir yukarı

dolaşarak düşündü durdu. Pek çok şeyi düşünüyordu. "Zamanı geldi, hem de tam zamanı!" diye tekrarlayıp duruyordu hiç darmadan. Bu tutarsız sözlerin ne anlamı vardı? Uzun kirpiklerinde yaşlar ışıldıyordu. Onları silmek aklına bile gelmiyordu. Ama annesinin, Zina'nın düşünceleri konusunda endişelenmesine hiç gerek yoktu. Çünkü Zina kararını vermiş ve sonuçlarına kendisini hazırlamıştı bile...

"Sen bir dur bakalım hele!" diye düşünüyordu Nastasya Petrovna, albayın karısı gittikten sonra, karanlık odada el yordamıyla yolunu bulmaya çalışırken. "Ben de şu bunak Prens'i memnun etmek için pembe kurdeleler bağlamaya niyetleniyordum. Ne salak bir kadınım, benimle evleneceğine iyiden iyiye inanıyordum. Ah Marya Aleksandrovna, demek şapşalım, demek dilenci kılıklıyım ha, demek iki yüz ruble rüşvet aldım? Keşke sana bir oyun yapıp o parayı almasaydım, seni kurnaz sürtük! İyi niyetimden yaptım hep, yaptığım işin masraflarını aldım... Ben de birisine rüşvet vermek zorunda kalabilirdim. Ama bunu yapmayıp kilidi kendim kırdırma bundan sana ne?

Senin kirli işlerini ben yaptım, uyuşuk! Tek bildiğin nakış işlemek! Sen dur hele, ben nakısı

gösteririm sana. Şapşal mıyım değil miyim, görürsün! Nastasya Petrovna neymiş anlayacaksın!"

64

YEDİNCİ BÖLÜM

Marya Aleksandrovna kendisini dehasına kaptırmıştı. Cesaret gerektiren, büyük bir projesi vardı.

Kızını, varlıklı, sakat bir Prens'le, herkesten gizlice evlendirmek; adamın bunaklığından ve savunmasızlığından yararlanmak; üstelik bunu bir hırsız edasıyla yapmak, Marya Aleksandrovna'nın düşmanlarının dediği gibi yalnızca bir cesaret işi değil, aynı zamanda da küstahlıktı. Kuşkusuz, çok avantajları olan bir projeydi, ama başarısızlıkla sonuçlanacak olursa sahibini, en hafif deyimiyle, rezil edecekti. Marya Aleksandrovna bunun farkındaydı, ama bunun için canını sıkmıyordu. "Ben ne belalardan sıyrıksız kurtuldum!" demişti Zina'ya ve haklıydı. Yoksa bir kahraman olabilir miydi hiç?

Bütün bunlar yol kesip soygun yapmaya benziyordu hiç kuşkusuz, ama Marya Aleksandrovna'nın aldırdığı falan yoktu. Bu konuda çürütülemez bir inancı vardı: "Bu işi başardığı anda artık kimse bir şey yapamayacaktı." Bu öyle avantajlı bir şeydi ki düşüncesi bile Marya Aleksandrovna'nın tüylerini ürpertmeye yetiyordu. Aynı zamanda da içinde korkulu bir heyecan vardı, sanki 65

iğneli bir minderde oturuyor gibiydi. İlham dolu bir kadın olması ona inkâr edilemez yetenekler de sağlamıştı, hareket planı hazırlama konusunda da başarılıydı. Gerçi şu aşamada, planı yalnızca taslak halindeydi, bel i belirsiz bir şekilde kafasında canlanıyordu. Yüzlerce ayrıntı ve olasılık hesaplanmayı bekliyordu. Ama Marya Aleksandrovna kendisine güveniyordu. Onu heyecanlandıran başarısız olma korkusu değil, işe bir an önce başlama, kavgaya çabucak katılma arzusuydu. Engel eri ve gecikmeleri düşündükçe sabırsızlıktan ölüyordu. Gecikmelerden söz açılmışken, düşüncelerimizden bahsetmek için izninizi istiyoruz. Marya Aleksandrovna belanın büyüğünü Mordasovlu soylulardan, özel ikle de Mordasov sosyetesinin kadınlarından bekliyordu. Kendisine duydukları acımasız nefreti deneyimleriyle öğrenmişti. Şu anda bile, daha hiç kimseye söylemediği halde, planının bütün kasaba tarafından bilindiğinin farkındaydı. Evinde sabah yaşanan bir olayın, akşama kalmadan, pazardaki satıcı kadından, dükkândaki tezgâhtara kadar herkesin kulağına gittiğini birçok defa tekrarlanan acı deneyimlerden öğrenmişti. Marya Aleksandrovna'nın içinde bir tehlike önsezisi vardı ve önsezileri onu hiç yanıltmazdı. Bu kez de bunlar kuruntu değildi.

Henüz bilmediği şeyler olmuştu. Öğlene doğru, yani Prens'in Mordasov'a gelişinden üç saat kadar sonra, kasabada garip dedikodular yayılmaya başladı. Kimden çıktığı bel i değildi, ama büyük bir hızla yayılmıştı. Marya Aleksandrovna'nın yirmi üç yaşındaki, drahomasız kızı Zina'yı Prens'le nişanladığını; Mozglyakov'un da postalandığını ve her şeyin ayarlandığını konuşuyorlardı. Bu dedikoduların nedeni ne olabilirdi? Herkes Marya Aleksandrovna'yı, kalbinden geçenleri ve arzularını böylesine iyi bilecek kadar tanıyor olabilir miydi? Ne dedikoduların olayların seyrine uymaması (ki böyle olayların bir saat içinde düzenlenebilmesi çok zordu), ne de hikâyenin asılsızlığı (ki hiç kimse dedikodunun nereden kaynaklandığını bilmiyordu) Mordasovlular'ın duyduklarına inanmalarını engel eyebilirdi. Dedikodu yayıldıkça yayıldı ve inatla kök saldı. İşin en ilginç yanı dedikodunun, Marya

66

Aleksandrovna'nın kızı Zina'ya bu konuyu açmaya başladığı anda yayılmış olmasıydı. İşte kasabalılar böyleydi! Kasabalıların dedikoduları zaman zaman mucize boyutlarına varır, kuşkusuz bunun nedenleri vardır. Bu, onların birbirlerini uzun zamandır, yakından tanıyıp, ilgilenmelerinden kaynaklanır. Her biri diğerinin bakışları altında yaşar. Sayın hemşerilerinden bir şey saklaması

imkânsızdır. Seni ezbere bilirler; hatta senin kendi hakkında bilmediğin şeyleri bile bilirler. İnsan, kasabalıların doğuştan psikolog ve kalp uzmanı olduklarını düşünmeden edemez. Bu yüzden de böyle kasabalarda psikologlara ya da kalp uzmanlarına değil de inatçı eşeklere rastlayınca gerçekten şaşırırım. Neyse canım, şimdi bunun sırası değil.

Haber gök gürültüsü etkisi yarattı. Herkes, Prens'le evliliği öyle parlak ve akıl ıca bir şey olarak görüyordu ki acayipliğine kimse j dikkat bile etmiyordu. Olayın bir başka açısını da belirtmemiz gerek: Nedendir bilinmez ama Mordasovlular, Marya Aleksandrovna'dan çok Zina'dan nefret ediyorlardı. Zina'nın güzel iği bunun nedenlerinden biriydi herhalde. Mordasovlular'ın gözünde ne kadar kusurlu olursa olsun, Marya Aleksandrovna onlardan biriydi. Oradan ayrılıp gidecek olsa, kim bilir, belki de onu özlerlerdi. Onun dertleri ve karmakarışık işleri hayatlarına hareket getiriyordu. Onsuz bir yaşam sıkıcı olurdu. Oysa Zina sanki Mordasov'da değil de bulutların üzerinde yaşıyor gibi davranıyordu. Kasabalılar onu kendi denkleriymiş gibi görmüyorlardı. Zina da belki farkına bile varmadan, onlara kibirle bakıyordu. İşte şimdi bu Zina, hakkında skandal ı

haberler yayılan, kibirli, burnu büyük bu Zina, bir Prenses, bir milyoner olacak, soylular sınıfına girecekti! Bir iki yıl içinde dul kalınca, belki de bir dükle ya da general e evlenecekti; hatta belki de valinin karısı olurdu (çünkü vali hem duldu, hem de kadınlara düşkün biriydi). Sonra kasabanın önde gelen kadını olacaktı, hiç kuşkusuz bunun düşüncesi bile dayanılacak şey değildi.

Mordasov'un tarihinde hiçbir haber, Zina'nın Prens'le evlenme haberi kadar öfke yaratmamıştı.

Her kafadan bir itiraz çığlığı yükseliyordu. Bunun bir günah, bayağı ve pis bir şey olduğu, yaşlı

adamın

67aklının başında olmadığı, aldatıldığı, oyuna getirildiği, dolandırıldığı, bunaklığından yararlanıldığı, kana susayanların pençelerinden kurtarılması gerektiği, bunun korsanlık ve ahlaksızlık olduğu bas bas bağınldı. Hem sonra Zina'nın özel iği neydi ki, pekâlâ bir başkası da Prens'le evlenebilirdi/Marya Aleksandrovna bu çığlıkları ve konuşmaları yalnızca tahmin edebiliyordu, ama bu ona yetti. Herkesin, onun planını bozmak için mümkün olan olmayan her türlü şeyi kul anacağını biliyordu. Prens'i gasp etmeye çalışıyorlardı, onu tekrar ele geçirmek için uğraş vermek gerekecekti. Hem Prens'i ele geçirmeyi ve ayartmayı basarsa bile, onu sonsuza dek kontrol altında tutamazdı ya. Hem, o gün, iki saate kalmadan, Mordasov'un bütün kadınlarının, bir bahaneyle salonuna doluşmayacakları ne malumdu? Artıkkurtulabilirsen kurtul.

Kapıdan atsan bacadan girerlerdi, bu Mordasov için imkânsız bir şey değildi. Yani, kaybedilecek saat, hatta dakika bile yoktu, hem daha plan uygulanmaya başlanmamıştı bile. Birdenbire Marya Aleksandrovna'nın kafasında bir şimşek çaktı ve hemen bir fikir olgunlaştı. Yeri gelince bu fikirden söz edeceğiz. Şimdilik, kahramanımızın, sert bir yüzle, ilham dolu olarak ve eğer Prens'i geri almanın tek yolu buysa bir savaşa hazırlanarak Mordasov sokaklarında son sürat gittiğini söyleyelim. Bunun nasıl başarılacağını yada ona rastlayıp rastlamayacağını bilmiyordu, ama bildiği bir şey varsa, o da bütün Mordasov yerin dibine de batsa planından dönmeyeceğiydi.

İlk adımı umduğundan daha başarılıydı. Yolda Prens'le karşılaştı ve onu evine yemeğe götürmeyi başardı. Düşmanlarının bütün uğraşlarına rağmen istediğini nasıl başardığım ve Anna Nikolayevna'yı nasıl aptal durumuna düşürdüğünü soracak olursanız, böyle bir sorunun Marya Aleksandrovna'nın şanına yakışmayacağını söylemem gerekir. Anna Nikolayevna Antipova gibi bir rakibin üstesinden gelememesi nasıl mümkün olabilir ki? Rakibinin evine doğru yaklaşan Prens'i yakalamış ve hiçbir şeyin onu amacından saptırmasına izin yermeden özel ikle de skandal çıkmasından çok korkan Mozglyakov'a aldırmadan arabaya attığı gibi götürdü. Marya Aleksandrovna'yı rakiplerinden ayıran özel iği, bir

l

tehlike anında herhangi bir skandaldan korkmaması, başarıya giden her yolu doğru bulmasıydı.

Kuşkusuz Prens sözünü etmeye değecek bir direnme göstermedi. Her zaman âdeti olduğu üzere her şeyi çabucak unuttu. Halinden gayet memnundu. Yemekte hiç durmadan konuştu, çok neşeliydi, şakalar ve kelime oyunları yaptı, sonunu getiremediği ya da farkına varmadan bir başkasıyla karıştırdığı fıkralar anlattı. Natalya Dmitriyevna'nın evinde üç kadeh şampanya içmişti.

Yemekte daha da fazlasını içip tamamen şaşkınlaştı. Marya Aleksandrovna kadehini doldurup duruyordu. Yemek hiç de fena geçmedi. Canavar Nikita hiçbir şeyi mahvetmemişti. Ev sahibi neşesiyle konukları canlandırıyordu. Ötekiler her nasılsa pek havalarında değil erdi. Zina ciddi sessizliğini koruyordu. Mozglyakov'un kendinde olmadığı bel iydi, pek yemek yemedi. Sanki bir şey düşünüyor gibiydi. Bu alışılmamış bir şey olduğundan Marya Aleksandrovna endişelendi.

Nastasya Petrovna suratını asmış oturuyor, Mozglyakov'a gizliden gizliye, garip işaretler yapıyordu, ama Mozglyakov farkında bile değildi. Hoş tavırlı ev sahibi olmasaydı yemek cenaze yemeğine benzeyecekti.

Marya Aleksandrovna'nın görüntüsünün altında anlatılmaz bir heyecan vardı. Zina'nın gözünde yaş izleri taşıyan, yaslı görüntüsü annesine ölüm korkusu vermeye yetiyordu da artıyordu bile. Bir başka problem daha vardı: Zaman çok önemliydi, acele etmeleri gerekiyordu, bir de orada kukla gibi oturan ve her şeye engel olan 'lanet Mozglyakov' vardı! O varken herhangi bir girişimde bulunmak söz konusu değildi. Marya Aleksandrovna korkunç bir endişe içinde masadan kalktı.

Yemekten kalktıkları anda, Mozglyakov'un yanına gelip, hiç beklenmedik bir şekilde, hemen gitmesi gerektiği için çok izüldüğünü söylemesi deyim yerindeyse onu şok etti. "Neden ama?"

diye soruşturdu, içtenlikle. "Şey, Marya Aleksandrovna" diye başladı Mozglyakov rahatsız ve biraz da şaşkın bir şekilde, "bana garip bir şey oldu. Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum... Lütfen, Tanrı

aşkına bana bir öğüt verin!"

"Neler oluyor?"

"Bugün vaftiz babama rastladım. Hani tüccar Boroduyev... tanırsınız. Yaşlı adam çok öfkeliydi, burnumun büyüdüğünü söyleyerek, beni azarladı. Bu Mordasov'a üçüncü gelişim ve ona uğramadım. 'Bugün çaya gel' dedi. Saat dördü geçti. Her zaman, klasik bir şekilde, şekerlemesini yapar ve saat beşte çayını içer. Ne

yapabilirim? Bir düşünsenize Marya Aleksandrovna, huzur içinde yatsın, babam hükümet fonundan para alıp kumar oynadığı zaman onu ölümden kurtarmıştı. Zaten bu yüzden de benim vaftiz babam olmuştu. Eğer Zinaida Afanasyevna ile evlenecek olursam, benim sadece yüz el i nüfuslu bir köyüm olacak, ama onun bir milyonluk köyü

var. Hiç çocuğu da yok. Eğer her şey yolunda giderse vasiyetinde bana da yüz bin bırakabilir.

Yetmişine geldi, bir düşünsenize!"

"Aman Tanrım! Böylesini hiç duymadım! Peki ne bekliyorsun?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, sevincini saklayamadan. "Hemen gidin, hemen! Zaman kaybetmemelisiniz. Yemek boyunca sizi izledim, renginiz uçmuştu. Hemen gidin mon ami, hemen gidin! Hatta bu sabah uğrayıp sevgisine layık olduğunuzu göstermeniz gerekirdi! Ah şu gençler, ah!"

"Ama Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov şaşkınlıkla. "Onunla konuştuğum için beni eleştiren siz değil miydiniz? Meyhanelerde, bodrumlarda avare avare dolaşıp duran, sakal ı

mujiğin biri olduğunu söylüyordunuz."

"Ah mon ami! İnsan iyice düşünüp taşınmadan pek çok şey söylüyor! Ben de hata yapabilirim, aziz değilim ya! Her neyse canım, zaten öyle bir şey söylediğimi hatırlamıyorum, ama belki de ruh halim iyi değildi... Üstelik siz o zaman Zina'ya talip değildiniz daha... Kuşkusuz bu bencil ik, ama artık her şeye başka bir açıdan bakmak gerekir. Böyle yaptığım için beni hangi anne suçlayabilir?

Hemen gidin, bir dakika bile kaybetmeyin! Akşam da orada kalın... Ona benden de söz edin, saygı duyduğumu, sevdiğimi, değer verdiğimi iletin, elinizden geldiğince güzel anlatın! Ah Tanrım tamamen aklımdan çıkmış, bunu benim size daha önce önermem gerekirdi."

"Bana ümit verdiniz Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov, kendinden geçmiş bir halde.

"Yemin ederim, artık her dediğinizi yapacağım! Size anlatmaya korkuyordum!... Şimdi gidiyorum, hoşça kalın! Lütfen Zina Afanasyevna'dan benim adıma özür dileyin. Tekrar döneceğim..."

"Kalbim sizinle mon ami! Benden söz etmeyi unutmayın! Gerçekten tatlı bir ihtiyar. Onun hakkındaki düşüncelerim çoktandır değişti... Zaten onun eski Rus tavırlarını her zaman sevmişimdir... Au revoir, mon ami, au revoirl"

"Onu buradan uzaklaştırmak Seytan'ın işi! Yo, yo Tanrı yardım ediyor olmalı!" diye düşündü, sevinçten nefesi kesilerek.

Pavel Aleksandrovich, hole çıkmış kürkünü giyiyordu ki Nastasya Petrovna birden fırlayıp yanına gitti. Hep bu anı bekliyor gibiydi.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu, onu kolundan tutarak.

"Boroduyev'in evine, Nastasya Petrovna! Benim vaftiz babamdır o... Çok zengin bir ihtiyardır, biraz onunla ilgileneyim ki mirasında beni de hatırlasın!..."

Pavel Aleksandrovich çok keyifli bir ruh hali içindeydi.

"Boroduyev'e mi? O halde nişanlınıza elveda diyebilirsiniz" dedi Nastasya Petrovna kesin bir ifadeyle.

"Elveda da ne demek oluyor?"

"O demek oluyor işte! Onun size ait olduğunu sanıyordunuz, değil mi? Ama onu Prens'le evlendirmeye çalışıyorlar. Kendi kulaklarımla duydum."

"Prens'le mi? Rica ederim Nastasya Petrovna!"

"Ne diye rica ediyorsunuz canım? Kendi kulaklarınızla duymak isterseniz paltonuzu bırakıp benimle gelin."

Dili tutulan Pavel Aleksandrovich paltosunu çıkarıp, parmak uçlarına basarak Nastasya Petrovna'yı izledi. Kadın onu, sabah gizlenip casusluk yaptığı küçük odaya götürdü.

"Beni bağışlayın, ama Nastasya Petrovna, bütün bunların ne demek olduğunu anlayamıyorum!..."

70

71"Eğilip dinlediğiniz zaman anlayacaksınız. Herhalde oyun şimdi başlar."

"Ne oyunu?"

"Şşş! Bağırarak konuşmayın! Oyun demekle sizi kandırmaya niyetlendiklerini söylemeğe çalışıyorum. Siz Prensle çıktıktan sonra Marya Aleksandrovna tam bir saat, Zina'yı Prens'le evlenmesi için ikna etmeye uğraştı. Onu aldatmaktan daha kolay bir şey olmadığını söyledi ve onu evlenmeye zorladı. Öyle kurnazlıklar denedi ki midem bulandı. Buradan her şeyi dinledim.

Zina razı oldu. Sizin hakkınızda da konuştular. Tam anlamıyla aptal yerine koydular sizi! Zina sizinle evlenmeyeceğini açık açık söyledi. Ben de az aptal değilim! Az kalsın kurdele takıp gezecektim! Dinleyin, bakın!"

"Eğer bu doğruysa, ikili oynuyorlar demektir!" diye fısıldadı Pavel Aleksandrovich, NastasyaPetrovna'nın gözlerinin içine aptal aptal bakarak.

"Dinleyin, bakın daha neler duyacaksınız."

"Peki nereden dinleyeyim?"

"Buradan, eğilin ve anahtar deliğinden dinleyin..."

"Ama Nastasya Petrovna, ben... ben başkalarının konuşmalarını gizlice dinleyemem ki."

"Artık bunu düşünmek için geç kaldınız. Gururu bir yana bırakın, geldiğinize göre dinlemelisiniz!"

"Ama..."

"Bunu yapamazsanız o zaman sizi kandırmalarına göz yumun. Ben sizin için üzüleyim, siz nazlanın. Bana ne sanki? Yani bunları kendim için yapmıyorum ya. Bütün akşam burada kalacak değilim!"

Pavel Aleksandrovich cesaretini toplayıp anahtar deliğine eğildi. Kalbi güm güm atıyor, şakakları

zonkluyordu. Ona neler olduğunu bilmiyordu.

72

SEKİZİNCİ BÖLÜM

"Demek Natalya Dmitriyevna'da iyi zaman geçirdiniz, öyle mi Prens?" dedi Marya Aleksandrovna, yaklaşan savaşı açgözlülükle beklerken. Bir yandan da masum bir sohbet başlatmaya çalışıyordu. Kalbi beklemenin heyecanıyla hızla atıyordu.

Yemekten sonra Prens sabah ağırlandığı salona alındı. Marya Aleksandrovna'nın evinde, bütün önemli olaylar ve ciddi toplantılar hep bu salonda yapılırdı. Ovunurdu salonuyla. Altı kadeh şaraptan sonra, yaşlı adam iyice gevşemişti, ayakta duramıyordu. Bir yandan da konuşmadan edemiyordu. Gitgide boşboğaz olmuştu. Marya Aleksandrovna bunun geçici olduğunu ve konuğunun yorgun düşüp uyuklayacağmı biliyordu. Demir tavında dövülürdü. Savaş alanını şöyle bir kolaçan ettikten sonra, çapkın ihtiyarın Zina'ya tatlı tatlı " »aktığını fark etti ve ana yüreği neşeyle kıpırdandı.

"Hem de çok iyiydi" dedi Prens. "Bilirsiniz, Natalya Dmitiyevna çok mükemmel bir kadındır, çok mükemrnel bir :adın!"

73f

Marya Aleksandrovna her ne kadar planlarına dalmış olsa da rakibine övgüler yağdırılmasına dayanamadı.

"Aman canım, Prens!" diye bağırdı, gözleri ışıldayarak. "Siz de ona mükemmel derseniz ben ne düşüneceğimi bilemem artık! Siz bizim buradakileri hiç tanımıyorsunuz demektir, hem de hiç.

Hepsi gösteriş, altın kılıfın altında hepsi düzen, hepsi oyun. Kılıfı kaldırırsanız, çiçeklerin altında eşekarısı yuvası bulacaksınız, orada iliğinizi kemiğinizi sömürecekler!"

"Gerçekten mi?" diye bağırdı Prens. "Çok şaşırdım."

"Yemin ederim ki öyle. Ah mon Prince. Bak Zina, geçen hafta Natalya Dmitriyevna'nın evinde olan gülünç ve sevimsiz olayı anlatmalıyım. Hatırlıyorsun, değil mi? Evet, Prens, hakkında çok iyi şeyler düşündüğünüz o Natalya Dmitriyevna ile ilgili bir olay. Ah sevgili Prens, size yemin ederim dedikoducu değilim ben! Bunu sizi eğlendirmek, buradaki insanların nasıl olduğunu anlamanız için canlı bir örnek olarak anlatıyorum. İki hafta önce Natalya Dmitriyevna bana uğradı. Ona kahve ikram ettik ve bir şey almak için ben odadan çıktım. Gümüş şekerliğimde ne kadar şeker olduğunu gayet iyi biliyordum. Ağzına kadar doluydu. Dönünce bir de baktım ki, dibinde yalnızca üç tane kalmış. Odada Natalya Dmitriyevna'dan başka kimse yoktu. Ne dersiniz buna? Koskoca taş bir evi, sınırsız parası var. Bu komik bir örnek, ama siz bundan bizim insanlarımız hakkında bir fikir edinirsiniz."

" Gerçekten mi?" dedi Prens, büyük bir şaşkınlıkla. Bu ne açgözlülük! Hepsini tek başına mı

yemiş?"

"İşte, o öyle mükemmel bir kadındır! Bu iğrenç olayı nasıl buldunuz? Ben böyle bir şey yapacak olsam oracıkta ölürdüm!" "Ah evet... Ama yine de bel e femıne* biliyorsunuz..." "Natalya Dmitriyevna mı? Rica ederim Prens, tas suratlının biri! Ah Prens ah! Siz neler söylüyorsunuz?

Ben de sizin çok daha zevkli olduğunuzu sanırdım..." * Güzel kadın. .

"Ah evet ya, tas suratlı... ama biliyorsunuz çok özel bir tarzı var... Evet, dans eden küçük kızının da oy le... çok özel..."

"Sonechka mı? Ama Prens, o daha çocuk! On dört yaşında!"

"Ah evet... çok hareketli, vücudu da biçimleniyor... çok şeker bir kız! Onunla dans eden öteki kız da çok iyi..."

"Ah zaval ı öksüzün biri o Prens! Onu sık sık evlerine alırlar."

"Öksüz ha? Pasaklı birine benziyor. En azından el erini doğru dürüst yıkasa bari... Ama yine de çekici..."

Prens hem böyle söylüyor, hem de gözlüğünü doğrultup büyük bir açgözlülükle Zina'ya bakıyordu.

"Mais guel e charmante personne!"* diye mırıldandı alçak sesle, zevkten eriyerek.

" Zina bize bir şeyler çal, yok yok, en iyisi şarkı söyle! Öyle güzel sesi var ki Prens! Tam bir sanatçı. Bir bilseniz Prens" dedi Marya Aleksandrovna yumuşak bir sesle. Zina'nın süzülürcesine piyanoya doğru gitmesi zaval ı adama yetti de arttı bile. "Onun nasıl da örnek bir kız olduğunu bir bilseniz! Öyle sevgi doludur, bana karşı öyle yumuşaktır ki! Ne hassaslık, ne yürek!"

"Ah evet, hassaslık... Hayatımda onun güzel iğiyle karşılaştırılabilecek tek bir kadın gördüm" diye araya girdi Prens yutkunarak. "Otuz yıl önce ölen Kontes Nainskaya. Çok büyüleyici bir kadındı, tarif edilemez bir güzel iği vardı.' Sonra aşçıbaşısı ile evlendi..."

" Aşçıbaşısıyla mı Prens?"

"Evet aşçıbaşı... bir Fransız'dı. Onu yurtdışında kont yaptı. Hoş bir adamdı, eğitimliydi, küçücük bir sakalı vardı!"

"Ama... ama... nasıl bir hayat sürüyorlardı Prens?"

"Ah evet güzel bir hayatları vardı. Gerçi kısa bir süre sonra da boşandılar. Kadının parasını alıp kaçtı. Bir sos yüzünden falan kavga etmişler..."

* Ne hoş şey bu. ,

75"Anne ne çalayım?" diye sordu Zina.

"Şarkı söylesen daha iyi olur Zina. Çok güzel söyler Prens! Müziği sever misiniz?"

"Ah evet! Charmant, charmantl Müziğe tutkunum. Yurtdışındayken Beethoven'la tanışmıştım."

"Beethoven mı? Zina düşünebiliyor musun, Prens Beethoven'i tanıyor!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna kendinden geçerek. "Ah Prens! Gerçekten tanıştınız mı?"

"Ah evet... çok sıkı f ikiydik. Enfiye çekip dururdu. Ne komik adamdı."

"Beethoven mı?"

"Evet Beethoven tabi . Aslında belki Beethoven değildi, o Almanlar'dan biriydi. O kadar çok Alman vardı ki... Her neyse, bazen ipin ucunu kaçırıyorum."

"Ne söylememi istersin anne?" diye sordu Zina.

"Hani şu şövalyenin şarkısı var ya; kalenin hanımıyla âşığının şarkısı, onu söyle... Ah Prens!

Şövalye hikâyelerine bayılıyorum! Ah o kaleler! Ortaçağ yaşamı! Âşıklar, yarışmalar... Ben de sana eşlik ederim Zina. Biraz daha yaklaşın Prens! Ah o kaleler ah!"

"Evet ya kaleler. Ben de kaleleri severim" diye mırıldandı Prens coşkuyla, tek gözünü Zina'ya dikerek. "Aman... Tanrım!" diye bağırdı. "O aşk hikâyesi! Ben onu biliyorum! Yıl ar önce duydum...

Bana öyle çok şeyi hatırlatıyor ki... Ah Tanrım!"

Zina söylemeğe başlayınca Prens'e neler olduğunu anlatmayacağım. Bir zamanlar çok ünlü olan o eski, Fransız aşk şarkısını söyledi. Çok güzel söylüyordu. Etkileyici, pürüzsüz, ince sesi insanın içine işliyordu. Sevimli yüzü, şahane gözleri, tuşlara basan ince parmaklan, kalın, kapkara, parlak saçları, inip kalkan göğsü, gururlu, muhteşem, soylu görünüşü zaval ı ihtiyarı büyüledi. Prens kız şarkı söylerken gözünü ondan alamıyordu, heyecandan boğulacak gibiydi. Şampanya, müzik ve canlanan anılarla kimin güzel

anıları yoktur ki? kızışan yaşlı yüreği uzun zamandır olmadığı kadar hızlı atmaya başladı...

Neredeyse Zina'nın önünde dizüstü çökecek ve şarkısını bitirene kadar ağlayacaktı.

"Ma charmante enfant!" diye bağırdı Zina'nm parmaklarını öperek." Vousme ravissez!*! Şimdi hatırlıyorum... ama... ama... ma charmante enfant..."

Prens söylemeye çalıştığı şeyin sonunu getiremedi.

Marya Aleksandrovna tam zamanı olduğunu hissetti.

"Neden kendinizi üzüyorsunuz Prens?" diye bağırdı ciddiyetle. "Bu duygusal ıkla, bu enerjiyle, bu ruhsal zenginlikle kendinizi canlı canlı gömüyorsunuz! İnsanlardan ve dostlarınızdan kaçıyorsunuz! Bu affedilmez bir şey! Kendinizi düşünün Prens! Gözlerinizi açıp hayata bir bakın!

Geçmişinizin, gençliğinizin, kaygısız günlerinizin anılarını hatırlayın, onları canlandırarak kendiniz de hareketlenin! Yine insanların arasına karışın! Yurdışına çıkın. İtalya'ya, İspanya'ya gidin Prens!... Size

rehberlik edecek birine ihtiyaç duyacaksınız, sizi seven, saygı duyan, heyecanınızı

paylaşacak birine ihtiyaç duyacaksınız! Nasıl olsa dostlarınız var! Çağırın onları, etrafınıza toplayın, hepsi gelecektir. Her şeyi bırakıp ilk gelen ben olurum. Dostluğumuzu unutmadım Prens, kocamı bile bırakıp peşinizden gelirim... Ah eğer daha genç olsaydım, eğer kızım kadar güzel ve çekici olsaydım, size yolculuğunuzda eşlik ederdim, refakatçiniz, eşiniz olurdum."

"Ah sizin bir zamanlar üne charmante personne** olduğunuzdan eminim" dedi Prens, burnunu mendiline silerken. Gözünde yaşlar vardı.

"Çocuklarımız sayesinde yaşıyoruz Prens" dedi Marya Aleksandrovna böbürlenerek. "Benim de koruyucu bir meleğim var! Duygu ve düşünce arkadaşım kızım! Sırf benden ayrılmak istemediği için yedi tane evlenme teklifini geri çevirdi."

"Öyleyse siz bana eşlik ederken o da bizimle gelecek? O zaman Aklımı başımdan aldınız. ** Hoş 'jiri.

77seve seve giderim!" dedi Prens canlanarak. "Kesinlikle giderim! Demek ümitlenebilirim... O

büyüleyici bir çocuk! Ma charmante enfantl..." Prens yine Zina'nın el erini öpmeye başladı. Zaval ı

adam, önünde diz çökmeye hazırdı.

"Ama... ama Prens 'ümitlenebilirim' de ne demek?" dedi Marya Aleksandrovna lafını keserek.

Büyük bir laf kalabalığının başlayacağını hissediyordu. "Ne garipsiniz Prens! Siz bir kadının ilgisine layık olmadığınızı mı düşünüyorsunuz? Bir erkeğin çekiciliği genç olmasından kaynaklanmaz ki. Unutmayın ki sizin soylu bir yanınız var! Siz kibarlığın, nazik duyguların ve tavırların temsilcisisiniz! Maria yaşlı Mazeppa'ya tutulmamış mıydı? Bilmem kaçıncı Louis'nin sarayındaki çekici Marki Lauzun14'i hatırlıyorum... Adam sarayın en güzel kadınının kalbini fethettiği zaman yaşlı bir adamdı!... Sizin yaşlı olduğunuzu kim söylemiş? Bu fikri kafanıza kim soktu? Sizin gibi erkekler yaşlanır mı hiç? Sizin gibi duyguları, düşünceleri, neşesi, aklı, enerjisi ve görgüsü zengin biri yaşlanır mı? Tek yapmanız gereken benim Zinam gibi güzel, genç biriyle evlenip, yurtdışına, ılıcalara gitmek. Tabi Zina yalnızca bir örnek, ben onu kastetmek istemedim.

Nasıl muazzam bir etki yaratacağını görürsünüz! Siz tam bir soylu, o ise güzel er güzeli! Koluna girip gayet vakarlı bir şekilde yürürsünüz. Siz etrafa nükteler saçarken, o size büyüleyici şarkılar söyler, ılıcadaki herkes sizi görmeye gelir! Bütün Avrupa'dan bir ses yükselir, çürkü bütün gazeteler ve eleştiri sütunları hep bir ağızdan Prens Prens diye bağırırlar! Siz hâlâ ümitten söz ediyorsunuz!"

"Eleştiri sütunları ha... Ah evet!... Gazetelerdeki si tunlar..." diye mırıldandı. Marya Aleksandrovna'nın dediklerinin uncak yarısını anlamıştı. Gitgide daha çok gevşiyordu. "Çocukum eğer yorgun değilseniz bize demin söylediğiniz aşk şarkısını tekrar soy leyin lütfen!"

" Ah Prens! Daha güzel başka şarkılar da bilir.. .L'hiroı deüe* 'yi hatırlıyor musunuz Prens? Daha önce duymuştunuz değil mi?" * Kırlangıç.

78

"Evet hatırlıyorum... Yok yok unutmuşum. Ben aynı şarkıyı istiyorum. Demin söylediğini!

L'hirondel e'yi dinlemek istemiyorum! Eski aşkları severim" dedi Prens çocuk gibi yal vararak.

Zina şarkı /ı tekrar söyledi. Bu kez Prens kendisini tutamadı ve Zina'nın önünde diz çöktü.

Ağlıyordu.

"O ma bel e châtelaine!"* dedi hem yaşlılıktan, hem de heyecandan hırıldayan bir sesle. "O ma charmante châtelaine! Ah benim sevgili küçüğüm! Bana öyle şeyler hatırlattın ki... ta eskilere götürdün... O zamanlar her şeyin ileride daha güzel olacağını sanırdım. Vikontesle düet yapardık... hem de bu aşk şarkısında... ama şimdi... artık hiçbir şey bilmiyorum..."

Prens konuşurken sanki boğuluyormuş gibi sık sık nefes alıyordu. Dili dikkati çekecek şekilde sürçüyordu. Bazı kelimelerini anlamak imkânsızdı. Heyecanına yenik düştüğü bel i oluyordu.

Marya Aleksandrovna yangına körükle gitti.

"Prens! Sanırım siz benim Zinam'a âşık oluyorsunuz!" diye bağırdı, tam anını yakaladığını

hissederek.

Prens kadının beklentilerini daha da yoğunlaştıracak şekilde cevap verdi.

"Deli gibi âşığım ona!" diye bağırdı, hâlâ dizüstü duran ve heyecandan titreyen yaşlı adam birden.

Eski canlılığına tekrar kavuşmuştu. "Ona canımı bile veririm! Yeter ki ümidim olsun... Ah lütfen kalkmama yardım edin, artık eklemlerim iyice zayıfladı... Benim... ona kalbimi sunmak için ümidim olsaydı... o zaman... ben... bana her gün aşk şarkıları söylerdi, ben de ona bakardım...

bakardım.. . Ah Tanrım!"

"Prens Prens! Yani ona evlenme teklifinde mi bulunuyorsunuz? Onu benden almak mı

istiyorsunuz, Zinam'ı benden alacak mısınız? Benim tatlı, melek Zinam'ı? Seni bırakmam Zina!

Seni ancak kol arımdan zorla alabilirler!" Marya Aleksandrovna kızına koştu ve

* Güzel şato sahibesi.

79Zina'nın kuvvetlice ittiğini hissetmesine rağmen onu sıkı sıkı kucakladı... Olayı biraz abartıyordu. Zina bütün varlığıyla olanların farkındaydı ve anlatılma/ bir nefretle izliyordu. Yine de sesini çıkarmadı. Marya Aleksandrovna'nın da istediği buydu.

"Annesinden ayrılmamak için dokuz evlenme teklifini geri çevirdi!" diye bağırdı. "Ama şimdi, kalbim bir ayrılık olduğunu hissediyor. Size nasıl baktığının farkındayım... Soylu tavırlarınızla onu çok etkilediniz. Ah şu inceliğiniz yok mu Prens?... Ah! Bizi ayıracaksınız; bunu hissediyorum!..."

"Ona tapıyorum!" diye mırıldandı Prens, kavak yaprağı gibi titreyerek.

"Demek annenden ayrılıyorsun!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, bir kez daha Zina'nın boynuna

atılarak.

Zina bu acıklı sahneyi sona erdirmek için acele etti. Sessizce güzel elini Prens'e uzattı, hatta gülmeyi bile başardı. Prens saygıyla karışık bir korku duyarak elini aldı ve öpücüklere boğdu.

"İşte şimdi yaşamaya başlıyorum" diye mırıldandı, heyecandan boğulurcasına.

"Zina!" dedi Marya Aleksandrovna ciddiyetle. "Bu adama iyi bak! Tanıdığım en soylu, en onurlu adamdır! Ortaçağın şövalyesidir o! Ama biliyor Prens, o bunu biliyor... Ah! Buraya nereden geldiniz? Size bütün hazinemi, meleğimi veriyorum! Ona iyi bakın Prens! Size bir anne olarak yalvarıyorum. Hangi anne üzüldüğüm için beni ayıplayabilir?"

"Yeter anne!" diye fısıldadı Zina.

"Onu incinmekten koruyacak mısınız Prens? Zinam'ın onurunu incitmeğe cesaret eden olursa kılıcınızla karşı karşıya gelecek mi?"

"Yeter anne yoksa..."

"Tabi ki..." diye mırıldandı Prens. "Ancak şimdi yaşamaya başladım... Düğünün hemen şimdi, şu anda olmasını istiyorum...

ben... Hemen Dukhanovo'ya haber göndermeliyim. Orada elmaslarım var. Onları ayaklarına sermek istiyorum..."

"Ne şevk! Ne çılgınlık! Ne soylu duygular!" dedi Marya Aleksandrovna. Dünyadan elinizi eteğinizi çekerek kendinizi yavaş yavaş mahvedebilirsiniz Prens. Bunu binlerce kez söyleyeceğim! O

cehennemi düşündükçe, damarlarımda kanım alevleniyor..."

"Çok korkuyordum" diye mırıldandı Prens inleyerek, çok heyecanlıydı. "Beni akıl hastanesine yatıracaklardı... Çok korkmuştum!"

"Akıl hastanesi mi? Ah ne canavarlık! Onlar insan olamazlar! Ne hainlik! Prens, bunu duymuştum!

Ama asıl o insanlar deli! Neden ama neden?"

"Bilmiyorum!" dedi yaşlı adam güçsüz bir halde koltuğa çökerek. "Bir baloya gitmiştim, orada bir fıkra anlattım, herhalde onu sevmediler. Sonra başım belaya girdi!"

"Tek neden bu muydu Prens?"

"Hayır. Sonra Prens Pyotr Dementyich ile kâğıt oynadım, bir türlü altı yapamadım. İki papazım, üç

kızım vardı... yok yok, üç kızım, iki papazım vardı galiba... Yo! Bir papaz! Sonra kızlar..."

"Yani sırf bu yüzden öyle mi? Nedeni buydu! Ne korkunç bir acımasızlık! Ağlıyorsunuz Prens!

Artık hepsi geçti! Ben sizin yanınızdayım Prens! Zina ile kalacağım, tek kelime edebilecekler mi

bakalım!... Aslına bakarsanız sizin evliliğiniz onları etkileyecek. Utanacaklar! Hâlâ güçlü

olduğunuzu anlayacaklar... Yani, böylesine güzel bir kızın bir deliyle evlenmeyeceğini fark edecekler! Artık başınızı dimdik tutabilirsiniz. Gözlerinin içine bakacaksınız..."

"Tabi canım, gözlerinin içine bakacağım" diye mırıldandı Prens gözlerini kapatarak.

"Artık tamamen gevşedi" diye düşündü Marya Aleksandrovna. "Boşu boşuna konuşup duruyorum!"

"Perişan oldunuz Prens, bunun farkındayım. Artık sakinleşmeli 80

811

ve heyecanlardan kurtulmalısınız" dedi bir anne edasıyla Prens'e doğru eğilerek.

"Evet ya, biraz dinlenmeliyim" dedi Prens.

"Doğru, rahatlayın Prens! Bütün bu heyecan... Durun ben de sizinle geleyim... Gerekirse sizi kendim yatırırım. Neden o resme bakıyorsunuz Prens? Annemin portresi. O bir kadın değil, melekti! Artık aramızda değil. Çok erdemli bir kadındı! Çok erdemliydi Prens! Onun için başka bir şey söylenemez."

"Erdemli mi? C'estjoü*... Benim de bir annem Vardı... Prenses.. . Olağanüstü şişman bir kadındı...

Aslında söylemek istediğim bu değildi... Hafızam iyice zayıfladı artık. Adieu, ma charmante enfant\... Bugün... ya da yarın... ne fark eder... çok sevinirim! Au revoir, au revoirl" Tam eliyle öpücük göndermek üzereydi ki kaydı ve az kalsın yere kapaklanıverecekti.

"Dikkatli olun Prens! Koluma tutunun" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Charmant! Charmant!" diye mırıldandı yürürken. "Ancak şimdi yaşamaya başladım..."

Zina yalnız kalmıştı. Ruhuna dayanılmaz bir ağırlık çöktü. Midesi bulanıyordu. Kendisini aşağılık biri gibi hissediyor, yanakları yanıyordu. Yumruklarını sıkmış, dişlerini gıcırdatıyordu, başını önüne eğmiş, hiç kıpırdamadan duruyordu. Gözlerinden utanç gözyaşları dökülüyordu... Tam o anda kapı açıldı ve Mozglyakov odaya girdi.

* Bu güzel.

82

DOKUZUNCU BÖLÜM

Her şeyi, her şeyi duymuştu!

Odaya yürüyerek değil koşarak gelmişti. Öfkeden ve heyecandan sapsarıydı. Zina ona şaşkın şaşkın baktı.

"Demek bunun peşindeydiniz!" diye bağırdı, nefesi kesilerek. "Sonunda nasıl bir kadın olduğunuzu anladım!"

"Nasıl bir kadınmışım?" diye sordu Zina, sanki bir deliye bakıyormuş gibi bakarak. Birden gözlerini öfke bürüdü. "Benimle böyle konuşmaya nasıl cesaret edebiliyorsunuz?" dedi üzerine doğru giderek.

"Her şeyi duydum!" dediMozglyakov ciddi ciddi ve elinde olmadan bir adım geriledi.

"Duydunuz mu? Demek kapıları dinliyorsunuz?" dedi Zina onu küçümseyerek.

"Evet! Kapıları dinliyorum! Bunun büyük bir ahlaksızlık olduğunu biliyorum, ama en azından sizin nasıl bir... bir... Sizi ta

83f

mmlayacak bir kelime... bulmakta zorlanıyorum" dedi Zina'nın bakışlarından gitgide daha çok korkarak.

"Duymuş olsanız bile beni neyle suçlayabilirsiniz? Beni suçlamaya ne hakkınız var? Benimle böyle küstahça konuşma hakkını nereden buluyorsunuz?"

"Ben mi? Nereden mi buluyorum? Bana bunu nasıl sorarsınız? Siz Prens'le evleniyorsunuz ve benim konuşmaya hakkım yok, öyle' mi?...Bana söz vermiştiniz siz!" ' "Ne zaman?" "Ne demek 'ne zaman'?"

"Bu sabah başıma musal at olduğunuz zaman, size olumlu bir cevap vermemin olanaksız olduğunu gayet kesin bir şekilde söylemiştim."

"Ama beni geri çevirmemiş, tamamen reddetmemiştiniz. Demek beni yedekte tutuyordunuz! Yani beni kandırıyordunuz."

Zina'nın yüzünde, sanki bir bıçak darbesi almış gibi bir ifade belirdi, ama duygularını bastırdı.

"Eğer sizi geri çevirmediysem" diye başladı Zina, sesindeki güç hissedilen titremeyi bastırmaya çalışarak, "bu size üzüldüğüm içindi. Bana hemen 'hayır' demeyip, sizi biraz daha tanımam için beklemem konusunda yalvardınız. 'Onurlu bir adam olduğumu anladığınız zaman beni reddetmeyeceksiniz' dediniz. Bunlar sizin kelimeleriniz. Daha bana kur yapmaya başladığınız anda bunları söylediniz. İnkâr edecek değilsiniz ya! Şimdi bana sizi kandırdığımı söyleme küstahlığında bulunuyorsunuz. Bugün söz verdiğinizden iki hafta önce sizi karşımda gördü güm anda duy düğüm rahatsızlığı kendi gözünüzle gördünüz, rahasızlığımı sizden gizlemedim, tam tersine özel ikle bel i ettim. Bunu kendiniz de fark etmiş olmalısınız ki erken gelişinize kızıp kızmadığımı sordunuz. Bir kadın, rahatsızlığım gizleyemediği, gizlemek istemediği bir adamı

kandırdığı için suçlanamaz herhalde. Sizi yedekte tuttuğumu söyleme cesaretinde bulundunuz.

Bu konuda da size ancak şöyle bir cevap

84

verebilirim: 'Bir erkek en küçük bir akıl kırıntısı bile taşımıyor olabilir, ama sırf iyi bir insan olduğu için onunla evlenmek düşünülebilir.' Oysa şimdi, sizin yalnızca bir aptal değil, aynı zamanda da zararlı bir aptal olduğunuza inandığım için, size iyi yolculuklar ve mutluluklar dilemekten başka bir şey kalmıyor bana. Güle güle!"

Zina bunları söyledikten sonra arkasını dönüp ağır ağır odadan çıktı.

Her şeyin bittiğini anlayan Mozglyakov öfkeden köpürüyordu.

"Ya! Demek aptalım, öyle mi?" diye bağırdı. "Demek şimdi aptal oldum! Pekâlâ o zaman, hoşça kalın! Ama gitmeden önce, Prens'i nasıl içirip de kafeslediğinizi bütün kasabaya anlatacağım!

Herkese söyleyeceğim! Mozglyakov'un ne olduğunu o zaman göreceksiniz!"

Zina birden korktu, sanki cevap verecekmiş gibi durakladı, ama bir an için düşündükten sonra aldırmazlıkla omuzlarını silkti ve kapıyı çarpıp çıktı."

Tam o anda Marya Aleksandrovna kapıda belirdi. Mozglyakov'un bağırmalarını duymuş, neler olduğunu hemen anlayarak korkudan donup kalmıştı. Mozglyakov henüz gitmemişti, Mozglyakov Prens'e çok yakındı, Mozglyakov bunu bütün kasabaya yayabilirdi; oysaki kısa bir süre için de olsa gizlilik çok önemliydi! Marya Aleksandrovna ne yapacağını biliyordu. Bir an içinde neyin ne olduğunu kavradı, Mozglyakov hiçbir şeye kalkışmadan onu sakinleştirmenin yolunu planladı bile.

"Ne oldu mon amil" dedi ve yanma doğru gidip dostça kolunu uzattı.

"Mon ami de ne demek oluyor?" diye bağırdı öfkeyle. "Bütün yaptıklarınızdan sonra bana mon ami diyebiliyor musunuz? Benimle eğlenmeyin sevgili hanımefendi! Beni ikinci kez kandıracağınızı mı sanıyorsunuz?"

"Sizi bu halde gördüğüme gerçekten çok üzüldüm Pavel Aleksandrovich. Bunlar nasıl sözler! Bir hanımın yanında nasıl konuşuyorsunuz öyle?"

"Bir hanımın yanında mı? Siz... bir hanımdan başka her şey olabilirsiniz!" diye bağırdı

Mozglyakov. Bu patlamayla neye niyetlendiğini tam olarak bilemiyorum, ama can sıkıcı bir şey olduğu kesindi.

Marya Aleksandrovna ona tatlı tatlı baktı.

"Oturun!" dedi on beş dakika kadar önce Prens'in oturduğu koltuğu göstererek.

"Tanrı aşkına beni dinleyin Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı şaşkına dönen Mozglyakov. "Bana öyle bir bakıyorsunuz ki insan sizin değil de benim kötü bir şeyler yaptığımı sanır! Böyle davranamazsınız!... Şu ses tonunuza bakın!... İnsan artık bu kadarına da dayanamaz... Farkında mısınız?"

"Dostum!" dedi Marya Aleksandrovna. "Size böyle hitap etmeme izin vermelisiniz, çünkü benden daha iyi dostunuz yok. Dostum! Acı çekiyorsunuz, çok üzgünsünüz, kalbiniz yaralandı, bu yüzden de benimle böyle konuşmanız hiç şaşırtıcı değil. Ama ben size içimi açacağım, çünkü sizin gözünüzde kendimi suçlu hissediyorum. Oturun da konuşalım."

Marya Aleksandrovna'nın sesi çok yumuşaktı.

Yüz hatlarında acı çekiyormuş gibi bir ifade vardı. Şaşkına dönen Mozglyakov hemen yanındaki bir koltuğa oturdu. .

"Demek kapıyı dinliyordunuz?" diye devam etti ayıplayan bir şekilde yüzüne bakarak.

"Evet! Dinlemeseydim ahmak olacaktım! Ne olursa olsun, bana karşı hazırladığınız planı bütün ayrıntılarıyla öğrenmiş oldum!" diye cevap verdi kaba bir şekilde ve kendi öfkesiyle kendi kendini kışkırtıyordu.

"Si/in gibi prensipleri olan, okumuş biri böyle bir davranışta bulunabiliyor demek? Aman Tanrım!"

Mozglyakov yerinden sıçradı.

"Ama Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı. Bu dayanılmaz bir şey! Başkalarını yargılamadan önce siz kendi prensiplerinizi ve neler planladığınızı bir düşünsenize!"

"Bir şey daha var" dedi kadın onun itirazlarına hiç aldırmadan. "Size kapıyı dinleme fikrini kim aşıladı? Kim uyardı, casus kim? Benim bilmek istediğim şey bu?"

"Üzgünüm ama size bunu söyleyecek değilim."

"Nasıl isterseniz, ben kendim öğrenirim. Size karşı suçlu olduğumu söylemiştim. Ama olaylara bakacak olursanız, benim sizin iyiliğiniz için suçlu duruma düştüğümü göreceksiniz!"

"Benim iyiliğim için mi? B ir bu eksikti! Size yemin ederim artık beni kandıramayacaksınız! O

kadar da değil."

Koltuğunda öyle bir döndü ki koltuk çatırdadı.

"Dostum, eğer mümkünse biraz soğukkanlı olmağa çalışın. Söyleyeceklerimi dikkatle dinleyecek olursanız bana hak vereceksiniz. Öncelikle, bütün olanları, her şeyi size anlatmalıyım, kapıları

dinlemeden her şeyi en ince ayrıntısına kadar benden öğrenmiş olacaksınız. Bunları size daha önce anlatmadıysam, henüz plan aşamasında olduğu içindi. Belki gerçekleşmeyecekti.

Görüyorsunuz ya çok açık konuşuyorum. İkinci olarak, lütfen kızımı suçlamayın. O sizi deli gibi seviyor. İnanılmaz bir çabayla onu sizden uzaklaştırıp Prensle evlenmeye ikna edebildim."

"Evet, bu çılgınca aşka tanık olma zevkine eriştim" dedi Mozglyakov alaylı alaylı.

"Peki siz onunla nasıl bir tonda konuştunuz? Bu genç bir hanıma âşık olduğu sanılan bir erkeğe yakışıyor muydu? İyi yetiştirilmiş bir erkek böyle mi davranır? Onu incittiniz ve rahatsız ettiniz."

"Bunun iyi yetiştirilmekle bir ilgisi yok Marya Aleksandrovna! Bugün yüzüme güldünüz, ama ben Prens'le çıkıp gittikten sonra arkamdan neler söylemişsiniz! Söylediklerinizi hakaret olarak kabul ediyorum! Her şeyden haberim var, her şeyden!"

r

"Hiç kuşkusuz aynı pis kaynaktan öğrenmişsiniz" dedi Marya Aleksandrovna, küçük gören bir gülümsemeyle. "Evet Pavel Aleksandrovich, size hakaret ettim, arkanızdan bir sürü şey söyledim, itiraf ediyorum, çok çaba harcadım. İşin aslı sizi kızımın gözünde alçaltmak, hatta mümkünse iftira etmek zorundaydım. Bu bile onu sizden vazgeçirmek için ne kadar uğraştığımı gösterir! Ne dar görüşlü bir adamsınız! Eğer sizi sevmeseydi sizi kötülememe, komik ve değersiz bir duruma düşürmeme, bu tür çözümler aramama gerek kalır mıydı hiç? Siz daha her şeyi bilmiyorsunuz!

Sizi onun kalbinden çıkarabilmek için bütün annelik otoritemi kul anmak zorunda kaldım, inanılmaz çabalardan sonra ancak göstermelik bir onay alabildim. Eğer bizi dinlediyseniz Prens konusunda beni tek bir sözle ya da tavırla bile desteklemediğini fark etmişsinizdir. Ağzını açıp tek kelime bile etmedi. Şarkıyı bile robot gibi söyledi. Bütün bedeniyle acı çekiyordu, zaten ona aç

dığım için Prens'i odadan çıkardım. Kendi başına kaldığında hüngür hüngür ağladığından eminim. İçeri girdiğinizde görmüş olmalısınız..."

Mozglyakov gerçekten de odaya girdiği anda Zina'nın ağladığını hatırladı.

"Peki siz neden bana karşısınız Marya Aleksandrovna?" diye bağırdı. "Neden beni kötülediniz, iftira attınız, onca şeyi yaptınız?"

"Ah o da başka bir şey! Bu soruyu en başında soracak kadar mantıklı olsaydınız her şeyi çoktan öğrenmiş olacaktınız. Evet, haklısınız! Bütün bunları ben yaptım, tek başıma ben. Zina'yı bu işe karıştırmayın. Peki neden yaptım? Söyleyeyim: Öncelikle Zina için yaptım. Prens zengin, soylu, çevresi var, onunla evlenmekle Zina mükemmel bir kısmete konmuş olacak. Bir gün, belki de çok geçmeden öldüğünde şöyle ya da böyle hepimiz ölüp gideceğiz Zina genç bir dul, bir Prenses, yüksek sosyetenin bir üyesi ve büyük olasılıkla da çok zengin bir kadın olacak. O zaman kiminle isterse onunla evlenebilecek, mükemmel bir evlilik yapabilecek. Kuşkusuz sevdiği ve Prensle evlenerek kalbini kırdığı adamla evlenecek.

Duyduğu vicdan azabı sevdiği adamın gönlünü almak için her şeyi yapmasına neden olacaktır."

"Hmm!" dedi Mozglyakov, düşünceli düşünceli ayakkabısını seyrederken.

"İkinci nedenden de kısaca söz edeyim" diye devam etti Marya Aleksandrovna, "bunu anlayamayabilirsiniz. Şu okuduğunuz Shakespeare'den pek çok yüce duygular çıkarıyorsunuz.

Çok iyi biri olmanıza rağmen daha çok gençsiniz. Bense bir anneyim Pavel Aleksandrovich!

Bakın: Ben Zina'yı Prens'le biraz da Prens'in yararı için evlendiriyorum, çünkü bu evlilik sayesinde onu kurtarmak istiyorum. Eskiden beri, o soylu, altın kalpli, şövalye ruhlu, onurlu ihtiyarı severim.

Biz dosttuk. O iğrenç kadının pençeleri arasında perişan bir hâlde zaval ı. Adamın ölümü onun elinden olacak. Tanrı şahidimdir, bunun kutsal ığını öne sürerek Zina'ya bu evliliği kabul ettirebildim. Onda da şövalye ruhu var. En fazla bir yıl ık ömrü kalmış biradanım desteği, avuntusu, arkadaşı, çocuğu, sevdiği, ve ilâhı olmanın bir Hıristiyanlık erdemi olacağını söyledim.

Son günlerinde etrafında o iğrenç kadın, korku ve sıkıntı değil, aydınlık, dostluk ve sevgi olmalı.

Son aydınlık günleri ona cenneti hatırlatmalı! Bencil ik bunun neresinde, söyler misiniz? Bu bencil ik değil hemşirelere yaraşır bir kahramanlık!"

"Yani siz... siz bunu sırf Prens'i düşünerek, hemşirelere özgü kahramanlık adına yaptınız öyle mi?" dedi Mozglyakov aceleyle, alaylı alaylı.

"Sorunuzu gayet iyi anladım Pavel Aleksandrovich. Anlamı çok açık. Sanırım siz kendi çıkarımızla Prens'inkini birbirine karıştırdığımızı düşünüyorsunuz. Hem ne olur ki? İnsan böyle hesaplar düşünebilir, ama bunlar planlı şeyler değildir, kendiliklerinden ortaya çıkıverirler. Böylesine açık bir itirafın sizi çok şaşırttığını biliyorum, ama sizden tek bir isteğim var Pavel Aleksandrovich, Zina'yı

bu işe karıştırmayın! O bir güvercin kadar masumdur. Hiç hesap yapmaz. Bir tek sevmeyi bilir. Ah benim canım yavrum! Eğer hesap yapan biri varsa o da benim! Siz de elinizi vicdanınıza koyup söyleyin: Böyle bir durumda kim çıkarlarını

gözetmez ki? En basit ve en tarafsız hareketlerimizde bile kendi çıkarlarımızı gözetiriz, üstelik bunu hiç farkına varmadan yaparız! Bunu yaparken de soylu duygular taşıdığımızı söyleyerek kendimizi kandırırız. Ben kendimi kandırmak istemiyorum. Amaçlarım çok soylu da olsa birtakım hesaplarım olduğunu kabul ediyorum. Ama bunu kendim için mi yaptım? Benim hayattan artık bir beklentim yok Pavel Aleksandrovich! Yaşayacağım kadar yaşadım. Benim hesaplarım meleğim, yavrum, kızım için. Bu durumda beni hangi anne ayıplayabilir?"

Marya Aleksandrovna'nın gözlerinde yaşlar parıldadı. Pavel Aleksandrovich bu açık itirafı dehşet içinde dinliyor ve şaşkınlıktan boş boş bakıyordu.

"Ah evet, hangi anne..." dedi sonunda. "Çok güzel konuşuyorsunuz Marya Aleksandrovna, ama...

ama bana sözünüz var! Siz de beni ümitlendirdiniz... Bana ne olacak peki? Düşünsenize, aptal durumuna düşmedim mi?"

"Sizi hiç düşünmediğimi mi sanıyorsunuz mon cher Paul? Tam tersine, bu hesaplarda sizin çıkarınız öyle büyük ki, bu işe girişmem için beni yüreklendiren biraz da bu zaten."

"Benim çıkarım mı?" dedi Mozglyakov, bu kez gerçekten hayrete düşmüştü. "Nasıl olur?"

"Tanrı aşkına! İnsanın bu kadar dar görüşlü ve saf olması mümkün mü?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna gözlerini tavana dikerek. "Ah gençlik ah! Kendinizi Shakespeare'e kaptırıp, başkalarının aklını ve düşüncelerini alarak, yaşadığınızı sanırsanız olacağı budur işte! Şimdi de kalkmış çıkarınızın ne olduğunu soruyorsunuz, sevgili Pavel Aleksandrovich. Biraz konu dışına çıkmama izin verin: Zina sizi seviyor, buna hiç kuşku yok! Ama gözlemlediğim kadarıyla sevgisine rağmen, size, iyi niyetinize ve duygularınıza karşı bir güvensizlik duyuyor. Zaman zaman kendisini özel ikle geri çektiğini, size soğuk davrandığını fark ettim. Bu olsa olsa güvensizliğin ve kuşkunun sonucudur. Siz bunu fark etmediniz mi Pavel Aleksandrovich?"

"Şey, evet fark ettim, hatta bugün bile... Ama ne demek istiyorsunuz Marya Aleksandrovna?"

"Görüyorsunuz ya fark etmişsiniz. Demek yanılmamışım. Onun nedense size karşı garip bir güvensizliği var. Ben bir anneyim. Çocuğumun kalbindekileri anlamaz mıyım? Varsayalım az önce odasına hızla girip onu azarlamadınız, hatta aşağılayıp, saf, gururlu, güzel ruhunu incitmediniz de sizin böyle yapmanız onun güvenini daha da azaltıyor zaten böyle bir haberi gayet ılımlı, gözünüzde hüzün yaşlan ve biraz da ümitsizlikle, ama yine de mükemmel bir yüce gönül ülükle karşıladınız..."

"Hmm..!"

"Yo, sözümü.kesmeyin Pavel Aleksandrovich. Bütün sahneyi olduğu gibi gözünüzün önüne sermek istiyorum. Ona: 'Zinaida! Sizi canımdan çok seviyorum, ama bazı ailevi nedenler bizi birbirimizden ayırıyor. Bunlara saygı gösteriyorum. Hepsi sizin iyiliğiniz için, onlara karşı

koyamam. Zinaida sizi bağışlıyorum. Mutlu olun!' deseydiniz. Bu arada da bakışlarınızla onu kıskaca alsaydınız. Bunların onun kalbinde yaratacağı etkiyi bir düşünsenize!"

"Evet Marya Aleksandrovna, diyelim sizin dediğiniz gibi oldu. Bunları gayet iyi anladım... ama ne çıkar? Bunları söyleyeceğim ve yine el erim bomboş buradan gideceğim..."

"Yo yo dostum! Sözümü kesmeyin. Bırakın da her şeyi sonuçlarıyla beraber resmedeyim.

Varsayalım, kısa bir süre sonra bir baloda, pırıl pırıl aydınlatılmış bir salonda, baş döndürücü bir müzik ve nefis kadınların bulunduğu bir yerde karşılaşıyorsunuz. Bu muhteşemliğin ortasında siz, solgun yüzünüzle, hüzünlü ve düşünceli bir şekilde, kimsenin sizi fark etmeyeceği bir sütuna dayanmış duruyorsunuz. Balonun girdabına kapılıp, onu dans ederken izliyorsunuz. Etrafınızda Strauss'un baş döndürücü ezgileri ve sosyetenin nükteli konuşmaları akıp gidiyor. Ama siz solgun, yalnız ve kırgınsınız! O zaman sizce Zina ne hisseder? Onun gözüne nasıl görünürsünüz? 'Her şeyini benim için feda eden, kendini tüketen bu 90

adamla ilgili kuşkularım vardı!' diye düşünür. Hiç kuşkusuz eski aşkı karşı konulmaz bir güçle yeniden canlanır!"

Marya Aleksandrovna soluk almak için durdu. Mozglyakov koltuğunu çatırdatarak kıpırdandı.

Marya Aleksandrovna devam etti.

"Prens'in sağlığı için Zina yurtdışına gidecek, İtalya'ya, İspanya'ya. Mersin ağaçlarının, limonların ülkesi, masmavi gözyüzü, Guadalquivir'iyle, sevmeyenlere yer olmayan, gül erin ve öpücüklerin havada uçuştuğu aşk ülkesi İspanya'ya! Siz de işinizden, bağlantılarınızdan, her şeyinizden vazgeçip peşinden gideceksiniz! Orada aşkınız ve gençliğiniz dayanılmaz bir güçle sürecek.

İspanya ah Tanrım! Aşkınız hiç kuşkusuz gayet masum ve kutsal olacak, ama sonunda birbirinize bakarak eriyip biteceksiniz. Beni yanlış anlamayın dostum! Elbette ki hain, adi, canavar ruhlu insanlar olacak ve sizi yurtdışına çeken şeyin yaşlı bir akrabaya duyulan ilgi olmadığını

söyleyecekler. Aşkınıza özel ikle masum dedim, çünkü bu insanlar büyük olasılıkla pek çok şey söyleyeceklerdir. Ben bir anneyim Pavel Aleksandrovich, size kötü şeyler öğütler miyim?...

Kuşkusuz Prens ikinizi de izleyebilecek bir halde olamayacak, ama bundan ne çıkar? İnsan böyle bir şey için o kadar kolay iftira atabilir mi? Sonunda Prens halinden gayet memnun göçüp gidecek. Söyleyin bana Zina sizden başka kiminle evlenecek? Sizin Prens'le akrabalığınız öylesine uzak ki evlenmeniz için bir engel oluşturmaz. En soylu kişilerin bile evlenmekten gurur duyacakları genç ve zengin bir aristokratla evlenmiş olacaksınız! Onun sayesinde yüksek sosyeteye girecek, onun sayesinde bir gecede görevinizde ilerleyecek ve hızla yükseleceksiniz.

Şimdi yüz el ilik bir mal varlığınız var, o zaman çok zengin olacaksınız. Bütün bunları Prens vasiyetinde ayarlamış olacak, ben bunun icabına bakarım. Sonuncusu ve en önemlisi de, Zina o zamana kadar iyi kalpliliğinize, duygularınızın içtenliğine tam anlamıyla güvenecek, onun gözünde birdenbire erdemli ve çıkar gözetmeyen bir kahraman olacaksınız!... Bir de kalkmış

bundan ne çıkarınız olacağını soruyorsunuz. Birkaç

metre ötenizde, yüzünüze bakıp size gülen, 'işte buradayım, ben senin çıkarınım' diyen böyle bir çıkarı görmemek ve anlamamak için kör olmak gerekir. Tanrı aşkına Pavel Aleksandrovich!"

"Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov heyecanla. "Şimdi her şeyi anlıyorum! Çok kaba ve çirkin davrandım!"

Birden ayağa fırladı ve saçlarına yapıştı.

"Hem de hesap bilmez" diye ekledi Marya Aleksandrovna. "En önemli şey budur: Hesap bilmek."

"Ben eşeğim Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı üzüntüyle. "Şimdi her şey bitti, oysa ben onu deli gibi seviyorum!"

"Belki de her şey bitmemiştir" dedi Bayan Aleksandrovna, sakin sakin, sanki bir şey düşünüyor gibiydi.

"Ah keşke mümkün olsaydı! Bana yardım edin! Ne yapmam gerektiğini söyleyin! Beni kurtarın!"

Mozglyakov ağlamaya başladı.

"Dostum!" dedi Marya Aleksandrovna merhametle elini uzatarak. "Duygularınızın karışıklığı ve sevgi ateşiniz yüzünden, kısacası onu sevdiğiniz için böyle davrandınız! Ümitsizlikten ne yaptığınızı bilmiyordunuz! O bunu anlamıştır..."

"Onu deli gibi seviyorum ve her şeyimi uğrunda feda etmeğe hazırım!" diye bağırdı Mozglyakov.

"Dinleyin, ben her şeyi hal ederim..."

"Marya Aleksandrovna!"

"Evet, bunu üstlenirim! Ben sizi biraraya getiririm. Ona her şeyi söylersir iz, her şeyi şimdi benim söyleyeceğim gibi söylersiniz!"

"Ah Tanrım! Ne kadar iyisiniz Marya Aleksandrovna!... Ama... hemen yapamaz mıyız?"

"Tana korusun! Ne kadar acemisiniz dostum! Bunu hakaret ve küstahlık olarak kabul eder!

Olmaz. Ben yarın her şeyi ayarlarım, ama şimdilik siz bir yerlere gidin, örneğin tüccarın evine gidebil irsini z... İsterseniz akşam gelebil irsiniz, ama gelmeseniz daha iyi olur!"

"Peki gidiyorum, gidiyorum! Tanrım! Bana ne ümitler verdiğinizi bilemezsiniz! Ama bir sorum var: Ya Prens sizin düşündüğünüz süre içinde ölmezse?"

"Ah saf mon cher Paul. Dua edelim de sağlığı bozulmasın. O yaşlı, dürüst adamın uzun yıl ar yaşamasını bütün kalbimizle dilemeliyiz. En başta ben kızımın mutluluğu için gözümde yaşlarla dua edeceğim. Ama ne yazık ki Prens'in sağlığının pek iyi olduğunu sanmıyorum. Dahası Zina'yı

toplum içine sokmak için başkente gitmesi gerekecek. Bunun onun sonu olacağından öyle korkuyorum ki! Artık gerisini Tanrı'ya bırakıyoruz cher Paul!... Şimdi gidin! Güle güle mon amil Sabırlı ve cesur olun, ümidinizi kaybetmeyin! En önemli şey cesaret! Sizin soylu duygularınızdan hiç kuşkum olmadı..."

Elini kuvvetle sıktı ve Mozglyakov parmaklarının ucuna basa basa odadan çıktı.

"Bu aptalın işi bitti!" dedi zaferle. "Şimdi sıra ötekilerde..." Kapı açıldı, Zina içeri girdi. Her zamankinden daha solgundu. Gözlerinde şimşekler çakıyordu.

"Anne, bu işi çabuk hal et, yoksa dayanamayacağım! Her şey öyle iğrenç ve tatsız ki evden kaçasım geliyor. Bana işkence etme, daha fazla sinirlerimle oynama! Hasta olacağım, duyuyor musun? Bu iğrençlik beni hasta ediyor!"

"Zina! Senin neyin var meleğim? Sen... sen kapıyı mı dinledin?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna,

Zina'ya dikkatle bakarak.

"Evet. O aptala yaptığın gibi beni de mi ayıplayacaksın? Dinle, sana yemin ederim, eğer bu tatsız oyunda tatsız rol er oynat arak bana işkence etmeye devam edecek olursan, her şeyden vazgeçer, bu işi bitiririm. Zaten bu pisliğin bir bölümünü bile kabul enmem yeterince iğrenç! Ama...

ben hep diken üstündeyim! Bu pislikte boğulacağım!..." dedi ve kapıyı çarpıp çıktı.

Marya Aleksandrovna arkasından bakakaldı ve düşüncelere dalıp gitti.

"Acele etmeliyiz!" diye bağırdı birden canlanarak. "Eğer o al çaklar bizi rahat bırakmazlar ve her yerde konuşurlarsa ki şimdiye dek bunu yapmışlardır bile o zaman her şey biter! Zina bütün o patırtılara katlanamaz ve işbirliğinden vazgeçer. Ne olursa olsun hemen Prens'i buradan uzaklaştırmalıyız! Öncelikle gidip şu benim kalın kafalımı buraya geri getirmeliyim. İlk defa bir işe yarar belki! O zamana kadar Prens de uykusunu almış olur, hemen yola çıkarız!"

Zile basıp uşağı çağırdı.

"Atlar ne oldu?" diye sordu gelen uşağa.

"Çoktandır hazır efendim" dedi adam.

Marya Aleksandrovna Prens'i yukarı çıkarırken atların hazırlatılmasını emretmişti.

Kendisi de hazırlandı ve ilk iş olarak Zina'nın odasına gidip kararını kaba hatlarıyla açıkladı, talimatlar verdi. Ama Zina dinlemedi bile. Yüzünü yastığa gömmüş yatıyordu. Ağlıyor, bembeyaz el eriyle uzun, güzel saçlarını çekiyordu. Kol arı dirseklerine kadar çıplaktı. Arada bir sanki soğukta kalmış gibi tepeden tırnağa titreyerek irkiliyordu. Marya Aleksandrovna konuşmaya başladı, ama Zina başını bile kaldırmadı.

Bir süre tepesinde dikilen Marya Aleksandrovna şaşkın ve bozulmuş bir halde dışarı çıktı, hemen arabaya bindiği gibi olabildiğince çabuk gitmelerini emretti.

"Zina'nın kapıyı dinlemesi çok kötü oldu!" diye düşünüyordu. "Ona söylediklerimin aynısını

Mozglyakov'a da söyledim. Zina çok gururludur, belki buna gücenmiştir... Hmm! Ama asıl önemli olan şey onlar kazanmadan bizim harekete geçmemiz. Peki ya şansım yaver gitmez de bizim aptal ihtiyar evde olmazsa?..."

Bu düşünce bile Afanasy Matveich'e öfkelenmesine neden oldu. Sabırsızlıktan kıvranıyordu. Atlar son hızla gidiyorlardı.

95ONUNCU BÖLÜM

Araba sanki uçuyordu. Daha önce de söylediğimiz gibi Marya Aleksandrovna Prens'i arayıp dururken beyninde birden bir şimşek çakıvermişti. Bu konudan daha ileride söz edeceğimizi söylemiştik. Gerçi okuyucu bunu zaten biliyor: Marya Aleksandrovna sırası gelince Prens'i kaçıracak, olabildiğince çabuk sersem Afanasy Matveich'in huzur içinde yaşadığı çiftliğe götürecekti. Marya Aleksandrovna'nın gitgide

artan, garip ve anlatılamaz bir huzursuzluk yaşadığını gizleyecek değiliz. Bu, hedefine ulaşmak üzere olan gerçek kahramanların başına gelen bir şeydir. Bir his ona Mordasov'da kalmasının çok tehlikeli olacağını söylemişti. "Çiftliğe bir varsam" diye düşünüyordu "o zaman isterse tüm kasaba çalkalansın, umurumda bile olmaz!"

Kuşkusuz yitirilecek zaman yoktu, çiftlikte bile. Her şey olabilirdi, hem de her şey!

Kahramanımızın o anda polisten korktuğuna yönelik dedikodulara asla inanmadığımızı

söylemeğe hiç gerek yok kuşkusuz! Uzun sözün kısası, Zina'yı bir an önce Prens'le evlendirmesi gerektiğini biliyordu. Bu sona ulaşmasını sağlayacak yol ar hazırdı.

96

Kilisenin papazı tören için eve gelebilirdi. Tören iki gün sonra yada işler kötüye gidecek olursa hemen ertesi gün yapılacaktı. B ir iki saat içinde yapılıveren evlenme törenleri duyulmamış şey miydi! Böylesine bir acelecilik ve evlenme öncesi partileri ya da resmi nişan töreninin olmaması

Prens'e bir comıne ilfaut olarak açıklanabilirdi. Bunun daha uygun ve sade olacağı fikri Prens'in kafasına yavaş yavaş sokulabilirdi. Prens'in en hassas noktasına dokunarak bunun romantik bir macera olduğu söylenebilirdi, îşler yolunda gitmeyecek olursa ona zorla içki içirebilirler, sürekli sarhoş olmasını sağlayabilirlerdi. Her şey bittikten sonra artık ne olursa olsun nasılsa Zina bir Prenses olacaktı! Prens'in Petersburg'da ve Moskova'da akrabaları vardı, oralarda kaçınılmaz bir skandal bile çıksa bunun için endişelenmesi gerekmezdi. Öncelikle bunlar ileride düşünülecek şeylerdi, ikincisi de Marya Aleksandrovna yüksek sosyetede özel ikle evlilik olaylarının skandalsız karşılanmasının mümkün olmadığına inanırdı, skandal ar kaçınılmazdı ve sosyetedeki skandal ar da Monte Cristo Kontu'nu ya da Seylan'ın Anıları 'nı hatırlatacak kadar özel olmalıydı. Aslında bütün bunlar Zina'nın sosyetede boy göstermesi ve annesinin ona destek vermesi için gerekliydi bile. O zaman herkes ama herkes hayranlık duyacak, kontların ve prenseslerin bir tanesi bile, Marya Aleksandrovna'nın kendilerinin toptan ya da teker teker haklarından gelmesi karşısında dayanamayıp dize geleceklerdi. İşte bunları düşündüğü için Marya Aleksandrovna çok yardımı

dokunacağını sandığı Afanasy Matveich'i almaya gidiyordu. Gerçeğe cesaretle karşı koymak şarttı. Prens'i çiftliğe götürmek demek, onu belki de hiç karşılaşmak istemeyeceği Afanasy Matveich'e götürmek demekti. Afanasy Matveich'in davet etmesi çok başka olacaktı. Üstelik, Prens'in gelişini duyunca ta uzaklardan kalkıp gelen aile büyüğünün beyaz kravatı, frakı ve elinde şapkasıyla görüntüsü çok etkili olacak ve Prens'in gururunu okşayacaktı. Bu tür acele ve resmi bir daveti reddetmenin çok güç olacağını düşünüyordu Marya Aleksandrovna. Araba üç verstlik yolculuğun sonuna gelmişti. Arabacı Sofron tek katlı tahta bir evin verandasının önünde atları

durdurdu. Ev virane gibiydi ve

97

yıl arın etkisiyle kararmıştı, bir dizi penceresi ve etrafında da asırlık ıhlamur ağaçları vardı. Burası

Marya Aleksandrovna'nın yazlık, kır eviydi. İçeride ışık yanıyordu.

"Nerede bizim kalın kafalı?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, kasırga gibi içeri dalarken. "Bu havlunun burada ne işi var? O mu kurulandı? Demek yine hamama gitti ha? Şimdi de çayını

zıkkımlanıyordur! Ne diye bana öyle gözlerini devirip bakıyorsun aptal şey! Neden saçları hâlâ

kesilmemiş? Grishka! Grishka! Grishka! Sana geçen hafta beyin saçlarını kesmeni söylememiş

miydim, neden kesmemişsin?"

Marya Aleksandrovna içeri girerken Afanasy Matveich'i çok daha kibarca selamlamaya niyetliydi, ama hamamdan yeni çıkıp keyifle çayını yudumladığını görünce öfkesine hâkim olamadı. Haksız da sayılmazdı hani! Kadıncağız bu denli telaşlı ve kaygılıyken, o hiçbir işe yaramaz hımbıl Afanasy Matveich korkunç bir gönül rahatlığıyla yayılmış oturuyordu. Bu durum onu can evinden yaraladı. Bu arada, kalın kafalı ya da daha saygılı bir ifade kul anmak gerekirse, 'kalın kafalı'

olarak anılan zat semaverin yanına oturmuş, gözleri yuvalarından fırlamış, ağzı açık bir halde, gelişiyle onu taşa çeviren karısına korkuyla bakıyordu. Grishka'nın uykulu ve hantal suratı kapıda belirdi, içeride olanları bön bön seyrediyordu.

"İzin vermedi de ondan" dedi kaba ve hırçın bir sesle. "Belki on kez makası alıp yanına gittim.

'Hanım gelirse ikimiz de azar işitiriz, o zaman ne olacak?' dedim. 'Olmaz, biraz daha bekle, pazar günü saçlarımı kıvıracağım; onun için uzun olması gerek' dedi."

"Ne? Demek saçlarını kıvırıyor, öyle mi? Benim yokluğumdan yararlanıp böyle şeylere mi başladın? Nereden çıktı şimdi bu? Senin ahmak kafana çok mu yakışacağını sanıyorsun? Tanrı

aşkına, bu ne dağınıklık! Bu ne pis koku! Sana soruyorum anormal yaratık, nedir bu koku böyle?"

diye bağırdı, şaşkın ve saf kocasına gitgide daha çok öfkelenen Marya Aleksandrovna; 98

"Mamatushka!*" diye kekeledi yerinden kalkamayan ve yalvaran gözlerle kadın hükümdarına bakan korkmuş adam. "Mama matushkal"

"O aptal kafana kaç kez annen olmadığımı sokmadım mı ben? Senin annen olabilir miyim ben cüce! Senin gibi eşeklere değil ancak sosyeteye yaraşır benim gibi bir soyluyla ne cüretle bu şekilde konuşuyorsun!"

"Ama... ama Marya Aleksandrovna sen hâlâ benim nikâhlı karımsın, ben de sana... bir koca gibi hitap ediyorum..." diye karşı çıktı Afanasy Matveich ve iki elini kaldırıp saçlarını korumaya çalıştı.

"Seni suratsız şey! Söylediklerine bakın! Hiç böyle aptal bir cevap duyulmuş şey mi? Nikâhlı karın mı? Bu da ne demek oluyor? Yüksek sosyetede hiç böyle bayağı, aptalca ve ancak dini okul arda kul anılan bir sözcüğü söyleyen var mı? Hem ben bunu unutmak için elimden gelen her şeyi yapmağa çalışırken sen ne cesaretle karın olduğumu hatırlatmaya kalkışıyorsun! Neden kafanı

el erinle saklayıp duruyorsun? Şu saça bir bakın! Sular damlıyor! Kuruması saatler sürecek! Şimdi seni nasıl götüreceğim? İnsan içine nasıl çıkacaksın? Ne yapacağım şimdi?"

Marya Aleksandrovna öfkeyle el erini ovuşturup, odada azametle bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu.

Kuşkusuz bu dert öyle büyük ve üstesinden gelinemez bir dert değildi, ama asıl problem Marya Aleksandrovna'nın yaradılışında olan güçlü ve galip olma duygusunu kontrol edememesiydi. Sürekli olarak öfkesini Afanasy Matveich'ten çıkarmak için dayanılmaz bir gereksinim duyuyordu, çünkü zorbalık gereksinime dönüşen bir alışkanlıktır. Bel i sosyal çevrelerin zarif hanımefendileri kapalı kapılar arkasında nasıl davranışlar sergilerler bilirsiniz, işte ben de bu zıtlığı tanımlamaya çalıştım. Afanasy Matveich karısının hareketlerini korkuyla izliyor, bir yandan da alnından ter boşanıyordu.

*Anacığım.

99"Grishka!" diye bağırdı kadın sonunda. "Hemen beyefendiyi hazırla! Frakını, pantolonunu, beyaz kravatını ve yeleğini getir, hemen! Tarağı nerede, tarağı!"

"Malushka! Hamamdan yeni çıktım. Kasabaya gidecek olursak üşütürüm."

"Bir şey olmaz!"

"Baksana saçım hâlâ ıslak..."

"Tamam, hemen kurutacağız! Grishka! Fırçayı al da kuruyana kadar saçlarını fırçala, sert sert, daha sert! Daha sert! İşte öyle, tamam işte öyle!"

Bu emri duyan sadık ve çalışkan Grishka bütün gücüyle efendisinin saçlarını fırçalamaya başladı.

Daha rahat çalışmak için adamı omzundan tutmuş kanepeye doğru bastırıyordu. Afanasy Matveich suratını buruşturmuştu, neredeyse ağlayacaktı.

"Şimdi gel buraya! Kaldır onu Grishka! Krem nerede? Eğil eğil işe yaramaz herif, eğil asalak!"

Marya Aleksandrovna kocasının gür, aklaşmış ve ne yazık ki kestirmediği saçlarını acımasızca çekerek, kendi el eriyle kremlemeye başladı. Afanasy Matveich iç çekiyor, inliyor, ama hiç

ağlamadan sabırla katlanıyordu.

"Sen beni öldüreceksin beceriksiz herif! Eğil eğil!" dedi Marya Aleksandrovna.

"Seni nasıl öldüreceğim matushka?" diye mırıldandı adam, elinden geldiğince başını eğerek.

"Kalın kafalı! Mecazdan da anlamaz! Hadi hadi saçını fırçala da hemen giyin!"

Kahramanımız bir koltuğa kurularak Afanasy Matveich'in giyinme törenini meraklı gözlerle izlemeye başladı. Bu arada adam biraz rahat soluk alıp gevşedi, hatta beyaz kravatını bağlamaya sıra gelince attığı düğümün güzel iği konusunda kişisel görüşlerini söylemeye bile cesaret edebildi. Sonunda frakını da giyen say

100

gıdeğer koca iyiden iyiye canlandı ve aynada kendini hayranlıkla inceledi.

"Beni nereye götürüyorsun Marya Aleksandrovna?" diye sordu kendine çekidüzen verirken.

Marya Aleksandrovna kulaklarına inanamadı.

"Şuna bir bakın hele! Seni kukla kılıklı herif seni! Ne cesaretle bunu sorabiliyorsun?"

"Ama matushka benim de bilmem gerekmez mi..."

"Kes sesini! Hele gittiğimiz yerde bana bir kez bile matushka diyecek olursan bir ay çay yüzü

göremezsin!"

Ödü kopan adam hiç sesini çıkarmadı.

"Şu haline bak! Bir tek nişanın bile yok, bacacı kılıklı adam!" diye devam etti kadın, Afanasy Matveich'in siyah frakına küçümseyen gözlerle bakarken.

Afanasy Matveich en sonunda alındı.

"Nişanlan devlet veriyor matushka, hem ben bacacı değilim" dedi haklı bir öfkeyle.

"Neler duyuyorum? Demek burada oturup fikir yürütmeyi de öğrenmişsin! Seni köylü seni! Seni hanım evladı! Ne yazık ki seninle oyalanacak zamanım yok, olsaydı sana... Neyse canım sonra hal ederim nasılsa! Şapkasını ver Grishka! Kürkünü de getir! Ben yokken bu üç odayı ve bir de yeşil odayı temizle! Hemen işe başlayın ! Aynaların ve saatlarin örtülerini de kaldırın! Her şeyin bir saat içinde hazır olmasını istiyorum. Sen de frakını giy, uşakların da eldivenlerini giymelerini söyle, duyuyor musun Grishka!"

Arabaya bindiler. Afanasy Matveich hayretler içindeydi. Marya Aleksandrovna bulundukları

durumla ilgili bazı talimatları kocasının kafasına nasıl sokacağını düşünüyordu, ama kocası

ondan önce davrandı.

"Biliyor musun Marya Aleksandrovna, dün gece çok değişik bir rüya gördüm" dedi hiç

beklenmedik bir anda sessizliği bozarak.

101"Hıh! Seni kahrolası! Ben de burada acaba ne söyleyecek diye bekliyorum! Meğer bir rüya görmüş! Bana o köylü rüyalarını anlatmaya nasıl cesaret edersin! Değişikmiş! Sen daha bu kelimenin anlamını bile bilmezsin! Bak sana son kez söylüyorum: Bir daha rüyandan falan söz edecek olursan başına gelecekleri bilemem! Şimdi dikkatle dinle: Prens K. beni ziyarete geldi.

Prens K.'yi hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum, matushka, hatırlıyorum. Neden seni ziyarete gelmiş?"

"Kes sesini, seni ilgilendirmez! Evin bey i olarak sana düşen onu çiftliğe davet etmek. Seni bunun için götürüyorum. Bugün gidip döneceğiz. Gece boyunca ya a yarın, öbür gün ya da başka bir sefer ağzını açacak olursan bütün yıl boyunca kaz güdersin bilmiş ol! Hiçbir şey söyleme, tek kelime bile. Senin tek yapacağın bu, anladın mı?"

"Peki ya bana bir şey sorarlarsa?"

"Yine de ağzını açma."

"Ama insan sürekli sessiz duramaz ki Marya Aleksandrovna."

"O zaman cevaplarını 'Hmm!' gibi tek heceli sözcüklerle sınırla ki zeki olduğunu ve konuşmadan önce sözcüklerini tarttığını sansınlar."

"Hmm."

"Bunları iyice anla! Sen Prens'in geldiğini duydun ve saygılarını sunup onu çiftliğine davet etmek için hemen yanına koştun, anladın mı?"

"Hmm."

"Her şeye hmm deyip durma, aptal şey! Doğru dürüst cevap versene."

"Tamam matushka, istediğin gibi olsun; ama Prens'i neden davet edeceğim?"

"Neler duyuyorum? Soru mu soruyorsun? Neden yapacağını sormak ne üstüne vazife? Ne cesaretle soruyorsun!"

"Ama yine aynı sorunla karşı karşıya kalıyorum Marya Aleksandrovna; eğer dediğin gibi ağzımı

açmayacak olursam onu nasıl davet edeceğim?"

"Ben senin adına konuşurum, sen sadece başını eğersin, şapkanı eline alıp başını eğersin, anladın mı?"

"Evet anladım mat Marya Aleksandrovna."

"Prens çok şakacıdır. Sana söylemese de dediği her şeye güzel bir gülümsemeyle karşılık verirsin, duyuyor musun?"

"Hmm."

"îşte yine başladı! Bana hmm deyip durma! Söylediklerimi duydun mu duymadın mı, sen onu söyle."

"Duydum Marya Aleksandrovna. Duydum, duymamam mümkün mü? Yalnızca söylediklerini yerine getirmek için alıştırma yapıyorum. Ama hâlâ bir sorun var matushka: Eğer Prens bir şey söyleyecek olursa yüzüne bakıp gülümseyeceğirn, tamam, ama ya bir şey sorarsa bana?"

"Ne kalın kafalısın! Söyledim ya, sen çeneni tut, ben senin yerine konuşurum, sen yalnızca bakıp gülümse."

"Adam benim konuşamadığımı sanacak" diye homurdandı Afanasy Matveich.

"Ne fark eder canım! Bırak öyle sansın, aptal olduğunu düşünmesinden iyidir."

"Hmm... Peki ya ötekiler bir şey sorarlarsa?"

"Kimse bir şey sormaz, başkaları olmayacak. Eğer Tanrı korusun! kazara bir başkası gelecek olursa ve sana bir şey sorar ya da söylerse alaylı alaylı gülümsersin. Alaylı alaylı gülmek nasıl olur biliyor musun?"

"Şakacı bir gülümseme değil mi matushka?"

"Şimdi ben sana gösteririm şakacıyı kalın kafalı! Neyse canım zaten senden kim şaka bekler ki!

Dalgacı bir gülümseme, anladın mı? Dalgacı ve küçümseyici bir gülümseme."

103"Hmm."

"Ah bu kalın kafalı beni korkutuyor doğrusu" diye fısıldadı Marya Aleksandrovna kendi kendine.

"Beni öldürecek bu adam. Onu hiç götürmesem daha iyi ederdim!"

Kafasında bu can sıkıcı ve üzücü düşünceleri evirip çeviren Marya Aleksandrovna başını camdan dışarı uzatıp arabacıya acele etmesini söylüyordu. Atlar dört nala koşuyordu, ama ona göre yine de yetmezdi. Afanasy Matveich köşesinde sessizce oturmuş, ödevini ezberliyordu. Sonunda araba kasabaya girdi ve Marya Aleksandrovna'nın evinin önünde durdu. Ama kahramanımız daha ön kapıya bile gelmemişti ki, çift atlı, iki koltuklu, üstü kapalı bir kızağın evine doğru hızla yaklaştığını gördü. Tıpkı Anna Nikolayevna Antipovna'nınkine benzeyen kızakta iki kadın vardı.

Biri tabi ki Anna Nikolayevna'nın ta kendisi, öteki de son zamanlarda peşini hiç bırakmayan, yakın arkadaşı Natalya Dmitriyevna'ydı. Marya Aleksandrovna'nın yüreği hop etti. Daha tek kelime bile etmeye fırsat bulamadan üzeri kapalı bir başka kızak yaklaştı, hiç kuşkusuz içinde bir hanım vardı. Neşeli çığlıklar ortalığı inletti.

"Marya Aleksandrovna! Afanasy Matveich de buradaymış! Demek şimdi geldiniz!

Nerelerdeydiniz? Ne şans, biz de bu geceyi sizinle geçirmeğe gelmiştik! Ne sürpriz!"

Konuklar hemen fırlayıp kırlangıçlar gibi cıvıldaşarak ön kapıya doğru yürüdüler. Marya Aleksandrovna kulaklarına ve gözlerine inanamadı.

"Hay kör şeytan!" diye düşündü kendi kendine. Bu işte bir bit yeniği var! Anlayacağız bakalım.

Beni kandıracağınızı mı sandınız aptal kargalar... Durun bakalım hele!..."

104

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Mozglyakov görünüşe göre tamamen gönül rahatlığıyla Marya Aleksandrovna'nın evinden ayrılmıştı. Kadın yine onun kanını alevlendirmişti. Adanı yalnız kalmak istediği için Boroduyev'e gitmemişti. Romantik ve kahramanca hayal erin saldırısı ona huzur vermiyordu. Önce Zina'ya ciddi bir aşk ilanında bulunduğunu hayal etti; sonra affedici yüreğinin soylu gözyaşlarını, St Petersburg balosundaki solgun ve

ümitsiz halini; İspanya'yı; Guadalquivir'i gördü; aşkı ve son nefesini veren Prens'in Zina'yla ikisinin el erini birleştirişini düşündü. Sonra kendisine sadık, kahramanlıklarını hayranlıkla izleyen güzel karısını hayal etti. Bu arada, Prens K.'nin dul karısı

Zina sayesinde girdiği yüksek sosyeteden bir Kontes'in iltifatları, vali yardımcılığı görevi ve servet gizliden gizliye aklını kurcaladı. Kısacası, Marya Aleksandrovna'nm güzel güzel anlattığı her şey bir kez daha ruhunu okşadı, daha da önemlisi onu gururlandırdı. Ama sonra bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum doğrusu bütün bu zevklerden yorgun düşünce birdenbire can sıkıcı bir fikir geldi aklına. Bunların hepsi çok ileride olacak şeylerdi.

105Bugün düşünüldüğünde, aptal durumuna düşmüş birinden öte değildi. Bunları düşünürken birden Mordasov'un kenar mahal elerinde hiç bilmediği, ıssız bir yerde olduğunu fark etti. Hava kararıyordu. İki tarafı küçük, virane evlerin dizildiği sokaklar boyunca, böyle yerlerde korunacak ve çalınacak hiçbir şey olmamasına rağmen sayıları müthiş boyutlara ulaşan azgın köpekler havlıyordu. Sulusepken başlamıştı. Arada bir işi yüzünden evine geç kalmış bir esnafa ya da üzerinde koyun derisi kabanı, ayağında botları olan bir köylü kadına rastlıyordu. Nedense bunlar Pavel Aleksandrovich'i kızdırmaya başlamıştı. Bu pek iyiye işaret değildi, çünkü insan ancak işleri yolunda gittiği zaman çevresindeki şeyleri ışıl ışıl ve güzel görür. Pavel Aleksandrovich, o ana kadar Mordasov'da ne kadar seçkin biri olduğunu hatırladı. Herkesin evlenmek için can atacağı

bir bekâr olduğunu ima etmesi ve onu bu konuda kutlaması çok hoşuna giderdi. Böyle seçkin bir bekâr olmaktan da gurur duyardı. Şimdi birdenbire herkesin gözünde reddedilmiş biri oluverecekti! İnsanlar ona gülecekti. Herkese Petersburg balolarını ve Guadalquivir'ı anlatması

imkânsızdı! Kafasında bu düşüncelerle, üzgün ve endişeli bir halde giderken uzun zamandır kalbini kemirip duran bir düşünce aklına geldi: "Bunlar doğru mu? Her şey Marya Aleksandrovna'nın bana resmettiği gibi olacak mı?" Tam o anda Marya Aleksandrovna'nın ne kadar kurnaz bir kadın olduğunu, herkesin ona saygı göstermesine rağmen ne kadar dedikoducu olduğunu ve sabahtan akşama kadar yalanlar uydurup durduğunu hatırladı. Onu başından savmak için mutlaka kendine göre nedenleri olmalıydı, üstelik herkesin hayal gücü de gayet güçlüydü. Sonra Zina'yı düşündü; ayrılırken kendisine bakışını hatırladı; bu bakışın gizli bir tutkuyla hiç ilgisi bile yoktu. Hem bir saat kadar önce de ona aptal demişti. Pavel Aleksandrovich yerinde dondu kaldı, utancından kıpkırmızıydı, neredeyse ağlayacaktı. Bir de bunun üzerine sanki özel ikle ayarlanmış gibi bir kaza geldi başına: Ayağı tökezledi ve tahta kaldırımdan kar yığınının içine düşüverdi. O kar içinde debelenip dururken bir süredir havlamakta olan bir sürü köpek dört bir yandan etrafını sardı. Hatta içlerinde en küçük ve yaramaz olanı üzerine atlayıp kürkünün eteklerine yapıştı. Köpekleri başından kovalayan Pavel Aleksandrovich, küfürler edip, kaderine lanetler yağdırarak, kürkünün eteğinde yırtıklar, ruhunda dayanılmaz bir sıkıntı yüküyle caddenin köşesine kadar topal aya topal aya gittiğinde yolunu kaybettiğini anladı. Bilirsiniz, insan bilmediği bir semtte, özel ikle de gece yansı yanlış bir yola sapacak olursa asla doğru yolu bulup çıkamaz; içinden bir güç onu karşısına çıkan ilk ara sokağa sapması için dürter sanki. Pavel Aleksandrovich de bunu gerçekleştirdi ve kayboldu. "Ah şu kahrolası yüce fikirler!" diyerek kinle yere tükürdü. "O yüce duygular da Guadalquivir de cehennemin dibine gitsin!" Mozglyakov'un o anda pek de görülmeğe değer bir hali olduğunu söyleyemeyeceğim. Sonunda yorgun ve bitkin bir halde bir iki saat dolaştıktan sonra Marya Aleksandrovna'nm kapısına geldi. Kapıdaki arabaları

görünce çok şaşırdı. "Bu kadar konuk da nedir, bir toplantı falan mı var?" diye meraklandı. "Ne toplantısı acaba?" Orada duran bir uşağı sorguya çekip, Marya Aleksandrovna'nın çiftliğe giderek, beyaz kravat

takan Afanasy Matveich'le beraber döndüğünü ve Prens'in uykudan yeni uyandığını, ama henüz aşağıya inip konuklara katılmadığını öğrendi: Hiç sesini çıkarmadan yukarı amcasının yanına çıktı. Öyle bir ruh hali taşıyordu ki, hayatının geri kalanını pişmanlık içinde geçireceğini bir an bile düşünmeden, sırf öç alma duygusuyla kötü ve korkunç bir şeyler yapabilecek kadar zayıf karakterli bir adam gibiydi.

Merdivenleri çıkınca, Prens'i portatif tuvalet masasının önünde bir koltukta otururken buldu.

Kafasının tepesi çıplaktı, ama favorileri ve sakalı takılmıştı. Peruğu kır saçlı, yaşlı, emektar uşağı

İvan Pakhomych'in elinde duruyordu. Pakhomych peruğu derin bir saygı ve titizlikle fırçalıyordu.

Prens'in çok perişan bir hali vardı, sanki içkinin etkisini henüz üzerinden atamamış gibiydi.

Yüzünde boş bir ifadeyle, oraya çökmüş, her yanı porsumuş bir halde yığılmıştı. Mozglyakov'u tanımamış gibi bakıyordu.

106

107"Nasılsınız Amca?" diye sordu Mozglyakov.

"Ne... sen misin?" dedi Prens. "Biraz şekerleme yapmıştım da sevgili oğlum. Aman Tanrım!" dedi heyecanlanarak. "Peruğumu takmamışım!"

"Endişelenmeyin Amca! Ben size yardım ederim isterseniz."

"Artık sırrımı biliyorsun! Kapıyı kilitlemenizi kesinlikle söylemiştim. Neyse, sevgili oğlum şimdi sırrımdan yararlanmaya kalkmayacağına ve saçımın takma olduğunu hiç kimseye söylemeyeceğine şeref sözü vermeni istiyorum."

"Tanrı aşkına Amca! Benim böyle bir adilik yapacağımı nasıl düşünürsünüz?" dedi Mozglyakov ileriye yatırım yapma düşüncesiyle.

"Ah evet, evet! Onurlu bir adam olduğuna göre sana şaşıracağın bir şey daha söyleyeyim...

böylece bütün sırlarımı açığa vurayım. Bıyığımı nasıl buluyorsun oğlum?"

"Muhteşem Amca! Şaşırtıcı! Bu kadar zaman nasıl böyle koruyabildiniz?"

"Şimdi sıkı dur oğlum: O da takma!" dedi Prens, Pavel Aleksandrovich'e zafer kazanmış bir edayla bakarak.

"Gerçekten mi? Söylemeseydiniz asla bilemezdim. Ya favorileriniz? Hadi hadi itiraf edin Amca boyuyorsunuz değil mi?"

"Boyamak mı? Ne boyaması onlar da takma!"

"Olamaz! Kızmayın ama buna inanamam Amca. Benimle dalga geçiyorsunuz!"

"Parole d'honneıır, mon ami!"* diye bağırdı zafer kazanmış Prens. "Düşünsene herkes senin gibi

düşünüyor! Stepanida Matveyevna bazen kendi el eriyle taktığı halde zor inanırdı. Ama sırrımı

saklayacağına söz ver oğlum. Bana şeref sözü ver..."

"Söz veriyorum Amca söz veriyorum. Benim böyle bir adilik yapabileceğimi mi düşünüyorsunuz?"

Şeref sözü dostum.

108

"Ah oğlum bugün sen gittikten sonra öyle canım sıkkındı ki! Feofil beni yine arabadan düşürdü."

"Yine mi? Ne zaman?" "Manastıra yaklaşırken..." "Ama Amca, o olay bu sabah oldu."

"Yo yo, bir iki saat önceydi. Manastıra gidiyordum, arabamı devirdi. Cyle bir korktum ki hâlâ

kalbim çarpıyor."

"İyi de Amca siz uyuyordunuz!" dedi Mozglyakov şaşkınlık içinde.

"Ah evet, uyuyordum... ama sonra yola koyuldum, ama ben... gerçekten belki de... Ne kadar garip!"

"Amca, inanın rüya görmüşsünüz! Yemekten sonra yattınız, o zamandan beri mışıl mışıl uyuyordunuz."

"Gerçekten mi?" Prens düşünmeye başladı. "Evet ya, belki de rüyaydı. Rüyamda gördüğüm her şeyi hatırlıyorum. Önce dehşet verici bir boğa gördüm, sonra da savcıyı gördüm, sanki onun da boynuzu vardı..."

"Nikclay Vasilyevich Antipov'dur o Amca."

"Ah evet, belki de oydu. Sonra Napolyon Bonapart'ı da gördüm. Biliyor musun oğlum herkes benim Napolyon Bonapart'a ben: zediğimi söylüyor... profilden de ta eskilerin bir papasına çok benzerim! Sen ne dersin azizim papaya benziyor muyum?"

"Bence daha çok Napolyon'a benziyorsunuz Amca!"

"Ah evet, ama karşıdan. Evet doğru azizim. Rüyamda onun adasındaydım, bilirsin her zaman neşeli ve konuşkan bir adamdı. Beni çok eğlendirirdi."

"Napolyon olduğundan emin misiniz Amca?" dedi Pavel Aleksandrovich, Prens'e düşünceli düşünceli bakarak. Kafasında, henüz kendisinin de bir anlam veremediği garip bir düşünce titreşmeğe başladı.

109"Ah evet Napolyon ya. Birlikte felsefe tartışır dururduk. O İngilizler'in ona zalimce davranmaları ne kadar utanç verici. Tabi onu bağlamasalardı yine insanlara saldırırdı kuşkusuz.

Kurt gibi saldırgan bir adamdı. Yine de onun için üzülüyorum. Ben olsam ona o kadar zalimce davranmaz, ıssız bir adaya gönderirdim..."

"Neden ıssız bir adaya?" diye sordu Mozglyakov dalgın dalgın.

"Yok canım belki de ıssız bir adaya değil. Ama adada oturanlar mutlaka nezih insanlar olurdu.

Onun için eğlenceler düzenletirdim: tiyatrolar, müzik, bale, hepsi de devlet destekli olurdu. Ok gibi fırlayıp gitmesin diye bir koruma eşliğinde onu yürüyüşe çıkarırdım. Sosisli böreği çok severdi, ona her gün sosisli börekler yaptırırdım. Ona babası gibi bakardım. Benim el erimde bambaşka bir adam olup çıkardı."

Mozglyakov yaşlı adamın tutarsız konuşmalarını hayretle dinliyor, bir yandan da sabırsızlıkla tırnaklarını kemiriyordu. Konuşmayı evlilik konusuna çekmek istiyordu. İçinde nedenini bilemediği sınırsız bir kin dalgalanıyordu. Yaşlı adam birden büyük bir şaşkınlıkla bağırdı.

"Ah mon ami! Sana söylemeyi tamamen unutmuşum. Ben bugün bir evlenme teklifi yaptım."

"Evlenme teklifi mi Amca?" diye bağırdı Mozglyakov canlanarak.

"Evet ya evlenme teklifı. Pakhomych gidiyormusun? Ah güzel. C'est üne charmante personne...*

Ama... Biraz aceleci davrandığımı kabul ediyorum sevgili oğlum. Bunun sindi farkına varıyorum.

Ah canım!"

"Sorduğum için bağışlayın Amca ama bu teklifi ne zaman yaptınız?"

"Sevgili oğlum tam olarak ne zaman olduğunu hatırlaya

* Çok hoş biri.

madiğimi itiraf etmeliyim. Belki de rüya görmüşümdür! Ne garip!"

Mozglyakov sevinçten ürperdi. Kafasında yepyeni bir fikir şekil endi.

"Peki kime teklif ettiniz Amca?" diye sordu sabırsızlıkla.

"Ev sahibinin kızına mon ami... cette bel e personne...* adını unuttum. Ama biliyorsun mon ami evlenmem imkânsız. Ne yapacağım ben?"

"Evet ya, evlenirseniz bu sizin sonunuz olur. İzin verirseniz başka bir soru daha soracağım.

Evlenme teklif ettiğinizden emin misiniz?"

"Tabi ... eminim."

"Peki ya tıpkı ikinci kez arabadan düşmeniz gibi bir rüyaysa?"

"Evet ya, belki de rüyaydı! Aşağıda nasıl bir tavır takınmam gerektiğini bilmiyorum. Nasıl yapabilirim oğlum? Gerçekten teklifte bulunup bulunmadığımı nasıl öğrenebilirim? Eğer öğrenemezsem ne duruma düşerim?"

"Biliyor musun Amca, ortada öğrenilecek bir şey yok bence."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani bence rüya görmüşsünüz."

"Aynı fikirdeyim oğlum, sık sık böyle rüyalar gördüğüme göre."

"Görüyorsunuz ya Amca. Hele bir de öğlen ve akşam yemeklerinde birer parça içtiğinizi düşünürseniz..."

"Evet oğlum. Büyük olasılıkla bu yüzden oldu."

"Yoksa siz ne kadar şarap içerseniz için asla böyle acele bir teklifte bulunmazsınız. Siz benim tanıdığım en aklı başında insansınız Amca..."

"Ah, evet evet.

Bu güzel kişi.

111

i

"Şunu aklınızdan çıkarmayın: Eğer hakkınızda kötü düşünen akrabalarınız bunu duysalar neler olmaz ki?"

"Aman Tanrım!" diye bağırdı dehşete düşen Prens. "Neler olmaz ki!"

"Sevgili Amcacığım! Hepsi bir ağızdan sizin böyle bir şeyi aklınız başınızda yapmadığınızı, deli olduğunuzu, vesayet altında tutulmanız gerektiğini, kandırıldığınızı söylerler ve sizi gözetim altında bir yere kapatırlar."

Mozglyakov ihtiyarı nasıl korkutacağını biliyordu. "Aman Tanrım!" diye bağırdı Prens, yaprak gibi titreyerek. "Gerçekten de yaparlar mı?"

"Bir düşünsenize Amca: Siz hayatınızda hiç böyle acele bir evlenme teklifi yaptınız mı? Kendiniz için neyin doğru olduğunu en az benim kadar iyi bilirsiniz. Bunun bir rüya olduğundan kesinlikle eminim."

"Tabi öyleydi canım, tabi !" dedi Prens korkuyla. "Parçalan nasıl da zekice birleştirdin oğlum!

Bana mantığın sesini dinlettiğin için sana teşekkür ederim."

"Ben de sizinle bugün karşılaştığım için çok memnunum Amca. Bir düşünsenize, eğer ben olmasaydım yanlış şeyler yapabilirdiniz, evlenmek istediğinizi sanıp, kafanızda bu niyetle aşağı

inecektiniz. Nasıl da tehlikeli bir durum olurdu!" "Evetya...Çoktehlikeli!"

"Bu genç hanım yirmi üç yaşında; kimse onunla evlenmek için talip olmuyor, derken siz, zengin bir aristokrat, birden ona elinizi uzatıyorsunuz! Onlar bu fikre hemen dört el e sarılırlar, gerçekten evlenmek istediğinize sizi inandırırlar, hatta niyetinizi gerçekleştirmeniz için sizi zorlarlar. Sizin fazla

yaşamayacağınız olasılığını hesaplamağa başlarlar." "Gerçekten mi?" "Ve. dahası Amca, sizin gibi erdemli bir adam..."

112

"Evet benim gibi erdemli bir adam..." "Sizin gibi zeki ve kibar..." " Ah evet y a zeki evet!..."

"Sonra bir şey daha var, siz bir Prens'siniz. Evlenmeye niyetiniz olsa böyle birini mi seçerdiniz?

Akrabalarınızın neler söyleyeceğini bir düşünün!"

"Herhalde beni çiğ çiğ yerlerdi! Zaten onların el erinden yeterince kötülük ve ikiyüzlülük gördüm...

Belki inanmayacaksın ama beni akıl hastanesine kapatmak istediklerinden kuşkulanıyorum.

Söylesene oğlum bu olacak şey mi? Ben orada... akıl hastanesinde... ne yaparım?"

"Sakin olun Amca. Bu yüzden ben de sizinle beraber aşağıya ineceğim. Şimdi orada konuklar var."

"Konuklar mı? Aman Tanrım!" "Endişelenmeyin Amca yanınızda olacağım."

"Sana nasıl minnnettarım oğlum, sen benim kurtancımsın! Biliyor musun en iyisi benim buradan gitmem."

"Yarın Amca yarın. Yarın sabah saat yedide. Ama bugün herkese sevgilerinizi sunup artık ayrılacağınızı söyleyin."

"Kesinlikle gideceğim... Peder Misail'e gideceğim... Ama sevgili oğlum ya beni evlendirmeye kalkışırlarsa?"

"Korkmayın Amca ben yanınızda olacağım. Lütfen size ne söylerlerse söylesinler, ne öneride bulunurlarsa bulunsunlar, bunun rüyadan başka bir şey olmadığını söyleyin... zaten öyleydi."

"Evet, kesinlikle öyleydi! Büyüleyici bir rüya oğlum! Çok güzel biliyorsun, hem de..."

"Evet Amca şimdilik hoşça kalın, ben aşağıya iniyorum, siz de..." .

"Ne? Beni yalnız bırakmayacaksın ya?" diye bağırdı Prens dehşet içinde.

113"Hayır Amca. Yalnızca ayrı ayrı ineceğiz. Önce ben, sonra siz. Böylesi daha iyi."

"Peki o zaman. Ben de zaten şimdi aklıma gelen bir fikri yazacaktım."

"Tamam Amca. Siz fikrinizi yazın, sonra aşağıya gelin, yan çizmek yok! Yarın sabah..."

"Yarın sabah pedere gideceğim, kesinlikle pedere gideceğim! Charınant, charmantl Biliyorsun oğlum çok güzel bir kız... hem de... eğer gerçekten evlenmek isteseydim, o zaman..."

"Tanrı korusun Amca!"

"Evet ya Tanrı korusun! Peki, güle güle oğlum, biraz sonra geliyorum... Önce bir şeyler yazmalıyım. Ha bu

arada, uzun zamandır sana bir şey soracaktım: Kazanova'nın Anıları'm okudun mu sen hiç?"

"Evet Amca, niye sordunuz?"

"Ah evet... Amane söyleyeceğimi unuttum..."

"Sonra hatırlarsınız Amca, hoşça kalın!"

"Güle güle sevgili oğlum, güle güle! Yine de çok büyüleyici bir rüyaydı, çok büyüleyici!..."

114

ON İKİNCİ BÖLÜM

"Hepimiz sizi ziyarete geldik! Praskovya tlyinishna da geliyor, Luiza Karîovna da geleceğini söylüyordu" diye cıvıldadı Anna Nikolayevna salona girip etrafa bakarak. Ufak tefek, hoş bir kadındı, gayet gösterişli ve pahalı bir kıyafet giymişti. Üstelik güzel iğinin farkındaydı. Prens'in bir köşede Zina ile beraber olduğunu sanıyordu.

"Katerina Petrovna ile Felisata Mikhailovna da geliyor" diye ekledi Natalya Dmitriyevna. İri yan bir kadındı, Prens onu pek çekici bulurdu. Kafasının tepesine küçücük pembe bir şapka takmıştı.

Uzun zamandır yanına sokulmaya çalıştığı Anna Nikolayevna ile son üç haftadır yakın arkadaş

olmuştu. Görünüşte onu kemiğiyle beraber bir lokmada yutacağa benziyordu.

"İkinizi de gece oturmasında evimde görmekten duyduğum sevinci anlatamam" diye söze başladı, ilk şaşkınlığını üzerinden atan Marya Aleksandrovna. "Ama söylesenize tam da bu şerefe erme ümidini yitirmişken bugün sizi buralara hangi rüzgâr attı?"

115"Aman canım Marya Aleksandrovna, siz de az değilsiniz!" dedi Natalya Dmitriyevna, dış

görünüşüne hiç de uymayan kırıtkan, utangaç ve tatlı bir sesle.

"Mais ma charmanîe" diye cıvıldadı Anna Nikolayevna. "Düzenleyeceğimiz tiyatro etkinliği için hazırlıklarımızı tamamlamalıyız. Daha bugün Pyotr Mikhailovich, Kal ist Stanislavich'e yerimizde saydığımız ve tartışıp durmaktan başka hiçbir şey yapmadığımız için ne kadar üzüldüğünü

söylüyordu. Bu yüzden de bu akşam dördümüz toplandık, 'Marya Aleksandrovna'ya gidip şu işi bir çırpıda hal ediverelim' diye karar verdik. Natalya Dmitriyevna ötekilere de haber verdi. Hepsi geliyorlar. Bir anlaşmaya varacağız, her şey iyi olacak. Tartışmaktan başka bir şey yapmıyorlar dedirtmeyelim, n'estce pas, mon ange"* dedi neşeyle, Marya Aleksandrovna'yı öperek.

"Tanrı aşkına Zinaida Afanasyevna! Gün geçtikçe daha da güzel eşiyorsunuz!" dedi ve öpmek için Zina'ya doğru koştu.

"Güzel eşmekten başka bir işi yok ki" diye ekledi Natalya Dmitriyevna, koca el erini ovuşturarak.

"Lanet olasıcalar! Şu tiyatro işi de nereden çıktı ya? Fırsatını yakaladı kargalar!" diye fısıldadı

Marya Aleksandrovna, öfkeden köpürerek.

"Sevgili Prens de şimdi sizde olduğuna göre" dedi Anna Nikolayevna. "Biliyorsunuz Dukhanovo'da eskiden kalma bir tiyatro var. Araştırdık, eski sahne, perdeler ve kostümlerle beraber başka bir yere kaldırılmış. Prens bugün beni görmeye geldi, gelişine öyle şaşırdım ki ona bu konudan söz etmeyi unuttum. Şimdi tiyatro konusunu ona da açmalıyız, o dökümleri bize gönderir. Yoksa burada dekor hazırlatacak kimse var mı? İşin aslı Prens'i de tiyatro işine katmak istiyoruz. Bize mutlaka bağış yapmalı, fakirler için uğraşıyoruz biz. Belki bir rol bile alır, çok nazik bir insan. O zaman her şey yoluna girecek."

Değil mi meleğim?

116

"Kuşkusuz bir rol alır" diye ekledi Natalya Dmitriyevna anlamlı anlamlı.

Anna Nikolayevna, Marya Aleksandrovna'ya yalan söylemiyordu. Diğerleri de gelmeye başlamıştı.

Marya Aleksandrovna onları karşılayıp," comme ilfaut" kural arı gereği hoş sözler söylemeye yetişemiyordu. Konukların hepsini anlatacak değilim. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, her biri etrafına şeytanca bakışlar saçıyordu. Hepsinin yüzlerinde bir beklenti ve ürkek bir sabırsızlık ifadesi vardı. Bazıları da bir rezalete tanıklık etme niyetiyle gelmişlerdi ve bunu gerçekleştirmeden gitmek zorunda kalırlarsa bozulacaklardı. Dışardan bakıldığında son derece kibar davranışlar içindeydiler, ama Marya Aleksandrovna kendini herhangi bir saldırıya karşı hazırlıyordu.

Görünüşte Prens hakkında yöneltilen masum sorular giderek sağanak haline dönüştü, gizli imalar ve iğnelemeler taşımaya başladı. Çay servisi yapıldı; hepsi oturdu. Bir grup piyanonun başmageçti. Zinapiyano çalıp şarkı söylemesi için yaptıkları teklifi, kendini pek iyi hissetmediğini söyleyerek, soğuk bir şekilde reddetti. Yüzünün sarılığı da bunu doğruluyordu zaten. Hemen meraklı bir soru yağmuruna tutuldu. Hanımlar bazı sorular sorup, imalarda bulunma fırsatını

kaçırmadılar. Zina'ya Mozglyakov'u da sordular. Marya Aleksandrovna hangi biriyle baş edeceğini bilemiyordu. Odanın her bir köşesinde olanları görüyor, bir düzine insanın ağzından çıkan her kelimeyi duyuyor ve büyük bir hazırcevaplıkla tek tek cevap yetiştiriyordu. Zina için endişeliydi. Bu tür toplantılarda hep yaptığı gibi çıkıp gitmemesine çok şaşırmıştı. Hanımlar Afanasy Matveich'i de incelemekten geri durmuyorlardı. Belki onun aracılığıyla Marya Aleksandrovna'yı

sıkıştırabilirler diye uğraşırlardı hep zaten. Şimdi de yine, saf ve doğrucu Afanasy Matveich'ten bir şeyler öğrenmenin mümkün olabileceğini düşünüyorlardı. Marya Aleksandrovna kocasının içinde bulunduğu kuşatmayı rahatsız bir şekilde seyrediyordu. Adamın sorulan her soruya "Hmm" diye cevap vermesi olayı daha da kötüleştiriyordu, hele yüzündeki perişan ifade kadını çıldırtmaya yetiyordu.

117

"Marya Aleksandrovna! Afanasy Matveich bizimle hiç konuşmuyor!" diye bağırdı hiç kimseden, hiçbir şeyden korkusu olmayan, asla utanç duygusu taşımayan, keskin gözlü bir kadın.

"Hanımlara karşı daha kibar olmasını söyleyin ona."

"Bugün nesi olduğunu ben de bilmiyorum" dedi Marya Aleksandrovna, Anna Nikolayevna ve Natalya

Dmitriyevna ile yaptığı konuşmayı yarıda bırakıp, neşeyle gülümseyerek. "Çok sessiz!

Bana bile tek kelime etmedi. Athanase neden Felisata Mikhailovna'ya cevap vermiyorsun? Ona ne sormuştunuz?"

"Ama... ama...matushka, bana demiştin ki..." diye kekelemeğe başladı şaşkına dönen Afanasy Matveich. El erini yeleğinin ceplerine sokmuş, gayet gamsız bir pozda duruyor, arada bir de çayından bir yudum alıyordu. Kadınların sorularından öyle sıkılmıştı ki, genç kız gibi kızarıyordu.

Ama tam bahanelerini anlatmaya başlayacağı sırada öfkeli eşinin korku saçan bakışlarıyla karşılaşınca dehşet içinde sapsarı kesildi. Ne yapacağını bilemeden, ama durumunu kurtarmak gayretiyle çayından bir yudum daha aldı. Çay çok sıcaktı. Büyük bir yudum alınca ağzı korkunç

yandı ve fincanı elinden düşürdü. Öyle boğulurcasına öksürüyordu ki herkesi şaşkınlık içinde bırakarak, bir süre için odadan çıktı. Durum çok açıktı. Marya Aleksandrovna konuklarının her şeyi bildiğini ve kötü niyetlerle geldiklerini biliyordu. Tehlikeli bir durumdu. Gözlerinin önünde aptal ihtiyarıcaydırıp, amacından vazgeçirebilirlerdi. Hatta Prens'i alıp götürebilirler, hemen o akşam kendisine karşı doldurabilirlerdi. Her şey olabilirdi. Ama kaderde onun için çetin bir sınav daha vardı demek. Kapı açıldı.Boroduyevler'de olduğunu sandığı ve o akşam hiç beklemediği Mozglyakov göründü. Sanki bıçaklanmış gibi ürperdi.

Mozglyakov kapıda durdu ve ne yapacağını şaşırmış bir halde herkese tek tek baktı. Yüzünde açıkça görünen heyecana hâkim olamıyordu.

"Şuna bakın! Pavel Aleksandrovich!" diye bağırdı birkaç ses birden.

"Aman Tanrım! Pavel Aleksandrovich gelmiş! Marya Aleksandrovna onun Boroduyevler'de olduğunu söylememiş miydi? Bize Boroduyevler'de saklandığınız söylenmişti Pavel Aleksandrovich !" diye bağırdı Natalya Dmitriyevna.

"Saklanmak mı?" diye tekrarladı Mozglyakov, yapmacık bir gülüşle. Garip bir ifade tarzı!

Affedersiniz Natalya Dmitriyevna ama ben ne kimseden saklanırım, ne de birini saklamaya çalışırım" dedi Marya Aleksandrovna'ya anlamlı anlamlı bakarak.

Marya Aleksandrovna titredi.

"Sakın bir de bu mankafa sorun çıkarmağa kalkışmasın!" diye düşündü Mozglyakov'a sert sert bakarak. "Yo, bir bu eksikti..."

"Açığa alındığınız doğru mu Pavel Aleksandrovich... tabi işinizi kastediyorum?" diye yumurtladı

küstah Felisata Mikhailovna, alaylı alaylı yüzüne bakarak.

"Açığa alınmak mı? Ne demek istiyorsunuz? Yalnızca görevim değişti o kadar. Petersburg'da bir görev alacağım" diye cevapladı Mozglyakov soğuk soğuk.

"Güzel, öyleyse sizi kutlarız" diye devam etti Felisata Mikhailovna. "Sizin burada, Mordasov'da bir iş peşinde olduğunuzu duyunca gerçekten şaşırmıştık. Buradaki işlere güven olmaz Pavel Aleksandrovich.

İnsan birden açıkta kalıverir."

"Sanırım bölge okulunda boş bir öğretmenlik kadrosu var" dedi Natalya Dmitriyevna. İması o kadar belirgin ve açıktı ki, Anna Nikolayevna yılan dil i arkadaşının ayağını utançla hafifçe dürttü.

"Pavel Aleksandrovich'in öyle sıradan bir öğretmenlik görevini kabul edeceğini mi sanıyorsunuz?"

dedi Felisata Mikhailovna.

Pavel Aleksandrovich ne yapacağını bilmez bir halde uygun bir cevap aradı. Arkasını dönünce selamlaşmak için elini uzatan Afanasy Matveich'le karşılaştı. Mozglyakov ona uzatılan eli sıkmadı, onun yerine eğilerek selam verdi. Dayanılmaz derecede rahatsız bir halde doğru Zina'ya yürüdü ve yüzüne öfkeyle bakarak: "Bütün

bunlar hep sizin yüzünüzden. Bu akşam aptal olup olmadığımı size göstereceğim" diye fısıldadı.

"Akşamı beklemeye gerek yok. Bu zaten yüzünüzden okunuyor" dedi Zina yüksek sesle, eski nişanlısını tepeden tırnağa süzerek.

Mozglyakov, onun yüksek sesle konuşmasından rahatsız olup hemen arkasını döndü.

"Boroduyev'den mi geliyorsunuz?" diye sorma cesaretini gösterdi Marya Aleksandrovna sonunda.

"Hayır, Amca' mın yanından."

"Öyle mi? Demek Prens'le beraberdiniz?"

"Ah Tanrım! Bu demektir ki Prens uyanmış, bize uyuduğunu söylemişlerdi" dedi Natalya Dmitriyevna, Marya Aleksandrovna'ya ters ters bakarak.

"Prens'i merak etmeyin Natalya Dmitriyevna" dedi Mozglyakov. "Uyandı ve Tanrı'ya şükür aklını

başına topladı. Bugün erken saatten beri içki içip durmuş, önce sizin evde, sonra da burada.

Sonunda da aklı biraz karışmış, zaten hiçbir zaman tam olarak zihni açık olmamıştı. Ama şimdi Tanrı'ya şükür konuştuk da yine mantıklı düşünmeğe başladı. Sizinle vedalaşmak ve konukseverliğinize teşekkür etmek için az sonra aşağıya inecek Marya Aleksandrovna. Yarın hava aydınlanır aydınlanmaz beraber manastıra gidiyoruz, sonra dünkü gibi bir kaza geçirmeden, sağ salim, tek parça halinde Dukhanovo'ya gitmesi için onu kendim götüreceğim. Orada StepanidaMatveyevna'ya teslim edeceğim, o zamanakadar Moskova'dan dönmüş olur, bir daha da onun bir yere gitmesine izin vermez."

Mozglyakov bunları söylerken Marya Aleksandrovna'ya, hiç gizlemediği bir düşmanlıkla baktı.

Marya Aleksandrovna hayretten donup kalmış, oturuyordu. Üzülerek itiraf etmeliyim ki, kahramanım belki de hayatında ilk kez korkuya kapılmıştı.

"Demek sabahın ilk ışıklarıyla gidiyorlar? Neden peki?" dedi Natalya Dmitriyevna, Marya Aleksandrovna'ya dönerek.

"Neden sahi?" diye bağrıştı misafirler. "Oysa biz de duymuştuk ki... Garip şeyler oluyor!"

Evin hanımı uygun bir cevap düşünemiyordu. Sonra birden herkesin dikkati başka bir yöne çevrildi. Yan odadan garip sesler ve keskin çığlıklar geliyordu. Birden hiç beklenmedik bir anda Sofya Petrovna Farpukhina, Marya Aleksandrovna'nın salonuna daldı. Sofya Petrovna hiç

kuşkusuz Mordasov'un en acayip kadınıydı. Öyle acayipti ki Mordasov'da bile kibar çevrelere alınmamasına karar verilmişti. Düzenli olarak her akşam saat yedide, kendi deyimiyle "mide için"

votka eşliğinde zakuskl* alır, bunun sonucunda da, yumuşak bir ifadeyle söylemek gerekirse, biraz serbest bir ruh haline bürünürdü. O anda da aynen böyle bir hal içindeydi ve hiç

beklenmedik bir şekilde Marya Aleksandrovna'nın evine dalmıştı.

"Ah demek böyle Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı odanın içinde. "Demek bana bunu da yaptınız! Merak etmeyin, oturacak değilim, şöyle bir uğradım. Bana anlatılanların doğru olup olmadığını bilmek istiyorum. Ha? Siz balolar, ziyafetler, nişan törenleri düzenleyin, ama Sofya Petrovna evde oturup çorap örsün, öyle mi? Demek ben hariç bütün kasabayı evinize davet etmişsiniz. Birkaç saat kadar önce, Natalya Dmitriyevna'nın evinde Prens'e neler yaptıklarını

anlatmak için size geldiğim zaman, bana dostunuz ve mon ange olduğumu söylüyordunuz. Oysa şimdi, bu sabah yaylım ateşine tuttuğunuz, arkanızdan atıp tutan Natalya Dmiriyevna burada, evinizde konuk olarak oturuyor. Merak etmeyin Natalya Dmitriyevna! âlasanîe,** tanesi on köpeklik çikolatanıza kalmadım. Benim evimde çok daha iyileri var! Hıh!"

"Öyledir" dedi Natalya Dmitriyevna.

"Dursanıza bir dakika Sofya Petrovna!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, öfkeden kıpkırmızı bir halde. "Neyiniz var sizin? Aklınızı başınıza toplayın."

İçeceklerin yanında yenen aperitif şeyler. Afiyet olsun.

"Merak etmeyin Marya Aleksandrovna, her şeyi biliyorum ben!" diye bağırdı Sofya Petrovna, keskin ve tiz bir çığlıkla, bu beklenmedik sahneye tanık olmaktan hoşnut konukların ortasında.

"Hepsini biliyorum! Sizin Nastasya bana koşup birçok şey anlattı. Şu ihtiyar Prens'i alıp sarhoş

ettiğinizi, kimsenin evlenmek istemediği kızınıza evlenme teklif etmeye zorladığınızı, bu yüzden de böbürlenip kendinizi düşes olarak gördüğünüzü biliyorum! Hıh! Hiç endişelenmeyin, ben bir albay karışıyım! Beni nişana davet etmemeniz çok mu umurumda sanki? Tükürürüm ben sizin davetinize! Ben sizden çok daha kaliteli insanlar arasında bulundum. Kontes Zalikhvatskaya'nın evinde yemek yedim; başkomiser Kurochkin bana evlenme teklif etti. Sanki sizin davetinize kaldım! Hıh!"

"Bana baksanıza Sofya Petrovna!" dedi Marya Aleksandrovna, öfkeden deliye dönerek. "Size şu kadarını söyleyeyim, namuslu bir eve davet edilmeden, hem de bu şekilde giremezsiniz, eğer bizi varlığınızla ve güzel sözlerinizle rahatsız etmeğe devam edecek olursanız, bunu kendi yöntemlerimle hal etmek zorunda kalacağım."

"Bilirim, ihtiyar uşaklarınızla beni dışarı attırırsınız, değil mi? Merak etmeyin, ben yolu kendim bulurum. Hoşça kalın. Kiminle isterseniz onunla evlendirin kızınızı. Natalya Dmitriyevna siz de benimle dalga geçemezsiniz, çikolatanızı da başınıza çalın! Buraya davet edilmemiş olabilirim, ama hiç olmazsa Prens'in karşısında kazaska da oynamadım. Siz neden gülüyorsunuz Anna Nikolayevna? Şu sizin Sushilov bacağını kırmış, eve götürdüler onu, hıh! Size gelince Felisata Mikhailovna, eğer o yalınayak Matryoshka'nıza söyleyip, her gün penceremin önünde böğürüp duran ineğinizi oradan çektirmezseniz o kızın bacaklarını kırarım! Hoşça kalın Marya Aleksandrovna, size iyi şanslar dilerim! Hıh!"

Sofya Petrovna gitti. Konukların hepsi gülüyordu. Marya Aleksandrovna utancından yerin dibine girmişti.

"İyice içmiş" dedi Natalya Dmitriyevna tatlı tatlı.

"Bu ne küstahlık!" "Quel eabominablefemme!"* " Kendini maskara etti!" "Ne rezil şeyler söyledi!"

"Şu nişan da neyin nesi? Ne nişanı?" diye sordu Felisata Mikhailovna alaylı alaylı.

"Çok iğrenç!" diye patladı Marya Aleksandrovna en sonunda. "Bu canavarlar bir sürü acayip dedikoduları saçarak geziyorlar! Bizim çevremizde bu tür kadınların olması beni hiç şaşırtmıyor, asıl şaşırtıcı olan böylelerinin ilgi görmesi, dinlenmesi, yüreklendirilmesi, inanılması..."

"Prens! Prens!" diye bağırdı bütün konuklar hep bir ağızdan. "Ah ce cherprince!"**

"Çok şükür! Şimdi bütün hikâyeyi öğreniriz" diye fısıldadı Felisata Mikhailovna yanındakine.

* Ne iğrenç kadın ** Şu sevgili prens.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Prens yüzünde tatlı bir gülümsemeyle içeri girdi. On beş dakika önce Mozglyakov'un yüreğine soktuğu sıkıntı kadınları görür görmez kayboluvermişti. Şeker gibi eriyiverdi. Kadınlar onu sevinç

çığlıklarıyla karşıladılar. Genel ikle kadınlar bizim ihtiyara sıcak davranır, büyük bir samimiyet gösterirlerdi. Onları eğlendirmenin püf noktalarını gayet iyi bilirdi. Daha o sabah Felisata Mikhailovna (kuşkusuz şaka olarak) Prens isteyecek olsa dizlerinde oturacağını, çünkü "çok tatlı, çok sevimli bir ihtiyar" olduğunu söylemişti. Marya Aleksandrovna gözlerini Prens'e dikmiş, tavırlarından bir şeyler anlamaya, böylelikle de kötü durumundan kurtulmaya çalışıyordu.

Mozglyakov'un kendisine ihanet ettiği ve bütün projesinin tehlikeye girdiği açıktı. Prens'in yüz ifadesinden bu tür bir şey okunmuyordu. Her zamanki ve o sabahki halinden farklı değildi.

"İşte sonunda Prens geldi! Biz de sizi bekleyip durduk!" dedi birkaç kadın.

"Sabırsızlanmıştık Prens!" dedi diğerleri.

124

"İltifat ediyorsunuz" diye kekeledi Prens, semaverin fokurdadığı masaya otururken. Kadınlar hemen çevresini sardı. Marya Aleksandrovna, Natalya Dmitriyevna ve Anna Nikolayevna ile yalnız kaldı. Afanasy Matveich'in yüzünde saygılı bir gülümseme vardı. Mozglyakov da gülüyor ve kışkırtıcı bir şekilde Zina'yı süzüyordu. Zina ise ona hiç aldırış etmeden babasının yanına gitti ve şöminenin önündeki koltuğa oturdu.

"Ah Prens bizden ayrılmak üzere olduğunuz doğru mu?" dedi Felisata Mikhailovna.

"Evet mesdames*" öyle. Hemen yurtdışına çıkmak istiyorum."

"Yurtdışına mı Prens?" diye bağırdılar koro halinde. "Bu da nereden çıktı?"

"Yurtdışına ya" dedi Prens kendine çekidüzen verirken. "Özel ikle bazı yeni fikirler için gitmek istiyorum."

"Ne tür yeni fikirler? Ne hakkında?" dedi kadınlar birbirlerine bakarak.

"Evet, yeni fikirler" diye tekrarladı Prens, derin bir inanç havasıyla. "Herkes bugünlerde yeni fikirler edinmek için gidiyor. Ben de yeni fikirler edinmek istiyorum."

"Sanırım mason locasına katılacaksınız Amca, öyle mi?" diye araya girdi Mozglyakov, hanımların önünde aklını ve şakacılığını göstermek ister gibi.

"Evet oğlum, haklısın" dedi Prens hiç beklenmedik bir şekilde. "Zaten yurtdışında mason locasına kayıtlıydım. Pek çok güzel fikirlerim \ ardı. O zamanlar çağdaşlığa katkım olmasını istemiştim.

Frankfurt tayken, yanımda götürdüğüm uşağım Sidor'a özgür bir yaşam sunmaya karar vermiştim, ama o beni bırakıp kaçtı. Garip bir adamdı.. Sonra ona Paris'te rastladım, uzun favorili bir züppe olup çıkmıştı. Yanında genç bir kadınla yürüyordu. Bana baktı, selam

* Harımlîr.

125"Haydi Prens, gerçekten bize anlatamaz mısınız? Olağanüstü bir rüya olmalı!" dedi Anna Nikolayevna.

"Çok gizli" dedi Prens yine, hanımları meraklandırmaktan büyük bir zevk alarak.

"Çok ilginç olmalı!" diye bağırdılar.

"Her iddiasına varım, Prens rüyasında çok güzel bir hanımın önünde diz çökmüş, ona olan aşkım söylüyordu!" dedi Felisata Mikhailovna. "Haydi Prens itiraf edin! Haydi sevgili Prens itiraf edin!"

"İtiraf edin Prens, itiraf edin!" diye çınladı, her taraftan gelen çığlıklar.

Prens çığlıkları kendinden geçmiş bir zafer edasıyla dinliyordu. Kadınların sözleri gururunu okşuyordu, neredeyse ağzının suyu akacaktı.

"Rüyam çok gizli dediysem de, çok doğru bir tahminde bulunduğunuzu kabul etmek zorundayım, sevgili bayan."

"Bildim!" diye bağırdı Felisata Mikhailovna kendinden geçerek. "Evet Prens! Artık başka çare kalmadı, şimdi bize o güzel kadının kimliğini açıklayın!" "Evet, haydi!" "Buralı mı?" "Sevgili Prens söyleyin!"

"Söylemelisiniz Prens! Mecbursunuz!" diye çınladı sesler, dört bir yandan.

"Mesdames, mesdamesl... Eğer bu kadar ısrarla bilmek istiyorsanız, size bir tek şey söyleyebilirim: çok büyüleyici bir kadın, eğerdeyim yerindeyse tanıdığım en namuslu genç kız"

dedi Prens, ağzından sular saçarak. Tamamen eriyip bitmişti.

"Büyüleyici! Ve... buralı! Kim olabilir?" diye meraklandılar, birbirlerine anlamlı anlamlı bakıp, göz kırparak.

"İçimizdeki en güzel kadın olmalı" dedi Natalya Dmitriyevna, kocaman el erini ovuşturup, sinsi gözlerini Zina'ya çevirerek. Herkes de Zina'ya baktı.

"Ama Prens, madem böyle rüyalar görüyorsunuz neden evlenmiyorsunuz?" diye sordu Felisata Mikhailovna, herkese anlamlı anlamlı bakarak.

"Ne muhteşem bir tören hazırlardık size!" diye söze karıştı bir başkası.

"Evlenmelisiniz sevgili Prens!" dedi bir üçüncüsü.

"Evlenin, evlenin!" diye bağrıştılar dört bir yandan. "Neden olmasın?"

"Evet ya, neden olmasın?" dedi Prens utanarak, bütün bu patırtıdan şaşkına dönmüştü.

"Amca!" dedi Mozglyakov.

"Ah evet, anlıyorum! Aslında bundan sonra evlenmemin imkânsız olduğunu size söylemek üzereydim mesdames, sevgili ev sahibimizle çok güzel bir gece geçerdik, yarın manastıra Peder Misail'e gidiyorum. Sonra da Avrupa'daki fikirleri izlemek için yurtdışına."

Zina sapsarı oldu ve anlatılmaz bir acıyla annesine baktı. Ama Marya Aleksandrovna kafasını

toparlamıştı bile. O ana kadar beklemiş ve nabız yoklamıştı. Planının tahribatı çok ilerlemiş, düşmanları çok uzun yol almışlardı, bunu biliyordu. Sonunda yüz başlı yılanı bir vuruşta öldürmeye karar verdi. Büyük bir heybetle koltuğundan kalktı, cüce düşmanlarına gururlu bir bakış atarak, kararlı adımlarla masaya yaklaştı. Bakışında ilham ateşi vardı. Zehirli dedikoducuları şaşkına çevirmeye, aşağılık Mozgîyakov'u bir hamamböceği gibi ezmeye, o aptal Prens üzerinde yitirdiği etkisini, tek bir kararlı ve cesur darbeyle geri kazanmaya kararlıydı.

Kuşkusuz bunlar büyük bir yüreklilik gerektirirdi, o da Marya Aleksandrovna'da fazlasıyla vardı

zaten!

"Mesdames" diye başladı ciddi, vakarlı bir tavırla (Marya 129Aleksandrovna vakara bayılırdı). "Mesdames, deminden beri sizin konuşmalarınızı, ince şakalarınızı ve imalarınızı dinledim. Sanırım artık benim de konuşma zamanım geldi. Burada büyük bir raslantı sonucu toplanmış olduğumuzu hepiniz biliyorsunuz, kuşkusuz buna çok memnun oldum... Size bir aile sırrımızı, nezaket kural arının gerektirdiği süreden önce açıklamayı

hiç düşünmüyordum. Özel ikle de sevgili konuğumuzdan özür diliyorum. Sanırım kendisi de bazı

imalarla bu konuya değindi bile. Bundan anladığım kadarıyla da, aile sırrımızın açıklanmasına bozulmak bir yana kendisi de bunu istiyor gibi geliyor bana... Öyle değil mi Prens, yanılıyor muyum?"

"Evet, haklısınız... Çok memnun olurum..." dedi Prens, neler olduğunu bile anlayamadan.

Marya Aleksandrovna, daha büyük bir etki yaratmak için şöyle bir durup soluk aldı, oturanlara teker teker baktı. Hepsi huzursuz ve açgözlü bir merakla onu dinliyordu. Mozglyakov ürperdi. Zina kıpkırmızı oldu ve koltuğundan kalktı; Afanasy Matveich olağanüstü bir şeyler olacağı

beklentisiyle mendiline sümkürdü.

"Evet mesdaines, şimdi size aile sırrımızı büyük bir zevkle açıklıyorum. Bugün öğleden sonra Prens, kızımın erdemliliğinden... ve güzel iğinden çok etkilendi, ona evlenme teklif etme lütfunda bulundu. Prens!" dedi heyecandan titreyen bir sesle. "Sevgili Prens, bunları söylediğim için lütfen bana kızmayın! Duyduğum büyük sevinç, kalbimden bu sırrı koparıp aldı... hangi anne beni bu yüzden ayıplayabilir ki?"

Marya Aleksandrovna'nın tour de force*"nun yarattığı etkiyi anlatacak kelime bulamıyorum.

Herkes hayretten donup kalmıştı. Sırrını bildiklerini ima etmenin Marya Aleksandrovna'yı çok korkutacağım düşünen, sırrı önceden keşfederek onu yıkmayı planlayan ve sırf imalarla bile onu ölümcül bir endişeye sokacaklarını hesap eden art niyetli kadınların, bu cüretkâr açıksözlülük kar Şaşılacak bir güç ve yetenek gösterisi.

şısında dil eri tutuldu. Böylesi yürekli bir açıksözlülük bile hesaba katılması gereken bir güçtü.

Demek ki Prens Zina'y la kendi isteğiyle evleniyordu? Kandırılmamış, içkiyle sarhoş edilmemiş ya da tuzağa düşürülmemişti! Kurnazlıkla evliliğe zorlanmamıştı! Demek Marya Aleksandrovna hiç

kimseden korkmuyordu? Prens baskı altında evlenmediğine göre bu işi bozmak imkânsızdı. Bir an için fısıldaşmalar oldu, arkasından da sevinç çığlıkları koptu. Marya Aleksandrovna'yakoşup ilk sarılan Natalya Dmitriyevna oldu; onun arkasından Anna Nikolayevna ve Felisata Mikhailovna geldiler. Herkes yerinden kalkmış, hareket halindeydi. Bazıları da düşmanlıktan sapsarı kesilmişti.

Utanıp sıkılmış Zina'y ı kutladılar; Afanasy Matveich de elden ele dolaştı. Marya Aleksandrovna kol arını gösterişle uzatıp, zorla kızını kucakladı. Prens bütün bu olanları hayretler içinde seyrediyor, bir yandan da

gülümsemeye devam ediyordu. Aslına bakılırsa olanlar hoşuna gitmiyor da değildi. Anne kız kucaklaşırlarken mendiliyle tek gözündeki yaşı da sildi. Hemen onun da başına üşüştüklerini söylemeye gerek yok tabi .

"Kutlarız Prens, kutlarız!" çığlıkları yükseldi, her yandan.

"Demek evleniyorsunuz?"

"Gerçekten evleniyorsunuz?"

"Sevgili Prens evleniyorsunuz ha?"

"Evet, evet" dedi Prens, kutlamalara çok sevinerek. "Beni en çok sevindiren asla unutamayacağım ilginiz. Charmant! charmant! Gözlerimi yaşarttınız..."

"Gelip beni öpün Prens!" diye bağırdı Felisata Mikhailovna, ötekileri bastıran bir sesle.

"İtiraf etmeliyim ki" diye başladı ikide bir sözü kesilen Prens, "beni en çok şaşırtan, sevgili ev sahibemiz Marya Aleksandrovna'nın rüyamı olağanüstü bir biçimde bilmiş olması. Sanki rüyayı o görmüş gibi. Olağanüstü bir yetenek! Olağanüstü bir yetenek!"

"Ah Prens, yine mi rüya?"

"Haydi Prens itiraf edin, söyleyin!" diye bağırdılar, etrafım sararak.

"Evet Prens, artık bir şey saklamak için neden yok, bize sırrınızı söylemenizin zamanı geldi" dedi Marya Aleksandrovna, ciddi ve kesin bir ifadeyle. "Söz kestiğimizi herkese söylemek istediğiniz konusundaki ince imalarınızı ve zarafetinizi gayet iyi anlıyorum. Evet, mesdames, bugün Prens'in kızımın önünde diz çöküp, ciddi bir şekilde evlenme teklif ettiği doğru, bu rüya falan değildi, gerçeğin ta kendisiydi."

"Evet, tamamen gerçeğe benziyor, her şey anlattığınız gibi" diye onayladı Prens. "Matmazel" diye devam etti aşırı bir incelikle, hâlâ şaşkınlığını üzerinden atamayan Zina'ya dönerek, "matmazel, benden önce başkaları adınızı söylemeselerdi, ben söylemeğe asla cesaret edemezdim. Bu büyüleyici bir rüya, büyüleyici bir rüya. Bunları size söyleme fırsatım "Iduğu için çok şanslıyım.

Çharmant, charmantl..."

"Tanrı aşkına, bu da nesi? Hâlâ rüyadan söz ediyor" diye fısıldadı Anna Nikolayevna, dehşete düşüp sapsarı kesilmiş Marya Aleksandrovna'ya. Yazık! Bu uyarılar olmadan bile Marya Aleksandrovna'nın kalbine bir bıçak saplanmış, çırpınıp duruyordu. "Neler oluyor?" diye fısıldaştı

kadınlar, birbirlerine bakarak. "Gerçekten sevgili Prens" diye başladı Marya Aleksandrovna, zoraki bir gülümsemeyle, "beni şaşırtıyorsunuz. Bu rüya lafı da nereden çıktı? Şu ana kadar şaka yaptığınızı düşünüyordum, ama... eğer şakaysa tadı kaçtı artık... Yine de bunu dalgınlığınıza vermek istiyorum, ama..."

"Belki gerçekten de dalgınlıktandır" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna.

"Ah evet ya... belki çok dalgın olduğum için" diye onayladı Prens, daha ondan ne istediklerini doğru dürüst anlayamadan. "Bakın size bir hikâye anlatayım. Bir keresinde, Petersburg'da bir cenaze

törenine çağrılmıştım, maison bourgeoise, mais honnete*, dalgınlığıma gelmiş ve isim günüyle karıştırmışım. İsim günü kutlaması bir hafta önceydi. Hanım için özel ikle de bir demet kamelya alıp gitmiştim. İçeri girdim ki ne göreyim? Saygıdeğer, yaşlıca bir adam masada uzanmış yatıyor.

Öyle şaşırdım ki elimdeki çiçekleri ne yapacağımı bilemedim."

"Prens, şimdi hikâyenin sırası değil!" dedi Marya Aleksandrovna kızgınlıkla. "Kızımın koca peşinde koşacak hali yok, siz bu sabah, tam burada, şu piyanonun önünde ona evlenme teklif ettiniz. Benim zorumla yapmadınız... Hatta beni çok şaşırttığınızı da söyleyeyim... O anda aklıma bir şey gelmişti, ama uyuyup uyanmanızı beklemiştim. Ne de olsa ben bir anneyim, o da benim kızım... Burada bir rüyadan söz ediyorsunuz, Önce ima yoluyla nişanınızı duyurmak istediğinizi sandım. İnsanların sizi caydırmak isteyebileceklerinin farkındayım... Hatta bunların kimler olacağı

konusunda da kuşkularım var... ama... hemen şimdi kendiniz açıklama yapın Prens, tatmin edici bir açıklama yapın. Namuslu bir evde böyle şakalar yapılmaz..."

"Ah evet, namuslu bir evde böyle şakalar yapılmaz" diye kabul endi Prens, sanki trans halindeymiş gibi. Biraz rahatsızlık duymaya başlamıştı.

"Soruma cevap vermediniz Prens. Bana kesin bir cevap vermenizi bekliyorum. Lütfen, herkesin önünde, bu sabah kızıma evlenme teklif ettiğinizi tekrarlayın."

"Evet, tekrar edeceğim. Size daha önce de söylediğim gibi Felisata Mikhailovna rüyamı zaten tahmin etmişti."

"Rüya falan değildi! Değildi!" Marya Aleksandrovnaöfkeyle bağırmağa başladı. "Rüya değildi, gerçekti, duyuyor musunuz gerçekti!"

"Gerçek miydi?" diye bağırdı Prens, şaşkınlık içinde koltuğundan kalkarak. "Baksana oğlum!

Senin kehanetin gerçekleşti!"

Kentli ve şerefli bir aile.

dedi Mozglyakov'a dönerek, "înanın sevgili Marya Stepanovna siz hayal görüyorsunuz! Bunun rüya olduğundan eminim ben!"

"Olamaz Tanrım!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Canınızı sıkmayın Marya Aleksandrovna" dedi Natalya Dmitriyevna, araya girerek. "Prens belki de unutmuştur, şimdi hatırlar."

"Size de şaşıyorum Natalya Dmitriyevna" dedi Marya Aleksandrovna öfkeyle, sert sert. "Böyle şeyler unutulur mu hiç? Böyle bir şeyi insan nasıl unutur? Tanrı aşkına Prens! Bizimle alay mı

ediyorsunuz? Yoksa kendinizi Dumas'nın kahramanlarından biri mi sandınız? Ama böyle bir şey yaşınıza hiç uymuyor, size göre bir şey değil! Benim kızım Fransız vikontesi değil. Kısa bir süre önce kızım size burada şarkı söylemişti, siz de ona hayran olmuş ve diz çöküp evlenme teklif etmiştiniz. Rüya mı görüyorum ben? Uyuyor muyum yoksa? Söyleyin Prens, uyuyorum da rüya mı görüyorum?"

"Evet ya, aslına bakılırsa uyumuyorsunuz..." dedi Prens, ne yapacağını bilmez bir halde. "Ben de uyumuyorum. Biliyorsunuz, biraz önce uyuyordum ve bir rüya gördüm..."

"Çok ayıp size! Tanrı aşkına bu da neyin nesi? Bir uyuyorsunuz, bir uyumuyorsunuz, sonra tekrar uyuyorsunuz, derken yine uyumuyorsunuz! Bundan ne anlaşılacağına şeytanın bile aklı ermez!

Sayıklıyor musunuz Prens?"

"Evet ya şeytan bile bilmez... Sanırım ipin ucunu tamamen kaçırdım artık..." dedi Prens, etrafına endişeyle bakarak.

"Eğer düş olsa, siz hiç kimseye anlatmadığınız halde ben nasıl bütün ayrıntıları bilebilirim ki?"

dedi Marya Aleksandrovna çılgın gibi.

"Belki Prens birine söylemiştir" dedi Natalya Dmitriyevna.

"Evet ya, belki de birine söylemişimdir" diye tekrarladı, iyiden iyiye şaşırmış,bir halde.

"Tam bir bilmece!" diye fısıldadı Felisata Mikhailovna yanındakine.

"Of Tanrım! Artık sabrım tükendi!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, çılgın gibi el erini sıkarak.

"Size bir aşk şarkısı söylemişti, bir aşk şarkısı! Bu damı rüyaydı?"

"Öyle ya, sanki bir aşk şarkısı gibiydi" diye mırıldandı Prens düşünceli düşünceli, sonra birden yüz hatlarına canlılık geldi.

"Sevgili oğlum!" diye bağırdı Mozglyakov'a dönerek. "Yukardayken sana bir aşk şarkısı olduğunu söylemeyi unutmuşum. İçinde kaleler vardı, bir sürü kale ve bir de âşık. Evet, hatırlıyorum... sonra ağladım... Ama şimdi, rüya mıydı, yoksa gerçek miydi anlamakta güçlük çekiyorum..."

"Amca, dürüstçe söylemek gerekirse, bunda anlaşılmayacak bir şey yok, her şey çok basit" dedi Mozglyakov, sesindeki bel i belirsiz bir titremeye rağmen elinden geldiğince sakin bir şekilde.

"Bence siz şarkıyı gerçekten de dinlediniz. Zinaida Afanasy muhteşem söyler. Yemekten sonra sizi buraya getirdiler ve Zinaida Afanasy size bir aşk şarkısı söyledi. O zaman ben burada değildim, ama sanırım eski günlerinizi hatırlayıp duygulandınız, belki de bize bu sabah anlattığınız, hani o beraber şarkı söylediğiniz vikontesi hatırladınız. Sonra şekerleme yapmak için yattığınız zaman, güzel hatıralarınızın etkisiyle

rüyanızda âşık oldunuz ve evlenme teklif ettiniz..."

Marya Aleksandrovna bu yüzsüzlük karşısında donup kaldı.

"Evet oğlum, işte aynen böyle oldu!" diye bağırdı Prens sevinçle. "Ne güzel günlerdi! Aşk şarkıları

dinlediğimi hatırlıyorum, sonra rüyamda evlenmek istedim. Vikontes de oradaydı... Sorunu nasıl da akıl ıca çözümledin, sevgili oğlum! Şimdi artık rüya olduğunda kesinlikle eminim! Marya Vasiyevna! înanın yanılıyorsunuz! Rüyaydı. Yoksa sizin yüce duygularınızla nasıl oynarım ben?"

"İşte! Bütün bu ahlaksızlığın kimin başının altından çıktığım iyi biliyorum" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, öfkeden kendinden geçerek Mozglyakov'a döndü. "Suçlu sensin, seni onursuz 135

seni, bunlar hep senin işin! Bu zaval ı ahmağın aklını karıştıran sensin. Reddedilmeyi kendine yediremedin! Ama bu aşağılamayı ödeyeceksin iğrenç yaratık! Ödeyeceksin, ödeyeceksin!"

"Marya Aleksandrovna!" diye bağırdı Mozglyakov, ıstakoz gibi kızararak. "Kelimeleriniz çok...

bunu söyleyecek kelime bulamıyorum. .. Sosyeteden bir hanımın böyle kelimeler kul anması...

Ben burada bir akrabamı savunmaya çalışıyorum. Kabul etmelisiniz ki böyle tuzaklar kurmak..."

"Evet ya, böyle tuzaklar kurmak..." diye tekrarladı Prens, Mozglyakov'un arkasına saklanmaya çalışarak.

" Afanasy Matveich!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, garip bir sesle. "Ne hakaretlere uğradığımızı görmüyor musun? Yoksa görevlerine sırt mı çevirdin? Ailenin reisi değil de bostan korkuluğu falan mısın? Ne diye öyle boş boş '»akıp duruyorsun? Başka bir erkek olsa ailesinin onuruna sürülen bu lekeyi kanla temizlerdi!..."

" Kadın!" diye başladı Afanasy Matveich ciddi bir tavırla, kendisine ihtiyaç duyulmasından gururlanarak. "Kadın! Sakın rüya görmüş olmayasm, belki de uyanınca gerçeklerle karıştırdın..."

Bu ustaca tahminini tamamlamak kaderinde yokmuş Afanasy Matveich'in. O ana kadar hanım konuklar yapay bir ağırbaşlılıkla kendilerini tutmuşlardı, ama o andan sonra artık hâkim olunamayan bir kahkaha tufanı odayı doldurdu. Görgü kural arını bir tarafa bırakan Marya Aleksandrovna, kocasının gözlerini oymak niyetiyle yerinden fırladı, ama onu zorla tuttular.

Natalya Dmitriyevna bir parça daha zehir akıtabilmek için durumdan yararlanmasını bildi.

"Ah Marya Aleksandrovna, belki de gerçekten öyle oldu ve siz boşu boşuna kendinizi tüketiyorsunuz" dedi bal gibi bir sesle.

"Nasıl oldu yani? Ne oldu?" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, ne dediğini tam olarak anlamayarak.

"Ah Marya Aleksandrovna bilirsiniz herkese olur canım..." "Ne olur? Niyetiniz nedir sizin, bana işkence etmek mi?"

" Belki gerçekten rüya gördünüz."

"Rüya mı? Rüya mı? Bunu ne cesaretle yüzüme karşı söyleyebiliyorsunuz?"

"Canım belki de öyle oldu" dedi Felisata Mikhailovna. "Evet ya, belki de öyle" diye mırıldandı

Prens de.

"Bu da karışıyor, bu da! Aman Tanrım!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna el erini kaldırarak.

"Kendinizi üzüyorsunuz Marya Aleksandrovna! Unutmayın ki rüyaları Tanrı gönderir. Tanrı bir şey isterse ona kimse engel olamaz, her şey onun kutsal el erindedir. Kızmakla bir şey elde edilmez."

"Evet ya, kızmakla bir şey elde edilmez" dedi Prens emin bir şekilde.

"Beni deli yerine mi koyuyorsunuz?" dedi Marya Aleksandrovna, öfkeden güçlükle nefes alarak.

İnsan artık bu kadarına dayanamazdı. Sandalyeye doğru gidiyordu ki bayılıverdi. Bir telaş

başladı.

"Kibarlıktan bayıldı" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna, Anna Nikolayevna'ya.

Tam o anda, izleyicilerin şaşkınlıkları ve ortamın gerilimi doruk noktasındayken, o ana kadar sessizliğini koruyan bir şahıs, ölçülü adımlarla ilerledi ve durum tamamen değişti...

137ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Zinaida Afanayevna'nın romantik bir doğası vardı. Marya Aleksandrovna'nın dediği gibi o 'sefil öğretmen' ile 'aptal Shakespeare'i çok okuduğu için mi böyle olmuştu bilemem ama Mordasov'da yaşadığı süre boyunca böylesine romantik daha doğrusu şimdi anlatacağımız kadar kahramanca bir girişimde bulunmamıştı hiç.

Yüzü sapsarı, gözlerinde kararlılık ve heyecandan titreyerek ağır ağır yürüdü. Öfkeliyken bile güzeldi. Herkesi tek tek, uzun ve küçümseyen bir bakışla süzerek, birden başlayan sessizliğin tar ı ortasında, daha ilk hareketini görür görmez canlanıp gözlerini açan annesine döndü.

"Anne!" dedi. "İnsanları kandırmanın ne anlamı var? Neden yalan söyleyerek adımızı lekeliyoruz?

Şu anda her şey o kadar kirlendi ki örtmek için çaba harcamaya değmez!"

"Zina! Zina! Senin neyin var? Kendine gel!" diye bağırdı, dehşete düşen Marya Aleksandrovna, koltuğundan fırlayarak.

138

"Bu işe kalkışmadan önce, bu utancı kaldıramayacağımı sana söylemiştim anne" diye devam etti Zina. "Kendimizi daha fazla küçültüp, batağa saplanmak zorunda mıyız? Ben her şeyi üzerime alıyorum anne, bunu bilin, çünkü herkesten çok ben suçluyum. Bu iğrenç entrikaya onay veren benim!... Sen annesin, beni

seviyorsun, beni kendince mutlu etmeyi planlamıştın. Sen bağışlanabilirsin, ama ben asla!"

"Herkesin içinde bunu yapmak zorunda mısın Zina?... Ah Tanrım! Bunların başıma geleceğini tahmin etmiştim zaten!"

"Evet anne, her şeyi söyleyeceğim! Utanç içindeyim... Sen, hepimiz... hepimiz rezil olduk!"

"Abartıyorsun Zina! Kendinde değilsin sen, ne söylediğini bilmiyorsun! Bunları herkesin içinde konuşmanın ne anlamı var? Ortada hiçbir şey yok... Utanması gereken biz değiliz... Bunu sana şimdi kanıtlayacağım..."

"Hayır anne!" diye bağırdı Zina, sesinde öfke belirtisiyle. Bize gülmek için gelen ve düşüncelerini asla umursamadığım bu kadınların önünde daha fazla sessiz kalamam! Aşağılamalarına katlanmaya hiç mi hiç niyetim yok. Hiçbirisinin bana çamur atmaya hakkı yok. Şu anda hepsi senden ya da benden çok daha kötü şeyler yapabilecek kadar zehirliler! Nasıl oluyor da bizim yargıcımız olarak oturabiliyorlar?"

"Aman ne güzel! Dediklerini duydunuz mu? Buna ne dersiniz? Bizi aşağılıyor!" yorumları geldi her taraftan.

"Ne söylediğinin farkında değil" diye araya girdi Natalya Dmitriyevna.

Burada bir parantez açarak araya girmek istiyorum: Natalya Dmitriyevna doğru söylüyordu. Zina gerçekten onları yargıç olarak görmüyordu da, neden hepsinin önünde açıklamalar yapmaya kalkmıştı? Zinaida Afanasyevna, genel ikle biraz aceleci davranırdı. Mordasov'un kurnaz gözlemcileri ileride böyle bir görüşte bulunmuşlardı. Her şey yoluna konup, uzlaşma sağlanabilirdi.

Marya Aleksandrovna o akşam aceleciliği ve yüzsüzlüğüyle her şeyi yüzüne gözüne bulaştırmıştı.

Yapılması gereken ihtiyarı maskaraya çevirip yol amaktı! Ama hayır, sağduyu kural arı ve Mordasov bilgeliğinin tam tersine, Zina Prens'e dönüp, "Prens" diye başladı söze. Prens o kadar etkilenmişti ki, hemen yerinden fırlayıverdi. "Prens, beni affedin! Bizi bağışlayın! Sizi kandırdık, sizi tuzağa düşürdüğümüz için suçluyuz..."

"Kendine gel, zaval ı çocuğum!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna öfkeyle.

"Sevgili bayan! Sevgili bayan! Ma charmante enfanû..." diye mırıldandı Prens.

Zina'nın gururlu, coşkulu ve fazlasıyla hayalperest karakteri onu gerçeklerin ötesinde bir nezakete itiyordu. İtirafları yüzünden kıvranıp duran annesini bile unutmuştu.

"Evet, ikimiz de sizi kandırdık Prens. Annem, sizi benimle evlendirmeğe çalışmakla, ben de böyle bir plana razı olmakla. Sizi şarapla sarhoş ettik, ben şarkı söyleyip önünüzde kırıttım. Siz zayıf ve savunmasız bir adam olarak kandırıldınız, Pavel Aleksandrovich'in dediği gibi, zenginliğiniz ve adınız yüzünden kandırıldınız. Bütün bunlar çok alçakça, gerçekten çok üzgünüm. Ama size yemin ederim Prens, benim böyle adi bir işe karışmam bayağı bir neden yüzünden değildi. Ben yalnızca... Aman canım neler söylüyorum ben? İnsanın böyle bir şeyi yaptığı için kendini aklamaya kalkması iki kat daha alçakça! Size şunu söyleyeyim Prens, eğer sizden herhangi bir şey almış olsaydım karşılığında sizin oyuncağınız,

hizmetçiniz, dansçınız, köleniz olacaktım...

Buna and içtim ve andımı tutacaktım!..."

Boğazındaki güçlü bir kasılma bir an için susmasına neden oldu. Bütün kadınlar yerlerine çakılmış, dinliyorlardı, gözleri yuvalarından çıkacaktı. Zina'nın hiç beklenmedik ve onlara göre tamamen akıl almaz davranışından hayrete düşmüşlerdi. Yalnızca Prens, Zina'mn söylediklerinin yansını bile anlamadığı halde çok duygulanmış, gözleri yaşarmıştı.

140

"Ama ben sizinle evlenirim, ma bel e enfant, eğer bu kadar istiyorsanız" diye mırıldandı. "Bu benim için büyük bir onur olacak! Ama inanın, bütün bunlar gerçekten bir rüya... Bir sürü rüya görürüm ben. Peki bu seferki neden bu kadar heyecan yarattı acaba? Gerçekten hiçbir şey anlamıyorum, mon ami" diye devam etti Mozglyakov'a dönerek. "Belki sen bana açıklarsın, lütfen..."

"Size gelince Pavel Aleksandrovich!" diye araya girdi Zina, Mozglyakov'a dönerek, "bir zamanlar, gelecekteki kocam olarak baktığım ve şimdi benden zalimce öcünü alan siz, nasıl oldu da bu kadınlarla birlik olup bana işkence ettiniz, beni utanç içinde bıraktınız? Birde beni sevdiğinizi söylüyordunuz! Ama ben size öğüt verecek durumda değilim! Sizden daha suçluyum. Size kötülük yaptım, sizi bazı sözlerle kandırdım, söylediğim her şey yalan ve şeytancaydı! Sizi hiç

sevmedim, eğer sizinle evlenme noktasına kadar geldiysem, sırf buradan, bu lanet olası

kasabadan gitmek, bu pis kokan bataktan kurtulmak içindi... Ama size yemin ederim eğer sizinle evlenseydim, iyi ve sadık bir eş olurdum... Benden öcünüzü çok zalimce aldınız. Bu gururunuzu okşayacaksa..."

"Zinaida Afanasyevna!" diye bağırdı Mozglyakov.

"Eğer hâlâ bana karşı nefret besliyorsanız..."

"Zinaida Afanasyevna!!"

"Eğer" diye devam etti Zina, gözyaşlarını tutmaya çalışarak, "eğer beni sevseydiniz..." "Zinaida Afanasyevna!!!"

"Zina! Zina! Kızım!" diyerek ağlamaya başladı Marya Aleksandrovna.

"Be ı aşağılık adamın biriyim Zinaida Afanasyevna, tanı bir aşağılığım!" dedi Mozglyakov ve odada büyük bir gürültü koptu. Şaşkınlık ve öfke çığlıkları atıldı ama Mozglyakov hiçbir şey düşünmedsn ve konuşamadan yerinde çakılmıştı...

Uysal ığa çok alışmış ve bir aralık öfkelenip, karşı koymaya, kararlı ve tutarlı davranmaya kalkışan zayıf ve basit karakterli in

141

sanlar için, kararlılıklarının ve tutarlılıklarının asla aşamayacağı bir ara çizgi, bir sınır vardır. Karşı

çıkmaları önce çok şiddetli olur. Hatta şiddet çılgınlık derecesine kadar varır. Gözlerini sımsıkı

kapatıp, karşılarına çıkan engel ere saldırırlar ve kaldıramayacakları yükleri omuzlarlar. Ama bel i bir noktaya gelince, kendi kendilerine şaşarlar ve yıldırım çarpmış gibi durup kendilerine o korkunç soruyu sorarlar: "Ne yaptım ben?" Sonra hemen gevşerler, sızlanmaya başlarlar, açıklamak isterler, diz çöküp bağışlanmayı dilerler, her şeyin eskisi gibi olmasını isterler!...

Mozglyakov'a da aynı böyle olmuştu. Önce öfkelenmiş, şu anda suçluluğunu duyduğu şeyleri yapmış, gururunu ve öfkesini tatmin ettikten sonra kendisinden nefret etmeğe başlamıştı. Zina'nın beklenmedik davranışı karşısında birden ezilip büzülmüş ve vicdan azabı çekmişti. Kızın son sözleri onu tamamen sarstı.

"Ben eşeğin biriyim Zinaida Afanasyevna!" diye bağırdı, acı bir vicdan azabıyla. "Hayır, ne eşeği?

Eşek bile hiç kalır! Ben eşekten de beter biriyim! Ama Zinaida Afanasyevna, bir eşekten onurlu bir adam yaratılacağını size kanıtlayacağım... Amca, ben sizi kandırdım! Evet ya, sizi kandırdım!

Uyumuyordunuz; yaptığınız evlenme teklifi gerçekti! Ben reddedilmişliğimin öcünü almak için sizin rüya gördüğünüzü söyledim."

"Ne acayip itiraflar" diye fısıldadı Natalya Dmitriyevna, Anna Nikolayevna'nın kulağına.

"Sevgili oğlum" dedi Prens, "biraz sakinleş, bağnşlarmla beni gerçekten korkutuyorsun. Emin ol yanılıyorsun... Gerekliyse pekâlâ da evlenebilirim, ama beni rüya olduğuna sen inandırdın..."

"Size nasıl anlatayım? Söyleyin bana ona nasıl anlatabilirim? Amca! Amca! Bu çok önemli bir sorun, önemli bir aile sorunu! Bir düşünün! Gayret edin!"

"Tamam oğlum, düşüneceğim. Şimdi gördüğüm her şeyi sırayla hatırlayayım. Önce arabacım Feofil'i gördüm..."

"Feofil konusunu açmayın Amca!"

"Ah evet, sanırım şimdi gerçekten zamanı değil. Sonra Napolyon'u gördüm, sonra çay içiyorduk, bir hanım geldi ve şekeri yiyip bitirdi...'

"Ama Amca" diye parlayıverdi Mozglyakov, ne dediğinin farkına bile varmadan. "Onlar size Marya Aleksandrovna'nın Natalya Dmitriyevna için bu sabah anlattıklarıydı! Yani ben de oradaydım, kulaklarımla duydum! Saklanıp anahtar deliğinden sizi dinledim..."

"Bu da ne demek oluyor, Marya Aleksandrovna?" dedi Natalya Dmitriyevna, araya girerek.

"Demek Prens'e bile şekerliğinizden şeker çaldığımı söylediniz, öyle mi? Evinize şeker çalmak için mi geliyorum?..."

"Çekil git başımdan!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna, iyice fenalaşarak.

"Hayır, bir yere gitmem Marya Aleksandrovna. Benimle böyle konuşamazsınız. Demek şekerinizi çaldım öyle mi? Zaten uzun süredir hakkımda böyle çirkin dedikodular yaydığınızın farkındaydım.

Sofya Petrovna bana her şeyi anlattı... Demek sizin şekerinizi çaldım ha?..."

"Ama mesdames" diye bağırdı Prens, "size yalnızca bir rüya olduğunu söyledim ya! Ben her türlü

rüya görürüm!..."

"Lanet olası tas suratlı!" diye mırıldandı Marya Aleksandrovna.

"Demek tas suratlıyım ha?" diye çığlık attı Natalya Dmitriyevna. "Peki sen nesin? Bana her yerde tas suratlı deyip gezdiğini de biliyorum! Benim hiç olmazsa aklı başında bir kocam var, seninki ne, aptalın teki..."

"Ah evet, hatırlıyorum, bir de tas suratlı vardı" diye mırıldandı Prens bilinçsiz bir şekilde, Marya Aleksandrovna ile daha önce yaptıkları konuşmayı hatırlayarak.

" Siz de mi soylu kadınlara ad takıyorsunuz? Bu ne cüret Prens! Ben tas suratlıysam siz de tek bacaklı bir moruksunuz!"

"Kim? ben mi?"

"Evet, siz, hem tek bacaklısınız, hem de dişsizsiniz, yaşlı bunak!"

"Gözünüzün biri de takma zaten!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Kaburga yerine korse takıyorsunuz!" diye ekledi Natalya Dmitriyevna.

"Yüzünüz tel erle tutturulmuş!"

"Kafanızdaki de peruk!..."

"Şu aptal favoriler bile takma!" diye bitirdi Marya Aleksandrovna.

"Bari burnum kendi burnum olsun izninizle Marya Aleksandrovna!" dedi böyle ani açık sözlülükten sersemleyen Prens. "Sevgili oğlum! Sen bana ihanet ettin! Saçımın gerçek olmadığını onlara sen söyledin..."

"Amca!"

"Yo oğlum, burada artık daha fazla kalamam. Beni başka bit yere götür... Quel e societe!* Tanrı

aşkına beni nereye getirdin böyle?"

"Budala! Hain!" diye bağırdı Marya Aleksandrovna.

"Asıl problem buraya neden geldiğimi unutmuş olmam, ama nasıl olsa hatırlarım!" dedi zaval ı

Prens. "Beni başka bir yere götür, yoksa bunlar beni parçalayacaklar! Üstelik... hemen aklıma gelen yeni bir fikri not edeceğim..."

"Tamam Amca, daha o kadar geç olmadı; sizi bir otele götüreyim, ben de orada sizinle kahrım..."

"Ah evet, otele. Adieu, ma charmante enfanî... içlerinde... yalnız sen... erdemlisin. Asil bir kızsın!

Gidelim oğlum!"

* Bu nasıl bir topluluk!

144

Prens'in gidişinden sonraki kötü kapanış sahnesini anlatmayacağım. Kadınlar bağrış çağrış ve hakaretlerle gittiler. Marya Aleksandrovna, önceki şanının yıkıntıları arasında bir başına kaldı.

Yazık! Güç, zafer, saygınlık, hepsi bir gecede kaybolup gitti! Marya Aleksandrovna eski nüfuzunu bir daha asla kazanamayacağını biliyordu. Kasaba sosyetesi üzerindeki yıl ar süren, zalimce egemenliği sonunda çökmüştü. Peki ona ne kalmıştı? Felsefe yapmak mı? Ama felsefe yapmadı.

Korkunç bir öfkeyle bütün gece uyumadı. Zina'nın onuru zedelendi ve bitmez tükenmez bir dedikodu başladı! Korkunçtu!

Dürüst bir tarihçi olarak, bu tatsızlıktan en kötü etkilenen kişinin Afanasy Matveich olduğunu söylemeliyim. Kendisini kilere kapattı ve sabaha kadar orada dondu. Sonunda, sabah oldu ama o da bir değişiklik yaratmadı. Talihsizlikler asla tek tek gelmezler...

145

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Kader bir kere insanın başına dert açmaya görsün, artık onun darbelerinin ardı arkası kesilmez.

Bunun böyle olduğunu tek gözlemleyen ben değilim. Sanki bir gün öncesinin rezaleti ve utancı

yetmezmiş gibi kader Marya Aleksandrovna için daha büyüğünü ve beterini hazırlıyordu.

Ertesi sabah saat daha on bile olmadan, garip ve inanılması güç bir söylenti birden kasabada yayılmaya başladı ve insanlarımızın başına gelen her alışılmadık felakette olduğu gibi duyan herkes bunu vahşice bir zevkle karşıladı. "İnsan bu kadar da utanmaz olur mu?" diyordu insanlar, her bir yanda. "Nasıl oldu da kendisini bu kadar küçük düşürdü, görgü kural arını nasıl bu kadar hiçe saydı, hiç mi utanmadı?" vs. vs.

Bakın neler oldu: O sabah erkenden, saat yediye doğru zaval ı, ihtiyar bir kadın gözünde yaşlarla Marya Aleksandrovna'nın evine geldi. Hizmetçiye, küçük hanımı yalnızca onu gizlice ve çabuk uyandırması için yalvarıp yakardı. Böylelikle Marya Aleksand 146

rovna'nın haberi olmayacaktı. Zina sapsarı ve şaşkın bir halde hemen yaşlı kadının yanına koştu.

Kadıncağız ayaklarına kapanıp, gözyaşları döktü ve hasta oğlu Vasya'yı görmeğe gelmesi için ona

yalvardı. Bütün geceyi çok ağır geçirmiş, belki de sabaha çıkmayacakmış. Yaşlı kadın Zina'ya hıçkırıklarla oğlunun son nefesini vermeden önce onunla vedalaşmak istediğini, melekler ve ölmüşler adına yalvardığını, gelmeyecek olursa gözlerinin açık gideceğini söylüyordu. Zina, gitmesinin, daha önceki mektup olayını, yayılan çirkin dedikoduları doğrulamak olduğunu bile bile gitmeğe karar verdi. Annesine hiç söylemeden, üzerine bir şeyler aldı ve yaşlı kadınla beraber Mordasov varoşlarının sefil sokaklarının yolunu tuttu. Yolun hemen kenarında, yanları çökmüş, toprağa iyice batmış, pencereden çok yarığa benzeyen açıklıklarıyla, her tarafı kardan bir duvarla çevrilmiş, küçük bir viraneye geldiler.

İçerde, küçük, alçak tavanlı, küf kokulu, yansını kocaman bir sobanın işgal ettiği bir odada genç

bir adam, boyası dökülmüş, tahta bir yatakta, peksimete dönmüş bir döşekte, üzerine eski bir palto örtmüş yatıyordu. Yüzü solgun ve bitkindi. Gözlerinde sağlıksız bir ışık vardı. Kol an birer sopa kadar ince ve kuruydu. Güçlükle soluk alıyordu. Bir zamanlar yakışıklı olduğu bel iydi.

Hastalık güzel yüzünün ince hatlarını bozmuştu. Şimdi veremli ya da ölümcül her hastaya olduğu gibi, onun da yüzüne bakmak çok korkunç ve üzücüydü. Yaşlı annesi, son bir yıldır hep Vasya'sının iyileşmesini bekleyip durmuş, ama son saatinde artık bu dünyada kalıcı olmadığını

fark etmişti. Üzüntüden perişan bir halde, kol arını kavuşturmuş, ağlamadan ve oğlunu seyretmekten hiç usanmadan başında bekleyen kadın, sonunda olacağını bilmekle birlikte bir iki gün içinde sevgili Vasya'sının yoksul ar mezarlığında karlann altına konup, soğuk toprakla örtüleceğine inanmak istemiyordu. O anda kendisine bakan Vasya değildi. Acıdan süzülmüş yüzü

ilahi bir huzur saçıyordu. Sonunda, bir buçuk yıldır, uzun ve acılı gecelerinde uyurken ya da uyanıkken düşlediği kadını karşısında buldu. Son

saatinde melek gibi karşısına çıkan bu kadının onu bağışladığını anladı. Kadın el erini tutuyor, gözünde yaşlarla ona gülümsüyor, güzelim gözleriyle onu seyrediyordu. Bütün bunlar ölüm döşeğindeki adamın ruhunu canlandırdı. Yaşam, sanki ayrılırken elveda demenin ne kadar acı

olduğunu hissetmesini ister gibi zaval ı adamın kalbini yaktı geçti.

"Zina" dedi. "Zinochka! Benim için ağlama, acı çekme, perişan olma, bana az zamanım kaldığını

hatırlatma. Sana hep, şimdi baktığım gibi bakmak istiyorum, ruhlarımızın yine beraber olduğunu ve beni bağışladığını hissetmek istiyorum. Eskiden olduğu gibi el erini bir kez daha öpmek istiyorum, sonra belki de farkına bile varmadan ölüp gideceğim! Ne kadar zayıflamışsın Zinochka!

Meleğim, bana ne güzel bakıyorsun? Hatırlıyor musun nasıl da gülerdin? Hatırlıyor musun?... Ah Zina, senden beni bağışlamanı istemiyorum, eski günleri hatırlamak istemiyorum. Sen beni bağışlamış olsan da Zinochka, ben kendimi asla bağışlamayacağım. Uykusuz, korkunç ve çok uzun geceler geçirdim Zina. O geceler boyunca, burada, bu yatakta yatıp düşündüm. Kafamdan öyle çok şey geçti ki, ölmemin benim için en iyisi olacağına karar vereli çok oluyor, en iyisi olacak!... Benim yaşamamam gerek Zinochka!"

Zina ağlıyor ve sanki kelime selini durdurabilecekmiş gibi Vasya'nın elini sessizce sıkıyordu.

"Neden ağlıyorsun meleğim?" dedi hasta. "Ölüyorum diye mi? Ama ben zaten ölüp gömüleli çok oluyor!

Sen benden daha akıl ısın, senin tertemiz bir kalbin var. Sen benim ne kadar kötü ve basit bir insan olduğumu uzun zamandır biliyordun! Ne kadar onurlu, ne kadar soylusun... Ah dostum, benim bütün hayatım bir rüyaydı. Yaşamadım ben, rüyalar görüp durdum. Çok gururluydum, etrafımdakileri hep küçük gördüm. Peki neden o kadar gururluydum? • Ben de bilmiyorum?

Kalbimin temizliğinden mi, yoksa duygularımın soyluluğundan mı gurur duyuyordum? Ama bunlar, beraber Shakespeare okuduğumuz zamanlarda kaldı. Zina, gerçek hayata dönünce saflığımı ve soyluluğumu gösterdim işte..."

148

"Yeter" dedi Zina, "yeter!... Bunların hepsi yanlış ve boş şeyler... kendini öldürüyorsun!" \

"Neden konuşmama izin vermiyorsun Zina? Beni bağışladığını biliyorum, uzun zaman önce bağışlamıştın. Beni tanıdın, nasıl biri olduğumu anladın. İşte bana işkence eden bu zaten! Ben senin aşkına layık değilim Zina! Sen hep temiz ve yüce gönül üydün. Annene benden başka kimseyle evlenmeyeceğini söyledin ve sözünü tuttun, çünkü senin için verilen sözler önemlidir.

Ama ben, ben! İş gerçek yaşama gelince... Biliyor musun Zinochka, o zamanlar benimle evlenmekle neleri feda ettiğini anlayamamıştım bile. Benimle evlenirsen belki de açlıktan öleceğini görmemiştim. Aklıma bile gelmemişti! Tek düşünebildiğim benimle, geleceğin büyük şairiyle evleniyor olduğundu. Evliliğimizin bir süre için ertelenmesini istediğin zaman ileri sürdüğün nedenleri anlamak bile istemedim; sana işkence ettim, zorbalık yaptım, azarladım, aşağıladım ve sonunda da o mektupla seni tehdit ettim. O anda aşağılık bile değil, ahlâksız kal eşin biriydim.

Beni nasıl da küçük görmüşsündür! Evet, ölmem gerek! İyi ki benimle evlenmedin! Ben seni hiç

anlayamayacak, sana işkence edecek, fakirliğimiz yüzünden senin hayatım da karartacaktım, yıl ar böyle geçip gidecek kim bilir belki de hayatıma yük oldun diye senden nefret edecektim.

Böylesi daha iyi oldu! En azından acı gözyaşlarını kalbimi temizledi. Ah Zinochka! Beni eskiden olduğu gibi sev! Şimdi son nefesimde... Yani, senin sevgine layık olmadığımı biliyorum ama...

ama... Ah meleğim!"

Bu konuşma boyunca Zina hıçkırıklar içinde birkaç kez onu susturmaya çalıştı. Ama dinlemedi bile. İçindekileri söylemek arzusuyla yanıp tutuşuyor, güçlükle de olsa, nefesi de kesilse konuşmaya devam ediyordu.

"Eğer benimle karşılaşmasaydın, beni sevmeseydin daha uzun süre yaşardın!" dedi Zina. "Neden yol arımız kesişti sanki?"

"Yo hayatım, yo, ölümümden kendini sorumlu tutma" diye devam etti hasta. "Her şeyin suçlusu benim! Ne kadar gururluydum! Ne romantiktim! Benim aptalca hikâyemin ayrıntılarını kimse an 149lattı mı sana? İki yıl kadar önce, burada katil bir mahkûm varmış. Caninin biriymiş ama kırbaçlanmaya sıra gelince yüreksiz bir adam olu veriyormuş. Hastaların kırbaçlanmadığını bildiği için biraz votka bulmuş ve içine enfiye katıp karışımı içmiş. Bunun sonucunda da kan kusmaya başlamış. O kadar çok kusmuş ki ciğerleri hasar görmüş. Hastaneye kaldırılmış ve birkaç ay sonra da veremden ölmüş. Evet, meleğim, o gün o

mektubu yazdıktan sonra o suçlu aklıma geldi... Ben de kendime aynı şeyi yapmaya karar verdim. Neden veremi seçtiğimi merak edebilirsin. Neden kendimi asmadım ya da boğmadım? Ani bir ölümden korkuyor muydum? Belki de. Burada bile tatlı bir romantizm olmadan edemiyoruz Zinochka! Kafamda şu düşünce vardı: Ben burada veremden ölüm döşeğinde yatarken senin beni bu hal ere düşürdüğün için kendini tüketmen çok güzel olacaktı. Bana gelip suçunu kabul edecek, önümde diz çökecektin... Ben de kol arında ölürken seni bağışlayacaktım... Çok aptalca Zinochka, çok aptalca değil mi?"

"Bundan söz etme artık! "dedi Zina. "Söyleme bunları! Sen öyle bir insan değilsin... Başka şeylerden konuşalım, birlikte geçirdiğimiz mutlu ve güzel günlerden!"

"Çok mutsuzum hayatım, onun için anlatıyorum bunları. Seni bir buçuk yıldır görmedim! Şimdi de ruhumdaki bütün yükü sana boşaltıyorum! O zamandan beri yalnızım ve seni düşünmeden geçirdiğim bir anım bile olmadı meleğim! Senin sevgini kazanmak, hakkımdaki fikirlerini değiştirmek için bir şeyler yapabilmeyi nasıl da isterdim biliyor musun Zinochka? Son zamanlara kadar öleceğimi hiç düşünmemiştim. Hemen çekmemiştim, uzun zaman göğüs ağrıları çekip durdum ve saçma sapan fikirler aklıma geliyordu! Örneğin, birdenbire büyük bir şair oluyor ve yazdığım uzunca bir şiiri 'Yurdumdan Notlar' adlı bir kitapta yayımlıyordum. Bütün duygularımı ve ruhumu o kitaba dökecektim ve sen nerede olursan ol seninle olacak, şiirle sana kendimi hatırlatacaktım. En sevdiğim rüyam senin, 'yok canım! Benim düşündüğüm kadar kötü biri değilmiş!' demendi. Ne aptalca, değil mi Zinochka?"

"Hayır Vasya, hayır!" dedi Zina.

Zina hastanın göğsüne yaslanıp el erini öptü.

"Nasıl da kıskanıyordum seni! Senin evlendiğini öğrenecek olsam ölürüm sanıyordum. Evine gizlice birilerini yol ayıp seni izlettim, casusluk yaptım... Hep o geliyordu" deyip başıyla annesini işaret etti. "Mozglyakov'u sevmedin, değil mi Zina? Meleğim. Ben ölünce de beni hatırlayacak mısın? Hatırlayacağını biliyorum. Ama yıl ar geçecek ve kalbin soğuyacak, ruhuna kış gelecek, beni unutacaksın Zinochka!"

"Hayır, hayır asla! Hiç evlenmeyeceğim! Sen benim ilk... ve tek..."

"Her şey ölür Zinochka, her şey, hatta anılar bile!... Soylu duygularımız bile ölür. Onların yerini sağduyu alır. Yakınıp durmamızın ne yararı var? Hayatın tadını çıkar, uzun ve mutlu yaşa Zina.

Yapabilirsen birini sev, bir cesedi sevemezsin! Ara sıra da olsa beni hatırla. Kötü şeyleri aklına getirme, onları bağışla. Aşkımızda iyi şeyler de vardı Zinochka! Ah o altın günler sonsuza gömüldüler... Dinle meleğim: Ben gün batımını hep çok sevmişimdir. Beni ara sıra o saatlerde hatırla! Yo, yo neden ölmem gerekiyor sanki? Tekrar hayata dönmeyi nasıl da isterdim! Hatırla hayatım, hatırla, o zamanı hatırla! İlkbahardı, güneş pırıl pırıl parlıyordu, çiçekler tomurcuklanmıştı, sanki etrafımızda bayram kutlanıyordu... Ama şimdi...Bak bak!"

Zaval ı adam solgun eliyle buz tutmuş, pis pencereyi gösteriyordu. Sonra Zina'nın elini tuttu, gözlerine bastırdı ve acı acı hıçkırmaya başladı. Hıçkırıkları, yıpranmış göğsünü parçalamakla tehdit ediyorlardı sanki.

Bütün gün ağlayıp sızlayarak acı çekti. Zina elinden geldiğince onu rahatlattı, ama ruhu dayanılmaz acılar içindeydi. Onu asla unutmayacağını ve onu sevdiği gibi başkasını

sevmeyeceğini söyledi. İnandı adamcağız ve gülümseyip elini öptü, ama geçmişin anıları ruhunu yakıp kavurdu. Böylece geçti bir gün. Bu arada deh

151sete düşen Marya Aleksandrovna belki on kez kızını çağırtıp, eve dönmesi, adını kötüye çıkarmaması için yalvardı. Sonunda hava kararmaya başlayınca, dehşetten aklını kaçırıp kendisi Zina'ya gitmeğe karar verdi. Kızını öteki odaya çağırıp yalvardı, neredeyse diz çökerek kalbinden bu hançeri çıkarmasını istedi. Zina hasta bir halde yanına gelmişti. Başı alev alev yanıyordu.

Annesini dinledi ama dediklerini anlamadı. Sonunda Marya Aleksandrovna ümitsizce oradan ayrıldı, çünkü Zina o gece ölüm döşeğindeki adamın evinde kalmaya kararlıydı.Bütün gece yatağının başında durdu. Hasta giderek kötüleşti. Yeni gün doğdu, ama hastanın o günü

görebileceğinden hiç umut yoktu. Yaşlı anne çılgına döndü, hiçbir şey anlamamış gibi ortalarda dolanıyor, oğluna içemeyeceğini bile bile ilaçlar vermeğe uğraşıyordu. Adamın acısı uzun sürdü.

Hiç konuşamıyor, yalnızca kaba, anlaşılmaz sözcükler göğsünü yırtarak geliyordu. Son ana kadar Zina'ya ba.cmayı, gözlerindeki ışık kararmağa başladıktan sonra da eliyle onun elini arayıp tutmayı sürdürdü. Kısa kış günü geçiyordu. Güneşin son ışığı küçük odanın buz tutmuş, tek penceresinde yaldızlandığında, hastanın ruhu da yorgun bedeninden ayrıldı ve ışığın peşinden uçup gitti. Yaşlı kadın sevgili Vasya'sının ölü bedenini önünde görünce dövünerek çığlık attı ve kendini oğlunun göğsüne bıraktı.

"Oğlumu yıpratan sensin yılan!" diye bağırdı Zina'ya üzüntüyle. "Onu bu hale getiren sensin, vefasız, şeytan!"

Ama Zina'nın hiçbir şeyi duyduğu yoktu. Bütün duygularını yitirmiş gibi ölünün başında duruyordu.

Sonunda ileri doğru eğildi, haç çıkardı, onu öpüp dalgın dalgın odadan çıktı. Gözleri yanıyor, başı

dönüyordu. Yaşadığı acı deneyimler ve uykusuz geçirdiği iki gece aklını başından almıştı. Bütün geçmişinin kalbinden sökülüp alındığını hissetti bel i belirsiz. Artık kasvetli ve tehditkar yeni bir yaşam başlıyordu.

Daha on adım gitmemişti ki birdenbire Mozglyakov önüne çıkıverdi. Onu orada beklediği bel i oluyordu.

"Zinaida Afanasyevna" diye başladı korku dolu bir fısıltıyla.

152

Ortalık hâlâ aydınlık olduğundan etrafını şöyle bir kolaçan etti.

"Zinaida Afanasyevna ben bir eşeğim. Ama izninizle artık değilim, çünkü her şeye rağmen güzel bir şey yaptım. Yaptığım eşekliklere de çok pişmanım... Aklım karmakarışık Zinaida Afanasyevna.

Beni bağışlayın, bunun için pek çok neden vardı..."

Zina görmeyen gözlerle ona baktı ve sessizce yoluna devam etti. Yüksek tahta kaldırım iki kişinin yan

yana yürüyemeyeceği kadar daralınca Zina ona yer açmadı ve Pavel Aleksandrovich kaldırımdan inip, sürekl i yüzüne bakarak yanı sıra yürüdü.

"Zinaida Afanasyevna" diye devam etti, "düşünüyorum da eğer siz de isterseniz ben evlenme teklifimi yinelemeye hazırım. Hatta her şeyi unutacağım Zinaida Afanasyevna, bütün o rezaletleri, utancı, sizi bağışlayacağım. İkimiz de kasabada kaldığımız sürece bunu kimseye söylemeyeceğiz. Siz hemen buradan gidersiniz, ben de gizlice arkanızdan gelirim. Kimsenin bizi tanımadığı, ıssız bir yerde evleniriz ve posta arabasıyla yolculuk yapıp Petersburg'a gideriz.

Yalnızca küçük bir bavul alırsınız yanınıza... tamam mı? Kabul mu Zinaida Afanasyevna?

Buralarda fazla duramam; bizi beraber gören olur."

Zina cevap vermedi; Mozglyakov'a bakmakla yetindi. Mozglyakov bu bakıştan her şeyi anladı, şapkasını çıkarıp veda etti ve geldiği gibi fırlayıp gitti.

"Nasıl olur?" diye meraklandı. "Geçen akşam çok duy gülüydü, her şeyde kendini suçluyordu.

Bel i ki bir günü bir gününü tutmuyor!"

Bu arada Mordasov'da olaylar birbiri üzerine yığılıyordu. Korkunç bir olay oldu. Mozglyakov'un otele yerleştirdiği Prens aynı gece hastalandı, durumu oldukça ciddiydi. Mordasovlular olayı

sabah öğrendiler. Kal ist Stanislavich hemen hemen hiç ayrılmadan hastanın başında bekledi.

Akşama doğru Mordasov'un bütün doktorları biraraya geldiler. Onlara gönderilen davet mektupları

Latince yazılmıştı. Latince yazılsa ne olur, Prens tamamen bilincini kay 153betmişti. Durmadan sayıklıyor, peruklardan söz ediyor, Kal ist Stanislavich'ten romantik şarkılar söylemesini istiyor, hatta bazen korkuyla bağırıyordu. Doktorlar Mordasov konukseverliğinin Prens' e mide iltihabı yaptığına ve bunun otele giderken yolda beynine sıçradığına karar verdiler. Zihinsel bir şok geçirdiği olasılığı da gözardı edilmedi. Sonuçta doktorlar çoktan ölüme yaklaşmış olan Prens'in artık kurtulamayacağı gerçeğine dikkat çektiler.

Bu son düşüncelerinde yanılmamışlardı. Üçüncü günün akşamı zaval ı ihtiyar otelde öldü. Bu olay Mordasovlular'ı çok etkiledi. Hiç kimse olayların böyle ciddileşeceğini düşünmemişti. Herkes, ölü

daha yıkanıp gömülmeye hazırlanmadan, kalabalıklar halinde otele doluştu. Konuştular, fikir yürüttüler, kafalarını sal adılar ve Marya Aleksandrovna ile kızını kastederek 'zaval ı Prens'in katil erine' lanetler yağdırdılar. Herkes bu olayın, sırf rezalet olma özel iği taşıdığı için, hiç hoş

olmayan bir şekilde duyulacağını ve Rusya sınırları dışına bile yayılacağını hissediyordu.

Söylenenlerin ve ileri sürülenlerin haddi hesabı yoktu. Bu zaman boyunca Mozglyakov çok telaşlı

ve üzgündü; oraya buraya koşturmaktan başı dönmüştü. Zina'yı görmeye gittiğinde de böyle bir ruh hali içindeydi. Zor bir durumdaydı. Prens'i kasabaya getiren oydu; onu alıp otele yerleştiren de oydu; şimdi bu adamı ne yapacağını, nereye, nasıl götüreceğini bilmiyordu. Kime haber vermeliydi? Dukhanovo'ya mı götürmeliydi? En kötüsü de onu Prens'in yeğeni olarak tanıyor olmalarıydı. Bu ihtiyarın ölümünden

sorumlu tutulmaktan korkuyordu. "Petersburg sosyetesinde bile bu olay konuşuluyor olabilir!" diye düşündü ürpererek. Öğüt almak için Mordaso vlular'a gitmenin bir yararı olmazdı. Nedense birdenbire korkmuşlar ve Mozglyakov'u ümitsizlik içinde ölüyle yalnız bırakıp kaçışmışlardı. Ama sonra, hiç beklenmedik bir değişiklik oldu. Ertesi gün sabah erkenden kasabaya bir yabancı geldi. Bütün Mordasov onu konuşuyordu, fısıltıyla tabi .

Main Caddesi'nden Vali konağına giderken her çatlakta bir göz onu izliyordu. Hatta vali Pyotr Mikhailovich bile şaşırmış ve bu yeni konuğa ne yapacağını bilememişti. Konuk, ölen Prens'in akrabası olan, ünlü Prens Shchepetilov'du. Otuz beş

yaşlarında, apoletli ve kordonlu bir albaydı. Mordasov'un bütün memurları kordonlarını görünce anlatılmaz bir korkuya kapıldılar. Polis şefi çok şaşkındı ve asık suratla da olsa gidip kendini tanıttı. Prens Shchepetilov Petersburg'dan geldiğini ve en route* Dukhanovo'ya da uğradığını

söyledi. Dukhanovo'da kimseyi bulamayınca amcasının peşinden Mordasov'a gelmiş, orada duyduğu haber ve etrafını saran karmakarışık dedikodularla yıldırım çarpmışa dönmüştü. Pyotr Mikhailovich bile gerekli açıklamaları yaparken telaşlanmıştı. Aslında Mordasov'daki herkes suçluluk duyuyordu. En kötüsü de konuğun ciddi ve hoşnutsuz bir ifade takınmasıydı. Belki de kendisine kalan mirastan hoşnut kalmamıştı. Hemen olayla bizzat ilgilenmeye başladı.

Mozglyakov bir dolandırıcıymış gibi derhal geri çekildi ve gerçek yeğene yer açıp ortalardan kayboldu. Kimse nerede olduğunu bilmiyordu. Cenazenin manastıra götürülmesine karar verildi, orada bir tören hazırlanmıştı. Konuk Prens, ciddi, soğuk, kısa ve öz, ama nazik bir şekilde talimatlar veriyordu. Ertesi gün cenaze törenine katılmak için bütün kasaba manastıra gitti.

Kadınlar, Marya Aleksandrovna'nın, kilisenin emrettiği gibi, gelip tabutun önünde diz çökerek af dileyeceği dedikodusunu yaydılar. Kuşkusuz bunlar saçmalıktan başka bir şey değildi. Marya Alaesandrovna kiliseye falan gelmedi. Aslında söylemediğimiz bir şey var: Zina eve döner dönmez annesi, artık orada kalmanın imkânsız olduğunu düşünerek hemen o akşam çiftliğe taşınmaya karar vermişti. Güvenli bir köşeye çekilince de kasabadan gelecek dedikodulara kulaklarını dört açtı, yeni konukla ilgili bir şeyler öğrenebilmek için uşaklarını keşif turlarına gönderdi ve günlerini heyecan ateşi içinde geçirdi. Manastırdan Dukhanovo'ya giden yol, evine bir verst bile değildi. Böylelikle Marya Aleksandrovna tören bittikten sonra manastırdan Dukhanovo'ya kıvrıla kıvrıla giden tören alayım penceresinden kuşbakışı görebiliyordu. Tabut yüksekçe bir arabaya konmuştu. Arkasındaki uzun araba konvoyu kasaba kavşağına kadar ölüye eşlik etti. Bu

* Yol üstünde.

155kasvetli araba, bembeyaz karların içinde kapkara bir görüntü taşıyarak, kendine yaraşır bir görkemle ağır ağır ilerliyordu. Marya Aleksandrovna uzun süre bakmaya dayanamadı ve pencereden çekildi.

Bir hafta sonra Afanasy Matveich ve kızıyla beraber Moskova'ya taşındı. Bir ay sonra da Marya Aleksandrovna'mn çiftlikteki ve kasabadaki evlerini satışa çıkardığı haberi Mordasov'da yayıldı.

İşte Mordasov bu comme il f aut hanımı artık sonsuza dek kaybetmişti! Gidişi bile dedikodusuz olmadı. İnsanlar çiftliğin Afanasy Matveich ile birlikte satıldığını bile söylediler...

Bir iki yıl geçti, o zamana kadar Marya Aleksandrovna tamamen unutuldu. Yazık! Dünya hali böyledir işte! Bu arada başka bir kasabadan bir çiftlik alıp oraya taşındığı ve tabi hiç kuşkusuz oradaki herkesi de hükmü altına aldığı söylenmişti. Zina hâlâ koca bulamamıştı. Afanasy Matveich de... Belki de artık bu dedikoduları tekrarlamanın bir anlamı yok; nasıl olsa hepsi uydurma.

Mordasov kayıtlarımın ilk bölümüne son noktayı koyalı üç yıl olmuş. Bir kez daha müsveddelerimi açıp, hikâyeme eklemeler yapacağım kimin aklına gelirdi? Neyse hemen konuya geçelim! Pavel Aleksandrovich Mozglyakov'dan başlayacağım. Mordasov'dan ayrılınca doğru Petersburg'a gitti.

Orada kendisine uzun zaman önce söz verilen hükümet işine girdi. Mordasov'da olanları

tamamen unuttu ve kendini Vasilevsky Adası ile Gal ery Limam16'nın sosyete yaşamının girdabına bıraktı. Gönlünce yaşadı, kadınların peşinden koştu, son modaya uydu, âşık oldu, evlenme teklif etti, bir kez daha red cevabı alınca boş kafalılığı ve bir o kadar da aylaklığı

yüzünden bunu hazmedemedi, hükümetin bir başka teftiş işi ya da ona benzer bir iş için, uçsuz bucaksız baba topraklarımızın uzak bir bölgesine giden bir heyette görev aldı. Heyet dağları

tepeleri olaysızca aşıp, uzun yolculuklardan sonra o 'uzak bölge'nin genel valisinin huzuruna çıktı.

Uzun boylu, zayıf, sert bir adam olan vali, savaşta sayısız yaralar almış, göğsünde iki yıldızı

ve beyaz haçı olan eski bir askerdi. Heyeti gayet ciddiyet ve nezaketle karşıladı. O akşam evinde, karısının isim günü kutlamaları onuruna düzenlenecek baloya hepsini davet etti. Pavel Aleksandrovich buna çok memnun oldu. Etki yaratabilmek ümidiyle, en iyi Petersburg kıyafetini giyip balo salonuna girdi. Yıldızlı ve kabarık apoletli bir sürü yüksek rütbe üniforması karşısında biraz neşesi kaçtı. Valinin genç ve güzel olduğunu duyduğu karısına iltifatlarda bulunması

gerekiyordu. Hafif bir cakayla kadının yanına gitmesiyle hayretten donup kalması bir oldu.

Muhteşem bir balo elbisesi ve elmaslar içinde, gururlu ve kibirli Zina karşısında duruyordu. Pavel Aleksandrovich'i tanımadı. Yüzüne şöyle bir bakıp kafasını çevirdi. Hayretten donup kalan Mozglyakov bir köşeye çekildi, kalabalığın içinde genel valinin balosunda bulunmanın ürkekliğini duyan, utangaç, genç bir memurla çarpıştı. Pavel Aleksandrovich adamı soru yağmuruna tuttu ve fazlasıyla ilginç şeyler öğrendi. Genel vali iki yıl önce 'uzak bölge'den Moskova'ya gitmiş ve orada aristokrat bir ailenin, zengin kızıyla evlenmiş. Karısı çok güzelmiş, onun üzerine güzel ik yoktur denilebilirmiş, ama son derece gururlu bir hava taşıyormuş. Yalnızca valiyle dans edermiş. O

baloda, bir kısmı dışardan gelen dokuz general varmış. Vali'nin eşinin annesi de onlar)a birlikte yaşıyormuş, sosyeteden gelen, çok akıl ı bir kadınmış, ama o kadın bile kızının sözünden çıkmazmış.Vali deli gibi sevdiği karısını pek sık göremezmiş. Mozglyakov Afanasy Matveich'i de sormayı başardı, ama oralarda adını sanını duyan yoktu.

Her nasılsa birden cesaretlenip odaları dolaşmaya başladı vesonunda Marya Aleksandrovna'yı

gördü. Muhteşem bir kıyafet giymiş, pahalı bir yelpaze sal ıyor ve dördüncü sınıf bir memur hanımıy.a neşeli neşeli konuşuyordu. Unvan meraklısı birkaç kadın etrafını sarmıştı. Marya Aleksandrovna onlara alışılmamış bir sevecenlik gösteriyordu. Mozglyakov kendisini tanıtma cesaretini buldu. Marya

Aleksandrovna önce şaşırdı, ama hemen soğukkanlığını yeniden toplayıp karşılaştıklarına memnun oldu

156

157ğunu ifade etti. Petersburg'daki tanıdıklarını sordu. Neden Avrupa'ya gitmediğini merak etti.

Mordasov'dan ise hiç söz açmadı, sanki öyle bir yer yoktu. Sonra Petersburg'dan önemli bir Prens'in hatırını sormak istedi, ama Mozglyakov o adı hiç duymamıştı. Derken kır saçlı, parfüm kokan bir adama döndü ve yüz yüze durmalarına rağmen bir saniye içinde Pavel Aleksandrovich'i unutuverdi. Mozglyakov yüzünde alaylı bir gülümseme ve elinde şapkasıyla balo salonuna döndü.

Nedense kendini bir parça küçümsenmiş ve önemsenmemiş hissederek dans etmemeye karar verdi. Ters ve boş bir bakış, şeytani ve acı bir gülüş bütün gece yüzünden hiç silinmedi. Bir sütuna dayandı (sanki balo salonuna bilerek sütunlar konmuştu) ve balo boyunca birkaç saat, gözleriyle Zina'yı izleyerek, hep aynı pozda durdu. Ah yazık! Takındığı pozlar boşunaydı. Zina onu fark etmedi bile. Sonunda hep aynı pozda durmaktan dolayı bacağının acıdığını, daha sonra da acıktığını hissetti. Acı çeken bir âşık sıfatıyla yemeğe kalacak değildi ya! Ayrıldı! Odasına döndüğünde güzel bir dayak yemiş gibi bitkin hissediyordu kendini. Yatmadan önce çoktandır unuttuğu şeyleri hatırladı.

Ertesi sabah resmi bir iş yolculuğu olasılığı çıkınca Mozglyakov gitmek için gönül ü oldu.

Kasabadan ayrılırken neşesi yerine geldi. Kar uçsuz bucaksız, ıssız tarlaları parıldayan bir kefen gibi örtmüştü. Ta uzaklarda ufuk çizgjsinde, sık ormanlar bel i belirsiz bir karaltı oluşturuyordu.

Sabırsız atlar, ayaklarıyla karları toz gibi fırlatarak ileri doğru uçuyorlardı. Kızağın çanı şıngırtılar çıkarıyordu. Önce deri n derin düşüncelere dalan Pavel Aleksandrovich, sonra hayal kurmaya, derken uyumaya başladı. Üçüncü durağa gelene dek uyudu. Kalktığında yeniden canlanmıştı ve aklında bambaşka düşünceler vardı.

SON

158

Açıklamalar

1 Mordasov: Dostoyevski büyük olasılıkla bu ismi V.A. Sologub'un öyküsü The Tarantas'tan (1845) esinlenerek seçmiştir. Öyküde karakterler Mordasy adındaki bir köye yolculuk yaparlar.

Morda Rusça'da 'çirkin surat' anlamına gelmektedir.

2 ... dedikodunun kesilmesi gerektiğini: Bu kısım, Marya Aleksandrovna'nın kişisel özel iklerini anlatan diğer kısımlarda da olduğu gibi, Gogol'ün Dostlara Mektuplardan Seçmeler eserinden alınmış bir gülünçleme üslubudur.

3 Lizbon depremi: 1755'te Lizbon'un üçte ikisini harap eden ve otuz binden fazla insanın ölümüne sebep olan depremdir. Voltaire'in birkaç eserine de ilham kaynağı olmuştur.

4 Pinetti: 18. yüzyıl İtalya'sında bir hokkabaz.

5 Eski evin koruyucuları... : Burbon Hanedanı'nın destekçileri.

6 ... gazilerimiz için,..: Kırım Savaşı'na bir gönderme. Hikâye, herhalde 18541856 yıl arı

arasında geçiyor.

7 Onunla aramız gayet iyiydi: Gogol'ün, Puşkin'le 'arasının iyi olduğunu' iddia eden kahramanı

Khlestakov'a gönderme (Baş Müfettiş, 3. Perde, 6. Sahne).

8 Viyana Kongresi: Avrupa birliğinin I. Napolyon üzerindeki zaferinden sonra, 18141815 yıl arı

arasında yapılan bir kongre.

9 Kocası oradadır da, kadın Tver'dedir...: 1845'te, Petersburg'da Aleksandrinsky Tiyatrosu'nda sahnelenen bir komedinin adı: Kocası kapıda, ama kadın Tver'e gitti.

10 Readers' Library: Bu Petersburg dergisi, 1850'lerde, hiç tanınmayan şairlerin şiirlerini basmakla ünlenmişti.

11 Florian ve genç köylülerine...: JeanPierre Florian (175594), masal ar, pastoral ve duygusal hikâyeler yazan Fransız bir yazar.

12 Malagat: Marya Aleksandrovna, Chopin'in zaman zaman kışlan geçirdiği Mayorka'yı

kastediyor.

13 ... şal a dans...: 'Şal a dans', kız okul arında en iyi öğrencilere tanınan bir ayrıcalık.

14 Laıizin: Antonin de Lauzıın (16331723). XIV. Louis'nin aşk maceralarıyla ünlü gözdesi.

15 Seylan'ın Anıları: Fransız yazar Frederic Melchior Soulie (180047)'nin bir romanı.

16 Vasilevsky Adası ile Gal ery Limanı: Dostoyevski burada ince bir alayda bulunuyor; çünkü

adı geçen semtler genel ikle düşük gelirli memurların ve küçük bürokratların oturdukları semtlerdi.